

GAD

GENÇLİK | araştırmaları d e r g i s i

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

SAYI
37

Yıl: 2025 cilt: 13

**GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ /
JOURNAL OF YOUTH RESEARCH**

Cilt/Volume: 13

Sayı/Number: 37

Aralık/December 2025

Yayın Dili

Türkçe/İngilizce

ISSN 2791-8157

Gençlik Araştırmaları Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. Yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir.
Journal of Youth Research is the official peer-reviewed, international journal of the Ministry of Youth and Sports of Turkish Republic. Authors bear responsibility for the content of their published articles.

Genel Koordinatör/General Coordinator

Doç. Dr. Mehmet Fatih Köse

Yazı İşleri Müdürü/

General Publication Director

Dr. Rahime Mercan Sarı

Teknik Editör/

Technical Editor

Zahide Çınar

Gençlik Araştırmaları Dergisi (GAD)

ULAKBİM TR DİZİN

**(Sosyal ve Beşeri Bilimler Veri Tabanı) ve
EBSCO'da taranmaktadır.**

**T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı ve
Gençlik Araştırmaları Dergisi Adına**

İmtiyaz Sahibi/Owner

Av. Doç. Dr. Safa KOÇOĞLU

Editör/Editor

Av. Doç. Dr. Safa KOÇOĞLU

Doç. Dr. Mehmet Fatih KÖSE

Dr. Rahime MERCAN SARI

Yabancı Dil Editörü/Foreign Language Editor

John Zacharias CRIST

Yayın Kurulu/International Editorial Board*

Aylin Görgün Baran / Hacettepe Üniversitesi

Hayri ERTAN/ Eskişehir Teknik Üniversitesi

Eugene Kennedy / Louisiana State University

Yakup Bilgili / Florida State College

Kubilay Öcal / Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Tolga TEK / Selçuk Üniversitesi

Emine YÜCEL / Selçuk Üniversitesi

Hatice EKİCİ / İzmir Katip Çelebi Üniversitesi

Muhammed Erkam KOCAKAYA / İstanbul Üniversitesi

Nilgün ÖZCAN / T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

Hasan KAVGACI / T.C. Milli Eğitim Bakanlığı

Gülsemin ERTÜRK ÇELİK / T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı

Erhan AÇAR / Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

***İsme göre alfabetik sırada/**

In alphabetical order by name

Yayın Koordinatörü/Publishing Coordinator
Dr. Rahime Mercan Sarı

Tasarım Dizgi ve Uygulama/Graphic Design
Bilal Said Doğrusöz

Mizanpaj/Proofreading
Bilal Said Doğrusöz

Yayın Türü/Type of Publication
Yaygın Süreli Yayın/Peer Reviewed Academic Journal

Yayın Periyodu/Publishing Period
Dört ayda bir (Nisan, Ağustos, Aralık aylarında) yayımlanır/
Three times a year (April, August, December)

Ankara - Aralık 2025 / Ankara December 2025

Dergi Atıf Adı/Journal Name
Gençlik Arş. Derg./Journal of Youth Research

Yönetim Yeri/Management Location
T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
Eğitim, Araştırma ve Koordinasyon
Genel Müdürlüğü
Örnek Mahallesi, Oruç Reis Caddesi No:13 Altındağ,
Ankara Telefon: 444 0 472
e-mail: genclikarastirmalari@gsb.gov.tr
web: <http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr>

İçindekiler Table of Contents

İNCELEME / ARAŞTIRMA	
From Policy to Practice: A Roadmap for Advancing Accessibility and Inclusion for Youth in Turkish Sports Facilities <i>Politikadan Uygulamaya: Türk Spor Tesislerinde Gençler İçin Erişilebilirlik ve Kapsayıcılığı Geliştirmeye Yönelik Bir Yol Haritası</i> Mehmet Ata Öztürk & Abdurrahman Yağmur Topraklı	01 12
İNCELEME / ARAŞTIRMA	
Üniversite Öğrencilerinin Yapay Zekâ Kaygısı ve Kariyer Geleceği Algılarının İncelenmesi <i>Investigation of University Students' Artificial Intelligence Anxiety and Career Future Perceptions</i> Funda Öztürk & Ziya Çeçen & Oğuzhan Yüksel	15 34
İNCELEME / ARAŞTIRMA	
Gençlik Katılımı Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi <i>Bibliometric Analysis of Studies on Youth Participation</i> Hatice Öztürk	39 54
İNCELEME / ARAŞTIRMA	
Enhancing Sports Nutrition Knowledge in Adolescent Football Players <i>Ergen Futbol Oyuncularında Spor Beslenmesi Bilgisinin Geliştirilmesi</i> Gözde Şentürk & Zeyneb Yıldırım & Gökhan Deliceoğlu & Sine Yılmaz	60 71
İNCELEME / ARAŞTIRMA	
Türkiye'nin Gençlik Vizyonu: 2000-2024 Dönemi Politika Metinleri Üzerinden Gençliğe Genel Bir Bakış <i>Turkey's Youth Vision: A General Overview of Youth through Policy Texts from the 2000-2024 Period</i> Zeliha Karaağaç Cingöz	75 96
İNCELEME / ARAŞTIRMA	
Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerinin Türk Popülasyonuna Göre İncelenmesi <i>Examination of the Psychometric Properties of the Gamer Identity Scale in the Turkish Population</i> Orçun Keçeci	103 119
İNCELEME / ARAŞTIRMA	
Üniversite Öğrencilerinde Geleceğe Dair İstihdam Edilebilirlik Algısının Kariyer Uyum Yeteneği Üzerindeki Etkisi <i>The Impact of University Students' Perceptions of Future Employability on Career Adaptability</i> Zeynep Yaman & Şükran Sırkıntıoğlu Yıldırım	124 143
İNCELEME / ARAŞTIRMA	
Sporda Duygusal Kötü Muamele ve Antrenör Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi <i>Examining the Relationship Between Emotional Abuse in Sports and Coach Attitudes</i> Nazlı Yaman Tunçel & Semiyha Tuncel	150 160

İNCELEME / ARAŞTIRMA

168

180

Adölesanların İnternet Bağımlılığı Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Araştırma
Adolescents' Experiences of Internet Addiction: A Phenomenological Study

Hava Salık & Zeynep Kisecik Şengül & Özlem Selime Merter

İNCELEME / ARAŞTIRMA

184

197

From Education to Employment: Career Barrier and Perceptions of Health Vocational Students
Eğitimden İstihdama: Sağlık Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kariyer Engelleri ve Algıları

Harika Şen & Duygu Türkoğlu & Uğur Uğrak

202

204

Yazarlara Notlar

Notes for Writers

From Policy to Practice: A Roadmap for Advancing Accessibility and Inclusion for Youth in Turkish Sports Facilities

*Mehmet Ata Öztürk**

*Abdurrahman Yağmur Topraklı***

Abstract

Bridging the persistent gap between Turkey's disability rights policies (e.g., Law 5378) and the practical accessibility of sports facilities for youth, this study presents a practical roadmap for advancing inclusivity. It addresses accessibility challenges commonly observed in Turkish sports venues, identifying key areas for improvement by synthesizing these observations with analysis of international best practices (including Universal Design), nuanced user experience considerations (particularly for young people with disabilities), relevant policy evaluation, and systematic evaluation methodologies like Post-Occupancy Evaluation (POE). The proposed roadmap outlines actionable strategies encompassing tailored Universal Design implementation, culturally attuned management and staff training, targeted accessibility enhancements, community engagement, and ongoing performance assessment. Findings aim to equip Turkish facility managers, designers, policymakers, and stakeholders with evidence-based guidance for moving from policy to practice, fostering sports environments that champion accessibility, celebrate diversity, and ensure a genuine sense of belonging for all Turkish youth.

Keywords: Inclusivity, Accessibility, Universal Design, Disability, Sports Facilities

* First Author, Asst. Prof. Middle East Technical University, Ankara, Türkiye, mata@metu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7755-7654

** Prof. Dr., Gazi University, Ankara, Türkiye, toprakli@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2437-9724

Özet

Türkiye'nin engelli hakları politikaları (örneğin, 5378 Sayılı Kanun) ile gençler için spor tesislerinin pratik erişilebilirliği arasındaki kalıcı boşluğu kapatmayı amaçlayan bu çalışma, kapsayıcılığın geliştirilmesine yönelik pratik bir yol haritası sunmaktadır. Çalışma, Türkiye'deki spor alanlarında sıkça gözlemlenen erişilebilirlik sorunlarını ele almakta; bu gözlemleri, uluslararası en iyi uygulamaların (Evrensel Tasarım dâhil), kullanıcı deneyimine dair incelikli değerlendirmelerin (özellikle engelli gençler için), ilgili politika incelemelerinin ve İskan Sonrasında Değerlendirme (Post-Occupancy Evaluation, POE) gibi sistematik değerlendirme yöntemlerinin analizi ile bütünleştirerek iyileştirmeye yönelik başlıca alanları belirlemektedir. Önerilen yol haritası; uyarlanmış Evrensel Tasarım uygulamalarını, kültürel bağlama duyarlı yönetim ve personel eğitimlerini, hedeflenmiş erişilebilirlik iyileştirmelerini, toplumsal katılımı ve sürekli performans değerlendirmelerini kapsayan uygulanabilir stratejiler sunmaktadır. Bulgular, Türkiye'deki tesis yöneticileri, tasarımcılar, politika yapıcılar ve paydaşlara, politikadan uygulamaya geçiş sürecinde kanıta dayalı rehberlik sağlamayı; erişilebilirliği önceleyen, çeşitliliği kutlayan ve tüm Türk gençleri için gerçek bir aidiyet duygusunu garanti eden spor ortamlarının oluşturulmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kapsayıcılık, Erişilebilirlik, Evrensel Tasarım, Engellilik, Spor Tesisleri

Introduction

For young people in Turkey, sports hold a powerful allure, offering a path to physical fitness, a source of camaraderie and competition, and a vibrant expression of national pride. Yet, for many young people with disabilities, the opportunity to fully experience the joy and transformative power of sports is often hindered by barriers to access, frequently stemming from designs that lack inclusivity. While Turkey has made commendable strides in advancing disability rights and promoting social inclusion, observations and analysis indicate a persistent gap between policy aspirations and the practical reality within the sporting landscape. This highlights a crucial need to create more welcoming, accessible, and empowering environments for young people of all abilities.

The importance of sports participation for youth with disabilities is undeniable. Beyond the physical and mental health benefits, sports offer a unique avenue for social interaction, skill development, and personal growth, fostering self-esteem, confidence, and a sense of belonging (Fragala-Pinkham et al., 2010; Johnston et al., 2015). Inclusive sports facilities, designed proactively with the needs of diverse users in mind, can play a transformative role in empowering young people with disabilities to realize their full potential, both on and off the field.

Turkey, a nation with a rich sporting heritage and a growing commitment to disability rights, has taken significant steps toward creating a more inclusive society. The landmark Law No. 5378 on the Rights of Persons with Disabilities, enacted in 2005, guarantees equal opportunities and full participation for individuals with disabilities in all aspects of life, including access to public spaces and services, explicitly referencing recreational facilities (Law on Persons with Disabilities, 2005). This legislation provides a strong foundation, reflecting a growing recognition of disability rights and the importance of full societal integration.

However, despite this crucial legislative progress, translating these policy mandates into universally accessible sporting environments remains a significant challenge. Based on applying accessibility standards and architectural observations, it's evident that numerous potential barriers can impede full participation. Common accessibility challenges can *manifest* in various ways: ramps may be too steep or poorly maintained; lifts might be malfunctioning or inaccessible; signage could lack necessary clarity and contrast; and essential features within

changing rooms and restrooms, such as grab bars, adjustable fixtures, or sufficient maneuvering space, may be inadequate or absent (reflecting issues documented in studies like (Evcil, 2009; Iezzoni et al., 2010; Slaug et al., 2019) regarding general accessibility barriers).

These potential shortcomings create not only physical and logistical hurdles but also contribute to feelings of exclusion, frustration, and a diminished sense of dignity for young people with disabilities, hindering their ability to fully experience the joy, camaraderie, and personal growth that sports offer. This study seeks to bridge this policy-practice gap by analyzing key opportunities and challenges for advancing accessibility and proposing a comprehensive roadmap for creating truly welcoming and empowering sporting environments for Turkish youth of all abilities. By synthesizing insights from international best practices, user experience considerations, and an evaluation of relevant Turkish policies and standards (like TSE (TSE, 2017), this study aims to contribute to a more inclusive sports culture in Turkey, where every young person, regardless of their abilities, has the opportunity to participate, excel, and experience the transformative power of sports.

This study, focusing specifically on the needs and experiences pertinent to youth with disabilities, aims to contribute significantly to the field of youth studies in Turkey. By examining how inclusive design principles and practices can be effectively implemented to enhance accessibility in Turkish sports facilities, the study will provide valuable, actionable insights for policymakers, facility managers, designers, and the broader community. It seeks to promote a deeper understanding of the social and psychological benefits of inclusive sports environments, benefiting not only youth with disabilities but all young people in Turkey.

This study presents a framework moving from policy awareness to practical implementation. It delves into a review of international best practices, analyzing their adaptability to Turkey's unique cultural and societal context. It examines existing Turkish legislation and standards, evaluating their practical effectiveness and identifying potential areas for enhancement. Furthermore, the study foregrounds the needs, preferences, and potential recommendations derived from considering the perspectives of youth with disabilities and their families, aiming to inform the creation of truly welcoming and empowering sporting environments.

Ultimately, this study envisions a future for Turkish sports where inclusivity is not merely an afterthought or a compliance checklist, but an integral part of every sporting venue's design and operational philosophy. By providing a structured roadmap, this study aims to catalyze the creation of spaces that embrace diversity, celebrate ability, and foster a sense of belonging. Through such efforts, Turkish sports facilities can become powerful catalysts for positive social change, promoting a more equitable and just society where every young person has the opportunity to thrive and reach their full potential.

Literature Review: Building the Foundation for an Inclusive Roadmap in Turkey

Creating truly inclusive sports facilities in Turkey necessitates a deep understanding of the interplay between design principles, practical implementation, user experiences, and the national policy landscape. This section establishes the foundation for the proposed **roadmap** by comprehensively reviewing international best practices, the theoretical underpinnings of Universal Design (UD), relevant accessibility standards, the critical role of user experience and satisfaction (including social and psychological dimensions), and the specific policy context within Turkey. By critically examining these elements, we identify the strengths, limitations, and crucial considerations that inform the development of effective strategies for bridging the gap between accessibility policy and practice in Turkish sports facilities.

A global shift towards recognizing accessibility as a fundamental human right, rather than mere compliance, has spurred the adoption of inclusive design philosophies across various sectors, including sports and recreation (*The Principles of Universal Design*, 1997). Central to this is Universal Design (UD), a concept pioneered by Ronald Mace that advocates for creating environments inherently usable by the widest possible range of people without needing specialized adaptations (*The Principles of Universal Design*, 1997). Implementing UD principles in sports facilities moves beyond checklists towards a holistic approach. This involves providing multiple means of access, such as ramps and clear pathways (*Americans with Disabilities Act and Architectural Barriers Act Accessibility Guidelines*, 2004; Rimmer et al., 2004), designing flexible and adaptable spaces like varied seating options (*Americans with Disabilities Act and Architectural Barriers Act Accessibility Guidelines*, 2004), incorporating multi-sensory information through visual, tactile and auditory cues, and minimizing potential hazards to enhance safety and comfort, particularly for users with sensory sensitivities (Gray et al., 2014). Integrating UD from the outset benefits not only individuals with disabilities but enhances the overall usability and experience for all users, promoting a more equitable sporting environment.

Translating the broad philosophy of UD into practice relies on specific accessibility standards and guidelines developed by international organizations and governing bodies (e.g., (*Americans with Disabilities Act and Architectural Barriers Act Accessibility Guidelines*, 2004; Rimmer et al., 2004)). These standards provide detailed specifications for design elements, assistive technologies, and management practices. However, effectively applying these standards in Turkey requires a nuanced understanding of the diverse needs faced by users with different impairments. For individuals with mobility impairments, inclusive design must prioritize seamless navigation, addressing potential barriers like steep ramps, narrow doorways, or inadequate restroom features. For those with visual impairments, a multi-sensory approach using high-contrast markings, tactile indicators, and audio cues (including wayfinding systems) is essential for orientation and safety (Andrade & Ely, 2012; Giannoumis et al., 2018). Similarly, clear visual aids, captioning, and assistive listening technologies like induction loops are vital for users with hearing impairments in often noisy sports environments. Furthermore, the vibrant and potentially overwhelming sensory nature of sports facilities necessitates specific considerations for users with cognitive or sensory processing differences, such as providing designated quiet zones, clear and consistent signage, and predictable layouts (Gray et al., 2014). Comprehensive staff training on these diverse needs and appropriate interaction strategies is also paramount for ensuring a welcoming atmosphere. Successfully integrating these global standards requires careful adaptation to the specific Turkish context, informed by local user experiences and ongoing evaluation.

While technical standards and UD principles provide a crucial foundation, achieving genuine inclusion demands moving beyond compliance checklists to understand the subjective user experience and satisfaction. How individuals perceive, navigate, and feel *within* a space is fundamental. Qualitative research methods like interviews and focus groups offer valuable insights, but systematic approaches are also needed (Original point). Structured user surveys, benchmarked against international examples like the BUS, CBE, or BOSSA questionnaires used in Post-Occupancy Evaluation (POE), can provide quantitative and qualitative data on satisfaction. Furthermore, methods like the Analytic Hierarchy Process (AHP) offer robust ways to prioritize performance attributes based on user input within the specific cultural context (Topraklı & Işıklar Bengi, 2024). Critically, recent research emphasizes the importance of considering users' diverse social characteristics – including psychological comfort,

sense of community, image perception, morale, and values – as these intangible factors significantly shape the overall experience of inclusivity.

The focus on user experience extends to profound social and psychological dimensions. Inclusive design is not just about physical access; it's about fostering environments where people feel genuinely welcome and empowered. When sports facilities achieve this, they reinforce a sense of belonging to the broader community, breaking down social barriers crucial for youth development (Johnston et al., 2015). Participation in sports, facilitated by inclusive design, significantly boosts self-esteem and confidence, particularly for young people with disabilities, while challenging limiting societal perceptions (Fragala-Pinkham et al., 2010). Consequently, accessible and welcoming facilities encourage wider participation from diverse groups, enriching the overall sporting culture and experience for everyone (Rimmer et al., 2004).

Turning to the Turkish policy and regulatory context, the nation has established a significant legal foundation for disability rights and accessibility. The landmark Law No. 5378 (Official Gazette, 2005) guarantees equal opportunities and explicitly includes access to recreational facilities, providing a strong mandate for accessible sports venues. Complementing this, Turkish Standards Institution (TSE) standards, such as TSE 12249, offer detailed technical specifications for designers and builders regarding accessibility features like ramps, lifts, and restrooms (TSE, 2017). These legal and technical frameworks provide a crucial starting point for promoting inclusivity.

However, a critical analysis reveals persistent challenges in translating these policies and standards into consistent practice, resulting in the previously mentioned policy-practice gap. While the legal framework (Law 5378) and technical standards (TSE) provide clear strengths in setting expectations and allowing for compliance checks, several limitations hinder effective implementation. Existing regulations often lack the specificity needed for diverse sports facility types and the unique requirements of different user groups, potentially leading to inconsistent application. Enforcement challenges, potentially due to varying resources, expertise, or awareness across regions and agencies, can mean that some facilities fail to meet required standards. Furthermore, limited awareness and understanding of accessibility principles, UD benefits, and disability rights among key stakeholders can impede proactive adoption. The field may also need to evolve towards recognizing emerging performance mandates, where accessibility and stakeholder legitimacy are viewed not just as minimum requirements but as core indicators of facility performance.

Addressing these limitations requires strategic policy reforms and incentives, which form an essential part of the proposed roadmap. Key opportunities include developing sport-specific accessibility guidelines tailored to the Turkish context, potentially within the TSE framework; strengthening enforcement mechanisms through increased resources for audits, transparent violation reporting, and meaningful consequences for non-compliance; incentivizing inclusive design that exceeds minimum standards through financial or permitting benefits; promoting the adoption of green building certifications that robustly integrate accessibility criteria; and launching targeted public awareness campaigns to foster understanding, promote disability etiquette, and highlight the benefits of inclusion, perhaps showcasing successful Turkish athletes with disabilities. Successfully enacting these requires a collaborative effort involving policymakers, sports bodies, design professionals, and the disability community.

Synthesizing these findings underscores the need for a structured approach to advance inclusivity in Turkish sports facilities. While Turkey has foundational policies and access to international best practices, a gap remains

between these ideals and the lived experiences of users, particularly those of youth. This gap arises from implementation challenges and a historical focus on technical compliance over holistic user experience. Standard audits are insufficient. Methodologies like Post-Occupancy Evaluation (POE) offer a more systematic way to assess *real* performance by combining technical data with invaluable user feedback. However, a recognized challenge globally is translating POE findings into action. Therefore, integrating principles of Post-Occupancy Evaluation and Intervention (POEI) is crucial. This approach uses POE data not just to evaluate but to diagnose specific barriers—be they technical flaws or design shortcomings impacting usability—and to guide targeted, evidence-based interventions.

Consequently, the roadmap developed in this paper must address the key needs identified: contextual adaptation of global principles; robust, user-centric evaluation and prioritization (incorporating social characteristics and methods like AHP); systematic diagnosis and intervention strategies informed by POE/POEI; integration with and enhancement of existing policy and enforcement; and fostering collaboration among all stakeholders, especially youth. By adopting such a comprehensive, context-sensitive framework focused on moving from policy to evaluated practice, Turkey can create genuinely inclusive and empowering sporting environments for all its young people.

A Roadmap for Inclusive Turkish Sports Facilities: Strategies for Implementation

Building upon the foundation established in the literature review, which highlights both international best practices and the specific Turkish context, this section outlines a comprehensive roadmap for advancing inclusivity in Turkish sports facilities. Moving beyond mere compliance, this roadmap proposes a multi-faceted set of integrated strategies encompassing proactive design, culturally responsive management, robust staff training, meaningful community engagement, and targeted public awareness initiatives. Together, these strategies aim to foster genuinely welcoming and empowering sporting environments for all Turkish youth.

Weaving Accessibility into the Fabric: Universal Design Implementation

The cornerstone of this roadmap is the integration of Universal Design (UD) principles from the very inception of any design or renovation project. Rather than treating accessibility as an afterthought or a checklist item, UD necessitates a holistic and proactive philosophy that considers the diverse needs and preferences of all potential users throughout the design process. This involves several key considerations woven into the venue's fabric. Providing multiple, equitable means of access—including well-designed ramps, conveniently located lifts, and wide, unobstructed pathways—empowers users with mobility impairments and fosters autonomy and dignity (*Americans with Disabilities Act and Architectural Barriers Act Accessibility Guidelines*, 2004; Rimmer et al., 2004). Simultaneously, designing flexible and adaptable spaces, from varied seating options accommodating wheelchairs and companions to adjustable-height counters and adaptable fitness equipment, ensures usability for a wide range of activities and user abilities (*Americans with Disabilities Act and Architectural Barriers Act Accessibility Guidelines*, 2004). Creating an intuitive environment also requires multi-sensory information and wayfinding strategies, utilizing high-contrast colours, tactile markings, audio cues, and clear, accessible signage (including Braille and large print) to aid navigation for users with diverse sensory abilities (Andrade & Ely, 2012; Kim et al., 2014). Finally, minimizing hazards and prioritizing safety through design elements like even, slip-resistant surfaces, adequate lighting, controlled noise levels, and clear lines of sight is crucial for all users, especially those with visual or sensory sensitivities (Gray et al., 2014).

Beyond these core UD principles, the thoughtful integration of specific accessibility features is essential to enhance usability and ensure a dignified experience. These are not add-ons but integral components. For instance, accessible restrooms and changing rooms, often overlooked, are critical; they require ample maneuvering space, properly placed grab bars, adjustable fixtures, roll-in showers, and accessible changing tables where appropriate (Iezzoni et al., 2010). Furthermore, readily available and seamlessly integrated assistive technology provisions, such as listening devices and captioning services, are vital for the full participation of individuals with hearing or visual impairments. Accessible concessions and amenities, featuring reachable counters, clear signage, and alternative ordering methods, also contribute significantly to a positive and hassle-free user experience. By strategically embedding both broad UD principles and specific features, Turkish sports facilities can become inherently usable and welcoming spaces.

Cultivating a Welcoming Culture: Inclusive Management and Staff Empowerment

While inclusive physical design is fundamental, its potential can only be fully realized through effective facility management and dedicated staff training. These operational aspects are critical for translating design intentions into a genuinely welcoming and supportive culture for all users. Facility managers play a pivotal role by establishing and consistently enforcing policies and procedures that prioritize inclusivity. Key inclusive management practices include conducting regular, comprehensive accessibility audits and assessments, preferably involving users with disabilities, to proactively identify barriers and ensure compliance with both legal standards (like Law 5378 and TSE standards) and best practices. Equally important is proactive maintenance of accessibility features, ensuring that ramps, lifts, and assistive technologies are always functional and supported by a dedicated budget. Clear, concise, and multi-format communication and signage about accessibility features and services are essential for user navigation and confidence. Robust emergency preparedness plans must specifically consider the diverse needs of users with disabilities, ensuring safe evacuation and communication. Finally, ensuring that ticketing and reservation systems are fully accessible allows for equitable participation from the outset.

Complementing strong management is the empowerment of staff through comprehensive training to become agents of inclusion. As the primary point of contact, staff interactions profoundly shape the user experience. Training programs must cover several crucial areas, adapted to the Turkish cultural context. Foundational disability awareness and etiquette training should address stereotypes, introduce the social model of disability, and promote respectful, person-first language. Staff need to develop effective communication strategies, learning to adapt their styles for individuals with hearing, visual, or cognitive impairments, using clear language, visual cues, and providing written information when needed. Training in safe and respectful assistance techniques is vital, emphasizing the importance of asking before helping, respecting personal space, and prioritizing user autonomy. Beyond specific skills, training should instill the importance of creating a positive and welcoming atmosphere—greeting users warmly, listening actively, offering proactive assistance, and being empowered to challenge negative attitudes or behaviors. By investing in both inclusive management systems and well-trained, empathetic staff, Turkish sports facilities can foster a culture where every visitor feels valued, respected, and fully included.

Building Bridges: Community Engagement and Public Awareness

Creating truly inclusive sports facilities extends beyond the venue itself; it requires actively engaging with the community and shaping broader societal perceptions of disability. This roadmap emphasizes building bridges through direct community engagement and strategic public awareness campaigns. The most effective

way to ensure facilities meet genuine needs is through the principle of “Designing with, not for”, actively involving individuals with disabilities throughout the process. Key strategies include conducting meaningful user consultations (interviews, focus groups, surveys) with diverse members of the disability community and their families to gather insights on existing barriers and desired solutions. Involving potential users directly in accessibility audits of proposed designs provides invaluable practical feedback that technical compliance checklists might miss, ensuring features are user-friendly and dignified. Establishing ongoing advisory committees composed of disability organization representatives, athletes, and community members offers sustained guidance from initial design through operational management.

Parallel to direct engagement, raising public awareness is crucial for fostering a culture of acceptance. Effective strategies tailored for the Turkish context should include showcasing the achievements and abilities of Turkish athletes with disabilities through various media channels and events, providing powerful role models and challenging misconceptions. Campaigns should actively promote disability etiquette and inclusive language, educating the public on respectful interaction and the importance of person-first terminology. Finally, it is vital to highlight the broad social, economic, and ethical benefits of inclusion, emphasizing that accessible facilities enrich the sporting experience and strengthen the community for everyone, not just individuals with disabilities. By embracing this multi-pronged roadmap—integrating proactive Universal Design, fostering an inclusive culture through management and training, and building bridges through community engagement and public awareness—Turkish sports facilities can successfully transition from policy aspirations to creating genuinely welcoming, equitable, and empowering sporting environments for all young people. This holistic approach will contribute significantly to a more inclusive and just society for everyone in Turkey.

Evaluation and Assessment: Measuring Progress, Guiding Improvement

Achieving genuinely inclusive sports facilities in Turkey necessitates more than well-intentioned design and policies; it requires a robust commitment to ongoing evaluation and evidence-based improvement. This section explores essential assessment tools and methodologies, particularly Post-Occupancy Evaluation (POE) and the concept of Post-Occupancy Evaluation and Intervention (POEI), as crucial components of the roadmap. These approaches help measure progress, identify specific accessibility and usability challenges, understand user experiences, and ultimately guide the refinement of designs, management practices, and policy implementation to ensure effectiveness in creating truly welcoming sporting environments for all Turkish youth.

Post-Occupancy Evaluation (POE): Understanding Real-World Performance and User Experience

While traditionally applied to aspects like environmental performance, Post-Occupancy Evaluation (POE) is an invaluable framework for systematically assessing how effectively accessibility features and inclusive design principles function in real-world use within Turkish sports facilities. POE moves beyond design assumptions and compliance checklists to gather data on the actual usability, comfort, and satisfaction experienced by users, especially those with disabilities. It serves as a critical feedback loop, helping to bridge the common gap between design intent and operational reality.

To effectively integrate inclusivity into POE for Turkish sports facilities, a multifaceted data collection approach is essential. This involves combining objective assessments with methods that capture subjective user experiences. Standard Accessibility Audits, using checklists based on TSE standards and international best practices, are necessary to verify the presence and technical compliance of features. However, these should be complemented

by methods focusing on the user perspective. User Satisfaction Surveys, carefully designed or adapted for the Turkish context and potentially drawing inspiration from established international protocols like BUS or CBE, can provide quantitative and qualitative data on perceptions of accessibility, comfort, and overall enjoyment. In-depth interviews and focus groups with youth with disabilities, their families, and advocacy groups are crucial for revealing nuanced perspectives, uncovering hidden barriers, and gathering rich recommendations. Furthermore, observational methods, such as user shadowing or even ‘mystery shopper’ evaluations, can reveal real-world navigation challenges and staff interaction effectiveness that might not emerge from surveys alone. Techniques like the Analytic Hierarchy Process (AHP) can also be employed within a POE framework to scientifically determine the relative importance users place on different facility attributes, guiding prioritization for improvements. Incorporating these diverse methods into a structured POE protocol yields significant benefits. It allows for the identification of specific accessibility challenges—whether rooted in design flaws, poor maintenance, inadequate management practices, or lack of staff awareness. This detailed understanding enables stakeholders to optimize the user experience by guiding targeted improvements in design, operations, and programming based on the actual needs and preferences of users with disabilities. Ultimately, regular POE fosters accountability, enabling facility managers and policymakers to demonstrate their commitment to inclusivity, track progress over time, and make data-informed decisions for future projects.

Beyond Evaluation: Towards Intervention and Continuous Improvement (POEI)

A recognized challenge with traditional POE is ensuring that the findings translate into tangible actions and improvements. Simply evaluating performance is insufficient; the goal is continuous enhancement. Therefore, this roadmap advocates for embracing the principles of Post-Occupancy Evaluation and Intervention (POEI). POEI represents an evolution of POE, explicitly linking the evaluation phase to a structured process of diagnosis and intervention.

Under a POEI approach, the data gathered through POE methods (surveys, audits, observations, potentially technical monitoring) is analyzed not just for assessment but for fault detection and diagnosis. This involves pinpointing the root causes of identified accessibility or usability problems – whether they are design shortcomings, construction errors, operational failures, or management issues. This diagnostic step is crucial for developing effective solutions. Based on this diagnosis, POEI guides the identification and prioritization of targeted, cost-effective interventions. For instance, if POE reveals difficulties with navigation signage, POEI would diagnose the specific issue (e.g., contrast, placement, format) and propose a targeted solution, potentially evaluating its cost-effectiveness before implementation.

Adopting a POEI mindset within the management of Turkish sports facilities ensures that evaluation is not an end in itself but a catalyst for meaningful, evidence-based improvement. It provides a systematic framework for using real-world data and user feedback to iteratively refine facilities, ensuring they not only meet initial standards but continuously adapt to better serve the needs of all users, fostering a culture of ongoing learning and enhancement in the pursuit of genuine inclusivity. By employing a combination of robust POE data collection methods and adopting a POEI approach focused on diagnosis and intervention, Turkish sports facilities can gain a comprehensive understanding of their strengths and weaknesses, ensuring they genuinely meet the needs of all users and create truly inclusive and empowering sporting environments.

Conclusion: Implementing the Roadmap for Inclusive Turkish Sports

This paper has charted a course from policy to practice, exploring the multifaceted landscape of inclusivity within Turkish sports facilities. It highlights the critical need for a comprehensive, integrated approach that moves beyond minimum compliance towards creating truly welcoming and empowering spaces for *all* Turkish youth. By synthesizing international best practices, contextual considerations, user experience insights, and robust evaluation methodologies, this study has presented a practical roadmap for advancing accessibility and inclusion. The strategies and recommendations offered aim to guide the Turkish sports sector towards a more equitable, engaging, and enriching future.

From Analysis to Action: Key Components of the Roadmap

The central argument woven throughout this paper is that fostering genuine inclusivity necessitates a profound shift from a reactive, checklist mentality to a proactive, user-centered, and continuously improving system. The proposed roadmap integrates accessibility and inclusion into the very fabric of a sporting venue's design, management, and operational lifecycle. Key findings underscore the importance of the following integrated components within this roadmap:

- **Embracing and Adapting Universal Design (UD):** Integrating UD principles from the outset, tailored to the specific climatic, cultural, and facility-type context of Turkey, is fundamental for creating inherently accessible and usable spaces. This requires a collaborative design process involving diverse stakeholders, including users with disabilities.
- **Prioritizing Holistic User Experience:** Moving beyond physical access to understand and cater to the lived experiences, preferences, and crucial social and psychological dimensions (comfort, belonging, dignity) of users, particularly youth with disabilities, is essential for genuine inclusion.
- **Fostering a Culturally Responsive Culture of Inclusion:** Creating a welcoming atmosphere requires more than accessible infrastructure. It demands inclusive management practices (proactive maintenance, clear communication, robust emergency planning) and comprehensive, culturally attuned staff training focused on disability awareness, respectful communication, and effective assistance techniques.
- **Implementing Action-Oriented Evaluation (POE/POEI):** Committing to ongoing evaluation using Post-Occupancy Evaluation (POE) methodologies, adapted for Turkish sports facilities, is crucial for understanding real-world performance and user satisfaction. Crucially, adopting a Post-Occupancy Evaluation and Intervention (POEI) mindset ensures that evaluation findings are used to diagnose specific issues and guide targeted, evidence-based improvements, fostering a cycle of continuous enhancement.
- **Strengthening Policy, Enforcement, and Advocacy:** While Turkey has foundational legislation, effective implementation requires ongoing efforts to develop sport-specific guidelines, strengthen enforcement mechanisms, utilize incentives for best practices, and conduct public awareness campaigns to promote understanding and acceptance.
- **Engaging the Community:** Actively involving the disability community, especially youth, through consultations, participatory design, and advisory roles ensures that solutions are user-centered, practical, and dignified.

Beyond the Scoreboard: Broader Impacts and Future Directions

The implications of successfully implementing this roadmap extend far beyond sports, contributing to broader societal goals for a more equitable and just Turkey. Prioritizing accessibility in sports facilities yields significant benefits:

- **Health and Well-being for All:** Encourages wider participation in physical activity, improving health outcomes for individuals of all abilities.
- **Social Inclusion and Equity:** Breaks down societal barriers, creating equal opportunities and fostering a vital sense of belonging for people with disabilities within their communities.
- **Challenging Social Perceptions:** Creates visible spaces where people of all abilities interact and participate and promotes positive views of disability.
- **A More Vibrant and Diverse Sports Culture:** Enriches the sporting experience for everyone by fostering a more diverse and representative community of athletes, spectators, and participants.

Looking Forward: Future Research and Continued Progress

This study provides a foundation for future research and action integral to refining and implementing the roadmap:

- **Developing and Validating Tailored POE/POEI Protocols:** Creating and testing comprehensive POE/POEI protocols specifically designed for evaluating inclusivity in diverse Turkish sports facilities (adapting survey instruments, AHP criteria, diagnostic tools) is a critical next step.
- **Contextual Case Studies:** Applying the proposed roadmap and evaluation protocols in various Turkish sports facilities (different types, regions, ages) to gather empirical data on effectiveness and challenges.
- **Measuring Long-Term Impacts:** Conducting longitudinal studies to track the impacts of inclusive interventions on user satisfaction, participation rates, social inclusion metrics, and potential economic benefits within the Turkish context.
- **Investigating Cost-Effectiveness:** Performing rigorous cost-benefit analyses of specific accessibility interventions and UD implementation within the economic realities of the Turkish sports sector.
- **Deepening Understanding of User Social Characteristics:** Further research into the specific social and psychological factors (e.g., sense of belonging, image perception, cultural comfort) most critical to Turkish youth with disabilities in sporting environments.
- **Exploring the Role of Technology:** Investigating how emerging technologies (assistive listening, wayfinding apps, smart controls, VR simulations) can be effectively integrated to enhance accessibility and user experience in Turkish facilities.

By embracing a spirit of collaboration, innovation, context-specific adaptation, and rigorous ongoing evaluation guided by the principles outlined in this roadmap, Turkey can create a thriving sports sector. This sector will not only foster athletic excellence but will champion inclusivity, cultivate a sense of belonging for all its youth, and inspire a brighter, more equitable future for generations to come.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Politikadan Uygulamaya: Türk Spor Tesislerinde Gençler İçin Erişilebilirlik ve Kapsayıcılığı Geliştirmeye Yönelik Bir Yol Haritası

Mehmet Ata Öztürk*

Abdurrahman Yağmur Topraklı**

Türkiye’de gençlerin yaşamında spor; fiziksel zindelik, arkadaşlık, rekabet ve milli gururun ifadesi olarak güçlü bir yere sahiptir. Ancak, engelli gençler için sporun dönüştürücü gücünü tam anlamıyla deneyimleme fırsatı, sıklıkla kapsayıcı olmayan tasarımlardan kaynaklanan erişim engelleri nedeniyle kısıtlanmaktadır. Türkiye, engelli haklarının geliştirilmesi ve sosyal içermenin teşvik edilmesi yönünde önemli adımlar atmış olsa da, mevcut yasal düzenlemeler (örneğin, 5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun) ile spor tesislerinin gençler için pratik erişilebilirliği arasında süregelen bir boşluk gözlemlenmektedir. Bu durum, tüm gençlere yönelik daha misafirperver, erişilebilir ve güçlendirici ortamlar yaratma ihtiyacını vurgulamaktadır.

Bu çalışma, Türkiye’deki spor tesislerinde kapsayıcılığı ilerletmek amacıyla, politika ve uygulama arasındaki bu boşluğu kapatmaya yönelik uygulanabilir bir yol haritası sunmaktadır. Araştırma, Türk spor tesislerinde yaygın olarak gözlemlenen erişilebilirlik zorluklarını ele almakta ve bu gözlemleri; uluslararası iyi uygulamaların (Evrensel Tasarım dahil) analizi, (özellikle engelli gençlerin) farklılaşmış kullanıcı deneyimi boyutları, ilgili politika ve standartların (TSE gibi) değerlendirilmesi ve Kullanım Sonrası Değerlendirme (Post-Occupancy Evaluation - POE) gibi sistematik değerlendirme metodolojileriyle sentezleyerek iyileştirme için kilit alanları belirlemektedir. Çalışma, sadece mevcut durumu değerlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda POE bulgularının eyleme dönüştürülmesindeki zorlukları aşmak için Kullanım Sonrası Değerlendirme ve Müdahale (POE/POEI) prensiplerini de benimseyerek, değerlendirmenin teşhis ve hedefe yönelik iyileştirmeler için bir araç olarak kullanılmasını önermektedir.

* Yazar, Dr. Öğr. Üyesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara, Türkiye, mata@metu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7755-7654

** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye, toprakli@gazi.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2437-9724

Önerilen yol haritası, kapsayıcılığı, tesislerin tasarım, yönetim ve operasyonel yaşam döngüsünün ayrılmaz bir parçası haline getirmeyi hedefleyen, birbiriyle entegre edilmiş eyleme geçirilebilir stratejileri ile özetlemektedir. Bu stratejilerin temel bileşenleri şunlardır:

1. **Evrensel Tasarım (UD) İlkelerinin Uyarlanarak Benimsenmesi:** Tasarım sürecinin en başından itibaren, Türkiye'nin iklimsel, kültürel ve tesise özgü koşullarına göre uyarlanmış UD ilkelerinin entegrasyonu, doğası gereği erişilebilir ve kullanılabilir mekanlar yaratmanın temelini oluşturur.
2. **Kültürel Duyarlılığa Sahip Kapsayıcı Bir Kültürün Geliştirilmesi:** Erişilebilir altyapının ötesinde, kapsayıcı yönetim uygulamaları (proaktif bakım, açık iletişim, acil durum hazırlığı) ve kapsamlı, kültürel olarak uyarlanmış personel eğitimi (engellilik farkındalığı, saygılı iletişim, etkili yardım teknikleri) ile desteklenen misafirperver bir atmosfer yaratılması kritiktir.
3. **Hedefe Yönelik Erişilebilirlik Özelliklerinin Entegrasyonu:** UD ilkelerini tamamlayıcı olarak, erişilebilir tuvaletler/soyunma odaları, yardımcı teknolojiler ve erişilebilir hizmet alanları gibi spesifik özelliklerin düşünceli bir şekilde tasarıma entegre edilmesi, kullanılabilirliği ve saygınlığı artırır.
4. **Toplulukla Etkin İşbirliği ve Katılım:** Engelli topluluğunun, özellikle gençlerin, danışma süreçleri, katılımcı tasarım ve danışma kurulları aracılığıyla aktif olarak sürece dahil edilmesi ("onlar için değil, onlarla birlikte tasarım" ilkesi), çözümlerin kullanıcı merkezli, pratik ve saygın olmasını sağlar.
5. **Eylem Odaklı Değerlendirme ve Sürekli İyileştirme (POE/POEI):** Türk spor tesislerine uyarlanmış POE metodolojileri kullanılarak gerçek dünya performansı ve kullanıcı memnuniyetinin sürekli değerlendirilmesi ve POEI yaklaşımıyla bu bulguların spesifik sorunları teşhis etmek ve kanıta dayalı, hedefe yönelik iyileştirmeleri yönlendirmek için kullanılması esastır.
6. **Politika, Uygulama ve Savunuculuğun Güçlendirilmesi:** Mevcut mevzuatın etkin uygulanmasını sağlamak, spor tesislerine özgü kılavuzlar geliştirmek, iyi uygulamaları teşvik etmek ve kamuoyu farkındalığını artırmak için sürekli çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Bu çalışma bulguları, tesis yöneticilerine, tasarımcılara, politika yapıcılara ve diğer paydaşlara, politikadan uygulamaya geçişte kanıta dayalı bir rehberlik sunmayı amaçlamaktadır. Nihai hedef, erişilebilirliği savunan, çeşitliliği kutlayan ve tüm Türk gençleri için gerçek bir aidiyet duygusu besleyen spor ortamlarının yaratılmasına katkıda bulunmak, böylece daha adil ve kapsayıcı bir toplumun gelişimini desteklemektir.

Kaynakça/References

- *Americans with disabilities act and architectural barriers act accessibility guidelines.* (2004). United States Access Board. <https://www.access-board.gov/aba/>
- Andrade, I. F., & Ely, e V. H. M. B. (2012). Assessment method of accessibility conditions: How to make public buildings accessible? *WORK: A Journal of Prevention, Assessment & Rehabilitation*, 41(S1), 3774–3780. <https://doi.org/10.3233/WOR-2012-0675-3774>
- Evcil, A. N. (2009). Wheelchair accessibility to public buildings in Istanbul. *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 4(2), 76–85. <https://doi.org/10.1080/17483100802543247>
- Fragala-Pinkham, M., O'Neil, M. E., & Haley, S. M. (2010). Summative evaluation of a pilot aquatic exercise program for children with disabilities. *Disability and Health Journal*, 3(3), 162–170. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2009.11.002>
- Giannoumis, G. A., Ferati, M., Pandya, U., Krivonos, D., & Pey, T. (2018). Usability of indoor network navigation solutions for persons with visual impairments. In P. Langdon, J. Lazar, A. Heylighen, & H. Dong (Eds.), *Breaking down barriers* (pp. 135–145). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-75028-6_12
- Gray, D. B., Morgan, K. A., Gottlieb, M., & Hollingsworth, H. H. (2014). Person factors and work environments of workers who use mobility devices. *WORK: A Journal of Prevention, Assessment & Rehabilitation*, 48(3), 349–359. <https://doi.org/10.3233/WOR-141907>
- Iezzoni, L. I., Kilbridge, K., & Park, E. R. (2010). Physical access barriers to care for diagnosis and treatment of breast cancer among women with mobility impairments. *Oncology Nursing Forum*, 37(6), 711–717. <https://doi.org/10.1188/10.ONF.711-717>
- Johnston, K. R., Goodwin, D. L., & Leo, J. (2015). Understanding dignity: Experiences of impairment in an exercise facility. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 32(2), 106–124. <https://doi.org/10.1123/APAQ.2014-0124>
- Kim, C. S., Lee, D., Kwon, S., & Chung, M. K. (2014). Effects of ramp slope, ramp height and users' pushing force on performance, muscular activity and subjective ratings during wheelchair driving on a ramp. *International Journal of Industrial Ergonomics*, 44(5), 636–646. <https://doi.org/10.1016/j.ergon.2014.07.001>
- Official Gazette. (2005). Law on Persons with Disabilities, Pub. L. No. 5378.
- Rimmer, J. H., Riley, B., Wang, E., & Rauworth, A. (2004). Development and validation of AIMFREE: Accessibility instruments measuring fitness and recreation environments. *Disability and Rehabilitation*, 26(18), 1087–1095. <https://doi.org/10.1080/09638280410001711432>
- Slaug, B., Jonsson, O., & Carlsson, G. (2019). Public entrance accessibility: Psychometric approach to the development of a new assessment instrument. *Disability and Health Journal*, 12(3), 473–480. <https://doi.org/10.1016/j.dhjo.2019.02.007>
- The Principles of Universal Design. (1997). Center for Universal Design. <https://universaldesign.ie/about-universal-design/the-7-principles>
- Toprakli, A. Y., & Işıklar Bengi, S. (2024). Beyond technical specs: Using AHP to prioritize user needs in Turkish Basketball Arena Designs. *International Journal of Built Environment and Sustainability*, 11(3), 53–67. <https://doi.org/10.11113/ijbes.v11.n3.1346>
- TSE (Turkish Standards Institution). (2017). The requirements of accessibility in buildings for people with disabilities and mobility constraints. Pub. L. No. 12249.

Copyright © 2025 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://gendikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2025 • 13(37) • 15- 33

ISSN 2791-8157

Başvuru | 5 Eylül 2024

Kabul | 9 Eylül 2025

Üniversite Öğrencilerinin Yapay Zekâ Kaygısı ve Kariyer Geleceği Algılarının İncelenmesi

Funda Öztürk*

Ziya Çeçen**

Oğuzhan Yüksel***

Öz

Amaç: Araştırma üniversite eğitimine devam eden öğrencilerin yapay zekâ kaygılarının kariyer gelecekleri üzerine etkisinin olup olmadığının araştırılması amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Araştırma tarama yöntemi kullanılarak yapılmış olup, örneklemini bir kamu üniversitesinde ön lisans ve lisans eğitimine aktif olarak devam eden 202 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Araştırma Verileri: Veri toplama sürecinde anket tekniğinden yararlanılmış ve veriler Kişisel Bilgi Formu, Yapay Zekâ Kaygısı ve Kariyer Geleceği Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Veri analizinde SPSS ve AMOS istatistiki paket programlarından faydalanılmıştır. Ölçeklerin yapısal geçerliliğini belirlemek amacıyla, Doğrulamalı Faktör Analizi gerçekleştirilmiştir. Güvenilirlik değerlerini tespit etmek içinse iç tutarlılık (Cronbach Alpha) katsayılarına bakılmıştır. Analizlerde, normallik, betimleyici istatistikler, korelasyon ve fark testi analizlerinden yararlanılmıştır. Ayrıca, araştırmanın amacı doğrultusunda oluşturulan modelin test edilmesinde regresyon analizine başvurulmuştur.

Bulgular: Araştırma sonucunda, yapay zekâ kaygısı ve alt boyutlarının (öğrenme, iş değiştirme, sosyoteknik körlük ve yapay zekâ yapılandırması), kariyer geleceği ile alt boyutları olan kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi üzerinde negatif yönde ve anlamlı etkisinin olduğu anlaşılmıştır.

Sonuç: Araştırmada ulaşılan bulgulara göre, yapay zekâ kaygısı yaşadığı belirlenen üniversite öğrencilerine, bu teknolojinin kullanımı hakkında dersler verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, üniversitelerde yapay zekâ merkezleri kurularak, öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine katkıda bulunulmasının yapay zekâ kaygısının azaltılmasında faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ Kaygısı, Kariyer Geleceği, Üniversite Öğrencileri

* Doktora Öğrencisi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur, Türkiye, fundaozturki095@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4347-8250

** Dr., Bağımsız Araştırmacı, Mersin, Türkiye, ziya_cecen@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5532-0712

*** Dr. Öğr. Üyesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Isparta, Türkiye, oguzhanyuksel@isparta.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0539-4136

Abstract

Purpose: The study was conducted to investigate whether the artificial intelligence anxiety of university students has an impact on their career future.

Method: The study was conducted using the survey method and the sample consisted of 202 public university students actively continuing their associate and undergraduate education at a university.

Research Data: In the data collection process, survey technique was utilized and data were collected using a Personal Information Form and the Artificial Intelligence Anxiety and Career Future Scale. SPSS and AMOS statistical package programs were used in data analysis. Confirmatory Factor Analysis was conducted to determine the structural validity of the scales. Internal consistency (Cronbach Alpha) coefficients were examined to determine reliability values. Normality, descriptive statistics, correlation and difference test analyses were used in the analyses. In addition, regression analysis was used to test the model created in line with the purpose of the study.

Results: As a result of the study, it was understood that AI anxiety and its sub-dimensions (learning, job change, sociotechnical blindness and AI configuration) had a negative and significant effect on career future and its sub-dimensions of career adaptability, career optimism and knowledge.

Conclusion: According to the findings of the study, it is recommended that university students who are determined to have artificial intelligence anxiety should be given courses on the use of this technology. In addition, it is thought that establishing artificial intelligence centers in universities and contributing to the self-development of students may be useful in reducing artificial intelligence anxiety.

Keywords: Artificial Intelligence Anxiety, Career Future, University Students

Giriş

21. yüzyıl teknolojik anlamda gelişimin ve değişimin hızlı bir şekilde görüldüğü, bireylerin ve kurumların yenilikler yapmaya zorlandığı bir dönemdir. Teknolojik ilerlemeler ile birlikte yaşanmaya başlayan bu değişim sürecinin daha çok kendisini geliştiren, kabiliyetlerine yatırım yapan ve bilgi üretme konusunda yetenekli kişilere ihtiyaç duyulacağını altını çizdiği söylenebilir. Özellikle yapay zekâ teknolojisindeki ilerlemelerle, teknolojik gelişim ve değişimler kendisini göstermiş olup, insanların hayatlarında etkileri derinden hissedilmeye başlanmıştır. Günümüzde üniversitelerde eğitim gören, yeni iş hayatına atılacak olan, kariyer seçimi arifesinde bulunan genç nüfus yapay zekâ teknolojisi ile iç içe olmak durumundadır. Teknolojik gelişim, kurumsal iş hayatının gelişmelere entegrasyonunu ve rekabetçi piyasa koşullarında kişilerin bu entegrasyona uyum sağlamalarını gerektirmektedir. Bu durum, kişilerde haliyle kaygı ve stres gibi hislerin oluşmasına sebep olabileceğine potansiyeline sahiptir. Yazıcı (2023, s. 1260) çalışmasında, yapay zekânın hızlı bir şekilde insanların hayatında yer edinmeye başlamasının, özellikle üniversite öğrencilerinde kaygının oluşmasına neden olduğunu tespit etmiştir. Bu hızlı değişim, üniversite öğrencilerinin gelecek beklentilerini ve kariyer planlamalarını önemli ölçüde etkilemektedir. Günümüzdeki gelişimine ve görmüş olduğu rğbete rağmen bireyler üzerinde bu denli tedirginlik ve kaygıya neden olan yapay zekâ teknolojisi, aslında basit ve devamlı olarak yapılan işlerin robotlar aracılığıyla hızlıca yerine getirilmesine destek olabilmektedir (Qiu ve Zhao, 2018, s. 144). Ancak yapay zekâ teknolojisi konusunda yeterli birikime sahip olmayan ve kabiliyetlerini bu yönde geliştirmemiş olan bireyler kurumsal hayatta bir insanın yapmakta olduğu işin, bir robot yardımıyla ya da bir yazılımla yapılabilmesini endişe verici görebilir. Bu nedenle yapay zekâ teknolojisinin insan hayatını kolaylaştırmasının yanında, çalışanlar için stres kaynağı

da olabildiği söylenebilir. Geetha ve Reddy (2018, s. 63) özellikle teknolojik ilerlemelerin ardından artık işe alım süreçlerinde de yapay zekânın tercih edilmesinin ve bu doğrultuda kurumların rekabetçi ortamda daha kaliteli bir çalışana ihtiyaç duymasının dijital dünyada yapay zekânın varlığının daha çok hissedilmesine neden olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca yapay zekâ teknolojisi ile kurumlardaki boş pozisyonlara kabiliyetleri yüksek çalışanların seçilmeye çalışılmasının işe alım süreçlerini daha az maliyetli ve daha verimli hale getirebileceği belirtilmektedir (Abdelhay, 2023, s. 89). Ancak bu gelişmelerin bireylerin yabancı oldukları kariyer olanakları sunması ya da yapay zekâ teknolojisinin doğru anlaşılması gençlerin kafa karışıklıkları yaşayarak gelecekları konusunda kaygı duymalarına neden olabilmektedir (Mccauley ve Wakefield, 2006, s. 5). Özellikle üniversite eğitim sürecindeki genç bireylerin, mezuniyetlerinden sonraki işe alım süreçlerinde üst düzey kabiliyetlere sahip olmaları beklenecektir. Gençlerin, kariyer gelecekleri konusunda kaygılanmakta haklı sebepleri bulunmaktadır. Yapay zekâ teknolojisinin hızlı gelişimi karşısında kendi birikimlerini yetersiz gören gençlerin eğitimlerine devam ederken stres ve baskı hissetmeleri olasıdır. Bu durumun ayrıca öğrencilerin kariyer gelecekleri konusunda da daha karamsar bir bakış açısı geliştirmelerine sebep olabileceği öngörülmektedir.

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde, çalışmada kullanılan iki değişkeni (yapay zekâ kaygısı ve kariyer geleceği) birlikte ele alan çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu durumun araştırmayı değerli kılacağı öngörülmektedir. Yapay zekâ teknolojisinin beraberinde getirmiş olduğu stres ve kaygının üniversite eğitimi alan kuşağı da etkileyebileceği düşünüldüğünde, genç nüfusun kariyer planlamalarına yönelik yapay zekâdan kaynaklanan kaygı düzeylerinin belirlenmesi, hem bireysel farkındalıkların artırılması hem de uygulanabilir çözüm odaklı önerilerin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu çerçevede söz konusu araştırma, sadece kuramsal bir katkı sunmayı değil, aynı zamanda çeşitli eğitim politikalarının geliştirilmesine ve kariyer rehberliği noktasında gerçekleştirilen uygulamaların yeniden yapılandırılmasına yönelik yol gösterici sonuçlar üretmeyi hedeflemektedir. Ayrıca bununla birlikte, gelişen yapay zekâ teknolojilerinin sadece teknik yanlarıyla değil, mesleki ve psikolojik etkileriyle de bütüncül olarak değerlendirilmesinin gerekliliğine vurgu yaparak literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı, yapay zekâ teknolojilerinin hızlı dönüşümünün üniversite öğrencilerinde oluşturduğu kaygı düzeylerinin öğrencilerin kariyer geleceklerine yönelik algıları üzerine etkisini ortaya koymaktır. Yapay zekâ kaygısı, kişilerin teknolojik gelişmeler ve dönüşümler doğrultusunda ortaya çıkan işsizlik korkusu ve bu doğrultuda geleceğe yönelik belirsizlik hissetmeleri gibi unsurları kapsayan bir kavramdır. Kariyer geleceği de kişilerin mesleki amaçlarına ulaşma yeterliliklerini ve kariyer yollarına yönelik algılarını ifade etmektedir. Bu çerçevede mevcut çalışmada yapay zekâ kaygısı ile kariyer geleceği arasındaki ilişki, nicel araştırma ve tarama modeli doğrultusunda ele alınmıştır. Çalışmanın verilerinin toplanmasında ise anket yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma beş ana bölümden oluşmakta olup, giriş bölümünde kavramların literatürdeki yerine değinilerek, çalışmanın amacından ve öneminden bahsedilmiştir. İkinci bölümde yapay zekâ kaygısı ve kariyer geleceği değişkenleri ele alınmış ve konuyla ilgili ulusal ve uluslararası literatür özetine yer verilerek kavramsal çerçeve detaylandırılmıştır. Üçüncü bölümde çalışmanın yöntemine, örnekleme, veri toplama araçlarına ve analiz sürecine yer verilmiştir. Dördüncü bölümde tanımlayıcı istatistikler ile kişisel bilgi formundan ve değişkenler arası ilişkilerden elde edilen analiz sonuçları sunulmuştur. Son olarak beşinci bölümde ise literatür ışığında bulgular tartışılarak, ulaşılan sonuçlara ve elde edilen sonuçlar neticesinde önerilere yer verilmiş olup, ayrıca çalışmanın sınırlılıkları belirtilmiştir.

Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde yapay zekâ kaygısı, kariyer geleceği ve bu iki değişkenle ilgili olarak ulusal ve uluslararası düzeyde yürütülmüş çalışmalara literatür özeti kapsamında yer verilmiştir.

Yapay Zekâ Kaygısı

Günümüzde teknolojiye meydana gelen gelişmelerin, insan hayatının her alanında kendini göstermeye başladığı ve bu gelişmelerinde çeşitli yenilikleri beraberinde getirdiği görülmektedir (Çeçen ve Yüksel, 2023, s. 280). Bu güncel gelişmeler ışığında bazı yeni kavramların ortaya çıktığı ve bunların başında yapay zekâ kavramının geldiği görülmektedir. Yapay zekâ, makinelerin insan zekâsına benzer biçimde öğrenme, problemleri çözme ve doğal dil işleme gibi bilişsel yetenekleri bütünleştiren ileri düzey bir teknolojik gelişmedir (Qiu ve Zhao, 2018, s. 149). Yapay zekânın hızlı bir şekilde ilerlemesi ve insan hayatına doğrudan etki etmeye başlaması beraberinde çeşitli kaygıları da getirmiştir. Teknolojik ilerlemelerin durdurulamayacak noktaya gelmesiyle birlikte kişilerin yapay zekâ hakkındaki kaygılarının giderek daha fazla arttığı söylenebilmektedir. Bu kaygılar yapay zekânın iş gücü üzerinde kurmaya çalıştığı hâkimiyet ve özellikle de örgütlerde insan kaynağını ortadan kaldırabilme ihtimaline ilişkin endişelerden kaynaklanmaktadır (Wang ve Wang, 2019, s. 619).

Yapay zekâyâ ilişkin kaygıların özellikle iş yaşamının geleceği bağlamında giderek arttığı günümüzde “yapay zekâ kaygısı” kavramının, bireylerin teknolojik dönüşümlere karşı geliştirdikleri tepkileri anlamada kritik bir kavram olarak ön plana çıktığı söylenebilmektedir. Yapay zekâ kaygısı, bireylerin yapay zekâ teknolojilerinin gittikçe artan ilerlemeleri karşısında hissetmiş oldukları korku ve geleceğe ilişkin belirsizlik gibi tepkilerini içeren psikolojik bir durum olarak ifade edilmektedir (Schepman ve Rodway, 2020). Yapay zekâ kaygısı dört temel boyut altında açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu boyutlar iş değiştirme, sosyoteknik körlük, öğrenme ve yapay zekâ yapılandırmasıdır. İlk olarak öğrenme boyutu, bireyin bir mesleki yetkinliği kazanmak adına harcamakta olduğu çabayı ve bu süreçte yapay zekâ teknolojisi karşısında çaresiz kalma endişesini ifade etmektedir (Manyika ve ark., 2017). İş değiştirme boyutu, bireylerin mevcut kariyer hedeflerini değiştirmek isteyebileceğine odaklanarak, mevcut yeteneklerin geliştirilmesi gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Yapay zekâ yapılandırması boyutu, sadece insana ait olan bazı özelliklerin yapay zekâ teknolojilerine aktarılabilmesi ve bu yapay zekâ teknolojilerinin insana benzer şekilde yapılandırılabilmesi düşüncesinden kaynaklı endişeleri içermektedir (Wang ve Wang, 2019). Son olarak sosyoteknik körlük boyutu, bireylerin yapay zekâ teknolojisini sadece işlevselliği bakımından değerlendirmesi ve insanların karar verici rolünün sistem dışında bırakılması ile ilişkilendirilmektedir (Johnson ve Verdicchio, 2017). Yapay zekâ kaygısının bu çok boyutlu yapısının, yapay zekâ teknolojilerinin günlük yaşamda ve iş gücünde artan etkisiyle birlikte daha görünür ve yaygın hâle gelme eğiliminde olduğu söylenebilir.

Son yıllarda birçok insanın bir araya gelerek yapabilecekleri bazı işleri yapay zekâ, neredeyse tek bir komutla beraber yerine getirebilme kapasitesine erişmiştir. Yapay zekânın insanlardan daha az hata yaparak sonuca ulaşabilme yeteneği, insanların kendi emeğiyle yapmış oldukları işlerle kıyas edilmektedir. İnsanla yapay zekâ arasında gerçekleştirilen uygulamalarda, yapay zekânın insanı geride bırakarak başarıya ulaştığı durumlar gözlemlenmektedir. Gerekli ve doğru kodlamalarla yönlendirilen yapay zekânın giderek daha fazla sonuca odaklı bir hale gelerek yoluna devam etmekte olduğu ve böylece kendi işlevini geliştirdiği belirtilmektedir (Granter ve ark., 2017, s. 619). Nitekim uzman görüşleri de, yapay zekâ teknolojilerinin giderek daha hızlı bir şekilde ilerlemesinin insanların kaygı düzeylerinin artmasına yol açtığını ifade etmektedir. Örneğin McKinsey Enstitüsü, 2030 yılına kadar 400 ila 800 milyon insanın yürüttükleri işlerin yapay zekâ aracılığıyla gerçekleştirileceği tahmininde bulunmuştur (McKinsey, 2017). Bu tahmin doğrultusunda, hem mevcut çalışanların işlerini kaybetme gibi bir

endişe içerisine girmelerinin hem de hâlihazırda belirli bir alanda mesleki eğitim almakta olan kişilerin yapay zekâya yönelik çeşitli kaygılar geliştirmesinin olası olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Yapay zekâya bağlı olarak gelişen kaygı, toplum içerisinde bazı kesimler üzerinde daha derin etkiler yaratmaktadır. Bu kesim, özellikle zorlu piyasa koşullarında iş arama mecburiyetinde kalacak, mezuniyeti yaklaşan (Öztürk ve Çiçek, 2025, s. 539) ve kısa süre içinde çalışma hayatına atılacak olan üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır (Almaiah ve ark., 2022, s. 1). Gelecekte yapmak istedikleri mesleklere ilişkin eğitim almakta olan üniversite çağındaki gençler, mezun olduktan sonra yapay zekâ sebebiyle işsizlik yaşama ve kendi niteliklerine duyulan ihtiyacın azalacağı endişesiyle ekstra kaygıya kapılmaktadır (Aktaş Reyhan ve Dağlı, 2023, s.295). Yapay zekâdan kaynaklı olarak ortaya çıkan bu kaygının göz ardı edilemeyecek seviyede olduğu ve bu durumun bireylerin kariyer planlamaları üzerinde ciddi etkiler oluşturduğu düşünülmektedir.

Kariyer Geleceği

Kariyer kavramı, günlük yaşamda sürekli duyulan ve insanların aşına olduğu bir kelimedir. Özellikle çalışma hayatında daha sık bir şekilde karşılaşılan bu kavram, bireylerin tecrübe kazanarak mesleki anlamda ilerlemelerini ve üzerine düşen görevlerle alakalı olarak kendilerini geliştirmelerini ifade etmektedir (Koca, 2010, s. 57). Kariyer, sadece bireylerin sahip olduğu meslekle sınırlı olmayıp, aynı zamanda kişilerin yaşadığı toplumdaki rollerle de bütünlük bir yapı ortaya koymaktadır (Güldü ve Ersoy Kart, 2017, s. 378). Bireylerin mesleki gelişimine katkı sağlayarak onların yükselmelerine imkân tanıyan ve verimliliklerini artıran kariyer kavramı, henüz çalışma hayatına adım atmamış olan üniversite öğrencileri bakımından da büyük önem arz etmektedir. Üniversite öğrencileri, nitelikli bir kariyer elde edebilmek gayesiyle bilinçli bir kariyer planlamaya yönelmektedir (Taşlıyan ve ark., 2011, s. 235). Bu bilgiler ışığında topluma faydalı bireyler olabilmek ve kendi yaşam kalitelerini artırabilmek için kişilerin kariyerlerine yapacakları yatırımların kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilmektedir.

2000'li yıllarla beraber hemen her sektörde hızlı bir şekilde yaşanan gelişim ve değişim, günümüzde önceki dönemlerden farklı bir istihdam anlayışını getirmiştir (Savickas, 2003, s. 88). Bu dönüşümün temelinde, hiç şüphe yok ki teknolojiye meydana gelen değişimler yer almaktadır. Günümüzde iş gücü, teknolojiyle entegre olabilen, onu etkili bir şekilde kullanabilen ve bu değişen koşullara hızlıca uyum sağlayabilen kişilerden oluşmalıdır (Çakır ve Oktay, 2013, s. 37). Genel olarak teknolojik ilerleme ve yeniliklere daha yatkın olan genç kuşak, kendilerinden yaşça büyük olan bireylere nazaran değişimlere daha kolay uyum sağlayabilmektedir (Güleri, 1998, s. 56). Ancak teknolojik gelişmelere ilgi duyan ve bu süreçlere kolay uyum sağlayabilen gençlerin sahip oldukları bu avantajlar, tek başına yeterli değildir. Doğru ve etkili bir kariyer planı yapılmaksızın başlanan meslek hayatında, yüksek iş tatmini sağlamak ve başarıya ulaşmak güç hedefler olabilmektedir.

Teknolojik yeniliklere ve dönüşmekte olan istihdam koşullarına uyum sağlayarak bireylerin kariyerlerine yön vermeleri, kariyer geleceklerinin şekillenmesinde belirleyici bir unsurdur. Kariyer geleceği, kişilerin mesleki hedefleri, bu hedeflere ulaşmak amacıyla izlemiş olduğu yollar ve kariyer planlama süreçlerine yönelik olumlu tutumlarını kapsayan çok boyutlu bir kavramdır (Özgen ve Yalçın, 2018). Ayrıca kariyer geleceği ile kariyer planlama tutumlarının, bireylerin mevcut kariyer davranışlarının ve uzun vadede elde edilecek kariyer tatminlerinin kritik belirleyicileri olduğu ifade edilmektedir (Hirschi, 2014, s. 1495). Bu nedenle özellikle genç bireylerin kariyer planlaması yaparken mutlaka değişim faktörünü göz önünde bulundurmaları ve güncel gelişmeleri takip etmeye özen göstermeleri gerekmektedir. Söz konusu dinamiklerin göz ardı edildiği bir planlamada, bireylerin yeteneklerinin tam olarak farkına varmaları, sağlıklı karar vermede zorluk yaşamaları ve mesleki bağlamda hedefe ulaşmaları güçleşebilmektedir (Özürak, 2023, s. 102). Bu doğrultuda bireylerin mesleki ilerlemelerinde

önemli bir rol oynayan kariyer planlamaları üzerinde titizlikle durulması ve planlamaların bilinçli, gerçekçi ve sistematik olarak dikkatli şekilde yapılması gerektiği söylenebilir. Zira kariyer planlama sürecine ne derece ilgili ve özverili bir şekilde yaklaşırsa mesleki gelişim süreci o derece kolaylaşacak, hızlanacak ve başarı ihtimali artacaktır. Sonuç olarak kariyer geleceğini doğru biçimde planlamak ve bu doğrultuda stratejik adımlar atmak, bireylerin hem şahsi hem de profesyonel hayatlarında uzun vadeli başarıyı yakalamaları bakımından kritik bir unsur olarak değerlendirilebilmektedir.

Literatür Özeti

Bu bölümde, yapay zekâ kaygısı kavramını ele alan ve özellikle üniversite öğrencileri gibi yakın gelecekte çalışma yaşamına adım atması beklenen kişilerin bu teknolojik ilerlemelere karşı geliştirmekte oldukları tutumları inceleyen çeşitli araştırma sonuçları karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Yapay zekâ kaygısı kavramı literatürde yeni şekillenmekte olan bir kavram olması sebebiyle, bu kavram ile bireylerin kariyer geleceğine yönelik algıları arasında kurulduğu düşünülen ilişkiler, hem ulusal hem de uluslararası düzeyde gerçekleştirilen çalışmalar çerçevesinde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda yapay zekânın hızlı dönüşümü ve gelişiminin öğrencilerin gelecekteki istihdam olanaklarına ilişkin beklentilerine ve kariyer planlama süreçlerine etkilerini inceleyen güncel çalışmalar özetlenmiştir.

Yapay zekâ teknolojisinde meydana gelen hızlı değişim ve dönüşümlerin, istihdam piyasaları üzerinde derin etkiler yarattığı, üniversite öğrencileri arasında kaygıya sebep olarak kariyer planlama süreçlerini önemli ölçüde etkilediği görülmektedir. Bu bağlamda Çin'de eğitim almakta olan 315 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirilen araştırmada, yapay zekâ kaygısının kariyer uyumluluğu ve kariyer kararlılığı ile negatif ilişki içerisinde olduğu ortaya konmuştur (Duan ve ark., 2025). BMG Araştırma tarafından yürütülen çalışmada, 18-24 yaş arasında yer alan üniversite öğrencilerinin yaklaşık yarısının yapay zekâ teknolojilerinin gelecekteki iş olanaklarını ve kariyer beklentilerini tehdit ettiğine ilişkin kaygı duyduğu belirlenmiştir (The Social Institute, 2023). Wang ve arkadaşları (2024) ise, yapay zekâ teknolojisinin hızla gelişip yaygınlaşmasıyla, üniversite öğrencilerinin gelecekteki istihdam koşullarını anlayabilmeleri ve yapay zekâ teknolojilerindeki yenilikleri öğrenmelerinin gittikçe kritik hale geldiğini vurgulamaktadır. Bu doğrultuda gerçekleştirmiş oldukları çalışmada, üniversite öğrencilerinin yapay zekâ kaygısı ve yapay zekâyâ bağlı iş değiştirme kaygılarının, yapay zekâ öğrenme niyeti ve öğrenme motivasyonları ile ilişkisi incelenmiştir. Sonuç olarak çalışma bulguları, yapay zekâ kaygısı ile iş değiştirme kaygısının, hem yapay zekâ öğrenme niyeti hem de öğrenme motivasyonu ile negatif ve anlamlı ilişki içerisinde olduğunu ortaya koymuştur.

Kaya ve arkadaşlarının (2024) yapay zekâ kaygısı ile yapay zekâyâ tutumları arasındaki ilişkiyi ele aldığı araştırmada, örneklem grubunu 18-51 yaş aralığındaki bireyler oluşturmuştur. Araştırma bulgularına göre, yapay zekâ kaygısı ile bireylerin yapay zekâ öğrenme algıları arasında anlamlı ilişkilerin bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca yapay zekâyâ ilişkin olumsuz tutumların, yapay zekâ yapılandırma kaygısı, sosyoteknik körlük ve iş değiştirme kaygısı tarafından anlamlı ve yüksek düzeyde yordandığı ortaya konmuştur. Öte yandan, Yaşar ve Karagucuk (2025)'un yürütmüş olduğu çalışmada örneklem grubunu İngilizce Öğretmenliği ile İngilizce Dil ve Edebiyat öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, yapay zekâ kaygısı düzeylerinin iki bölüm öğrencileri arasında anlamlı biçimde farklılaştığı belirtilmiştir. Buna göre, İngilizce Dili ve Edebiyatı öğrencilerinin yapay zekânın kariyer beklentileri üzerindeki etkilerine ilişkin daha yüksek seviyede kaygı taşıdıkları ifade edilmiştir. Ayrıca araştırmada yapay zekâ kaygısı ile öğrenme, sosyoteknik körlük ve iş değiştirme boyutları arasında pozitif

ve anlamlı ilişki bulunurken; yapay zekâ kaygısı ile kariyer kararlılığı arasında negatif yönlü ve anlamlı ilişki bulunduğu ortaya konmuştur.

Li ve arkadaşları (2025) yapay zekânın üniversite öğrencilerinde endişe ve korku yaratma potansiyelinden hareketle gerçekleştirdikleri çalışmada, yapay zekâ tutumları, iş arama kaygısı, yapay zekâ okuryazarlığı ve kariyer öz yeterliliği arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamışlardır. Çalışma bulgularına göre, yapay zekâyâ ilişkin olumlu tutumlar ile yapay zekâ okuryazarlığı düzeyinin, kariyer öz yeterliliği ve iş arama kaygısı arasındaki ilişkide anlamlı bir aracılık rolü üstlendiği saptanmıştır. Bu doğrultuda, yapay zekâyâ yönelik olumlu tutumların bireylerin iş arama kaygısını azalttığı belirlenmiştir. Sonuç olarak yapay zekâyâ yönelik kaygı düzeylerinin en aza indirilmesinin ve bu teknolojiye yönelik olumlu tutumların desteklenmesinin, üniversite öğrencilerinin kariyer beklentileri doğrultusunda hissettikleri belirsizlik, korku ve endişeleri hafifletmede etkili bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Öte yandan, Taha (2024) tarafından gerçekleştirilen çalışmada genç bireylerin yapay zekâ teknolojilerine ilişkin farkındalık düzeyleri ile bu farkındalığın kariyer gelecekleri üzerine etkisi araştırılmıştır. Sonuç olarak yapay zekâ farkındalık düzeyi ile kariyer geleceği arasında anlamlı bir ilişki bulunduğu saptanmıştır. Ayrıca yapay zekâ teknolojilerine ilişkin farkındalığı yüksek olan üniversite öğrencilerinin, bu teknolojik ilerlemeleri kariyer planlarının bir parçası olarak görmeye daha eğilimli oldukları ve bu doğrultuda kariyer planlamada daha esnek ve yenilikçi tutumlar sergiledikleri ifade edilmiştir.

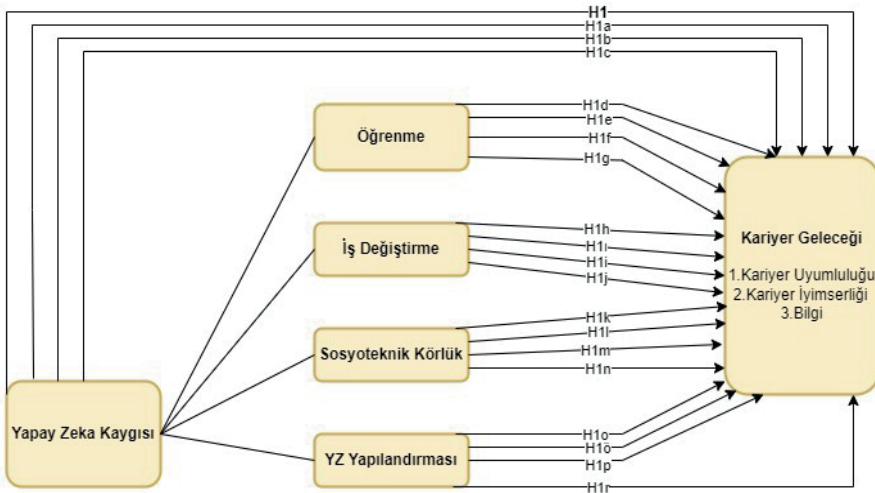
Yöntem

Bir kamu üniversitesinde Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda eğitimine devam eden öğrencilerin yapay zekâ kaygıları ve kariyer gelecekleri hususlarındaki tutumlarının hangi yönde olduğunu belirlemek için uygulanan metot ve materyaller ile alakalı bilgiler aşağıda verilmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Modeli

Araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin yapay zekâ kaygılarının kariyer gelecekleri üzerinde etkisinin bulunup bulunmadığını tespit etmektir. Ayrıca demografik değişkenlerin yapay zekâ kaygısı ve kariyer geleceği üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunup bulunmadığı da saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan çalışmanın modeline aşağıda yer verilmiştir.

Şekil 1. Araştırmanın Modeli

Yapay zekâ kavramının bireylerin kariyerleri ve yaşamları üzerindeki etkileri alanyazında çeşitli değişkenlerle ilişkilendirilerek ele alınmaktadır. Bu çerçevede teknoloji kaygısı (Ha ve ark., 2011), yapay zekâ kaygısı (Wang ve Wang, 2019; Terzi, 2020), kariyer danışmanlığı (Özdoğan ve Karacan Özdemir, 2023) bilgisayar kaygısı (Şendur, 2021; Katsarou, 2021) gibi değişkenler ile çalışıldığı görülmektedir. Teknolojik gelişmelerin insan hayatının ayrılmaz bir parçası olduğu ve gerçekleşen ilerlemelerin de bireylerde kaygı duygusunun ortaya çıkmasına neden olabileceği öngörülebilir. Yapay zekâ teknolojisinin gelecekte daha da gelişeceği ve henüz gündeme gelmemiş daha nice yenilikle bireylerin karşılaşabileceği düşünüldüğünde, bu teknolojinin kariyer planlamalarında dikkate alınması gereken önemli bir unsur olduğu görülmektedir. İş yaşamında ortaya çıkan yeni koşullar, üniversite öğrencileri başta olmak üzere genç bireylerin dikkate alması gereken ciddi bir olgudur. Mevcut yenilikler, olası diğer yaşanabilecek yeniliklerin habercisi olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, yapay zekâ teknolojisinin kariyer planlamaları üzerindeki etkilerinin çok boyutlu şekilde ele alınmasının önemli olabileceği öngörülmektedir.

Yukarıda verilen araştırma modeli ve bilgiler doğrultusunda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibi önerilmektedir.

H1: Yapay zekâ kaygısı, kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.

H1a: Yapay zekâ kaygısı, kariyer geleceği alt boyutu olan kariyer uyumluluğunu anlamlı olarak etkiler.

H1b: Yapay zekâ kaygısı, kariyer geleceği alt boyutu olan kariyer iyimserliğini anlamlı olarak etkiler.

H1c: Yapay zekâ kaygısı, kariyer geleceği alt boyutu olan bilgiyi anlamlı olarak etkiler.

H1d: Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutu, kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.

H1e: Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutu, kariyer uyumluluğu alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1f: Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutu, kariyer iyimserliğini alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1g: Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutu, bilgi alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1h: Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutu, kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.

H1ı: Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutu, kariyer uyumluluğu alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1i: Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutu, kariyer iyimserliği alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1j: Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutu, bilgi alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1k: Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutu, kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.

H1l: Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutu, kariyer uyumluluğu alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1m: Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutu, kariyer iyimserliği alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1n: Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutu, bilgi alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1o: Yapay zekâ kaygısının yapay zekâ yapılandırması boyutu, kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.

H1ö: Yapay zekâ kaygısının yapay zekâ yapılandırması boyutu, kariyer uyumluluğu alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1p: Yapay zekâ kaygısının yapay zekâ yapılandırması boyutu, kariyer iyimserliği alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

H1r: Yapay zekâ kaygısının yapay zekâ yapılandırması boyutu, bilgi alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.

Araştırmanın Örneklemi

Bu araştırma, bir kamu üniversitesinde Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda eğitim görmekte olan ön lisans ve lisans öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kolayda örnekleme

teknîği (zaman ve maliyet kısıtı nedeniyle) tercih edilmiş ve anket formu katılımcılara Google Forms aracılığıyla gönüllülük esas alınarak iletilmiştir. Gürbüz ve Şahin (2017)'e göre, tarama yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen araştırmalarda 200-300 arasında örneklem sayısına ulaşılması analizlerin yapılabilmesi bakımından uygundur. Ayrıca Tabachnick ve Fidell (2013, s. 123) de gerçekleştirilen araştırmada yeterli örneklem sayısına ulaşıldığını belirlemek için bir formül ($N \geq 104 + m$) ortaya koymuştur. Burada belirtilen formüle göre, N araştırmada toplanan veri sayısını ve m çalışmadaki bağımsız değişken sayısını ifade etmektedir. Bu araştırma için toplanan verilerle ulaşılan örneklem sayısının ($N=202$, $m=1$), ölçeğin evrendeki kapsamını ve çeşitliliğini temsil edecek yeterlilikte olduğu anlaşılmaktadır. Eksik ya da hatalı olduğu tespit edilen veriler, anket formundan çıkarılarak kullanılabilir durumdaki 202 anketten oluşan veri seti ile analizler yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada 5'li Likert tipinde iki adet ölçek kullanılmıştır. Ölçek temelde iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, yapay zekâ kaygısı ve kariyer geleceği değişkenlerine yönelik ifadeler yer verilmiştir. İkinci bölümde ise katılımcıların demografik bilgilerini tespit etmek amacıyla yaş, cinsiyet, sınıf, barınma yeri, aile tipi, yaşanan yer, gelir, internet kullanım süresi, anne ve baba eğitim durumu gibi sorular yöneltilmiştir.

Yapay Zekâ Kaygısı Ölçeği olarak Wang ve Wang (2019) tarafından geliştirilen ve Akkaya ve ark. (2021) tarafından Türkçe uyarlaması gerçekleştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçek dört boyut ve 16 ifadeden oluşmaktadır. Boyutlar öğrenme, iş değiştirme, sosyoteknik körlük ve YZ yapılandırması olarak sıralanabilmektedir. Ölçek boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının .87 ile .95 arasında değiştiği görülmektedir.

Kariyer Geleceği Ölçeği'nde Rottinghaus ve ark. (2005) tarafından geliştirilen ve Türkçe uyarlaması Kalafat (2012) aracılığıyla gerçekleştirilen ölçek kullanılmıştır. Ölçek 25 ifade ve üç boyuttan oluşmaktadır. Boyutlar kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi olarak sıralanabilmektedir. İç tutarlılık katsayılarının .62 ile .88 arasında olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, sadece bir kamu üniversitesinin eğitim-öğretim gören öğrencilerini kapsamaktadır. Diğer illerdeki öğrencilerle araştırmanın yürütülmesi farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir. Ayrıca çalışmanın belirli bir zaman diliminde ve tek bir kurumda eğitim gören öğrencilerle gerçekleştirilmiş olması, çalışma hakkında genelleme yapma noktasında sınırlamalar getirmektedir. Çalışma anket tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İleride yapılacak olan çalışmalarda nitel bir yöntem kullanılmasının tercih edilmesinin yapay zekâ kaygısı ve kariyer geleceği ile ilgili daha derinlemesine bilgi edinmede katkılarının olacağı düşünülmektedir. Zaman ve maliyet kısıtı sebebiyle, bu çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır ve örneklem grubu ön lisans ile lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Lisansüstü eğitim almakta olan öğrencilerin de bundan sonraki araştırmalara dahil edilmesi daha genellenebilir sonuçlara ulaşılmasını kolaylaştıracaktır.

Araştırma Etiği

Araştırma öncesinde, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (07.06.2024, Toplantı Sayısı: 196, Karar Sayısı: 02, Sayfa No: 1/1) etik kurul izni alınmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmanın verileri 2024 yılı Temmuz ayı içerisinde toplanmıştır. Araştırma kapsamında toplanan verilerin istatistiki analizleri SPSS 25.0 ve AMOS 24.0 programları kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle çalışmada yer alan ölçeklerin yapı geçerliliğini saptamak için Doğrulayıcı Faktör Analizi gerçekleştirilmiş ve iç tutarlılıklarını

belirlemek adına Cronbach Alpha katsayılarına bakılmıştır. Son olarak ise araştırmanın betimleyici istatistiklerine, değişkenler arasındaki ilişkilere ve kişisel bilgi formundan elde edilen sonuçlara yer verilmiştir. Ölçeklerin uyum iyiliği değerlerine yönelik sonuçlar Tablo 1'deki gibidir.

Tablo 1. Veri Toplama Araçlarının Geçerlilikleri

	χ^2/df	RMSEA	CFI	GFI	NFI
Yapay Zekâ Kaygısı	2.26	.079	.989	.945	.981
Kariyer Geleceği	2.53	.077	.980	.901	.967
Kabul Edilebilir Uyum	$3 < \chi^2/df \leq 5$	≤ 0.08	≥ 0.90	≥ 0.90	≥ 0.90
İyi Uyum	≤ 3	≤ 0.05	≥ 0.95	≥ 0.95	≥ 0.95

Yukarıdaki analiz sonuçları incelendiğinde ölçeklerin uyum iyiliği değerlerinin kabul edilebilir sınırlar içerisinde bulunduğu görülmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2017; Kline, 2019).

Tablo 2. Ölçeklere İlişkin Güvenilirlik Değerleri

Değişkenler	Cronbach Alpha
Yapay Zekâ Kaygısı	.973
Öğrenme	.984
İş Değiştirme	.921
Sosyoteknik Körlük	.860
YZ Yapılandırması	.967
Kariyer Geleceği	.964
Kariyer Uyumluluğu	.922
Kariyer İyimserliği	.938
Bilgi	.846

Çalışmada yer alan ölçeklerin güvenilirliklerini belirlemek amacıyla Cronbach Alpha katsayılarına bakılmıştır. Analiz sonucunda Yapay Zekâ Kaygısı Ölçeği'ne ilişkin Cronbach Alpha değeri .97, boyutları olan öğrenme .98, iş değiştirme .92, sosyoteknik körlük .86 ve YZ yapılandırması .96 olarak hesaplanmıştır. Kariyer geleceğine ilişkin Cronbach Alpha katsayısının ise .96, boyutları olan kariyer uyumluluğunun .92, kariyer iyimserliğinin .93 ve bilginin .84 olarak hesaplandığı görülmektedir. Kalaycı (2006) ölçeklerin güvenilirlik değerinin 1 değerine yaklaştığı ölçüde güvenilirliklerinin arttığını belirtmektedir. Büyüköztürk (2004) de Cronbach Alpha değerinin .70 değerinden yüksek olması gerektiğini ve bu şekilde ölçeğin yüksek güvenilirliğe sahip olabileceğini ifade etmektedir. Bunlar doğrultusunda Cronbach Alpha katsayılarının belirtilen değerlerin üzerinde olması ve 1'e yakın olma derecelerinin yüksekliği göz önüne alındığında, ölçeklerin yüksek düzeyde ($0.80 \leq \alpha < 1.00$) güvenilirliğe sahip olduğunu söyleyebilmek mümkündür.

Tanımlayıcı İstatistiklere Yönelik Analiz Sonuçları

Çalışmada ölçeklerin geçerlilikleri ve güvenilirlikleri hesaplandıktan sonra, kullanılmış olan ölçeklere ilişkin tanımlayıcı istatistiklere aşağıda yer verilmiştir. Öncelikle verilerin normal dağılıp dağılmadığını saptamak amacıyla çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Tabachnick ve Fidell (2013) tarafından çalışmadaki örneklem büyüklüğü iki yüzün üzerinde bulunduğu durumda çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 arasında yer almasının normal dağılımı sağladığı ifade edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre ölçeklerin çarpıklık değerlerinin 1.34 ve -1.08, basıklık değerlerinin ise 1.23 ve 0.18 arasında değiştiği tespit edilmiştir. Verilerin normal

dağılım gösterdiği anlaşılmaktadır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin ortalama ve standart sapma ile korelasyon analizine ilişkin analiz sonuçlarına aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir.

Tablo 3. Ölçeklere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Ort.	SS.
Yapay Zekâ Kaygısı	4.62	0.68
Öğrenme	4.52	1.03
İş Değiştirme	4.74	0.59
Sosyoteknik Körlük	4.55	0.47
YZ Yapılandırması	4.71	0.71
Kariyer Geleceği	2.30	0.55
Kariyer Uyumluluğu	2.44	0.59
Kariyer İyimserliği	2.10	0.61
Bilgi	2.47	0.36

Ölçeklerin ortalama ve standart sapmalarına bakıldığında, Yapay Zekâ Kaygısı Ölçeği'nin ($4.62 \pm .68$) boyutları olan öğrenmenin (4.52 ± 1.03), iş değiştirmenin ($4.74 \pm .59$), sosyoteknik körlüğün ($4.55 \pm .47$) ve YZ yapılandırmasının ($4.71 \pm .71$) şeklinde hesaplandığı görülmektedir. Kariyer Geleceği Ölçeği'nin ise ($2.30 \pm .55$), boyutları olan kariyer uyumluluğunun ($2.44 \pm .59$), kariyer iyimserliğinin ($2.10 \pm .61$) ve bilginin ($2.47 \pm .36$) olarak hesaplandığı tespit edilmiştir. Buna göre Yapay Zekâ Kaygısı Ölçeği'ne ilişkin en yüksek ortalamanın iş değiştirme ($4.74 \pm .59$) boyutuna ve Kariyer Geleceği Ölçeği'nde ise en yüksek ortalamaya kariyer uyumluluğu ($2.44 \pm .59$) boyutunun sahip olduğu görülmektedir.

Araştırmada yer alan değişkenlerin birbirleriyle ilişki düzeylerini belirlemek için yapılan Pearson korelasyon analizi sonuçlarına Tablo 4'de yer verilmiştir.

Tablo 4. Değişkenler Arasındaki İlişkilere Yönelik Analiz Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Yapay Zekâ Kaygısı	1								
Öğrenme	.952**	1							
İş Değiştirme	.929**	.813**	1						
Sosyoteknik Körlük	.914**	.774**	.895**	1					
YZ Yapılandırması	.934**	.831**	.850**	.893**	1				
Kariyer Geleceği	-.885**	-.892**	-.811**	-.727**	-.794**	1			
Kariyer Uyumluluğu	-.856**	-.873**	-.778**	-.685**	-.766**	.973**	1		
Kariyer İyimserliği	-.864**	-.861**	-.797**	-.725**	-.780**	.975**	.900**	1	
Bilgi	-.766**	-.767**	-.709**	-.643**	-.676**	.845**	.802**	.797**	1

Tüm değişkenler ** $p < .01$ düzeyinde anlamlı ilişkiye sahiptir.

Korelasyon analizi sonuçlarına göre yapay zekâ kaygısının öğrenme ($r = .952, p < .01$), iş değiştirme ($r = .929, p < .01$), sosyoteknik körlük ($r = .914, p < .01$) ve YZ yapılandırması ($r = .934, p < .01$) boyutlarıyla arasında pozitif yönde anlamlı ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca kariyer geleceği ile ($r = -.885, p < .01$) boyutları olan kariyer uyumluluğu

($r=-.856$, $p<.01$), kariyer iyimserliği ($r=-.864$, $p<.01$) ve bilgi ($r=-.766$, $p<.01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkinin bulunduğu saptanmıştır. Öğrenmenin iş değiştirme ($r=.813$, $p<.01$), sosyoteknik körlük ($r=.774$, $p<.01$) ve YZ yapılandırması ($r=.831$, $p<.01$) ile pozitif, kariyer geleceği ($r=-.811$, $p<.01$), kariyer uyumluluğu ($r=-.873$, $p<.01$), kariyer iyimserliği ($r=-.861$, $p<.01$) ve bilgi ($r=-.767$, $p<.01$) ile negatif ilişki içerisinde olduğu ortaya konmuştur. İş değiştirmenin sosyoteknik körlük ($r=.895$, $p<.01$), YZ yapılandırması ile ($r=.850$, $p<.01$) pozitif, kariyer geleceği ($r=-.811$, $p<.01$), kariyer uyumluluğu ($r=-.778$, $p<.01$), kariyer iyimserliği ($r=-.797$, $p<.01$) ve bilgi ($r=-.709$, $p<.01$) ile negatif ve anlamlı ilişki içerisinde olduğu belirlenmiştir. Sosyoteknik körlüğün YZ yapılandırması ile ($r=.893$, $p<.01$) pozitif, kariyer geleceği ($r=-.727$, $p<.01$), kariyer uyumluluğu ($r=-.685$, $p<.01$), kariyer iyimserliği ($r=-.725$, $p<.01$) ve bilgi ($r=-.643$, $p<.01$) ile negatif ve anlamlı ilişki içerisinde olduğu saptanmıştır. YZ yapılandırmasının kariyer geleceği ($r=-.794$, $p<.01$), kariyer uyumluluğu ($r=-.766$, $p<.01$), kariyer iyimserliği ($r=-.780$, $p<.01$) ve bilgi ($r=-.676$, $p<.01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki içerisinde olduğu ortaya konmuştur. Kariyer geleceğinin kariyer uyumluluğu ($r=.973$, $p<.01$), kariyer iyimserliği ($r=.975$, $p<.01$) ve bilgi ($r=.845$, $p<.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişki içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Kariyer uyumluluğunun kariyer iyimserliği ($r=.900$, $p<.01$) ve bilgi ($r=.802$, $p<.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişki içerisinde olduğu belirlenmiştir. Son olarak kariyer iyimserliğinin bilgi ile ($r=.797$, $p<.01$) pozitif ve anlamlı bir ilişki içerisinde bulunduğu saptanmıştır.

Kişisel Bilgi Formundan Elde Edilen Analiz Sonuçları

Araştırmanın bu bölümünde kişisel bilgi formundan ve fark testi analizinden elde edilen sonuçlar sunulmuştur. Demografik sorulara ve fark testlerine ilişkin bulgular Tablo 5'de görüldüğü gibidir.

Tablo 5. Katılımcıların Demografik Değişkenlerine ve Fark Testlerine Ait Sonuçlar

Demografik Değişkenler	Gruplar	Frekans	Yüzde	Fark Testleri	
				Yapay Zekâ Kaygısı	Kariyer Geleceği
Cinsiyet	Kadın	105	52.0	$t=-3.679$	$t=3.893$
	Erkek	97	48.0	$p=.000^{**}$	$p=.000^{**}$
Yaş	17-20 yaş	98	48.4	$F=2.342$	$F=2.975$
	21-24 Yaş	65	32.2	$p=.074$	$p=.033^{**}$
	25-28 yaş	19	9.4		
	29 yaş ve üzeri	20	10.0		
Sınıf	1.Sınıf	43	21.3	$F=2.343$	$F=2.339$
	2.Sınıf	66	32.7	$p=.056$	$p=.057$
	3.Sınıf	49	24.3		
	4.Sınıf	44	21.8		
Barınma Yeri	Devlet Yurdu	49	24.3	$F=.490$	$F=.676$
	Özel Yurt	48	23.8	$p=.743$	$p=.610$
	Evde Ev Arkadaşıyla	22	10.9		
	Evde Yalnız	35	17.3		
	Aile Yanında	48	23.8		

Aile Tipi	Çekirdek Aile	88	43.6	$t=-3.994$	$t=3.903$
	Geniş Aile	114	56.4	$p=.000^{**}$	$p=.000^{**}$
Yaşanan Yer	İl	45	22.3	$F=.234$	$F=.875$
	İlçe	100	49.5	$p=.792$	$p=.419$
	Köy	57	28.2		
Anne Eğitim Durumu	Okuma Yazma Bilmeyen	65	32.2	$F=12.215$	$F=12.838$
	İlkokul/Ortaokul	69	34.2	$p=.000^{**}$	$p=.000^{**}$
	Lise	28	13.9		
	Üniversite	40	19.8		
Baba Eğitim Durumu	Okuma Yazma Bilmeyen	63	31.2	$F=4.865$	$F=5.773$
	İlkokul/Ortaokul	79	39.1	$p=.003^{**}$	$p=.001^{**}$
	Lise	34	16.8		
	Üniversite	26	12.9		
Gelir	Gelir Giderden Az	95	47.0	$F=1.452$	$F=1.956$
	Gelir Gidere Eşit	75	37.1	$p=.236$	$p=.144$
	Gelir Giderden Fazla	32	15.8		
İnternet Kullanım Süresi	3 Saatten Az	65	32.2	$F=1.005$	$F=2.426$
	3-5 Saat Arası	66	32.7	$p=.368$	$p=.091$
	6 Saat ve Üzeri	71	35.1		
Toplam		202	100		

Tablo 5'e bakıldığında çalışmaya katılan bireylerin %48'i erkek, %52'si kadın olup, %48.4'ünün 17-20 yaş, %32.2'sinin 21-24 yaş, %9.4'ünün 25-28 yaş ve %10'unun 29 yaş ve üstünde olduğu görülmüştür. Bireylerin %21.3'ü 1., %32.7'si 2., %24.3'ü 3. ve %21.8'i ise 4. sınıftır. Katılımcıların %24.3'ünün devlet yurdunda, %23.8'inin özel yurttan, %10.9'unun evde ev arkadaşıyla, %17.3'ünün evde yalnız ve %23.8'inin aile yanında kaldığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %43.6'sının çekirdek aile ve %56.4'ünün geniş aile yapısına sahip olduğu tespit edilmiş olup, %22.3'ünün ilde, %49.5'inin ilçede ve %28.2'sinin köyde yaşadığını söylediği görülmektedir. Anne eğitim durumuna bakıldığında %32.2'sinin okuma yazma bilmediği, %34.2'sinin ilkokul/ortaokuldan, %13.9'unun liseden ve %19.8'inin üniversiteden mezun olduğu ortaya konmuştur. Baba eğitim durumuna bakıldığında ise %31.2'sinin okuma yazma bilmediği, %39.1'inin ilkokul/ortaokuldan, %16.8'inin liseden ve %12.9'unun üniversiteden mezun olduğu belirlenmiştir. Son olarak katılımcıların %47'si gelirin giderden az, %37.1'i gelirin gidere eşit, %15.8'i gelirin giderden fazla olduğunu ifade etmiş olup, %32.2'sinin üç saatten az, %32.7'sinin üç/beş saat arası ve %35.1'inin altı saat ve üstünde internet kullandığı görülmüştür. Ayrıca ölçekte yer alan değişkenlerde (yapay zekâ kaygısı ve kariyer geleceği) demografik sorulara göre anlamlı bir farklılaşma bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t testi ile anova testi gerçekleştirilmiştir. Yapılan fark analizi sonuçlarına göre, cinsiyet, aile tipi, anne ve baba eğitim durumunda yapay zekâ kaygısı ve kariyer geleceğinde anlamlı ($p<.05$) bir değişikliğin bulunduğu saptanmıştır. Yaş değişkeninin ise yalnızca kariyer geleceği üzerinde anlamlı ($p<.05$)

bir değişime neden olduğu ancak yapay zekâ kaygısı üzerinde herhangi anlamlı bir etkisinin bulunmadığı ($p > .05$) ortaya konmuştur. Öte yandan sınıf, barınma yeri, yaşanan yer, gelir ve kullanılan internet süresi değişkenlerine göre yapay zekâ kaygısı ve kariyer geleceği değişkenlerinde herhangi anlamlı bir değişikliğin bulunmadığı ($p > .05$) tespit edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde araştırma modeli doğrultusunda oluşturulan hipotezlerin test edilmesine ilişkin analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Hipotez Testlerine İlişkin Bulgular

Çalışma modeli doğrultusunda önerilen hipotezlere ilişkin analiz sonuçları aşağıda yer alan Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Hipotez Testi Sonuçları

Hipotezler	Değişkenler	Beta (β)	S.H.	T	P	
H₁	Yapay Zekâ Kaygısı → Kariyer Geleceği	-.722	.027	-26.878	.000	R ² :.782 F: 722.444
H_{1a}	Yapay Zekâ Kaygısı → Kariyer Uyumluluğu Alt Boyutu	-.745	.032	-23.417	.000	R ² :.731 F: 548.371
H_{1b}	Yapay Zekâ Kaygısı → Kariyer İyimserliği Alt Boyutu	-.786	.031	-24.292	.000	R ² :.746 F: 590.084
H_{1c}	Yapay Zekâ Kaygısı → Bilgi Alt Boyutu	-.406	.024	-16.830	.000	R ² :.584 F: 283.248
H_{1d}	Yapay Zekâ Kaygısı Öğrenme Boyutu → Kariyer Geleceği	-.478	.017	-27.894	.000	R ² :.794 F: 775.873
H_{1e}	Yapay Zekâ Kaygısı Öğrenme Boyutu → Kariyer Uyumluluğu Alt Boyutu	-.499	.020	-25.346	.000	R ² :.761 F: 642.423
H_{1f}	Yapay Zekâ Kaygısı Öğrenme Boyutu → Kariyer İyimserliği Alt Boyutu	-.514	.021	-23.949	.000	R ² :.740 F: 573.564
H_{1g}	Yapay Zekâ Kaygısı Öğrenme Boyutu → Bilgi Alt Boyutu	-.267	.016	-16.917	.000	R ² :.587 F: 286.178
H_{1h}	Yapay Zekâ Kaygısı İş Değiştirme Boyutu → Kariyer Geleceği	-.756	.039	-19.616	.000	R ² :.656 F: 384.795

H11	Yapay Zekâ Kaygısı İş Değiştirme Boyutu → Kariyer Uyumluluğu Alt Boyutu	-.772	.044	-17.518	.000	R ² :.603 F:306.884
H1i	Yapay Zekâ Kaygısı İş Değiştirme Boyutu → Kariyer İyimserliği Alt Boyutu	-.828	.044	-18.676	.000	R ² :.634 F: 348.782
H1j	Yapay Zekâ Kaygısı İş Değiştirme Boyutu → Bilgi Alt Boyutu	-.429	.030	-14.219	.000	R ² :.500 F: 202.194
H1k	Yapay Zekâ Kaygısı Sosyoteknik Körlük Boyutu → Kariyer Geleceği	-.848	.057	-14.968	.000	R ² :.526 F: 224.041
H1l	Yapay Zekâ Kaygısı Sosyoteknik Körlük Boyutu → Kariyer Uyumluluğu Alt Boyutu	-.851	.064	-13.279	.000	R ² :.466 F:176.332
H1m	Yapay Zekâ Kaygısı Sosyoteknik Körlük Boyutu → Kariyer İyimserliği Alt Boyutu	-.943	.003	-14.899	.000	R ² :.524 F:221.978
H1n	Yapay Zekâ Kaygısı Sosyoteknik Körlük Boyutu → Bilgi Alt Boyutu	-.488	.041	-11.880	.000	R ² :.411 F: 141.146
H1o	Yapay Zekâ Kaygısı Yapılandırma Boyutu → Kariyer Geleceği	-.620	.034	-18.488	.000	R ² :.629 F: 341.821
H1ö	Yapay Zekâ Kaygısı Yapılandırma Boyutu → Kariyer Uyumluluğu Alt Boyutu	-.637	.038	-16.849	.000	R ² :.585 F: 283.895
H1p	Yapay Zekâ Kaygısı Yapılandırma Boyutu → Kariyer İyimserliği Alt Boyutu	-.678	.039	-17.604	.000	R ² :.606 F:309.906
H1r	Yapay Zekâ Kaygısı Yapılandırma Boyutu → Bilgi Alt Boyutu	-.343	.026	-12.981	.000	R ² :.455 F:168.500

Yapay zekâ kaygısı ve alt boyutlarının (öğrenme, iş değiştirme, sosyoteknik körlük ve yapay zekâ yapılandırması) kariyer geleceği ile alt boyutları olan kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi üzerine etkisinin bulunup bulunmadığını saptamak amacıyla regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. İlk olarak çalışma sonucunda yapay

zekâ kaygısının kariyer geleceği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.722$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .885$, R^2 Square: .782, $F: 722.444$, $p < .01$) .782 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1 varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısı kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının kariyer uyumluluğu üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.745$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .856$, R^2 Square: .731, $F: 548.371$, $p < .01$) .731 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1a varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısı kariyer geleceği alt boyutu olan kariyer uyumluluğunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının kariyer iyimserliği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.786$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .864$, R^2 Square: .746, $F: 590.084$, $p < .01$) .746 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1b varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısı kariyer geleceği alt boyutu olan kariyer iyimserliğini anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının bilgi üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.406$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .766$, R^2 Square: .584, $F: 283.248$, $p < .01$) .584 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1c varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısı kariyer geleceği alt boyutu olan bilgiyi anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutunun kariyer geleceği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.478$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .892$, R^2 Square: .794, $F: 775.873$, $p < .01$) .794 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1d varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutu kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutunun kariyer uyumluluğu üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.499$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .873$, R^2 Square: .761, $F: 642.423$, $p < .01$) .761 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1e varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutu kariyer uyumluluğu alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutunun kariyer iyimserliği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.514$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .861$, R^2 Square: .740, $F: 573.564$, $p < .01$) .740 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1f varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutu kariyer iyimserliğini alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutunun bilgi üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.267$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .767$, R^2 Square: .587, $F: 286.178$, $p < .01$) .587 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1g varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının öğrenme boyutu bilgi alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutunun kariyer geleceği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.756$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .811$, R^2 Square: .656, $F: 384.795$, $p < .01$) .656 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1h varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutu kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutunun kariyer uyumluluğu üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.772$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .778$, R^2 Square: .603, $F: 306.884$, $p < .01$) .603 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H1ı varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutu kariyer uyumluluğu alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutunun kariyer iyimserliği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.828$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .797$, R^2 Square: .634, $F: 348.782$ $p < .01$) .603 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i1} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutu kariyer iyimserliği alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutunun bilgi üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.429$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .709$, R^2 Square: .500, $F: 202.194$ $p < .01$) .500 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i2} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının iş değiştirme boyutu bilgi alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutunun kariyer geleceği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.848$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .727$, R^2 Square: .526, $F: 224.041$ $p < .01$) .526 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i3} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutu kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutunun kariyer uyumluluğu üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.851$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .685$, R^2 Square: .466, $F: 176.332$ $p < .01$) .466 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i4} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutu kariyer uyumluluğu alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutunun kariyer iyimserliği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.943$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .725$, R^2 Square: .524, $F: 221.978$ $p < .01$) .524 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i5} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutu kariyer iyimserliği alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutunun bilgi üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.488$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .643$, R^2 Square: .411, $F: 141.146$ $p < .01$) .411 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i6} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının sosyoteknik körlük boyutu bilgi alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının yapılandırma boyutunun kariyer geleceği üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.620$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .620$, R^2 Square: .629, $F: 341.821$ $p < .01$) .629 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i7} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının YZ yapılandırması boyutu kariyer geleceğini anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının yapılandırma boyutunun kariyer uyumluluğunun üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.637$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .766$, R^2 Square: .585, $F: 283.895$ $p < .01$) .585 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i8} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının YZ yapılandırması boyutu kariyer uyumluluğu alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının yapılandırma boyutunun kariyer iyimserliğinin üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.678$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .780$, R^2 Square: .606, $F: 309.906$ $p < .01$) .606 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i9} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının YZ yapılandırması boyutu kariyer iyimserliği alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Yapay zekâ kaygısının yapılandırma boyutunun bilgi üzerinde anlamlı bir etkiye ($\beta = -.343$) sahip olduğu saptanmıştır. Kurulmuş olan model doğrultusunda hipotez ($R = .676$, R^2 Square: .455, $F: 309.906$ $p < .01$) .455 oranında açıklanmaktadır. Bu sonucun H_{i10} varsayımı olan “Yapay zekâ kaygısının YZ yapılandırması boyutu bilgi alt boyutunu anlamlı olarak etkiler.” hipotezini desteklediği görülmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Küreselleşen dünyada yaşamakta olan teknolojik gelişmeler pek çok farklı alanda (sağlık, eğitim vb.) değişikliklere sebep olurken, bundan en çok etkilenen alanların başında eğitim kurumları gelmektedir (Öztürk ve ark., 2023, s. 1172). Dijitalleşmenin çok yoğun şekilde yaşanması ve teknolojik gelişmelerin de özellikle eğitim kurumlarında kendisini hissettirmesi neticesinde, gençlerin kariyer planlamaları üzerinde bu durumun ciddi etkilerinin olması kaçınılmazdır. Yapay zekânın hayatın her alanındaki varlığı düşünüldüğünde, üniversite öğrencileri üzerinde de kaygıya neden olması beklenen bir durumdur. Teknolojiyle iç içe büyüyen genç neslin, yapay zekâ uygulamalarına yönelik endişelerini kontrol altına alabilmek, meslek hayatı konusunda bilinçlenmelerini sağlayabilmek ve bireysel kabiliyetlerini geleceğin teknolojilerine adapte edebilmek için kişisel gelişimlerine önem vermeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda çalışmanın temel amacı, üniversite öğrencilerinin yapay zekâ kaygılarının kariyer gelecekleri üzerine etkisinin olup olmadığının tespit edilmesidir.

Araştırma sonuçları, yapay zekâ kaygısının kariyer geleceği algısı üzerinde anlamlı ve negatif yönde bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle kariyer geleceğinin alt boyutları olan kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve bilgi boyutu, yapay zekâ kaygısı düzeyinden olumsuz yönde etkilenmektedir. Buna ek olarak, yapay zekâ kaygısının alt boyutları olan öğrenme, iş değiştirme, sosyoteknik körlük ve yapay zekâ yapılandırması ile kariyer geleceği boyutları arasında da negatif ve anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Üniversite öğrencilerinin yapay zekâ teknolojilerinin kontrol edilemez hale gelebileceğine, insan gücünün yerine robotların alacağına veya çalışma koşullarının belirsizleşeceğine yönelik taşıdıkları korku ve endişelerin, kariyer gelecekleri ile ilgili olumsuz düşünceler geliştirmelerine neden olabileceği düşünülmektedir.

Alan yazında yapay zekâ kaygısının gençlerin kariyer kararlılıklarını (Gultekin ve ark., 2022), teknoloji kaynaklı işsizlik endişelerini (Kaya, 2023), istihdama ilişkin kaygılarını (Wu, 2023) ve kariyer yönelimlerini (Yupelmi vd., 2024) anlamlı bir şekilde etkilediğini ortaya koyan çeşitli çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Örneğin Bochniarz ve ark. (2022) tarafından Polonya'daki dört farklı lisede eğitim görmektedir olan öğrencilerle yürütülen araştırmada, öğrencilerin yapay zekâ teknolojileriyle ilgili kaygılarının çoğunlukla öğrenciler tarafından düşmanca ifadelerle dile getirildiği ve bu durumun onların geleceklere ilişkin olumsuz düşünceler geliştirmelerinde katkısının bulunduğu belirlenmiştir. Wang ve ark. (2024) tarafından Tayvan'da bir üniversitede eğitim gören öğrencilerle yürütülen araştırmada, yapay zekâ kaygısının yalnızca öğrencilerin kariyer planları ve gelecekte iş bulma konusundaki kaygılarını artırmakla kalmadığı, aynı zamanda akademik ortamdaki öğrenme motivasyonlarını da olumsuz bir şekilde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Takıl ve arkadaşları (2022) tarafından 18-25 yaş aralığında bulunan yükseköğretim öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen araştırmada, iş yaşamına hazırlık sürecinde olan üniversite öğrencilerinin yapay zekâ kaygı düzeyleri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin yapay zekâyâ ilişkin kaygı düzeyleri orta seviyede seyretmektedir. Bununla birlikte, yapay zekâ teknolojisinin hızlı gelişiminin yol açtığı düşünülen kaygıların üniversite öğrencilerinin kariyer planlamalarını olumsuz yönde etkilediği düşünülmektedir. Mevcut araştırmanın ortaya koyduğu yapay zekâ kaygısının, kariyer planlama sürecinde olan öğrencilerin kariyer gelecekleri üzerinde olumsuz etkiler doğurduğu yönündeki bulgular, ilgili literatürdeki benzer çalışmalarla da tutarlılık göstermektedir.

Yalnızca eğitim hayatında değil, aynı zamanda çalışma hayatında da dijital dönüşümün yoğun yaşandığı yüzyıllımızda, yapay zekâ kaygısına sebep olabilecek nedenlerin tüm alanlarda (eğitim süreçleri, özel hayat veya iş yaşamı) tespit edilmesi ve buna yönelik tedbirlerin alınması önem arz etmektedir. Kariyer planlama sürecinin

önemli bir evresinde olan üniversite öğrencilerinin yapay zekâ kaygı düzeylerinin kontrol altına alınabilmesi ve kaygıyı azaltıcı önlemler alınabilmesi için özellikle eğitimciler ve eğitim politikalarını belirleyiciler tarafından çalışma bulguları kullanılabilir. Ayrıca çeşitli sektör temsilcilerinin üniversitelerle iş birliği yaparak, üniversite öğrencilerinin dijital dönüşüm süreçlerine entegre olmalarını sağlayacak stratejik planlamalar yapabilmesi önem arz etmektedir. Bununla birlikte üniversitelerde kariyer danışmanlığı ya da psikolojik destek hizmetlerinin, yapay zekâ kaynaklı kaygılarla baş etme konusunda güçlendirilmesi ve buna erişilebilirliğin artırılması önerilmektedir. Yapay zekâ kaygısının pozitif değişkenlerle de çalışılması (psikolojik sağlık, öz-şefkat, psikolojik sermaye) konuyla ilgili alınabilecek önlemler açısından olumlu katkılar sağlayabilir. Yapay zekâ konusunda özellikle üniversitelere önemli görevler düşmektedir. Eğitim kurumlarında yapay zekâ odaklı derslerin verilmesinin teşvik edilmesi, öğrencileri bilgilendirici konferanslar gerçekleştirilmesi, çalışmanın değişik üniversitelerde ve daha farklı programlarda geniş örneklem gruplarıyla yapılması, yapay zekâ kaygısı taşıyan ve gelecekleri ile ilgili çekinceleri olan bireylerin tespit edilerek kabiliyetlerini geliştirmelerine katkı sağlayacak destekleyici eğitimler verilmesi (yenilikçilik, girişimcilik vb.) önerilmektedir. Yapılacak koordineli düzenlemeler ve eğitimlerle üniversite öğrencilerinin yapay zekâ kaygılarının azalmasında pozitif değişimler yaşanması beklenebilir.

EXTENDED ABSTRACT

Investigation of University Students' Artificial Intelligence Anxiety and Career Future Perceptions

*Funda Öztürk**

*Ziya Çeçen***

*Oğuzhan Yüksel****

Introduction

The 21st century is a period of rapid technological development and change, in which individuals and organizations are forced to innovate. It can be said that this process of change, which started to be experienced with technological advances, underlines the need for people who develop themselves, to invest in their skills and to be skilled in producing knowledge. Especially with the advances in artificial intelligence technology, technological developments and changes have manifested themselves, and their effects have begun to be deeply felt in people's lives. Today, young people who are studying at universities, who will start their new business life and who are on the eve of career choice have to be intertwined with artificial intelligence technology. Technological development requires the integration of corporate business life into developments and the adaptation of individuals to this integration in competitive market conditions. This situation has the potential to cause feelings such as anxiety and stress in individuals. In his study, Yazıcı (2023, p. 1260) found that the rapid introduction of artificial intelligence into people's lives caused anxiety, especially in university students. This rapid change significantly affects university students' future expectations and career planning. When the national and international literature is examined, it is seen that there is no study that deals with the two variables used in the current study (artificial intelligence anxiety and career future) together. This is believed to make the current study valuable.

Method

The purpose of the current study is to determine whether university students' artificial intelligence anxiety has an impact on their career future. This study was conducted on associate and undergraduate students studying at the Faculty of Health Sciences and Vocational School of Health Services at a public

* PhD Student, Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Burdur, Türkiye, fundaozturki095@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4347-8250

** Dr., Independent Researcher, Mersin, Türkiye, ziya_cecen@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5532-0712

*** Asst. Prof. Dr, Isparta University of Applied Sciences, Isparta, Türkiye, oguzhanyuksel@isparta.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0539-4136

university. Convenience sampling technique was preferred in the study (due to time and cost constraints) and the questionnaire form was sent to the participants via Google Forms on a voluntary basis. The scale basically consists of two parts. In the first part, statements about artificial intelligence anxiety and career future variables are included. In the second part, in order to determine the demographic information of the participants, questions to elicit information about age, gender, class, place of residence, family type, place of residence, income, duration of internet use, mother and father education level were asked. The data of the study were collected in 2024 July. Statistical analysis of the data collected in the study was carried out using SPSS 25.0 and AMOS 24.0 programs. First, Confirmatory Factor Analysis was performed to determine the construct validity of the scales used in the study and Cronbach Alpha coefficients were examined to determine their internal consistency. Finally, the descriptive statistics of the study, the relationships between the variables and the results obtained from the personal information form are presented. In addition, regression analysis results related to the testing of the hypotheses formed in line with the research model are included.

Conclusion and Discussion

In the literature, it is seen that artificial intelligence anxiety significantly affects young people's career determination (Gültekin et al., 2022), technology-related unemployment anxiety (Kaya, 2023), employment anxiety (Wu, 2023) and career orientation (Yupelmi et al., 2024). According to the results of the study conducted on students studying in four different high schools in Poland, it was determined that the types of anxiety about artificial intelligence technologies were expressed by the students and this situation contributed to their negative thoughts about their future (Bochniarz et al., 2022). In a study conducted by Wang et al. (2024) on students studying at a university in Taiwan, it was concluded that artificial intelligence anxiety not only fuelled individuals' concerns about finding a job in the future, but also negatively affected their motivation to learn in courses. In the study conducted by Takıl et al. (2022) on higher education students between the ages of 18 and 25, the artificial intelligence anxiety levels of university students who are in the process of preparing for business life were examined. According to the results of the study, it was understood that artificial intelligence anxiety levels were at a moderate level in university students. In addition, it is thought that the presence of anxiety caused by the progress of artificial intelligence technology negatively affects the career planning of university students. It is seen that the research findings given above support the conclusion that artificial intelligence anxiety, which is also revealed in this current study, has a negative impact on the career futures of students in the career planning process.

Kaynakça/References

- Abdelhay, S. (2023). How artificial intelligence can affect the process of recruitment and improve the quality of new hired employees. *Resmilitaris*, 13(3), 2517-2533.
- Akkaya, B., Özkan, A. ve Özkan, H. (2021). Yapay Zeka Kaygı (YZK) Ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Alanya Akademik Bakış*, 5(2), 1125-1146. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.833668>
- Aktaş Reyhan, F. ve Dağlı, E. (2023). Ebelik öğrencilerin yapay zeka kaygı durumlarının değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(Özel Sayı), 290-296. <https://doi.org/10.51754/cusbed.1286594>
- Almaiah, M. A., Alfaisal, R., Salloum, S. A., Hajje, F., Thabit, S., El-Qirem, F. A. ve Al-Marouf, R. S. (2022). Examining the impact of artificial intelligence and social and computer anxiety in e-learning settings: Students perceptions at the university level. *Electronics*, 11(22), 3662. <https://doi.org/10.3390/electronics11223662>
- Bochniarz, K. T., Czerwinski, S. K., Sawicki, A. ve Atroszko, P. A. (2022). Attitudes to ai among high school students: Understanding distrust towards humans will not help us understand distrust towards ai. *Personality And Individual Differences*, 185, 111299. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2021.111299>
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Veri analizi el kitabı*. Pegem Akademi.
- Çakır, R. ve Oktay, S. (2013). Bilgi toplumu olma yolunda öğretmenlerin teknoloji kullanımları. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(9), 35-54.
- Çeçen, Z. ve Yüksel, O. (2023). Metaverse and healthcare sector. *International Journal of Engineering and Innovative Research*, 5(3), 280-90. <https://doi.org/10.47933/ijeir.1360360>
- Duan, N., Li, L. ve Chen, H. (2025). Uncertain future. The Impact of Ai Anxiety on Career Decisions of College Students, 1-20. 07.10.2025 tarihinde https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5164702 adresinden erişim sağlandı.
- Geetha, R. ve Reddy, D. B. S. (2018). Recruitment through artificial intelligence: A conceptual study. *International Journal of Mechanical Engineering and Technology (IJMET)*, 9(7), 63-70.
- Granter, S. R., Beck, A. H. ve David J. Papke. (2017). AlphaGo, Deep learning, and the future of the human microscopist. *Archives of Pathology and Laboratory Medicine*, 141(5), 619-21. <https://doi.org/10.5858/arpa.2016-0471-ED>
- Güldü, O. ve Ersoy Kart, M. (2017). Kariyer planlama sürecinde kariyer engelleri ve kariyer geleceği algılarının rolü. *Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 72(2), 377-400. https://doi.org/10.1501/SBFder_0000002450
- Güleri, M. (1998). Üniversiteli ve işçi gençliğinin gelecek beklentileri ve kötümserlik-iyimserlik düzeyleri. *Kriz Dergisi*, 6(1), 55-65. https://doi.org/10.1501/kriz_0000000036
- Gültekin, Z., Urgan, S. ve Ak, M. (2022). Yapay zekâ kaygısının kariyer kararlılığına etkisine yönelik bir araştırma: On Dokuz Mayıs Üniversitesi öğrencileri örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 27(3), 477-491.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Ha, J. G., Page, T. ve Thorsteinsson, G. (2011). A study on technophobia and mobile device design. *International Journal of Contents*, 7(2), 17-25. <https://doi.org/10.5392/IJoC.2011.7.2.017>
- Hirschi, A. (2014). Hope as a resource for self-directed career management: Investigating mediating effects on proactive career behaviors and life and job satisfaction. *Journal of Happiness Studies*, 15, 1495-1512. <https://doi.org/10.1007/s10902-013-9488-x>
- Johnson, D. G. ve Verdicchio, M. (2017). AI anxiety. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 68(9), 2267-2270.
- Kalafat, T. (2012). Kariyer Geleceği Ölçeği (kargel): Türk örnekleme için psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(38), 169-179.
- Kalaycı, Ş. (2006). *SPSS uygulamaları çok değişkenli istatistik teknikleri*. Asil Yayınları.
- Katsarou, E. (2021). The effects of computer anxiety and self-efficacy on l2 learners' self-perceived digital competence and satisfaction in higher education. *Journal of Education and E-Learning Research*, 8(2), 158-172. <https://doi.org/10.20448/journal.509.2021.82.158172>

- Kaya, F., Aydin, F., Schepman, A., Rodway, P., Yetişensoy, O. ve Demir Kaya, M. (2024). The roles of personality traits, AI anxiety, and demographic factors in attitudes toward artificial intelligence. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 40(2), 497-514. <https://doi.org/10.1080/10447318.2022.2151730>
- Kaya, M. (2023). *Havacılık yönetimi öğrencilerinin yapay zekâ kaygısı ve teknoloji kaynaklı işsizlik endişesi* [Yüksek lisans tezi]. Eskişehir Teknik Üniversitesi.
- Kline, R. B. (2019). *Yapısal eşitlik modellemesinin ilkeleri ve uygulaması*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Koca, A. İ. (2010). Kariyer seçiminde kariyer değerleri ile demografik faktör ilişkisi: Çukurova Üniversitesinde bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi*, 14(1), 56-70.
- Li, R., Ouyang, J. ve Lin, J. (2025). Mediating effect of AI attitudes and AI literacy on the relationship between career self-efficacy and job-seeking anxiety. *BMC psychology*, 13(1), 454. <https://doi.org/10.1186/s40359-025-02757-2>
- Manyika, J., Lund, S., Chui, M., Bughin, J., Woetzel, J., Batra, P. ve Sanghvi, S. (2017). Jobs lost, jobs gained: Workforce transitions in a time of automation. *McKinsey Global Institute*, 150(1), 1-148.
- McCauley, C. ve Wakefield, M. (2006). Talent management in the 21st century: Help your company find, develop, and keep its strongest workers. *The Journal for Quality and Participation*, 29(4), 4-7.
- McKinsey. (2017). *McKinsey global institute, jobs lost, jobs gained: Workforce transitions in a time of automation*. McKinsey Global Institute. <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Public%20and%20Social%20Sector/Our%20Insights/What%20the%20future%20of%20work%20will%20mean%20for%20jobs%20skills%20and%20wages/MGI-Jobs-Lost-Jobs-Gained-Executive-summary-December-6-2017.pdf>
- Özdoğan, H. K. ve Karacan Özdemir, N. (2023). 21. yüzyılda kariyer psikolojik danışmanlığı ve yapay zekâ uygulamaları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (57), 2127-2152. <https://doi.org/10.53444/deubefd.1326692>
- Özgen, H. ve Yalçın, A. (2018). İnsan kaynakları yönetimi stratejik bir yaklaşım. *Akademisyen Kitabevi*.
- Öztürk, M. (2023). *Dijital kariyer planlama ve yönetimi*. Nobel Akademi Yayıncılık.
- Öztürk, F. ve Çiçek, H. (2025). Lisansüstü eğitim gören öğrencilerin kariyer kararlılığı ve öz yeterliliklerinin kariyer kaygısı üzerine etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(2) 539-552. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1319563>
- Öztürk, F., Özcan, B. N. ve Çiçek, H. (2023). Akademisyenlerin içsel motivasyonlarının uzaktan eğitim uygulamaları tutumlarına ve iş yaşam kalitelerine etkisi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 6(4), 1171-1184. <https://doi.org/10.33712/mana.1332283>
- Qiu, L. ve Zhao, L. (2018). Opportunities and challenges of artificial intelligence to human resource management. *Academic Journal of Humanities Social Sciences*, 2(1), 144-153.
- Rottinghaus, P. J., Day, S. X. ve Borgen, F. H. (2005). The career futures inventory: A measure of career related adaptability and optimism. *Journal of Career Assessment*, 13(1), 3-24. <https://doi.org/10.1177/1069072704270271>
- Savickas, M. L. 2003. Advancing the career counseling profession: Objectives and strategies for the next decade. *Career Development Quarterly*, 52(1), 87-96. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2003.tb00631.x>
- Schepman, A. ve Rodway, P. (2020). Initial validation of the general attitudes towards artificial intelligence scale. *Computers in Human Behavior*, 104, 106-168. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2020.100014>
- Şendur, Ş. T. (2021). *Lise öğrencilerinin bilgisayara yönelik tutumları ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Medipol Üniversitesi.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Allyn ve Bacon.
- Taha, D. H. E. H. (2024). Arab youth's awareness of AI technologies and its impact on shaping their vision towards their career future: A Field Study on Egyptian and Emirati Youth. *Misr University Journal for Humanities*, 4(5), 311-444.
- Takıl, N., Erden, N. K. ve San, A. B. (2022). Farklı meslek grubu adaylarının yapay zekâ teknolojisine yönelik kaygı seviyesinin incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(48), 343-353. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.1165386>
- Taşlıyan, M., Arı, N. Ü. ve Duzman, B. (2011). İnsan kaynakları yönetiminde kariyer planlama ve kariyer yönetimi: İİBF öğrencileri üzerinde bir alan araştırması. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 231-241.
- Terzi, R. (2020). An adaptation of artificial intelligence anxiety scale into Turkish: Reliability and validity study. *International Online Journal of Education and Teaching*, 7(4), 1501-1515.
- The Social Institute. (2023, Mayıs 23). 50% of students are worried about AI taking over jobs [Research brief]. BMG Research. <https://thesocialinstitute.com/blog/50-of-students-are-worried-about-ai-taking-over-jobs-what-educators>

- Wang, Y. M., Wei, C. L., Lin, H. H., Wang, S. C. ve Wang, Y. S. (2024). What drives students' AI learning behavior: A perspective of AI anxiety. *Interactive Learning Environments*, 32(6), 2584-2600. <https://doi.org/10.1080/10494820.2022.2153147>
- Wang, Y. Y. ve Wang, Y. S. (2019). Development and validation of an artificial intelligence anxiety scale: An initial application in predicting motivated learning behavior. *Interactive Learning Environments*, 30(4), 619-634. <https://doi.org/10.1080/10494820.2019.1674887>
- Wu, Y. (2023). A study of artificial intelligence on career perceptions, employment anxiety of mainland chinese higher vocational students. *International Journal of Mathematics and Systems Science*, 6(3), 45-47.
- Yaşar, H. ve Karagucuk, V. (2025). The effect of artificial intelligence anxiety on career decidedness among students in English-related departments at universities. *Discover Artificial Intelligence*, 5(1), 1-17. <https://doi.org/10.1007/s44163-025-00284-y>
- Yazıcı, A. M. (2023). The moderator role of career decidedness in the effect of artificial intelligence anxiety on employment hope. *BMIJ*, 11(4), 1260-1274. <https://doi.org/10.15295/bmij.v11i4.2284>
- Yupelmi, M., Giatman, M. ve Syah, N. (2024). Transformation of students' career orientation in the era of artificial intelligence: A systematic literature review. *The Indonesian Journal of Computer Science*, 13(3), 4142-4158. <https://doi.org/10.33022/ijcs.v13i3.4078>

Copyright © 2025 **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2025 • 13(37) • 39- 53

ISSN 2791-8157
Başvuru | 26 Aralık 2024
Kabul | 6 Temmuz 2025

Gençlik Katılımı Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

*Hatice Öztürk**

Öz

Bu çalışmada, Web of Science (WOS) veri tabanında 1981-2024 yılları aralığında gençlik katılımı üzerine yayınlanmış çalışmaların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Araştırmada “gençlik katılımı” anahtar kelimesi tüm alanlarda taratılmış olup, elde edilen 1366 çalışmanın bibliyometrik incelemesi VOSviewer (Version 1.6.19) paket programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre yıl bazlı dağılım incelendiğinde, en çok yayının 2024 yılında olduğu ortaya çıkmıştır. Gençlik katılımı üzerine yazarların çalışmalarında öne çıkan anahtar kelimeler şunlardır: Gençlik (246), katılım (117), gençler (69), politik katılım (49), adolesan (39), sivil katılım (36), sosyal medya (29) ve vatandaşlık (26). Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine dayalı değerlendirmede ise “sağlık ve kaliteli yaşam”, “nitelikli eğitim” ve “eşitsizliklerin azaltılması” gibi hedefler öne çıkmıştır. Ayrıca gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalar; eğitim, sosyal bilimler, psikoloji, kamu, çevre ve iş sağlığı, sosyal hizmet gibi disiplinlerde ivme kazanmıştır. Gençlik katılımının artırılması, gençlerin bütüncül iyi olma haline katkı sağlayabileceği gibi gençlere yönelik “katılımcı” anlayışa dayalı hizmet, program ve politika geliştirilmesine öncülük edebilir.

Anahtar Kelimeler: Gençlik Katılımı, Gençlik Refahı, Bibliyometrik Analiz

* Arş. Gör. Dr., Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, Aksaray, Türkiye, haticeozturk@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4982-3257

Abstract

In the current study, a bibliometric analysis of studies on youth participation published in the Web of Science (WOS) database between the years 1981 and 2024 was conducted. In this search, the keyword “youth participation” was scanned in all fields and the bibliometric examination of the 1366 studies obtained was conducted using the VOSviewer (Version 1.6.19) package program. According to the results of the analysis, when the year-based distribution is examined, it is revealed that the highest number of publications was in 2024. Frequently used keywords in studies on youth participation include “youth (246), participation (117), young people (69), political participation (49), adolescent (39), civic participation (36), social media (29) and citizenship (26)”. When evaluated in relation to Sustainable Development Goals, the goals that come to the fore include “Good Health and Well-being”, “Quality Education” and “Reduced Inequalities”. Additionally, studies on youth participation have gained momentum in fields such as education, social sciences, psychology, public, environmental and occupational health and social work. Enhancing youth participation not only fosters their well-being but also advances the development of services, programs and policies grounded in participatory approaches and tailored to young people.

Keywords: Youth Participation, Youth Welfare, Bibliometric Analysis

Giriş

Gençlik refahı alanında önemli konulardan biri gençlerin katılımının sağlanmasıdır. Gençlerin biyopsikososyal iyilik haline duyarlı programların, müdahalelerin ve politikaların geliştirilmesinde, gençlerin ihtiyaçlarının ve deneyimlerinin odağa alınması oldukça önemlidir (Williams ve ark., 2024). Sosyal hizmet disiplini gençlerin güçlendirilmesi ve sosyal adaletin inşa edilmesi için program geliştirme, politika oluşturma, toplum organizasyonu gibi süreçlerde gençlerin karar alma mekanizmalarına aktif katılımlarının kritik olduğunu kabul etmektedir (Sprague Martinez ve ark., 2018). Bununla birlikte gençlik politikaları ve programları bağlamında kapsayıcılığın sağlanabilmesi, karar alma mekanizmalarında katılımcı bir anlayışı ve süreci gerektirir.

Ulusal ve uluslararası kuruluşlar, gençlerin refahının sağlanabilmesi için katılımlarının sosyal, ekonomik ve politik boyutlarda iyileştirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedirler (UN, 2022; OECD, 2023). Ulusal düzeyde Türkiye’de 12. Kalkınma Planında gençlerin karar alma süreçlerine, iktisadi ve sosyal hayata katılımlarının sağlanması temel hedefler arasında yer almıştır (T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Bu noktada Gençlik ve Spor Bakanlığı, gençlik politikalarını belirlemek amacıyla 81 ilde gençlerle birlikte vizyon çalıştayları düzenlemiştir. Bu belgenin odak noktalarından biri de gençlerin karar alma süreçlerine ve topluma aktif katılımlarını sağlamaktır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2024).

Uluslararası düzeyde ise OECD tarafından 2023 yılında “Gençler İçin Daha İyi Fırsatlar Yaratmaya Yönelik Tavsiye Kararı” ile gençlerin eğitime, istihdama, sosyal ve politik yaşama kapsayıcı katılımlarının hayati önem taşıdığı kabul edilmiştir. Ancak bu taahhütlerin uygulamaya aktarılmasında yetersiz kaldığı görülmektedir (Head, 2011). Bu durum gençlik katılımı alanında bilgi, beceri ve değer temelinin gelişmesine olumsuz biçimde yansımaktadır. Bu nedenle gençleri katılımcı bir sürecin dışında tutmaktadır.

Yapılan araştırmalar, gençlik katılımını sağlayabilmek için gençlerin karar alma süreçlerine dahil edilmelerinin, seslerinin duyurulmasının ve onlarla iş birliği yapılmasının önemli olduğunu göstermiştir. Bunun aksine

özellikle gençleri ilgilendiren konularda gençlerin deneyimlerinin göz ardı edilmesi ve dolayısıyla karar alma süreçlerine dahil edilmemeleri, fırsatlardan ve kaynaklardan eşit bir biçimde yararlanamamaları katılımı anlayışın gelişmesine engel oluşturmaktadır (Barber, 2009; Brady ve ark., 2023; Larsson ve ark., 2018; Macauley ve ark., 2022; Sala-Torrent ve Planas-Lladó, 2024; Wright ve Ord, 2015). Bu durumu destekleyen bir çalışmada; gençlerin sosyal, ekonomik ve politik alanda katılım haklarının olduğunu bilmelerine rağmen aktif katılım oranlarının düşük olduğu vurgulanmaktadır (Altın ve Kasımoğlu, 2016).

Bazı araştırmalar, gençlerin yetişkin deneyiminde “pasif” vatandaşlar olarak görülmelerinin; katılımın farklı boyutlarında yetersiz kalmalarına yol açtığını öne sürmektedir (Banaji, 2008; Bowman, 2020; Kalaycıoğlu ve Çelik, 2008). Bu noktada gençlik refahına yönelik uluslararası veriler dikkat çekicidir. Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO] tarafından yayımlanan “Dünya İstihdam ve Sosyal Görünüm” Raporu’nda 2024 yılında dünya genelinde eğitim, öğretim ve istihdamda olmayan gençlerin oranı %20,4 olarak belirtilmiştir. Cinsiyete göre bu oran incelendiğinde kadınlarda %28,2; erkeklerde ise %13,1’dir. Ayrıca bu raporda eğitimde, öğretimde ve istihdamda olmayan gençlerin oranına yönelik küresel çapta yavaş ilerleme kaydedildiğine, cinsiyet temelli eşitsizliğin olduğuna ve dolayısıyla ilerleyen yıllarda bu oranın tekrar artabileceğine dikkat çekilmektedir (ILO, 2024). Dolayısıyla gençlerin eğitim, öğretim ve istihdama katılımlarına yönelik bu oranlar eğitim ve istihdamdaki fırsat eşitsizliğini gündeme getirmektedir (Köse, 2024). Öte yandan kendi içerisinde heterojen bir grup olan gençler; eğitim, istihdam, sağlık, fırsat eşitliği, iklim değişikliği, barışın inşası gibi küresel ve ekolojik konularda değişimin aktörleri olarak öne çıkmaktadır (Douglas, 2023; Kolleck ve Schuster, 2022). Birleşmiş Milletler (UN, 2015) sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin başarılmasında ve toplumlar arası dayanıklılığın geliştirilmesinde gençlerin potansiyel gücünün önemli rol oynadığını belirtmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve güvenliğin sağlanması, nesiller arası ortaklıklar gibi konularda kapsayıcı bir anlayışı içeren katılımcı süreçler, gençlik politikalarının temel bileşeni haline gelmiştir (Global Coalition on Youth, Peace, and Security, 2022). Bu durum, gençlerin deneyimlerini yansıtabilecekleri alanların inşasını mümkün kılarak, onların yapabilirliklerinin genişletilmesine olanak sağlayan anlamlı katılım sürecini ortaya koymaktadır.

Katılım, bir süreç olarak ele alındığında birey, aile, grup ve toplumların karar alma süreçlerinde aktif rol almalarıyla mümkün olabilir. Uluslararası raporlarda da belirtildiği üzere katılım, gençlerin yaşadığı toplumlarda yerel, bölgesel ve uluslararası ölçekte gençleri ilgilendiren meselelerde söz sahibi olmaları, demokrasinin güçlendirilmesi ve toplumsal güvenin inşası açısından işlevsel bir role sahiptir (OECD, 2017; UNICEF, 2021). Bu bağlamda gençlerin bütüncül iyi olma halinin gerçekleştirilebilmesi, fırsatlara ve hizmetlere eşit erişimlerinin kolaylaştırılması ve sosyal adaletin savunuculuğu açısından gençlik katılımı önem teşkil etmektedir (Cammaerts ve ark., 2016; Yamaguchi ve ark., 2023). Bununla birlikte gençlerin yaşadıkları toplumun sosyo-kültürel yapısı, eğitime bakış açısı, ekonomik ve politik koşulları katılım durumlarına etki ederek farklılık gösterebilmektedir (Konuralp, 2016). Ayrıca gençlik katılımının toplumsal fayda sağlayabileceği gibi eşitsizliğe neden oluşturabileceği göz önünde bulundurulduğunda güç dinamikleri, ilişki kalıpları, ekonomik ve kültürel koşullar odağında ele alınması kritiktir (Cahill ve Dadvand, 2018). Bu bağlamda gençlik politikalarının kapsayıcı, eşitliğe dayalı, kültüre ve toplumsal cinsiyete duyarlı olması önemlidir (Özer, 2011). Gençlik refahı alanında katılıma dayalı bir perspektif; gençlerin haklarının ve özgürlüklerinin korunmasını, gelişimsel süreçlerinin desteklenmesini, sosyal içermeyi ve dolayısıyla yaşamlarına etki eden sosyal, kültürel, ekonomik, ekolojik ve politik koşullarda söz sahibi olmalarını gerektirmektedir (Checkoway, 2011; Konuralp, 2016; Tekindal, 2017).

Bu araştırma, Web of Science (WOS) veri tabanından elde edilen verilerle gençlik katılımı alanındaki çalışmaları

detaylı bir şekilde inceleyerek gelecekteki araştırma eğilimlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Buradan hareketle, bu çalışmada şu sorulara cevap aranmaktadır:

1. Gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmaların yıllara ve araştırma alanlarına göre dağılımı nasıl şekillenmektedir?
2. Sürdürülebilir kalkınma hedefleri temelinde gençlik katılımına yönelik çalışmaların dağılımı nasıldır?
3. Gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalarda en üretken yazarlar ve kurumlar hangileridir?
4. Gençlik katılımı alanında en fazla iş birliği ve bağlantı kuran yazarlar kimlerdir?
5. Gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalarda en çok ortak atıf alan yazarlar, ülkeler ve kurumlar kimlerdir?
6. Gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalarda yazarlar tarafından en çok kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?
7. Gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalarda eserlerin bibliyografik eşleşme durumu nasıldır?

Yöntem

Bibliyometrik analiz, bir olguya dair karmaşık bilgi akışının sistematik biçimde anlamlandırma ve güncel araştırma eğilimlerini tespit etmeyi sağlar (Donthu ve ark., 2021). VOSviewer (Version 1.6.19) paket programı ise araştırmacı tarafından belirlenen olgu üzerine bibliyometrik ağlar belirleyerek görsel haritalar sunar (Dereli, 2024). Ayrıca bu program, araştırma soruları odağında belirlenen bileşenler (yazar, ülke, kurum, anahtar kelime vb.) arasındaki ilişkileri ortaya koymaya olanak sağlar (Van Eck ve Waltman, 2010).

Bu çalışmada gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalara erişebilmek için, 19 Aralık 2024 tarihinde Web of Science (WOS) veri tabanı kullanılmıştır. Bu veri tabanı, bibliyometrik analizin yapılmasına olanak sağlayan verilere (atıf sayıları, iş birliği ağları, anahtar kelimeler vb.) erişim kolaylığı sunmasından dolayı tercih edilmiştir (Sipahi Döngül, 2024).

Bu bağlamda arama “youth participation” anahtar kelimesiyle herhangi bir belge türü, dil ya da indeks kısıtlamasına gidilmeden tüm alanlarda (all fields) gerçekleştirilmiştir. Bu tarama sonucunda ilk yayınlanan çalışmanın 1981 yılında olduğu tespit edilmiştir. 2025 yılı henüz tamamlanmadığından çalışma 2024 yılı ile sınırlı tutulmuştur. 1981-2024 yılları aralığında farklı dillerde (İngilizce, İspanyolca, Rusça, Portekizce vb.) yayınlanan 1366 çalışmaya (makale, derleme, kitap, kitap incelemesi, kitap bölümü, bildiri, editoryal vb.) ulaşılmıştır. Elde edilen bu veriler, VOSviewer (1.6.19) paket programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Bibliyometrik analizlerde CiteSpace ve Bibliometrix gibi araçlar da kullanılabilir. Ancak VOSviewer diğer araçlara kıyasla kullanıcı dostu arayüzüne sahiptir ve bibliyometrik ağları görselleştirmede daha güçlüdür (Markscheffel ve Schröter, 2021; Van Eck ve Waltman, 2010).

Bulgular

Bu bölümde Web of Science (WOS) veri tabanında gençlik katılımı üzerine yayınlanmış çalışmaların bibliyometrik analizine yer verilmiştir. Bu kapsamda araştırma soruları odağında gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmaların yıllara, araştırma alanlarına ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine göre dağılımı tablolar halinde sunulmuştur. Ayrıca yazar, ülke ve kurum dağılımı, en sık kullanılan anahtar kelimeler, atıf analizleri ve iş birliği ağları gibi çeşitli bibliyometrik göstergelerin analizine şekiller ve tablolar eşliğinde yer verilmiştir. Tablo 1’de gençlik katılımı üzerine yayınlanan eserlerin yıllara göre dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 1. Yayınlanan Eserlerin Yıllara Göre Dağılımı

Yayın Yılı	Yayın Sayısı	%	Yayın Yılı	Yayın Sayısı	%	Yayın Yılı	Yayın Sayısı	%
2024	108	7,90	2012	56	4,09	2000	6	0,43
2023	115	8,41	2011	39	2,85	1999	2	0,14
2022	147	10,76	2010	39	2,85	1998	3	0,21
2021	112	8,19	2009	38	2,78	1996	1	0,07
2020	95	6,95	2008	27	1,97	1995	3	0,21
2019	90	6,58	2007	20	1,46	1994	1	0,07
2018	81	5,92	2006	22	1,61	1992	1	0,07
2017	83	6,07	2005	11	0,80	1991	2	0,14
2016	74	5,41	2004	6	0,43	1985	2	0,14
2015	60	4,39	2003	8	0,58	1984	1	0,07
2014	50	3,66	2002	7	0,51	1983	1	0,07
2013	50	3,66	2001	4	0,29	1981	1	0,07

Tablo 1 incelendiğinde, yıl bazlı dağılıma göre en fazla yayın 147 eser (%10,76) ile 2022 yılında yapılmıştır. Gençlik katılımı üzerine ilk eserin 1981 yılında yayınlandığı, 2004 yılından sonra uluslararası gençlik politikalarının ve stratejik belgelerin etkisiyle bu alanda yapılan çalışmaların ivme kazandığı görülmektedir. Küresel krizlerin yaşandığı 2020 yılı sonrasında ise 2021-2024 yılları arasında yayın sayılarındaki artış dikkat çekmektedir.

Tablo 2. Yayınlanan Eserlerin Araştırma Alanlarına Göre Dağılımı

Araştırma Alanı	Çalışma Sayısı	%
Sosyal Bilimler, Diğer Konular	226	28,14
Eğitim Araştırmaları	178	22,16
Psikoloji	138	17,18
Kamu, Çevre ve İş Sağlığı	136	16,93
Sosyal Hizmet	125	15,56
Toplam	803	100
Kariyer İyimserliği	.938	.938
Bilgi	.846	.846

Gençlik katılımına ilişkin yayınlanan çalışmalarda öne çıkan ilk 5 araştırma alanı Tablo 2’de gösterilmiştir. Bulgulara göre gençlik katılımı literatürü daha çok sosyal bilimler (226 eser) ve eğitim (178 eser) alanlarında yoğunlaşmaktadır. Diğer yandan psikoloji, kamu, çevre ve iş sağlığı, sosyal hizmet gibi farklı alanlarda yayınlanan çalışmalar, ilgili literatürün disiplinler arası ve kesişimsel bir çerçevede geliştiğini göstermektedir.

Tablo 3. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Bazlı Eser Dağılımı

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	Çalışma Sayısı	%
Sağlık ve Kaliteli Yaşam	668	62
Nitelikli Eğitim	136	13
Eşitsizliklerin Azaltılması	121	11
Açlığa Son	82	8
Yoksulluğa Son	62	6
Toplam	1069	100

Tablo 3, gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalarda sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden “Sağlık ve Kaliteli Yaşam”, “Nitelikli Eğitim” ve “Eşitsizliklerin Azaltılması” başlıklarının öne çıktığını göstermektedir. Bu hedefler gençlik katılımında önemli belirleyiciler olarak yer almakta; bulgular ise gençlerin bütüncül iyi olma hâlinin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yansıdığını ortaya koymaktadır.

Tablo 4. Gençlik Katılımı Üzerine Yayını Olan İlk On Yazar

Yazar	Çalışma Sayısı
Banaji, Shakuntala	11
Anstead, Nick	10
Richards-Schuster, Katie	10
Harrison, Sarah	10
Augsberger, Astraea	10
Cammaerts, Bart	10
Bruter, Michael	10
Collin, Philippa	8
Sprague Martinez, Linda S.	7

Tablo 4’e göre gençlik katılımı alanına öncülük eden yazarlar incelendiğinde; en fazla eser yayınlayan “Banaji, Shakuntala” olarak öne çıkmıştır. Bununla birlikte 1366 yayın içerisinde Türkiye bağlamında gençlik katılımı üzerine yapılan 6 araştırma (Gökçe-Kızılkaya ve Onursal-Besgül, 2017; Lüküslü ve Walther, 2021; Öktem ve ark., 2014; Severcan, 2015a; Severcan, 2015b; Şener, 2014; Walther ve ark., 2021) ve 2 bildiri (Akfırat, 2016; Şener, 2012) bulunmaktadır. Bu veriler, Türkiye’deki gençlik katılımı literatürünün uluslararası düzeyde oldukça sınırlı düzeyde temsil edildiğini göstermektedir.

Tablo 5. Yayınlanan Eserlerde Öne Çıkan İlk 10 Kurum

Kurum	Çalışma Sayısı
University of California System	39
University of London	29
University of Melbourne	28
University of Sydney	26
University of Michigan	25
University of Michigan System	25
MCGILL University	23
University of Toronto	18
Boston University	16
State University System of Florida	16

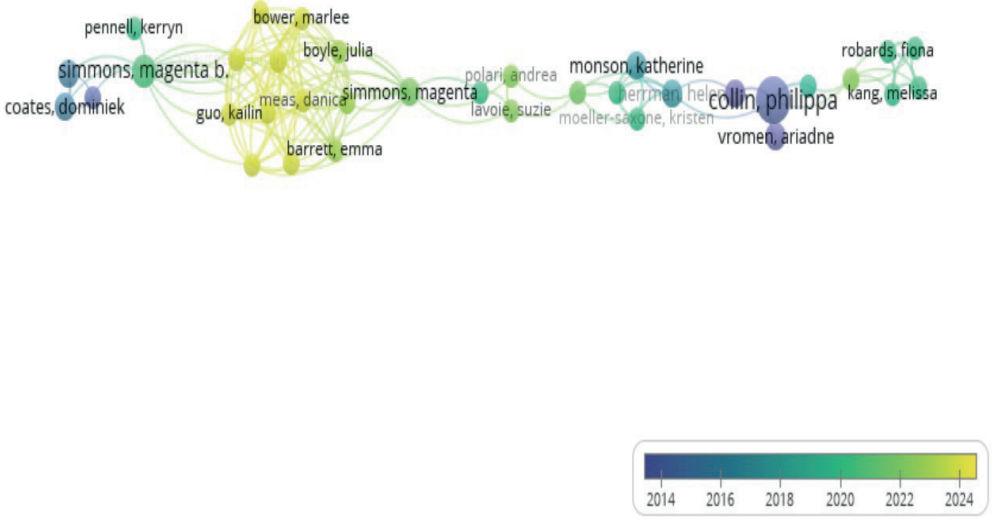
Gençlik katılımına yönelik öne çıkan ilk 10 kurum bilgisi Tablo 5’te sunulmaktadır. Buna göre “University of California System” 39 eser ile bu alanda en fazla eser üreten kurumdur. Diğer yandan “University of London” 29 eser ile, “University of Melbourne” 28 eser ile, “University of Sydney” 26 eser ile “University of Michigan” ise 25 eser ile bu alanda yayınladıkları eserler açısından ilk 5 kurum arasında yer almaktadır.

Bu bulgular gençlik katılımı literatüründe ABD, Birleşik Krallık ve Avustralya gibi Anglosakson ülkelerin önemli bir etkiye sahip olduğunu ancak coğrafi ve kültürel açıdan yeterince temsil edilmediğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte öne çıkan bu yükseköğretim kurumlarında gençlik politikalarına yönelik teorik ve uygulama temelli bakış açısı, uluslararası iş birliklerine dayalı çalışmalar, disiplinler arası araştırma merkezleri ve araştırma fonları dikkat çekicidir. Bu olanakların gençlik katılımı alanında akademik bilgi üretimlerini desteklediği görülmektedir.

Ortak Yazar Analizi

Gençlik katılımı üzerine aralarında en çok bağlantıya sahip olan ve iş birliği yapan yazarların tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda yazarların ortak yazarlık analizi yapılmıştır. Bu analize göre en az 2 yayın ve en az 2 atıf kriteri belirlenerek; 35 birim, 4 küme, 129 bağlantı gücü ve 186 toplam bağlantı gücünden oluşan ağ haritası çıkarılmıştır (Şekil, 1). Buna göre ağ haritasında öne çıkan yazarların Collin, Philippa (8 yayın, 266 atıf, 7 toplam bağlantı gücü) ve Simmons, Magenta B. (4 yayın, 70 atıf, 14 toplam bağlantı gücü) olduğu tespit edilmiştir. Ortak yazarlık bağlarının katmanlaşma durumuna ilişkin yıl bazlı analizde, yazarlar arası iş birliğinin 2014-2024 yılları aralığında sınırlı kaldığı gözlemlenmiştir. Elde edilen veriler, bu dönemde ortak yayın üretiminin belirli yazar grupları arasında yoğunlaştığını göstermektedir. Dolayısıyla bu alandaki bilgi paylaşımının daha çok bireysel gruplar arasında gerçekleştiği ve akademik etkileşimin geniş çapta yayılmadığı görülmektedir.

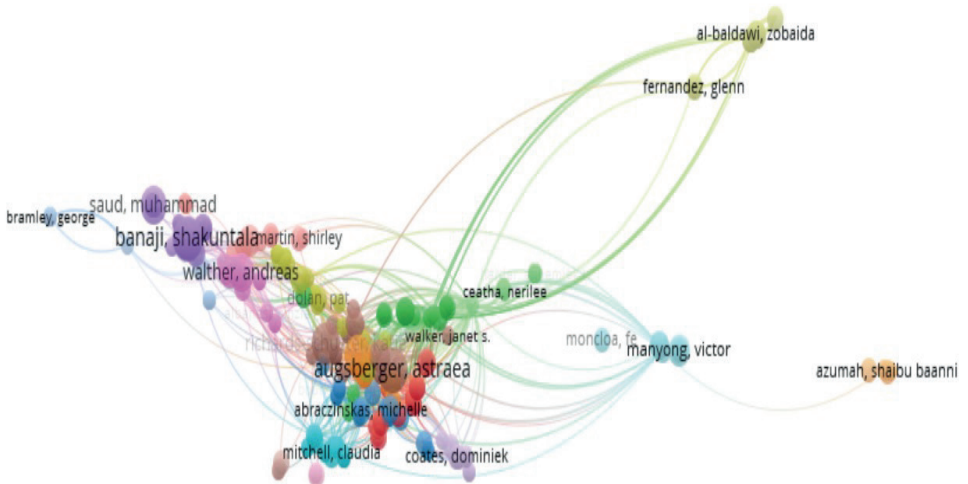
Şekil 1. Yazarlar Arası İşbirliğini Gösteren Ortak Yazar Bağlarına Ait Katmanlaşma Durumu

Yazarların Atıf Analizi

Yazarlar arasındaki atıf ağlarını ortaya koymak amacıyla en az 2 yayın ve atıf ölçütü temel alınmıştır. Bu kapsamda bir yazarın diğer yazarlar tarafından aldığı atıf sayısını gösteren ağ haritası oluşturulmuştur. Buna göre 18 küme, 1232 bağlantı ve 1992 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Bu bulgu, gençlik katılımı alanında oldukça yoğun bir atıf ağı olduğunu göstermektedir. Ağ haritasında merkezi aktörler olarak öne çıkan yazarlar: Augsburg, Astraea (10 eser, 182 atıf, 104 toplam bağlantı gücü) ve Banaji, Shakuntala (10 eser, 90 atıf, 8 toplam bağlantı gücü)'dir.

Şekil 2. Yazarların Atıf Bağlarını Gösteren Ağ Haritası

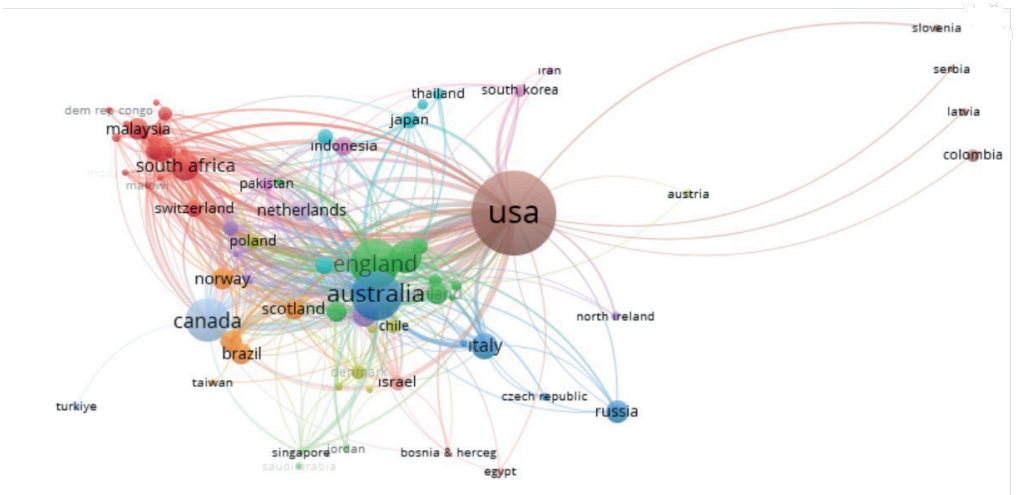

Ülkelerin Atıf Analizi

Gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalarda ülkelerin atıf ağlarını ortaya koymak amacıyla en az 2 yayın ve atıf ölçütü temel alınarak, ağ haritası çıkarılmıştır. Bu noktada elde edilen ağ haritasında toplamda 14 küme, 539 bağlantı ve 2195 toplam bağlantı gücü bulunmuştur. Bu analiz kapsamında bilimsel üretim ve etki açısından Amerika Birleşik Devletleri, Avustralya ve İngiltere gibi Anglo-Sakson kültürüne sahip ülkelerin öne çıktığı tespit edilmiştir. ABD 11433 atıf, 399 eser, 751 toplam bağlantı gücüyle alana katkı sağlamıştır. ABD'nin katılımı gençlik politikalarını benimseyen İngiltere, Avustralya, Kanada gibi ülkelerin yanı sıra farklı kıtalardaki Japonya, Brezilya, Güney Afrika gibi ülkelerle de yüksek düzeyde bağlantılar oluşturduğu tespit edilmiştir.

Diğer yandan Avustralya 4675 atıf, 138 eser, 610 toplam bağlantı gücüyle İngiltere ise 3958 atıf, 132 eser, 378 toplam bağlantı gücü ile öne çıkan diğer ülkeler arasındadır. Şekil 3'te görüldüğü üzere Avustralya yalnızca Avrupa ülkeleriyle değil aynı zamanda Asya ülkeleriyle de güçlü bağlantılara sahiptir. Bu durum Avustralya'nın gençlik ve eğitim alanındaki politikalarında Kuzey Asya ülkeleriyle iş birliklerinin etkisini yansıtmaktadır. İngiltere'nin başta ABD olmak üzere Kanada, Brezilya, Kuzey Afrika gibi ülkelerle bağlantıları öne çıkmıştır. İngiltere'nin tarihsel arka planı da göz önünde bulundurulduğunda gençlik katılımı üzerine kurumsallaşmış araştırma merkezleri ve politikalarıyla farklı ülkelerle önemli bir etkileşim alanı oluşturduğu görülmektedir.

Şekil 3. Ülkelerin Atıf Bağlarını Gösteren Ağ Haritası

Kurumların Atıf Analizi

Kurum bazlı atıf ağlarının analizini gerçekleştirirken en az 1 yayın ve atıf ölçütü temel alınarak, ağ haritası oluşturulmuştur. Bu analize göre katmanlaşma durumu 2010-2024 yılları aralığında yoğunlaşmıştır. University of Melbourne (28 eser, 2969 atıf) yayın ve atıf açısından öne çıkan kurumlardan biridir. Diğer yandan toplam bağlantı gücü odağında değerlendirildiğinde; University of Michigan (572 toplam bağlantı gücü) ve University of Melbourne (503 toplam bağlantı gücü) en yüksek etkileşime sahip kurumlardır. Bu bulgular, gençlik katılımı araştırmalarında bu kurumların merkezi bir üretim ve karşılıklı etkileşim ağı oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Gençlik katılımı üzerine yazarların çalışmalarında en sık kullanılan anahtar kelimeler değerlendirildiğinde 5 küme, 1048 bağlantı, 848.00 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Buna göre yazarların çalışmalarında öne çıkan kelimeler şunlardır: gençlik katılımı (275), gençlik (246), katılım (117), gençler (69), politik katılım (49), adolesanlar (39), sivil katılım (36), sosyal medya (29) ve vatandaşlık (26).

Tablo 6. Yazarların Anahtar Kelime Analizi

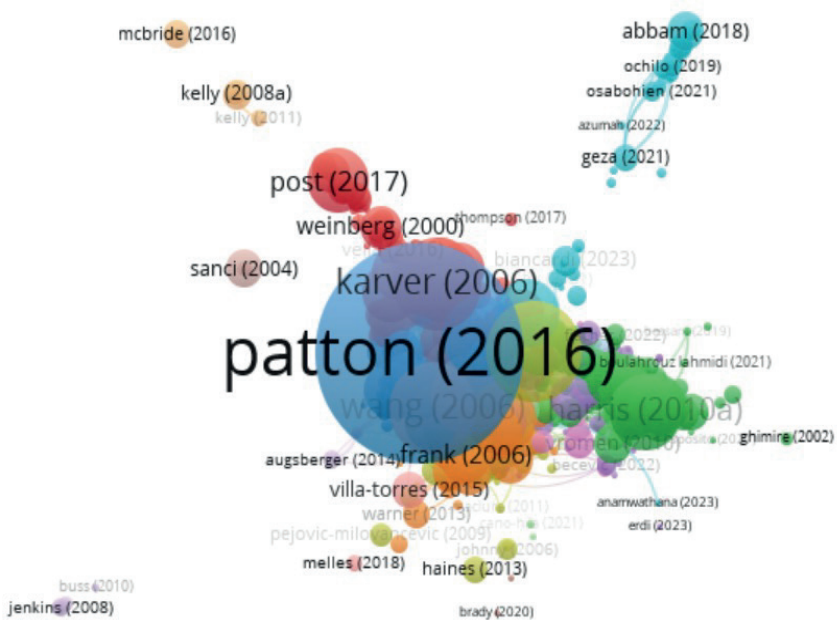
48 Hatice Öztürk

haritasında, 19 atuf ve 661 toplam bağlantı gücüne sahip olan Havliceck ve ark. (2018) güçlü bağlantılarıyla yazarlar arasında köprü görevi görmektedir.

Tablo 7. Eserlerin Bibliyografik Eşleşme Analizi

Yazar	Atıf Sayısı	Toplam Bağlantı Gücü
Patton ve ark. (2016)	2036	228
Manago ve ark. (2008)	431	35
Karver ve ark. (2006)	363	6
Wang (2006)	361	35
Mitra (2004)	283	107
Wong ve ark. (2010)	273	503
Harris ve ark. (2010)	242	157
Checkoway (2011)	228	466
Ballard ve ark. (2017)	199	57
Zeldin ve ark. (2013)	187	372

Şekil 6. Eserlerin Bibliyografik Eşleşme Bağları

Tartışma

Gençlik katılımı üzerine yayınlanan 1366 eserin bibliyometrik analizi, bu alandaki araştırma eğilimlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda gençlik katılımı üzerine en fazla eser 2024 yılında yayınlanmıştır. 2004

yılından itibaren ise bu alandaki çalışmalarda belirgin bir artış görülmektedir. Bu durum, Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi tarafından 2000'li yıllardan itibaren hazırlanan gençlik eylem raporları ve gençlik stratejileri gibi uluslararası girişimlerle bağlantılıdır (UN, 2010). Ayrıca, 2001 yılında gençlik politikalarına yönelik bir çerçeve niteliği taşıyan ve Avrupa Komisyonu tarafından kabul edilen Beyaz Kitap'ın etkisi açıkça görülmektedir (Mairesse, 2009). Katılım, bu politika belgesinde de vurgulandığı üzere, gençlik politikalarında öncelikli konular arasındadır. Gençlik katılımı üzerine yapılan çalışmalarda sosyal bilimler, eğitim, psikoloji, kamu, çevre ve iş sağlığı, sosyal hizmet araştırma alanlarının öne çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla bu konuda artan sayıda araştırmaların alanlara göre farklılık göstermesi, konunun farklı disiplinler bağlamında ele alınabileceğinin göstergesidir. Dahası bu disiplinler, gençlik refahı alanında bütüncül iyilik halinin sağlanmasına; ekonomik, toplumsal, politik ve sivil katılımın artırılmasına yönelik bir perspektif benimsemektedir. Yapılan araştırmalarda da belirtildiği üzere kamu, eğitim, psikoloji, sosyal hizmet gibi çeşitli disiplinlerin bütüncül bakış açısı, gençlerin karmaşık ihtiyaçlarını anlamada ve gençliğin gelişimi bağlamında oldukça önemlidir (Ren, 2024; Tzankova ve Cicognani, 2019).

Bu bibliyometrik analizin önemli sonuçlarından biri de gençlik katılımı üzerine yazarların eserlerinde en sık kullanılan anahtar kelimelerin gençlik, katılım, gençler, politik katılım, adolesan, sivil katılım, sosyal medya ve vatandaşlık olmasıdır. Literatürde sosyal medyanın gençlerin sivil ve politik katılımlarında önemli bir araç olduğuna ve dijital teknolojilerin katılımı artırdığına yönelik bulgular bu sonuçları anlamlandırmada kritiktir (Cender ve Kuş, 2024; Kim, 2023; Lin ve Hong, 2016).

Sürdürülebilir kalkınma hedefleri odağında ise gençlik katılımı üzerine çalışmalarda sağlık ve kaliteli yaşam, nitelikli eğitim ve eşitsizliklerin azaltılması hedeflerinin öne çıkması dikkat çekicidir. Gençlik politikalarının gündeminde sağlık ve eğitim alanına yönelik iyileştirmeler yer almaktadır. Örneğin Türkiye'de Ulusal Gençlik ve Spor Politika belgesinde gençlik katılımı; ekonomik, sosyal, politik ve sivil bağlamda ele alınmıştır (Gençlik ve Spor Bakanlığı, 2013). Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan 2024 Gençlik Raporu'nda ise gençlerin politik bağlamda demokratik seçim süreçlerine katılımlarının sürekliliği için kapsayıcı politikalara ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte bu raporda gençlerin duygusal ve psikososyal zorluklarla karşılaştıkları ve eğitim alanında dijital becerilerinin yetersiz olduğu bildirilmiştir (European Union, 2025).

Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan "Gençlerin Politika ve Karar Alma Süreçlerine Anlamlı Katılımı" başlıklı politika özetinde ise gençlerin ulusal düzeyde kamu politikası oluşturma ve karar alma süreçlerine katılım bağlamında etki düzeylerinin düşük olduğu raporlanmıştır (UN, 2023). Bu noktada yerel ve küresel ölçekte eşitsizliklerin artması ve çeşitlenmesi, gençlik politikalarında bu konunun önceliklendirilmesi gerektiğini gözler önüne sermektedir. Borojević ve arkadaşları (2023) ise gençlik katılımının sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik farkındalığın gelişmesinde ve toplumsal dönüşümün sağlanmasında katalizör işlevi görebileceğini belirtmektedir. Yapılan araştırmalarda da vurgulandığı üzere gençlerin kaliteli bir yaşam sürmeleri, fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı olma ve eğitim ile istihdama erişim durumları yaşam memnuniyetlerine önemli ölçüde etki etmektedir (Kahya, 2020; Köse, 2024; Upadaya ve Salmela-Aro, 2017). Türkiye'de "Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme" raporundan da anlaşılabileceği üzere katılım konusu eşitsizliklerle yakından ilgilidir. Eşitsizliğin yüksek olması özellikle eğitim ve istihdam, ekonomik etkinlik, politik temsil gibi alanlarda geride kalınmasına neden olmaktadır (Arı ve ark., 2019).

Bu bibliyometrik çalışmada Türkiye'de öne çıkan araştırma eğilimleri incelendiğinde, gençlik katılımına ilişkin literatürün sınırlı olduğu görülmektedir. Şener (2014) kadın ve gençlerin katılımını odağa aldığı çalışmasında

özellikle sosyal ve politik bağlamda katılımın temsiliyetinin önemli olduğunu belirtmektedir. Lüküslü ve Walther (2021) ise resmi katılım mekanizmalarına erişim açısından gençler arasındaki eşitsizliklere ve Türkiye’de gençlik katılımının merkeziyetçi yapısına dikkat çekmektedir. Öte yandan Gökçe-Kızılkaya ve Onursal-Besgül (2017) gençlerin yerel politikalara katılımını ele aldıkları çalışmalarında yeterince desteklenmeyen kent konseyleri ile gençlik meclislerinin sürdürülebilir ve kapsayıcı bir katılım mekanizması oluşturamadığını ve uygulamada işlevsiz kaldığını ileri sürmektedirler. Dolayısıyla sürdürülebilir kalkınma hedeflerinde sağlık, eğitim ve eşitlik konularının önde olduğu düşünüldüğünde; gençlerin sosyal, ekonomik ve politik katılımlarının hizmetlere erişimlerine ve kaynaklarla bağlantı kurmalarına olanak sağlayabileceği ifade edilebilir.

Bu araştırmada yazarların atıf ağlarına göre Astraea Augsburg ve Shakuntala Banaji öne çıkmıştır. Bu alanda en fazla eser yayınlayan ilk on yazar içerisinde Banaji, Shakuntala ilk sırada yer almıştır. Bu bağlamda bu yazarlar, akademik üretkenlikleri ile gençlik katılımı literatüründe önemli bir etkiye sahiptir.

Philippa Collin ve Magenta Simmons, gençlik katılımı üzerine en fazla bağlantıya sahip ve iş birliği yapan yazarlardır. Bibliyografik açıdan en fazla eşleşmeye sahip olan yazarlar ise Patton ve ark. (2016), Manago ve ark. (2008), Karver ve ark. (2006), Wang (2006) ve Mitra (2004) olarak öne çıkmıştır. Bu noktada gençlik katılımı alanında yayınlanan çalışmalar, eser üretkenliği ve yazarlar arası iş birliği açısından farklılık göstermektedir. Ayrıca en fazla esere sahip kurumlar arasında University of California System, University of London, University of Melbourne, University of Sydney, University of Michigan yer almıştır. Kurumların atıf ağlarına göre ise University of Melbourne ve University of Sydney öne çıkmıştır. Bu noktada atıf ağları açısından ABD, İngiltere ve Avustralya gibi ülkelerin öne çıkması, bu ülkelerde gençlik katılımıyla ilgili literatürdeki bilimsel üretkenliğin yoğunluğunu göstermektedir. Bu Anglo-Sakson ülkelerde gençlik katılımı sivil toplum ve aktif vatandaşlık ilkeleriyle temellenmiştir. ABD’de gençlik politikaları bağlamında katılımın, kamusal alanda aktif vatandaşlık ve demokrasiyle bağlantılı biçimde ele alındığı görülmektedir (Bessant, 2003). İngiltere’de gençlik parlamentosu ve gençlik konseylerinin aktif olarak uygulanması özellikle gençlerin politika yapım süreçlerine katılımı açısından önemlidir (Smith ve ark., 2023). Avustralya’da ise gençlik danışma grupları ve komiteleri gençlerin katılım modelleri üzerine uygulama örnekleri olarak öne çıkmaktadır (Youth Democracy Cohort, 2023). Türkiye’de ise gençlik katılımı henüz temsili düzeyde kalmakta ve gençlerin karar alma süreçlerine katılımını mümkün kılan veri temelli uygulamaların gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bu araştırmanın sınırlılığı elde edilen verilerin Web of Science veri tabanında 1981-2024 yılları aralığında taranan çalışmaları kapsamasıdır. Bu nedenle araştırmada verilerin elde edildiği tarihten sonra yayınlanan çalışmalarla Scopus, PubMed veya Google Scholar gibi diğer önemli veri tabanlarında yer alan yayınlar analize dâhil edilememiştir. Bu bağlamda tek bir veri tabanının seçilmesi, diğer veri tabanlarında yer alan disiplinler arası gençlik çalışmalarının göz ardı edilmesine neden olabilir. Gelecek araştırmalar farklı veri tabanlarını kapsayabilir ve karma yöntemleri kullanarak daha bütüncül analizlerle bu eksiklikleri giderebilir.

Sonuç ve Öneriler

Gençlik refahı alanında katılım, gençlere yönelik hizmetlerin gençlerle birlikte planlanmasında dikkate alınması gereken çok boyutlu bir konudur. Gençlik katılımı çocukluktan yetişkinliğe geçen süreçte gençlerin haklarının korunmasında, aktif vatandaşlığın gelişiminde, gençler arasında fırsat eşitliğinin, kaynakların sürdürülebilirliğinin, sosyal adaletin ve dolayısıyla kalkınmanın sağlanmasında önemli işlevlere sahiptir.

Bu bibliyometrik çalışma sonucunda gençlik katılımı üzerine yayınlanan eserlerin 2004 yılından sonra artması; gençlik politikaları odağında katılımın, ulusal ve uluslararası düzeyde artan bir biçimde önceliklendirildiğini

göstermektedir. Ayrıca bu konuda yapılan çalışmalar alan bazlı değerlendirildiğinde eğitim, psikoloji, kamu, çevre ve iş sağlığı, sosyal hizmet gibi disiplinlerin öne çıktığı görülmektedir. Bunun yanı sıra anahtar kelime analizi sonuçlarında dikkat çeken kavramlar politik katılım, adolesanlar, sivil katılım, sosyal medya ve vatandaşlık olarak bulunmuştur. Bu bağlamda gençlik katılımı konusunda gelecekte yapılacak araştırmaların sağlık, ekonomi, politika, teknoloji, ekoloji ve sosyal güvenlik gibi disiplinler arası yaklaşımlarla ele alınması önerilebilir. Gençlere yönelik araştırma, hizmet, program ve politika geliştirme süreçlerinde katılımın (ekonomik, sosyal, politik, kültürel, dijital vb.) farklı parametrelerine odaklanmak gerekmektedir.

Gençlik politikalarında sağlıklı yaşamın, kaliteli eğitimin ve fırsat eşitliğinin teşvik edilmesi önemlidir. Çünkü gençlik katılımı; gençlerin yaşadığı bölge (kır/kent), eğitim düzeyi, toplumsal cinsiyet, sosyo-ekonomik statü ve teknolojiye erişim gibi faktörlerle bağlantılıdır. Gençlerin ihtiyaçlarını tespit etmeye yönelik Gençlik ve Spor Bakanlığı, üniversiteler ve sivil toplum iş birliği ile dijital uygulamalar geliştirilebilir. Bu dijital uygulamalar psikolojik yardım alma, sosyal destek, istihdam olanaklarına erişim, eğitim, politik katılım gibi çeşitli ihtiyaç alanlarını kapsayabilir. Örneğin, gençlerin bütüncül iyi olma halini desteklemek için online danışmanlık ve kriz müdahale hatları oluşturulabilir. Eğitim alanında rehberlik, kariyer desteği, istihdamla ilgili süreçlerde danışmanlık sağlayan platformlar geliştirilebilir. Bu dijital uygulamalar sayesinde ulusal ve uluslararası ölçekte gençlik alanında sürdürülebilir kalkınma hedefleri temelli izleme programları da geliştirilebilir.

Gençlik katılımı üzerine yapılan bu bibliyometrik analizde önde gelen yazarlar ve kurumlar incelendiğinde, gençlik katılımının teşvik edildiği ve bu konu üzerine katılımcı eylem araştırmalarının gerçekleştirildiği ülkelerin (ABD, İngiltere ve Avustralya gibi) dikkat çektiği görülmektedir. Bu noktada ilgili alan yazının yerel ve küresel bağlamda dengeli olmadığı belirtilebilir. Ulusal ve uluslararası alanda bu konuya özgü katılımcı eylem araştırmalarının gerçekleştirilmesi ve gençlik katılımının ölçme ve değerlendirilmesi için gerekli fon ve destek mekanizmaları geliştirilmesi önerilebilir.

EXTENDED ABSTRACT

Bibliometric Analysis of Studies on Youth Participation

*Hatice Öztürk**

Introduction

Youth participation is crucial in the development of programs, interventions and policies that are designed to promote the well-being of young individuals (Williams et al., 2024). Research indicates that youth participation remains inadequate in the social, economic and political contexts at both national and international levels (Altun and Kasımoğlu, 2016; Barber, 2009; Brady et al., 2023). At this point, it is of considerable importance to conduct an in-depth examination of the studies in the field of youth participation in order to identify future research trends. The objective of this study is to conduct a thorough review of the extant literature on youth participation using data obtained from the Web of Science (WOS) database and to reveal current trends. In this regard, the study seeks to answer the following questions:

1. How are the studies on youth participation distributed by year and research area?
2. What is the distribution of studies on youth participation in relation to the Sustainable Development Goals (SDGs)?
3. Who are the most productive authors and institutions in the field of youth participation?
4. Who are the authors who collaborate and connect the most in the field of youth participation?
5. Who are the most frequently cited authors, countries and institutions in studies on youth participation?
6. What are the most frequently used keywords by authors in studies on youth participation?
7. What is the bibliographic coupling status of the publications in youth participation research?

Method

In this study, publications concerning youth participation were examined using bibliometric analysis methods. To access the data, the Web of Science (WOS) database was utilized on December 19, 2024. In

* Res. Asst. Dr., Aksaray University, Faculty of Health Sciences, Department of Social Work, Aksaray, Türkiye, haticeozturk@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4982-3257

this database, a comprehensive search was conducted across all fields without imposing any restrictions on document type, language or index using the keyword 'youth participation'. The 1366 studies obtained were analyzed using the VOSviewer (1.6.19) software package.

Result and Discussion

The results of this study indicate that the most works on youth participation were published in 2024 and that there has been an increase in studies in this field since 2004. This finding aligns with international initiatives, including youth action reports and youth strategies that have been developed since the 2000s (UN, 2010). Studies published on youth participation have been generally conducted in the fields of social sciences, education, psychology, public health, environmental and occupational health and social services. The factors influencing youth participation include geographical location, educational attainment, gender, socio-economic status and technological access. For this reason, improvements in the areas of health and education are on the agenda of youth policies. In this context, the current study underscores the sustainable development goals of "good health and well-being", "quality education" and "reduced inequalities". Conversely, a salient finding of the study is that the most frequently used keywords in the authors' works are youth, participation, young people, political participation, adolescence, civic participation, social media and citizenship. As highlighted in various studies, social media and digital technologies play a pivotal role in fostering the civil and political engagement of young individuals (Cender and Kuş, 2024; Kim, 2023; Lin and Hong, 2016). In this context, digital applications (e.g., crisis intervention lines and online counseling) can be developed to identify the various needs of young people, such as psychological help, social support, access to employment opportunities, education and political participation. This bibliometric study has revealed that the literature on youth participation in Turkey is limited. Existing studies underscore the disparities among young people, the dearth of representation in social and political participation and the necessity for inclusive participation mechanisms (Gökçe-Kızılkaya and Onursal-Beşgül, 2017; Lüküslü and Walther, 2021; Şener, 2014).

In the current study, it was found that the authors Astraea Augsburg and Shakuntala Banaji have had a significant impact on the youth participation literature with their academic productivity. Philippa Collin and Magenta Simmons have demonstrated a remarkable propensity for establishing connections and collaborations in the domain of youth participation. The authors with the most bibliographic matches are PPatton et al. (2016), Manago et al. (2008), Karver et al. (2006), Wang (2006), and Mitra (2004). The institutions that have been identified as having the most works include the following: the University of California, the University of London, the University of Melbourne, the University of Sydney and the University of Michigan. With respect to institutional citation networks, the University of Melbourne and the University of Sydney are particularly noteworthy. In this context, the prominence of countries such as the United States, the United Kingdom and Australia in terms of citation networks underscores the intensity of scientific productivity in the literature on youth participation based on the principles of civil society and active citizenship in these nations. The development of youth participation in Turkey, which is currently at a representative level, can be facilitated by the implementation of data-driven applications that empower young individuals to engage in decision-making processes.

Kaynakça/References

- Akfrat, O. N. (2016). *Influential factors in political and civic participation of university students*. O. Titrek, M. Potmesil, R. Vojtech, D. Z. Gunes, S. Eksioglu ve G. S. Gültekin (Eds.), *Proceedings of ICLEL 2015: 1st International Conference on Lifelong Learning and Leadership for All* (ss. 187–202) içinde. Sakarya Üniversitesi.
- Altın, E. ve Kasimoğlu, M. (2016). Gençlerin sosyo-ekonomik ve siyasal katılımları: Dünyadan örnekler ve Türkiye için öneriler. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 149-180.
- An, İ., Yılmaz, R. F., Üstünişik, B., Rahmanlar, M., Altınsoy, S., Arlı-Yılmaz, S., Dilekli, S. ve Bulut, M. (Eds.). (2019). *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları Değerlendirme Raporu*. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı.
- Ballard, H. L., Dixon, C. G. ve Harris, E. M. (2017). Youth-focused citizen science: Examining the role of environmental science learning and agency for conservation. *Biological Conservation*, 208, 65-75. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2016.05.024>
- Banaji, S. (2008). The trouble with civic: A snapshot of young people's civic and political engagements in twenty-first-century democracies. *Journal of Youth Studies*, 11(5), 543-560.
- Barber, T. (2009). Participation, citizenship, and well-being: Engaging with young people, making a difference. *Young*, 17(1), 25-40. <https://doi.org/10.1177/11033088080170>
- Bessant, J. (2003). Youth participation: a new mode of government. *Policy Studies*, 24(2-3), 87-100.
- Borojević, T., Petrović, N., Radaković, J. A., Glomazić, H., Radojičić, M., Milenković, N., Maletić, D. ve Maletić, M. (2023). Youth participation for sustainable value creation: The role and prioritization of SDGs. *Sustainability*, 15(23), 16456. <https://doi.org/10.3390/sui52316456>
- Bowman, B. (2020). 'They don't quite understand the importance of what we're doing today': The young people's climate strikes as subaltern activism. *Sustainable Earth*, 3(1), 1-13.
- Brady, L. M., Miller, J., McFarlane-Rose, E., Noor, J., Noor, R. ve Dahlmann-Noor, A. (2023). "We know that our voices are valued, and that people are actually going to listen": Co-producing an evaluation of a young people's research advisory group. *Research Involvement and Engagement*, 9(1), 11. <https://doi.org/10.1186/s40900-023-00419-4>
- Cahill, H. ve Dadvand, B. (2018). Re-conceptualising youth participation: A framework to inform action. *Children and Youth Services Review*, 95, 243-253. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.11.001>
- Cammaerts, B., Bruter, M., Banaji, S., Harrison, S. ve Anstead, N. (2016). *Youth participation in democratic life: Stories of hope and disillusion*. Springer.
- Cender, G. ve Kuş, Z. (2023). Gençlerin dijital ortamlarda siyasal katılımları. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 126-146.
- Checkoway, B. (2011). What is youth participation?. *Children and Youth Services Review*, 33(2), 340-345. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.09.017>
- Dereli, A. B. (2024). Vosviewer ile bibliyometrik analiz. *Communicata*, 28, 1-7. <https://doi.org/10.32952/communicata.1517725>
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N. ve Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Douglas, A. (2023). NGO reflections on putting the youth first: Improving youth participation in development practice. *Development in Practice*, 33(6), 700-712. <https://doi.org/10.1080/09614524.2023.2213861>
- European Union. (2025). *EU Youth Report 2024: Looking at how youth are shaping the future*. 5 Mayıs 2025 tarihinde https://youth.europa.eu/news/eu-youth-report-2024-looking-how-youth-are-shaping-future_en adresinden erişim sağlandı.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2013). *Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi*. 30 Mayıs 2025 tarihinde https://gsb.gov.tr/dist/mevzuatdosyalar/mevzuatlar/ulusal_gencilik_ve_spor_politikasi.pdf adresinden erişim sağlandı.
- Gençlik ve Spor Bakanlığı. (2024). *Gençlik politikasını belirliyor*. 27 Mayıs 2025 tarihinde <https://genclikhizmetleri.gov.tr/hizmetlerimiz/ozel-projeler-2/gencilik-politika-belgesi/> adresinden erişim sağlandı.
- Global Coalition on Youth, Peace, and Security. (2022). *Implementing the youth, peace and security agenda at country-level: A guide for public officials*. Office of the UN Secretary-General's Envoy on Youth.
- Gökç-Kızılkaya, S. ve Onursal-Başgöl, Ö. (2017). Youth participation in local politics: City councils and youth assemblies in Turkey. *Southeast European and Black Sea Studies*, 17(1), 97-112.
- Harris, A., Wyn, J. ve Younes, S. (2010). Beyond apathetic or activist youth: 'Ordinary' young people and contemporary forms of participation. *Young*, 18(1), 9-32. <https://doi.org/10.1177/110330880901800103>

- Havlicek, J., Curry, A. ve Villalpando, F. (2018). Youth participation in foster youth advisory boards: Perspectives of facilitators. *Children and Youth Services Review*, 84, 255-270. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2017.12.016>
- Head, B. W. (2011). Why not ask them? Mapping and promoting youth participation. *Children and Youth Services Review*, 33(4), 541-547. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.childyouth.2010.05.015>
- ILO (International Labour Organization). (2024). World Employment and Social Outlook: September 2024 Update. 10 Eylül 2024 tarihinde <https://www.ilo.org/publications/flagship-reports/world-employment-and-social-outlook-september-2024-update> adresinden erişim sağlandı.
- Kahya, Y. (2020). Gençlerin yaşam kalitesi ve gelecek beklentileri. *Business & Management Studies: An International Journal*, 8(1), 950-968.
- Kalaycıoğlu, S. ve Çelik, K. (2008). Genç insanın vatandaş olma ve tanınma hakkı. *İnsan Hakları Yıllığı*, 26, 41-57.
- Karver, M. S., Handelsman, J. B., Fields, S. ve Bickman, L. (2006). Meta-analysis of therapeutic relationship variables in youth and family therapy: The evidence for different relationship variables in the child and adolescent treatment outcome literature. *Clinical Psychology Review*, 26(1), 50-65. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.09.001>
- Kim, S. J. (2023). The role of social media news usage and platforms in civic and political engagement: Focusing on types of usage and platforms. *Computers in Human Behavior*, 138, 107475.
- Kolleck, N. ve Schuster, J. (2022). Youth participation in global policy networks on climate change. *International Journal of Educational Research*, 114, 102002. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2022.102002>
- Konuralp, Ö. (2016). *Different dynamics of youth participation in Mardin, Turkey* (Master's thesis, Middle East Technical University).
- Köse, M. F. (2024). Türkiye'de gençliğin toplumsal değişimi: 2011-2023 TÜİK istatistiklerine dayalı bir inceleme. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 12(33), 114-136.
- Larsson, I., Staland-Nyman, C., Svedberg, P., Nygren, J. M. ve Carlsson, I. M. (2018). Children and young people's participation in developing interventions in health and well-being: a scoping review. *BMC Health Services Research*, 18, 1-20. <https://doi.org/10.1186/s12913-018-3219-2>
- Lin, T. T. ve Hong, A. Y. (2016). Different but not that different: New media's impact on young voters' political participation. J. Y. S. Ang, C. K. Heng ve S. A. Tan (Eds.), *Battle for hearts and minds: New media and elections in Singapore* (ss. 121-142) içinde. World Scientific.
- Lüküslü, D. ve Walther, A. (2021). 'I wanted to take on a lot of responsibility'. Reconstructing biographies of young people engaged in formal participation. *Journal of Youth Studies*, 24(8), 1068-1084.
- Macauley, T., Rolker, H. B., Scherer, M., Brock, J., Savona, N., Helleve, A. ve Knai, C. (2022). Youth participation in policy-making processes in the United Kingdom: A scoping review of the literature. *Journal of Community Practice*, 30(2), 203-224. <https://doi.org/10.1080/10705422.2022.2073308>
- Mairesse, P. (2009). Youth work and policy at European level. *Relevance for youth policy today*, 13. https://ninfea-associazione.it/wp-content/uploads/2021/12/1.Volume-1_History_of_youth_work.pdf#page=13
- Manago, A. M., Graham, M. B., Greenfield, P. M. ve Salimkhan, G. (2008). Self-presentation and gender on MySpace. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 29(6), 446-458. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2008.07.001>
- Markscheffel, B. ve Schröter, F. (2021). Comparison of two science mapping tools based on software technical evaluation and bibliometric case studies. *COLLNET Journal of Scientometrics and Information Management*, 15(2), 365-396.
- Mitra, D. L. (2004). The significance of students: Can increasing "student voice" in schools lead to gains in youth development? *Teachers College Record*, 106(4), 651-688. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9620.2004.00354.x>
- OECD (2017). Engaging youth in policy-making processes (Module 6). *Evidence-based Policy Making for Youth Well-being: A Toolkit* (pp. 147-160) içinde. OECD Development Policy Tools, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264283923-en>
- OECD. (2023). *Recommendation of the council on creating better opportunities for young people*. 27 Mayıs 2025 tarihinde <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0474> adresinden erişim sağlandı.
- Öktem, M. K., Demirhan, K. ve Demirhan, H. (2014). The usage of e-governance applications by higher education students. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 14, 1925-1943.
- Özer, Y. E. (2011). Gençlerin toplumsal yaşama katılımı ve yerel yönetimlerin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(1), 43-65.
- Patton, G. C., Sawyer, S. M., Santelli, J. S., Ross, D. A., Afifi, R., Allen, N. B., Arora, M., Azzopardi, P., Baldwin, W., Bonell, C., Kakuma, R., Kennedy, E., Mahon, J., McGovern, T., Mokdad, A. Patel, V., Petroni, S., Reavley, N., Taiwo,

K.... ve Viner, R. M. (2016). Our future: A Lancet commission on adolescent health and wellbeing. *The Lancet*, 387(10036), 2423-2478. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)00579-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)00579-1)

- Ren, J. (2024). Promoting positive youth development in rural communities: Integrating social work, psychology, and education. *Plos One*, 19(9), e0309989.
- Sala-Torrent, M. ve Planas-Lladó, A. (2024). Enhancing youth voices: Exploring community participation through youth workers. *Children and Youth Services Review*, 160, 107600. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2024.107600>
- Severcan, Y. C. (2015a). Planning for the unexpected: Barriers to young people's participation in planning in disadvantaged communities. *International Planning Studies*, 20(3), 251-269.
- Severcan, Y. C. (2015b). The effects of children's participation in planning and design activities on their place attachment. *Journal of Architectural and Planning Research*, 271-293.
- Şener, T. (2012). Civic engagement of future teachers. A. Karahoca ve S. Kanbul (Eds.), *Proceedings of the First World Conference on Innovation and Computer Sciences (INSODE 2011)*, (ss. 4-9) içinde. Elsevier.
- Şener, T. (2014). Civic and political participation of women and youth in Turkey: An examination of perspectives of public authorities and NGOs. *Journal of Civil Society*, 10(1), 69-81.
- Sipahi Döngül, E. (2024). Örgütsel inovasyon üzerine yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 9(23), 117-132. <https://doi.org/10.25204/iktisad.1359997>
- Smith, J., Fischer, F., Freitas, G., Williams, J., Manuch, M., Dixey, A. ve Gill., V. (2023). *Youth Engagement Impact Study*. 30 Mayıs 2025 tarihinde https://assets.publishing.service.gov.uk/media/64ac03a6c933c10012f9dffa/Youth_Engagement_Impact_Study_DCMS_-_final_report_2.o.pdf adresinden erişim sağlandı.
- Sprague Martinez, L., Richards-Schuster, K., Teixeira, S. ve Augsburg, A. (2018). The power of prevention and youth voice: A strategy for social work to ensure youths' healthy development. *Social Work*, 63(2), 135-143. <https://doi.org/10.1093/sw/swx059>
- T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (2023). *On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)*. 27 Mayıs 2025 tarihinde https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf adresinden erişim sağlandı.
- Tekindal, M. (2017). The position of the youth in political participation. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 17(39), 119-140.
- Tzankova, I. ve Cicognani, E. (2019). Youth participation in psychological literature: A semantic analysis of scholarly publications in the PsycInfo database. *Europe's Journal of Psychology*, 15(2), 276.
- UN. (2010). *World Programme of Action for Youth*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.un.org/development/desa/youth/world-programme-of-action-for-youth/html> adresinden erişim sağlandı.
- UN. (2015). *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*. 25 Mayıs 2025 tarihinde <https://sdgs.un.org/2030agenda> adresinden erişim sağlandı.
- UN. (2022). *Young people's meaningful involvement vital for advancing Sustainable Development Goals, speakers stress as youth forum concludes*. 27 Mayıs 2025 tarihinde <https://press.un.org/en/2022/ecosoc7076.doc.htm> adresinden erişim sağlandı.
- UN. (2023). *Our Common Agenda Policy Brief 3 Meaningful Youth Engagement in Policy and Decision-making Processes*. 29 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/our-common-agenda-policy-brief-youth-engagement-en.pdf> adresinden erişim sağlandı.
- UNICEF. (2021). *Participation and Engagement*. 29 Mayıs 2025 tarihinde <https://www.unicef.org/serbia/en/participation-and-engagement#:~:text=Youth%20participation%20means%20youth%20are,and%20strengthening%20of%20democratic%20values> adresinden erişim sağlandı.
- Upadaya, K. ve Salmela-Aro, K. (2017). Developmental dynamics between young adults' life satisfaction and engagement with studies and work. *Longitudinal and Life Course Studies*, 8(1), 20-34. <https://doi.org/10.14301/lcs.v8i1.398>
- Van Eck, N. ve Waltman, L. (2010). Software survey: VOSviewer, a computer program for bibliometric mapping. *Scientometrics*, 84(2), 523-538. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3>
- Zeldin, S., Christens, B. D. ve Powers, J. L. (2013). The psychology and practice of youth-adult partnership: Bridging generations for youth development and community change. *American Journal of Community Psychology*, 51(3), 385-397. <https://doi.org/10.1007/s10464-012-9558-y>
- Walther, A., Lüküslü, D. G., Loncle, P. ve Pais, A. (2021). Regimes of youth participation? Comparative analysis of youth policies and participation across European cities. *Young*, 29(2), 191-209.

- Wang, C. C. (2006). Youth participation in photovoice as a strategy for community change. *Journal of Community Practice*, 14(1-2), 147-161. https://doi.org/10.1300/J125v14n01_09
- Williams, K. K., Evans, C., Mazaniello-Chézol, M. ve Adams, A. M. (2024). Mitigating mental health and wellbeing challenges among young populations: A scan of youth-led initiatives across Canada to inform psychosocial program development. *Children and Youth Services Review*, 156, 107323. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2023.107323>
- Wong, N. T., Zimmerman, M. A. ve Parker, E. A. (2010). A typology of youth participation and empowerment for child and adolescent health promotion. *American Journal of Community Psychology*, 46(1), 100-114. <https://doi.org/10.1007/s10464-010-9330-0>
- Wright, E. ve Ord, J. (2015). Youth work and the power of 'Giving voice': A reframing of mental health services for young people. *Youth & Policy*, (115), 63-84.
- Yamaguchi, S., Bentayeb, N., Holtom, A., Molnar, P., Constantinescu, T., Tisdall, E. K. M., Tuong, J., Iyer, Sn. N. ve Ruiz-Casares, M. (2023). Participation of children and youth in mental health policymaking: A scoping review [Part I]. *Administration and Policy in Mental Health and Mental Health Services Research*, 50(1), 58-83. <https://doi.org/10.1007/s10488-022-01223-0>
- Youth Democracy Cohort. (2023). *Australia – Youth Political Participation*. 30 Mayıs 2025 tarihinde <https://youthdemocracycohort.com/stories/australia-youth-political-participation/#:~:text=Key%20Successes&text=Beyond%20voting%2C%20youth%20engagement%20in,to%20run%20for%20political%20offices> adresinden erişim sağlandı.

Enhancing Sports Nutrition Knowledge in Adolescent Football Players

*Gözde Şentürk**

*Zeyneb Yıldırım***

*Gökhan Deliceoğlu****

*Sine Yılmaz*****

Abstract

The aim of the current study is to examine the effect of nutrition education on the eating behaviors, eating awareness and sports nutrition knowledge of adolescent football players. The sports nutrition education module and the educational model to be used were developed by the researchers based on examples from sports nutrition books. The athlete questionnaire included sections on demographic information and eating habits. In addition, the eating awareness scale, the adolescent eating behavior perception scale and the athlete nutrition knowledge level test were administered to the athletes before and after the training. Twenty-five male soccer players aged 15-17 were included in the study. The six-week athlete nutrition training was delivered face-to-face by the researchers. After data collection, the SPSS 23.0 software package was used for statistical analysis. When the athletes' nutritional habits were examined, significant improvements were found in post-training eating times ($p < 0.5$). The education positively affected sports nutrition knowledge levels ($t = -13.811$; $p < 0.05$). This study shows that a six-week nutrition education intervention significantly increased adolescent soccer players' sports nutrition knowledge, while its effect on eating behavior was less pronounced. In light of these results, it can be suggested that nutrition education could also be directed at athletes' parents to increase its impact on eating behavior.

Keywords: Eating Behavior, Football, Nutrition Education

* Expert Dietitian, Republic of Türkiye Ministry of Youth and Sports, General Directorate of Sports Services, Department of Nutrition and Diet, Ankara, Türkiye, gozde.senturk@gsb.gov.tr, ORCID: 0000-0002-8705-6765

** Expert Dietitian, Ankara Medipol University, Institute of Health Sciences, Department of Nutrition and Dietetics, Ankara, Türkiye, yildirimzeyneb@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7096-4978

*** Prof. Dr., Gazi University, Faculty of Sports Sciences, Department of Coaching, Ankara, Türkiye, deliceoglugokhan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8650-3538

**** Assoc. Prof. Dr., Ankara Medipol University, Institute of Health Sciences, Department of Nutrition and Dietetics, Ankara, Türkiye, sine.yilmaz@ankaramedipol.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2592-9057

Öz

Çalışmanın amacı beslenme eğitiminin ergenlik çağındaki futbolcuların yeme davranışları, yeme farkındalıkları ve sporcu beslenmesi bilgilerine etkisini incelemektir. Sporcu beslenme eğitimi modülü ve kullanılacak eğitim modeli spor beslenmesi kitaplarından örnek alınarak araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Sporcu anketinde demografik bilgiler ve beslenme alışkanlıklarıyla ilgili bölümler yer almıştır. Ayrıca sporculara eğitim öncesi ve eğitim sonrası Yeme Farkındalığı Ölçeği, Ergenlik Çağındaki Yeme Davranışı Algılama Ölçeği ve Sporcu Beslenme Bilgi Düzeyi Testi uygulanmıştır. Çalışmaya 15-17 yaş aralığında 25 erkek futbolcu dahil edilmiştir. Altı haftalık sporcu beslenmesi eğitimi araştırmacılar tarafından yüz yüze verilmiştir. Veriler toplandıktan sonra istatistiksel analiz için SPSS 23.0 paket programı kullanılmıştır. Sporcuların beslenme alışkanlıkları incelendiğinde antrenman sonrası yeme zamanlarında anlamlı iyileşmeler bulunmuştur ($p < 0,05$). Eğitim, spor beslenmesi bilgi düzeylerini olumlu yönde etkileyerek ($t = -13,811$; $p < 0,05$), bilgilerini etkili bir şekilde artırmıştır. Bu çalışma, altı haftalık beslenme eğitimi müdahalesinin ergen futbolcuların spor beslenmesi bilgisini önemli ölçüde artırdığını, yeme davranışları üzerindeki etkisinin ise daha az olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda yeme davranışı üzerindeki etkilerini de artırabilmek için verilen beslenme eğitiminin sporcu velilerine de yönelik olabileceği öneri olarak sunulabilir.

Anahtar Kelimeler: Beslenme Eğitimi, Futbol, Yeme Davranışı

Introduction

In the world, soccer is one of the most popular sports. Evaluating anthropometric measurements and body composition changes is crucial for soccer players looking to enhance their health and performance. Performance optimization and injury risk reduction are core objectives in any physical activity. However, body composition is recognized as a fundamental variable significantly impacting an athlete's overall health and fitness profile, especially in the competitive sport conditions (Oliveira et al., 2021). Adolescent athletes competing professionally face elevated and unique nutritional demands. A proper nutrition program planned according to athletes' age, gender and sport not only improves training quality and competitive performance but also reduces injury risks. But studies reveal that a lot of athletes are ignorant about nutrition and are unable to plan a sensible and healthful meal on their own (Desbrow et al., 2019; Manore et al., 2017; Trakman et al., 2018). Educating young athletes on effective strategies to maintain adequate hydration and nutrition is crucial for optimizing both their sports performance and overall health (Rosi et al., 2020). However, a meta-analysis investigating the nutrition of adolescent soccer players revealed that their protein intake exceeds recommendations, while their carbohydrate intake falls below the recommended levels (Steffl et al., 2019). This discrepancy is particularly concerning due to potential health complications. Nutritional knowledge is a critical factor to consider when assessing athletes' dietary intake. There are positive correlations between higher nutritional knowledge and improved diet quality (Renard et al., 2022).

In a study conducted with male soccer players, it was found that players lacked knowledge about food sources and types of fat. Nutritional knowledge was better in soccer players who had recently received nutrition education. According to this study, nutrition education, especially targeting carbohydrates and fats, is necessary to improve players' nutritional knowledge and dietary practices (Andrews & Itsiopoulos 2016). In another study conducted with adolescent soccer players, it was found that athletes had inadequate sports nutrition knowledge. After 12

weeks of nutrition education given to these athletes, their nutrition knowledge scores increased significantly and their self-efficacy levels improved significantly (Gao et al., 2022). A study conducted with adolescent swimmers suggested that a nutritional education intervention could positively influence the sports nutrition knowledge of highly trained adolescent swimmers (Braun et al., 2018). Research involving male soccer players emphasizes the benefits of evidence-based nutritional education interventions (Renard et al., 2022). Another study conducted on young professional football players revealed that the athletes were unable to maintain their energy balance and recommended carbohydrate and protein intake (Braun et al., 2018). Nutritional knowledge influences food choices and can be improved through educational programs. Identifying knowledge gaps related to nutrition among adolescent athletes can guide future nutritional education programs (Hulland et al., 2024).

Considering these studies, the importance of nutrition, nutritional education and eating behavior for adolescent athletes is evident. If nutrition education is given to adolescent male athletes, evaluating the effects of this education on their eating behavior may make important contributions to the literature. Strategies should be developed to provide soccer players with better knowledge and practices regarding sports nutrition. This study aims to investigate the impact of nutritional education on the eating behavior, eating awareness and sports nutrition knowledge levels of adolescent soccer players.

Methods

Research Model and Sample

The research sample was comprised of 25 male football players (aged 15–17) from a private sports club who volunteered to participate in the study. Participation in this cross-sectional study is based on voluntary basis. The participants and parents were asked to read and sign a voluntary consent form. The participants who did not volunteer to participate in the study, did not participate in at least two of the trainings given, had previously received comprehensive nutrition training and wanted to leave the study during the training period were excluded from the study. The participation of the athletes in the trainings was monitored by the researchers with an attendance sheet. The sample size for the study was calculated using the G*Power 3.1.9.7 program and the sample size was determined as a minimum of 16 athletes (Foo et al., 2021). After obtaining the necessary permissions for the study, 60-minute trainings were given for 6 weeks through the training module created by the researchers. The content of the training provided is as follows: healthy food choices for athletes, carbohydrate consumption for football players, protein consumption for football players, fat consumption for football players, hydration and micronutrient intake for football players, nutrition before, during and after matches. Ethics committee approval for the research was obtained from the Ankara Medipol University Non-Interventional Clinical Research and Publication Ethics Committee with the decision dated 27.11.2023 and numbered 157.

Data Collection Tools

The survey used as the data collection tool was administered to the participants by the researchers using the face-to-face application technique before and after the 6-week training. Sports nutrition training days were planned according to the football players' training and match days by contacting the coaches every week. The sections in the survey form and the sports nutrition training content are given below:

General information: This is a section consisting of 14 questions that question the demographic information and nutritional habits of the participants.

Anthropometric measurements: Anthropometric measurements were taken once at the beginning of the training.

Height measurement: The height of the participants was measured in cm by the researcher without shoes, with the feet touching the wall with the heels, standing upright, looking straight ahead and paying attention to the head being in the Frankfort plane (eye triangle and the top of the auricle at the same level) using a stadiometer or a non-stretchable tape measure. **Body weight measurement:** The body weight of the participants was measured by the researcher using a calibrated electronic scale.

Eating Awareness Scale (EAS-30): A 4-point Likert-type eating awareness scale with 5 sub-factors and 28 questions, originally named “Mindful Eating Questionnaire (MEQ)”, was first developed by Baer et al. (2006) to measure the quality of attention given to the eating experience (Köse et al., 2016; Mason et al., 2016). The adaptation of the scale to Turkish, validity and reliability study was conducted by Köse et al. (2016). The Turkish version of the scale consists of 30 questions and 7 sub-dimensions (disinhibition, emotional eating, eating control, focus, eating discipline, awareness, interference). The EAS-30 scale has been shown to be a valid and reliable measurement tool for the Turkish sample in assessing eating awareness (Köse et al., 2016).

Scale for Determining Adolescent Eating Behaviors: The eating behavior scale consists of two dimensions. The reliability coefficient is $\alpha=0.89$ for the healthy eating behavior dimension and $\alpha=0.72$ for the unhealthy eating behavior dimension. The evaluation criteria for the eating behavior scale are ≤ 145 points as bad, 146-290 as moderate, 291-435 as good and ≥ 436 points as very good. The factor loadings of the eating behavior scale consisting of two dimensions ranged between 0.254 and 0.567 in the healthy eating dimension and between 0.311 and 0.651 in the unhealthy eating dimension. The Cronbach Akpha value was found to be 0.89 for the first dimension, it was found to be 0.72 for the second dimension; thus, it was concluded that the measurement tool is valid and reliable for the Turkish sample (Özdoğan, 2013).

Athlete Nutrition Knowledge Level Test: This test, developed by Dener, B. (2018), is used by researchers to assess athletes’ knowledge of sports nutrition. Correct answers are scored as 1 point, incorrect answers as 0 points, with higher scores indicating higher knowledge levels (Dener, 2018).

Athlete nutrition module: The athlete nutrition training to be given to football players consists of six weeks (one lesson per week). Each lesson was planned to last an hour on average. A fifteen-minute review of the previous lesson was planned at the beginning of each lesson. The athlete nutrition training module and the training model to be used were created by the researchers and are shown in Figure 1. The content of the training includes detailed information on the subject, target audience, purpose, description, learning outcomes, teaching method, module content, teaching duration and where it will be held for each module. The outputs of the athlete nutrition module were delivered to the team’s coach.

MODULE 1	Healthy food choices for athletes	• Presentation • Plate Model • Sampling
MODULE 2	Carbohydrate consumption in footballers	• Presentation • Infographic • Goal Setting • Sampling
MODULE 3	Protein consumption in footballers	• Presentation • Infographic • Sampling
MODULE 4	Fat consumption in footballers	• Presentation • Infographic • Sampling
MODULE 5	Hydration and micronutrient intake in football players	• Presentation • Infographic • Goal Setting • Case Study • Table Usage
MODULE 6	Nutrition before, during and after the match	• Presentation • Decision Tree • Infographic • Sampling

Figure 1. Names of the sports nutrition training modules created in the study and the training methods used in these modules

Strengths and Limitations of the Study

The strengths of this study include the provision of education by dietitians who are experts in their field, the use of visual aids to support the education sessions, and the distribution of brochures to the athletes to ensure the retention of the information provided.

The limitations of this study include the physical conditions under which the education was provided to the athletes, the duration of the education, the immediate delivery of education sessions after training, the level of interest and engagement of the group with culinary matters, the gender variable, and the exclusion of the athletes' families from the education. These factors can be considered limitations affecting the nutritional habits of the athletes.

Statistical Methods: After the data were collected, SPSS 23.0 (IBM Corp., Armonk, NY) package program was used for statistical analysis.

Results

The descriptive statistics obtained from the U-17 male footballers who formed the study group (n=25) are given in Table 1.

Table 1. Descriptive statistics results of the study group (n=25)

Parameters	Mean	SD	Minimum	Maximum
Age (year)	15.20	0.76	14	16
Sports Age (year)	8.72	3.06	5	13
Weight (kg)	61.04	8.16	48	63
Height (cm)	176.20	5.85	165	188
BMI (kg/m ²)	19.6005	1.83309	16.36	23.48

The average age of the athletes is 15.2±0.76 years and the average age of sports years is 8.7±3.06 years. The average body weight of the athletes is 61.0±8.16 kg and the average height is 176.2±5.85 cm.

Table 2. BMI Z Score Distribution Results According to Age of the Study Group (n=25)

	n	%
<-2 SD	-	-
-2 SD and -1 SD	5	20.0
-1 SD and median	8	32.0
BMI Z Score		
Median and +1 SD	12	48.0
>+1 SD	-	-
Total	25	100.0

BMI Z score distributions obtained from the football players are given in Table 2. According to the BMI Z score distributions of the athletes, it was seen that the majority (48%) were between the median and +1 SD, while 32% were between -1 SD and the median.

Table 3. Nutritional Habits of the Study Group Before and After the Training (n=25)

		Before Training		After Training		X ²	p
		n	%	n	%		
Skipping Meals	Not skip meals	14	56.0	16	64.0	0.333	0.773
	Skip 1 meal	11	44.0	3	12.0		
	Skip 2 meal	0	0.0	6	24.0		
	Total	25	100.0	25	100.0		
Pre-Workout Meal Time	1-2 hours	13	52.0	13	52.0	0.000	1.00
	3-4 hours	12	48.0	12	48.0		
	Don't pay attention	0	0.0	0	0.0		
	Total	25	100.0	25	100.0		
Post-Workout Meal Time	0-1 hours	11	44.0	20	80.0	6.899	0.032*
	2-3 hours	9	36.0	3	12.0		
	Don't pay attention	5	20.0	2	8.0		
	Total	25	100.0	25	100.0		
Pre-, During- and Post-Workout Fluid Intake	Pay attention	19	76.0	20	80.0	0.117	0.733
	Don't pay attention	6	24.0	5	20.0		
	Total	25	100.0	25	100.0		
Number of Main Meals	1 meal	1	4.0	0	0.0	2.223	0.527
	2 meals	2	8.0	3	12.0		
	3 meals	22	88.0	22	88.0		
	Total	25	100.0	25	100.0		

Number of Snacks	0 meals	0	0.0	2	8.0	3.225	0.521
	1 meal	12	48.0	11	44.0		
	2 meals	12	48.0	10	40.0		
	3 meals	1	4.0	1	4.0		
	4 meals	0	0.0	1	4.0		
	Total	25	100.0	25	100.0		

* $p<0.05$; Chi-square tests

The results of the effects of the training given to the study group on eating habits are given in Table 3. According to these results, no significant changes were observed in skipping meals, pre-training meal duration, fluid intake before, during and after training, and the number of main and snack meals, while statistically significant improvements were detected in post-training meal durations ($p<0.05$).

The T-test results of the differences between the values of the eating awareness scale sub-dimensions, eating behavior scale and sports nutrition knowledge levels obtained before and after the nutrition education given to the participants are given in Table 4.

When Table 4 is examined, it is seen that there is no statistically significant difference between the scores obtained before and after the education in the eating awareness scale sub-dimensions ($p>0.05$).

Table 4. T-test Results of the Differences in the Pre- and Post-Training Sub-Dimensions of the Scales Applied to the Football Players and the Sports Nutrition Test (n=25)

Eating Awareness Scale (EAS-30)	Before Training		After Training		t	df	p
	Mean	SD	Mean	SD			
Eating Without Thinking	17.72	3.82	16.64	2.53	1.307	24	0.204
Emotional Eating	20.12	3.24	19.28	2.56	0.971	24	0.341
Eating Control	14.60	3.38	15.60	2.97	-1.309	24	0.203
Awareness	15.08	2.83	14.92	2.27	0.217	24	0.830
Eating Discipline	12.12	3.11	12.76	2.44	-1.025	24	0.315
Conscious Nutrition	15.12	2.39	15.12	2.98	0.000	24	1.000
Interference	7.52	1.56	7.04	1.37	1.120	24	0.274
EAS Total	102.28	11.89	101.36	6.45	0.399	24	0.694

EAS Average	25.57	2.97	25.34	1.61	0.399	24	0.694
Eating Behavior Scale	343.44	52.88	326.44	29.56	1.613	24	0.120
Sports Nutrition Test	13.28	2.32	19.44	1.87	-13.811	24	0.000*

*** p<0.05**

No statistically significant difference was found between the pre- and post-training scores on the eating behavior scale ($t=1.613$, $p>0.05$). When the athlete nutrition test was examined, a statistically significant difference was found between the pre- and post-training scores ($t=-13.811$, $p<0.05$).

Table 5. Difference in the Eating Behavior Scale Score Classification Obtained From the Football Players Before and After the Training (n=25)

Eating Behavior Score	Before Training		After Training		X ²	p
	Frequency	Percent	Frequency	Percent		
Bad (≤ 145)	-	-	-	-		
Middle (146-290)	4	16.0	2	8.0		
Good (291-435)	20	80.0	23	92.0	1.902	0.386
Very good (≥ 436)	1	4.0	-	-		
Total	25	100.0	25	100.0		

*Chi-Square Tests

The chi-square test results for the difference between the values obtained before and after the nutrition training regarding the score classification of the Eating Behavior Scale applied to the U-17 male football players (n=25) are given in Table 5. According to these results, it was concluded that the training did not have a significant effect on the score classification of eating behavior ($p>0.05$).

Discussion

Football is a sport discipline in which periods of high-intensity exertion are followed by periods of recovery or passive rest (Danielik et al., 2022). Properly balanced nutrition is one of the factors that supports performance enhancement and post-exercise recovery. Adequate nutrient supply contributes to training adaptation and can be effective in reducing injury risk and recovery time (Danielik et al., 2022; Steffl et al., 2019). Nutrition education is a strategy used to help athletes maintain adequate nutrition (Birkenhead & Slater, 2015). Studies conducted in different countries show that athletes have insufficient sports nutrition knowledge (Condo et al., 2019; Klein et al., 2021; Lohman et al., 2019; O'Brien et al., 2021; Walsh et al., 2011).

In the current study, at the end of the training given to the football players, their level of sports nutrition knowledge increased statistically significantly. However, it was observed that the training given to the football players had less effect on their eating behaviors. According to the results of the effect of the training given to the

study group on eating habits, no significant changes were observed in skipping meals, pre-training eating time, fluid intake before, during and after training, and the number of main and snack meals. Changed nutritional habits after training, statistically significant improvements in post-training meal times were observed. Nutritional knowledge is a modifiable determinant of dietary behavior and, therefore, has the potential to significantly impact athletic performance. Providing athletes with nutritional knowledge has been shown to positively influence the development of good dietary habits and improve sports performance (Trakman et al., 2016). Staśkiewicz et al. (2023) reported that athletes with better knowledge of their nutritional requirements during competition experience less muscle loss and have better body weight and BMI levels. Higher nutritional knowledge protects athletes against negative changes in body composition, such as muscle mass reduction and fat gain. A study conducted with senior high school male rugby players found that many players had insufficient nutritional knowledge and dietary practices. It is recommended that young athletes benefit from appropriate nutritional education to improve their nutritional knowledge and dietary practices (Walsh et al., 2011).

Overall, research examining nutrition education interventions among high school football players reports positive changes in sports nutrition knowledge, but has not examined whether this knowledge translates into changes in behavior (Laramée et al., 2017; Nascimento et al., 2016; Walter et al., 2018).

Nutrition education alone may not be sufficient for behavior change. Although education alone is not sufficient, it is a necessary component for behavior change (Arlinghaus & Johnston, 2018). Positive and negative reinforcements affect the process (Can, 2005). In the current study, the training method alone was used. Although the targeted behavior change goals were not achieved, it is seen that the knowledge levels of individuals increased.

Klein et al. (2021) and Abbey et al. (2017) showed in their studies with university athletes that athletes who had previously taken university-level nutrition courses had higher total sports nutrition scores than those who had not. In these studies, while the nutritional knowledge levels of athletes who received nutrition education increased, behavioral changes were not examined.

In the current study, it is one of the strengths of the study to examine the participants' knowledge levels as well as behavioral changes after nutrition education intervention. The findings of a study which involved 6 weeks of nutrition education and involved adolescent football players showed that although the athletes' nutrition knowledge scores significantly improved, there was no discernible difference in their scores for dietary behavior and attitudes. Their understanding of nutrition increased, but their attitudes and practices about meals and overall diets did not (Gao et al., 2022). Another study examining high school football players during a two-year nutritional education intervention observed significant increases in sports nutrition knowledge levels, although smaller changes were noted in dietary behaviors (Patton-Lopez et al., 2018). It should be continued to investigate and examine whether the level of nutritional knowledge of athletes affects their nutritional behaviours. Compared to other studies, the duration of education in the current study appears shorter. One possible reason for the lack of behavior change could be the shortness of the education period.

In general, nutrition education for young footballers improves the level of nutritional knowledge and self-efficacy of athletes, but the knowledge learned over time can be gradually forgotten. In order to provide nutritional behaviour change, families and coaches can be included in nutrition education programmes. According to the findings of a study evaluating the level of nutrition knowledge among the coaches of high school athletes, coaches do not have sufficient sports nutrition knowledge and need sports nutrition education (Couture et al.,

2015). Nutrition education programmes with parental involvement make the nutrition education offered to athletes more effective (Philippou et al., 2017). Involving parents in the nutrition education process has important roles such as improving the home and school environment, increasing family support, ensuring healthy food shopping and conducting home activities related to healthy eating in order to make healthy choices possible (Evans et al., 2012).

Repetition of the trainings at different time intervals can be applied to ensure the permanence of the information in case the information learnt is forgotten. Including suggestions for behavioural change in the trainings will be meaningful in terms of reflecting the learned information on behavioural change. Planning trainings where hands-on activities such as supermarket tours and cooking can be done with the participants can be effective in terms of behaviour change. It is also emphasised that approaches should be innovative in order to transform evidence-based nutrition recommendations into practice (O'Brien et al., 2021). Online platforms, such as mobile applications, can offer sports nutrition practitioners the opportunity to make nutritional education interventions more time-efficient and successful. Digital health interventions have been shown to be effective in increasing nutritional knowledge and improving individual behaviors; (Heikkilä et al., 2019; Nour et al., 2016; Pagoto et al., 2013). Developing appropriate nutritional strategies for athletes using online resources and mobile applications could be an effective approach to translating changes in nutritional knowledge into behavioral changes.

Conclusion and Recommendations

In conclusion, the current study showed that a 6-week nutrition education intervention with adolescent football players significantly increased their sports nutrition knowledge level, but was not significantly effective on their eating behaviors and eating awareness. In addition, when the eating habits of the athletes were analysed, significant improvements were found in their eating times after training. These results are promising. Future research should consider combining nutritional education with behavior change methods and implementing them at regular intervals to provide further insights.

Social media-based interventions such as supermarket tours, cooking, etc., in which participants take a more active role, can make nutrition education interventions more effective. Athletes' ability to adopt balanced eating habits and perform better in sports may benefit from increased nutritional awareness. More studies should be conducted to improve dietary behaviours of athletes by increasing their nutritional knowledge. It is recommended to conduct more long-term studies in which the participation of athletes and athletes' families will be ensured. At this point, it is recommended to cooperate with sports dieticians who are experts in their field and work with athletes.

Conflict of Interest Statement

There are no personal or financial conflicts of interest among the authors of the article within the scope of the study.

Copyright © 2025 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://gendikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2025 • 13(37) • 71-74

ISSN 2791-8157
Başvuru | 18 Aralık 2024
Kabul | 03 Eylül 2025

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Ergen Futbol Oyuncularında Spor Beslenmesi Bilgisinin Geliştirilmesi

Gözde Şentürk*

Zeyneb Yıldırım**

Gökhan Deliceoğlu***

Sine Yılmaz****

Giriş

Profesyonel spor yapan adolesanlar cinsiyete, yaşa, vücut ağırlığına bağlı fizyolojik değişikliklerin özel gereksinimlerine ek olarak günlük antrenman ve rekabetin bir sonucu olarak özel beslenme gereksinimlerine ihtiyaç duyarlar (Desbrow et al., 2019). İyi bir beslenme durumu, sporcular için müsabaka performansı, antrenman uyumu, yorgunluktan kurtulma ve yaralanmaların önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak araştırmalar, birçok sporcunun beslenme bilgisinden yoksun olduğunu ve bağımsız olarak sağlıklı ve makul bir diyet oluşturamadıklarını göstermektedir (Trakman et al., 2018; Manore et al., 2017). Genç sporculara spor ve sağlık için yeterli hidrasyon ve enerji kaynağına nasıl sahip olacaklarını öğretmek önemlidir (Rosi ve ark., 2020). Yapılan çalışmalar beslenme eğitiminin sporcularda beslenme bilgi düzeyini artırdığını, öz-yeterlik düzeylerini önemli ölçüde geliştirdiğini bildirmektedir (Gao ve ark., 2022; Foo et al., 2021; Renard ve ark., 2022).

Bu çalışmalar göz önüne alındığında, ergen sporcular için beslenmenin, beslenme eğitiminin ve yeme davranışının önemi açıktır. Ergen erkek sporculara beslenme eğitimi verilirse, yeme davranışlarını yansıtmaya yeteneklerinin değerlendirilmesi literatüre iyi sonuçlar sağlayabilecektir. Futbolculara spor beslenmesi konusunda daha iyi bilgi ve uygulamalar sağlamak için stratejiler geliştirilmelidir. Bu çalışma, beslenme eğitiminin ergen futbolcuların yeme davranışı, yeme farkındalığı ve spor beslenmesi bilgi düzeyleri üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır.

* Uzman Diyetisyen, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Ankara, Türkiye, gozde.senturk@gsb.gov.tr, ORCID: 0000-0002-8705-6765

** Uzman Diyetisyen, Ankara Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye, yildirimzeyneb@gmail.com, ORCID: 0000-0002-7096-4978

*** Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Antrenörlük Bölümü, Ankara, Türkiye, deliceoglugokhan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8650-3538

**** Doç. Dr., Ankara Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beslenme ve Diyetetik Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye, sine.yilmaz@ankaramedipol.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2592-9057

Yöntem

Sporcu beslenme eğitimi modülü ve kullanılacak eğitim modeli araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Sporcu anketinde demografik bilgiler ve beslenme alışkanlıklarıyla ilgili bölümler yer almıştır. Ayrıca sporculara eğitim öncesi ve eğitim sonrası Yeme Farkındalığı Ölçeği (Köse ve ark., 2016), Ergenlik Çağındaki Yeme Davranışı Algılama Ölçeği (Özdoğan, 2013) ve Sporcu Beslenme Bilgi Düzeyi Testi (Dener, 2018) uygulanmıştır. Çalışmaya, basit rastgele yöntemle seçilen, özel bir spor kulübünde oynayan ve araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden 15-17 yaş aralığındaki 25 erkek futbolcu dâhil edilmiştir. Altı haftalık sporcu beslenmesi eğitimi araştırmacılar tarafından yüz yüze verilmiştir. Veriler toplandıktan sonra istatistiksel analiz için SPSS 23.0 paket programı ile analiz edilmiş olup $p < 0,05$ değerleri istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Genel olarak, genç futbolcular için beslenme eğitimi, sporcuların beslenme bilgisi ve öz yeterlilik düzeyini iyileştirmektedir ancak zamanla öğrenilen bilgiler kademeli olarak unutulabilmektedir. Bununla beraber verilen beslenme eğitimlerinin süreleri kısa olmamakla beraber hem bu çalışma hem de literatürdeki diğer çalışmalarda (Gao ve ark., 2022; Patton-Lopez MM, 2018) görüldüğü üzere değişen beslenme bilgi düzeyinin davranış değişikliğine yansımaları kolay olmamaktadır. Beslenme davranış değişikliği sağlayabilmek için ailelerin ve antrenörlerin de beslenme eğitimi programlarına dâhil edilmesi sağlanabilir. Lise antrenörleri arasında beslenme bilgi düzeylerinin değerlendirildiği bir çalışmanın bulgularına göre, antrenörler yeterli spor beslenmesi bilgi düzeyine sahip değildir ve spor beslenmesi eğitimine ihtiyaç duymaktadır (Couture et al., 2015).

Bu çalışma, 6 haftalık beslenme eğitimi müdahalesinin ergen futbolcuların yeme davranışları üzerinde daha az etkiyle, spor beslenmesi bilgisini ise önemli ölçüde artırdığını göstermektedir. Eğitim süresinin kısa tutulması, adolesan erkeklerin çalışmaya dâhil edilmesi, mutfakta o yaş grubundaki sporcuların velilerinin daha ön planda olması, sporcularda davranış değişiklikleri oluşmamasında bir neden olabilir. Bu sonuçlar doğrultusunda verilen beslenme eğitimlerinin yeme davranışı üzerindeki etkilerini de artırabilmek amacıyla sporcu velilerini de kapsayacak şekilde planlanması öneri olarak sunulabilir.

References/ Kaynakça

- Abbey, E. L., Wright, C. J., & Kirkpatrick, C. M. (2017). Nutrition practices and knowledge among NCAA Division III football players. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 14 (1), 13. <https://doi.org/10.1186/s12970-017-0170-2>
- Andrews, M. C., & Itsiopoulos, C. (2016). Room for improvement in nutrition knowledge and dietary intake of male football (soccer) players in Australia. *International Journal of Sport Nutrition and Exercise Metabolism*, 26(1), 55-64. <https://doi.org/10.1123/ijnsnem.2015-0064>
- Arlinghaus, K. R., & Johnston, C. A. (2018). Advocating for behavior change with education. *American Journal of Lifestyle Medicine*, 12(2), 113-116. <https://doi.org/10.1177/1559827617745479>
- Baer, R. A., Smith, G. T., Hopkins, J., Krietemeyer, J., & Toney, L. (2006). Using self-report assessment methods to explore facets of mindfulness. *Assessment*, 13(1), 27-45. <https://doi.org/10.1177/1073191105283504>
- Birkenhead, K. L., & Slater, G. (2015). A review of factors influencing athletes' food choices. *Sports Medicine*, 45(11), 1511-1522. <https://doi.org/10.1007/s40279-015-0372-1>
- Braun, H., von Andrian-Werburg, J., Schänzer, W., & Thevis, M. (2018). Nutrition status of young elite female German football players. *Pediatric Exercise Science*, 30(1), 157-167. <https://doi.org/10.1123/pes.2017-0072>

- Can, Ş. (2005). Öğretme-öğrenmede ipuçları ve pekiştiricilerin rolü (The Role of clues and reinforcements in teaching-learning process). *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 97-109. <https://doi.org/10.15869/itobi-ad.695755>
- Condo, D., Lohman, R., Kelly, M., & Carr, A. (2019). Nutritional intake, sports nutrition knowledge and energy availability in female Australian rules football players. *Nutrients*, 11(5), 971. <https://doi.org/10.3390/nu11050971>
- Couture, S., Lamarche, B., Morissette, E., Provencher, V., Valois, P., Goulet, C., & Drapeau, V. (2015). Evaluation of sports nutrition knowledge and recommendations among high school coaches. *International Journal of Sport Nutrition and Exercise Metabolism*, 25(4), 326-334. <https://doi.org/10.1123/ijsnem.2014-0195>
- Danielik, K., Książek, A., Zagrodna, A., & Słowińska-Lisowska, M. (2022). How do male football players meet dietary recommendations? A systematic literature review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(15), 9561. <https://doi.org/10.3390/ijerph19159561>
- Dener, B. (2018). Voleybol oyuncularının beslenme bilgi düzeyi ile beslenme durumunun değerlendirilmesi ve beslenme eğitiminin etkisi (The evaluation of nutritional knowledge, assessment and the effect of nutrition education on volleyball players) [Unpublished Master's Thesis, Gazi University, Türkiye].
- Desbrow, B., Burd, N. A., Tamopolsky, M., Moore, D. R., & Elliott-Sale, K. J. (2019). Nutrition for special populations: Young, female, and masters athletes. *International Journal of Sport Nutrition and Exercise Metabolism*, 29(2), 220-227. <https://doi.org/10.1123/ijsnem.2018-0269>
- Evans, C. E., Christian, M. S., Cleghorn, C. L., Greenwood, D. C., & Cade, J. E. (2012). Systematic review and meta-analysis of school-based interventions to improve daily fruit and vegetable intake in children aged 5 to 12 y. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 96(4), 889-901. <https://doi.org/10.3945/ajcn.111.030270>
- Foo, W. L., Faghy, M. A., Sparks, A., Newbury, J. W., & Gough, L. A. (2021). The effects of a nutrition education intervention on sports nutrition knowledge during a competitive season in highly trained adolescent swimmers. *Nutrients*, 13(8), 2713. <https://doi.org/10.3390/nu13082713>
- Gao, Z., Wang, S., Peng, L., Sun, L., Qiu, P., Bai, B., Zhang, Q., Wu, J., Zha, Y., Zhu, F., & Wang, Q. (2022). Comparison of the effects of different forms of nutrition education on adolescent male soccer players. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(21), 13803. <https://doi.org/10.3390/ijerph192113803>
- Heikkilä, M., Lehtovirta, M., Autio, O., Fogelholm, M., & Valve, R. (2019). The impact of nutrition education intervention with and without a mobile phone application on nutrition knowledge among young endurance athletes. *Nutrients*, 11(9), 2249. <https://doi.org/10.3390/nu11092249>
- Hulland, S. C., Trakman, G. L., & Alcock, R. D. (2024). Adolescent athletes have better general than sports nutrition knowledge and lack awareness of supplement recommendations: A systematic literature review. *The British Journal of Nutrition*, 131(8), 1362-1376. <https://doi.org/10.1017/S0007114523002799>
- Klein, D. J., Eck, K. M., Walker, A. J., Pellegrino, J. K., & Freidenreich, D. J. (2021). Assessment of sport nutrition knowledge, dietary practices, and sources of nutrition information in NCAA Division III collegiate athletes. *Nutrients*, 13(9), 2962. <https://doi.org/10.3390/nu13092962>
- Köse, G., Tayfur, M., Birincioglu, İ., & Dönmez, A. (2016). Adaptation study of the mindful eating questionnaire (MEQ) into Turkish. *Journal of Cognitive-Behavioral Psychotherapy and Research*, 5(3), 125-134. <https://doi.org/10.5455/JCBPR.250644>
- Laramée, C., Drapeau, V., Valois, P., Goulet, C., Jacob, R., Provencher, V., & Lamarche, B. (2017). Evaluation of a theory-based intervention aimed at reducing intention to use restrictive dietary behaviors among adolescent female athletes. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 49(6), 497-504. <https://doi.org/10.1016/j.jneb.2017.03.009>
- Lohman, R., Carr, A., & Condo, D. (2019). Nutritional intake in Australian football players: Sports nutrition knowledge and macronutrient and micronutrient intake. *International Journal of Sport Nutrition and Exercise Metabolism*, 29(3), 289-296. <https://doi.org/10.1123/ijsnem.2018-0031>
- Manore, M. M., Patton-Lopez, M. M., Meng, Y., & Wong, S. S. (2017). Sport nutrition knowledge, behaviors and beliefs of high school soccer players. *Nutrients*, 9(4), 350. <https://doi.org/10.3390/nu9040350>
- Mason, A. E., Epel, E. S., Kristeller, J., Moran, P. J., Dallman, M., Lustig, R. H., Acree, M., Bacchetti, P., Laraia, B. A., Hecht, F. M., & Daubenmier, J. (2016). Effects of a mindfulness-based intervention on mindful eating, sweets con-

sumption, and fasting glucose levels in obese adults: data from the SHINE randomized controlled trial. *Journal of Behavioral Medicine*, 39(2), 201–213. <https://doi.org/10.1007/s10865-015-9692-8>

- Nascimento, M., Silva, D., Ribeiro, S., Nunes, M., Almeida, M., & Mendes-Netto, R. (2016). Effect of a nutritional intervention in athlete's body composition, eating behaviour and nutritional knowledge: A comparison between adults and adolescents. *Nutrients*, 8(9), 535. <https://doi.org/10.3390/nu8090535>
- Nour, M., Chen, J., & Allman-Farinelli, M. (2016). Efficacy and external validity of electronic and mobile phone-based interventions promoting vegetable intake in young adults: Systematic review and meta-analysis. *Journal of Medical Internet Research*, 18(4), e58. <https://doi.org/10.2196/jmir.5082>
- O'Brien, L., Collins, K., & Amirabdollahian, F. (2021). Exploring sports nutrition knowledge in elite Gaelic footballers. *Nutrients*, 13(4), 1081. <https://doi.org/10.3390/nu13041081>
- Oliveira, R., Francisco, R., Fernandes, R., Martins, A., Nobari, H., Clemente, F. M., & Brito, J. P. (2021). In-season body composition effects in professional women soccer players. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(22), 12023. <https://doi.org/10.3390/ijerph182212023>
- Özdoğan, Y. (2013). Adolesanların yeme davranışı ve beslenme bilgilerini saptamaya yönelik ölçek geliştirme çalışması (Scale development practice: Eating behaviour and nutritional knowledge of adolescents) [Unpublished Doctoral Thesis, Ankara University, Ankara].
- Pagoto, S., Schneider, K., Jojic, M., DeBiasse, M., & Mann, D. (2013). Evidence-based strategies in weight-loss mobile apps. *American Journal of Preventive Medicine*, 45(5), 576–582. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2013.04.025>
- Patton-Lopez, M. M., Manore, M. M., Branscum, A., Meng, Y., & Wong, S. S. (2018). Changes in sport nutrition knowledge, attitudes/beliefs and behaviors following a two-year sport nutrition education and life-skills intervention among high school soccer players. *Nutrients*, 10(11), 1636. <https://doi.org/10.3390/nu10111636>
- Philippou, E., Middleton, N., Pistos, C., Andreou, E., & Petrou, M. (2017). The impact of nutrition education on nutrition knowledge and adherence to the Mediterranean Diet in adolescent competitive swimmers. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 20(4), 328–332. <https://doi.org/10.1016/j.jsams.2016.08.023>
- Renard, M., Anton-Solanas, A., Kelly, D. T., & Ó Catháin, C. (2022). Evaluation of nutrition knowledge in elite and sub-elite Gaelic football players. *Science & Medicine in Football*, 6(1), 82–88. <https://doi.org/10.1080/24733938.2021.1883195>
- Rosi, A., Ferraris, C., Guglielmetti, M., Meroni, E., Charron, M., Menta, R., Manini, F., Di Gioia, V., Martini, D., & Erba, D. (2020). Validation of a general and sports nutrition knowledge questionnaire in Italian early adolescents. *Nutrients*, 12(10), 3121. <https://doi.org/10.3390/nu12103121>
- Staśkiewicz, W., Grochowska-Niedworok, E., Zydek, G., Grajek, M., Krupa-Kotara, K., Bialek-Dratwa, A., Jaruga-Sękowska, S., Kowalski, O., & Kardas, M. (2023). The assessment of body composition and nutritional awareness of football players according to age. *Nutrients*, 15(3), 705. <https://doi.org/10.3390/nu15030705>
- Steffl, M., Kinkorova, I., Kokstejn, J., & Petr, M. (2019). Macronutrient intake in soccer players-a meta-analysis. *Nutrients*, 11(6), 1305. <https://doi.org/10.3390/nu11061305>
- Trakman, G. L., Forsyth, A., Devlin, B. L., & Belski, R. (2016). A systematic review of athletes' and coaches' nutrition knowledge and reflections on the quality of current nutrition knowledge measures. *Nutrients*, 8(9), 570. <https://doi.org/10.3390/nu8090570>
- Trakman, G. L., Forsyth, A., Middleton, K., Hoye, R., Jenner, S., Keenan, S., & Belski, R. (2018). Australian football athletes lack awareness of current sport nutrition guidelines. *International Journal of Sport Nutrition and Exercise Metabolism*, 28(6), 644–650. <https://doi.org/10.1123/ijsnem.2018-0002>
- Walsh, M., Cartwright, L., Corish, C., Sugrue, S., & Wood-Martin, R. (2011). The body composition, nutritional knowledge, attitudes, behaviors, and future education needs of senior schoolboy rugby players in Ireland. *International Journal of Sport Nutrition and Exercise Metabolism*, 21(5), 365–376. <https://doi.org/10.1123/ijsnem.21.5.365>
- Walter, O., Bobrov, A., & Tamir, S. (2018). Surprising advantages of low self-efficacy revealed in a sports nutrition education. *American Journal of Health Behavior*, 42(4), 23–33. <https://doi.org/10.5993/AJHB.42.4.3>

Copyright © 2025 **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2025 • 13(37) • 75-95

ISSN 2791-8157
Başvuru | 11 Ocak 2025
Kabul | 27 Haziran 2025

Türkiye'nin Gençlik Vizyonu: 2000-2024 Dönemi Politika Metinleri Üzerinden Gençliğe Genel Bir Bakış

Zeliha Karaağaç Cingöz*

Öz

Toplumların refahını hedefleyen ve bu kapsamda müdahaleleri öngören sosyal devlet yaklaşımının önemli politika alanlarından biri de gençliktir. Çünkü her sosyal politika geleceğe bir yatırımdır ve bu yatırım yeni nesiller aracılığıyla varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle gençlik politikaları ve uygulamalarının değerlendirilmesi oldukça önemlidir. Nitel araştırma yöntemine uygun olarak hazırlanan bu çalışma, Türkiye'de yakın dönemde benimsenen gençlik vizyonunu ve bu çerçevede yürütülen uygulamaları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu amaç çerçevesinde PRISMA protokolü izlenerek araştırmaya dâhil edilen 106 belge tematik analiz yoluyla incelenmiştir. Gençlik hedefi, eğitim, aile, girişimcilik ve istihdam, dezavantajlı gruplar ve sosyal içermek, kültür ve sanat, dijitalleşme ve katılım temalarındaki politika uygulamaları ve araştırma sonuçları birlikte ele alınmıştır. Bu kapsamda yakın dönem politika belgelerinde ortaya konan gençlik vizyonunda ağırlık sırasına göre sosyal boyut, bilgi ve yetkinlikler boyutu ile psikolojik boyut olmak üzere üç boyutun öne çıktığı görülmüştür. Toplumsal beklentilerin yüksek olduğu, çeşitli bilgi ve yetkinliklerle donatılmak istenen gençliğin psikolojik boyutunun hem hedeflerde hem politika uygulamalarında görece zayıf kaldığı tespit edilmiştir. Türkiye'nin yakın dönem gençlik politika yaklaşımının diğer ülkelerle eğitim, istihdam, katılımcılık gibi alanlarda uyumlu olduğu, aile ve milli tarih bilinci gibi alanlarda ise farklılaştığı görülmüştür. Yakın dönem gençlik hedefleri ve politika uygulamaları arasında ortaya çıkan uyumsuzluklar ve eksiklikler sosyal politika perspektifinden tartışılmış, alan araştırmaları üzerinden gençliğin mevcut durumu ortaya konulmuş ve sektörlere göre politika yapıcılara ve araştırmacılara öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Politika, Gençlik Sosyolojisi, Gençlik Politikası, Eğitim Politikası, Dezavantajlı Gruplar.

* Dr., Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, Türkiye, zelihakaraagaccingoz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5704-7200

Abstract

One of the important policy areas of the welfare state approach, which aims at the well-being of societies and provides for interventions within this framework, is youth. This is because every social policy is an investment in the future and this investment continues its existence through new generations. Therefore, the evaluation of youth policies and practices is very important. The current study, prepared in accordance with the qualitative research method, aims to evaluate the youth vision adopted in Turkey in recent times and the practices implemented within this framework. Within the scope of this objective, 106 studies included in the study in accordance with the PRISMA protocol were analyzed through thematic analysis. General policies on the themes of youth objectives, education, family, entrepreneurship and employment, disadvantaged groups and social inclusion, culture and art, digitalization and participation were addressed within the scope of youth objectives. In this context, it was observed that three dimensions, namely social dimension, knowledge and competencies dimension and psychological dimension, came to the fore in the youth vision put forward in recent policy documents. It was identified that the psychological dimension of youth, who are subject to high social expectations and are intended to be equipped with various knowledge and competencies, remains relatively weak both in objectives and in policy implementations. It was observed that Turkey's recent youth policy approach is compatible with other countries in areas such as education, employment, participation, but differs in areas such as family and national history awareness. The discrepancies that emerged between recent youth objectives and policy implementations were addressed from a social policy perspective, and recommendations were presented to policy makers and researchers.

Keywords: Social Policy, Youth Sociology, Youth Policy, Education Policy, Disadvantaged Groups.

Giriş

Gençlik, devletler için en önemli sosyal politika alanlarından biridir. Ancak kavramsal bir olgu olarak gençlik, toplumsal bir kategori veya sosyolojik bir olgu olmaktan ziyade genellikle yaşla ilişkili biyolojik bir kavram olarak ele alınmaktadır (Gençlik Örgütleri Platformu [GÖP], 2024). Alan yazına ve gençlik politika metinlerine bakıldığında gençliğin nasıl tanımlanacağı konusunda bir fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. En temelde farklı belgelerde gençlik kategorisi altında farklı bir yaş aralığı tanımlanmaktadır. Örneğin Avrupa Birliği programları kapsamında gençlik programlarını koordine eden Ulusal Ajans, 13-30 yaş arasındaki bireyleri genç olarak tanımlarken Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı [UNDP] 15-24 yaş arasındakileri genç olarak değerlendirmektedir (UNDP, 2008). Buna karşılık, Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi, 18 yaşına kadar olan bireyleri çocuk olarak tanımlamaktadır (Avrupa Konseyi, 1996). Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD] Uluslararası Yetişkin Yeterliliklerinin Değerlendirilmesi Programı ise 16-65 yaş arasını yetişkin yaş grubunda değerlendirilmektedir (OECD, 2025a). İslam İşbirliği Teşkilatı [İİT] Gençlik Strateji Belgesinde 16-35 yaş arası genç olarak kabul edilmektedir (İİT, 2016). Türkiye'de Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB] Ulusal Gençlik ve Spor Politikası Belgesi'nde gençleri 14-29 yaş aralığındaki bireyler olarak sınıflandırırken (GSB, 2013a) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [ÇSGB] (2021) 18 yaşına kadar olan bireyleri çocuk olarak kabul etmekte, Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] ise raporlarında 15-24 yaş aralığındaki bireyleri genç olarak sınıflandırmaktadır (TÜİK, 2024a). Bazı araştırma kuruluşları da gençlik araştırmalarında 15-30 veya 18-30 yaş aralığını referans almaktadır (ADA Araştırma, 2020; PAY Gençlik Derneği, 2024). Görüldüğü üzere özellikle ergenlik döneminde (14-18

yaş) çocuklar ve gençler arasında net bir ayrım bulunmamakta, bu da politika ve mevzuatta boşluk yaratarak demografik verilerin karşılaştırılmasında zorluklara yol açmaktadır. Bu durum gençlere yönelik politika tutumlarını, hatta onları koruma veya sorumlu tutma gibi tutumları dâhi etkilemektedir. İncelenen belgelerden yola çıkarak Türkiye'de gençliğin sosyokültürel bir kategori olmaktan ziyade biyolojik, yaşa dayalı bir kavram olarak görülme eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu çalışmada ise gençlik biyolojik bir olgu değil, sosyolojik bir olgu olarak ele alınmaktadır.

Ülkelerin iktisadi, sosyal, kültürel ve siyasal yapılarındaki değişimi, yenilenmeyi ve gelişimi ifade eden gençlik kalkınma için bir dinamizm ve potansiyeli yansıtmaktadır. Bu nedenle kalkınma teorileri için genç nüfus önemli bir çalışma alanıdır. Zira kalkınma günümüzde iktisadi temellerin ötesine geçen çok boyutlu bir anlama sahiptir. Bunda temel ihtiyaçlar yaklaşımının yerini 1970'li yıllardan sonra sürdürülebilir kalkınmaya bırakması ve genç kuşakları refah için kritik bir noktaya konumlandırması etkili olmuştur. Özellikle de insani kalkınma yaklaşımında asıl sermaye beşeri sermaye olarak görülmektedir (Taban ve Kar, 2014). Kalkınmada beşeri sermaye yaklaşımı nüfusun bilgi, beceri ve tecrübesini öne çıkarırken eğitim, sağlık, sosyal ve kültürel sermayeye odaklanarak gençlik politikalarına çerçeve sunmakta, ekonomik kalkınma için gençlere eğitim, sağlık ve beceri alanlarında yatırım yapılmasını öngörmektedir (OECD, 1998). Bununla birlikte sosyal sermaye yaklaşımı gençlerin sosyal ağları, gönüllülük faaliyetleri üzerine odaklanarak kalkınmaya olan etkisi üzerine bakış açısını sunmaktadır (Bradbury ve Kay, 2008). Bu da gençlik politikalarında gençlerin girişimciliği, gönüllülük faaliyetlerine katılımını destekleyici politikaları öngörmektedir. Katılımcı kalkınma teorisi de gençlerin karar alma süreçlerine katılımının demokratikleşme ve kalkınma üzerindeki olumlu etkilerine odaklanarak bu çerçevede üretilen gençlik politikalarını desteklemektedir (Dezelan, 2023). Kısacası her bir kalkınma teorisi farklı noktalardan gençlik politikalarına yön vermekte, yeni bir perspektif açmaktadır.

Gençlik politikaları toplumun tümünü; aileyi, okulu, iş hayatını, kurumları, bugünü ve geleceği kapsayan bu alanları etkileyen ve bu alanlardan etkilenen bir faktördür. Bir ülkenin gençliğe sosyal, iktisadi ve siyasal alanlarda biçtiği rol, ayrıldığı bütçe, gençlik yasaları, gençliğe yönelik birimleri, eğitim politikaları, enformasyon politikaları ve araştırmaları gençliğe dair hedeflerin bir yansımasıdır. Nitekim ülkelerin siyasi, sosyal ve ekonomik alanlardaki hedefleri ile gençlik alanındaki politikaları birbirinden bağımsız olarak düşünülemediği daima göz önünde bulundurulması gereken bir olgudur. Örneğin 2013 yılında hazırlanan Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesinde eğitimden hayat boyu öğrenmeye, aileden istihdama, bilim ve teknolojiye sağlık ve çevreye, kültür ve sanattan gönüllülüğe varıncaya kadar geniş bir yelpazede politika alanı belirlenmiştir (GSB, 2013a). Zira politikalar arası yatay ve dikey tutarlılık ve uyumluluk olduğu müddetçe politika hedeflerine ulaşılabilmesi mümkündür. Bununla birlikte her sosyal politika alanında olduğu gibi gençlik politikalarında da hedef ve beklentilerin ihtiyaç ve taleplerle uyumlu olması büyük önem taşımaktadır. Gençlik politikalarında bu beklentilerin kuramsal olarak hangi yaklaşımla ele alındığı da etkili bir faktördür. Örneğin sorun odaklı yaklaşım gençlerin problemleri, sorunları, güvenlikleri üzerine odaklanarak korumacı ve müdahale edici bir tavırla gençlik politikalarını şekillendirirken (Gill ve ark., 2024) kapsayıcı yaklaşım tüm gençlerin özellikle de dezavantajlı grupların gençlik politikalarından eşit şekilde yararlanmasına yönelik (OECD, 2022) bir pencere açar. Hak temelli yaklaşım gençlerin hak ve özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesi üzerine gündemler oluştururken (European Youth Forum, 2012) gelişimsel yaklaşım gençlerin kişisel, sosyal ve mesleki gelişimlerini desteklenmesini öngörür ve özellikle eğitim politikalarını bu yönde şekillendirir (U.S. Department of Education Office, 2007).

Görüldüğü üzere ülkelerin benimsedikleri siyasi, iktisadi, kültürel, sosyal hedefler ve tutumların gençlik politikalarını şekillendirici bir işlevi bulunmaktadır. Bu nedenle bir ülkenin gençlik politikalarını anlamak, ülkenin politika belgelerinde yer alan hedef ve eylemlerin analiz edilmesiyle mümkündür. Bu çalışmada da üst politika belgelerinin içerik analizi yapılarak Türkiye’de yakın dönemde benimsenen gençlik ideali ortaya konulmaya çalışılmış, gençlik politikası uygulamaları ve araştırma raporları üzerinden sosyal politika perspektifi ile bir değerlendirme yapılmıştır. Çalışmada en temelde yakın dönemde Türkiye’nin benimsemiş olduğu gençlik vizyonu ve gençliğin mevcut durumunu anlamak amaçlanmaktadır. Bu kapsamda çalışmanın alt araştırma soruları aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

1. Üst politika metinlerinde nasıl bir gençlik profili hedeflenmektedir?
2. Gençliğe dair hedefler kapsamında hangi gençlik politikaları ve yaklaşımları benimsenmiştir?
3. Gençlik araştırmalarına göre gençlerin mevcut durumu nasıldır?
4. Türkiye’nin gençlik politikalarının diğer ülkelerin gençlik politikaları ile benzer ve farklı yönleri nelerdir?

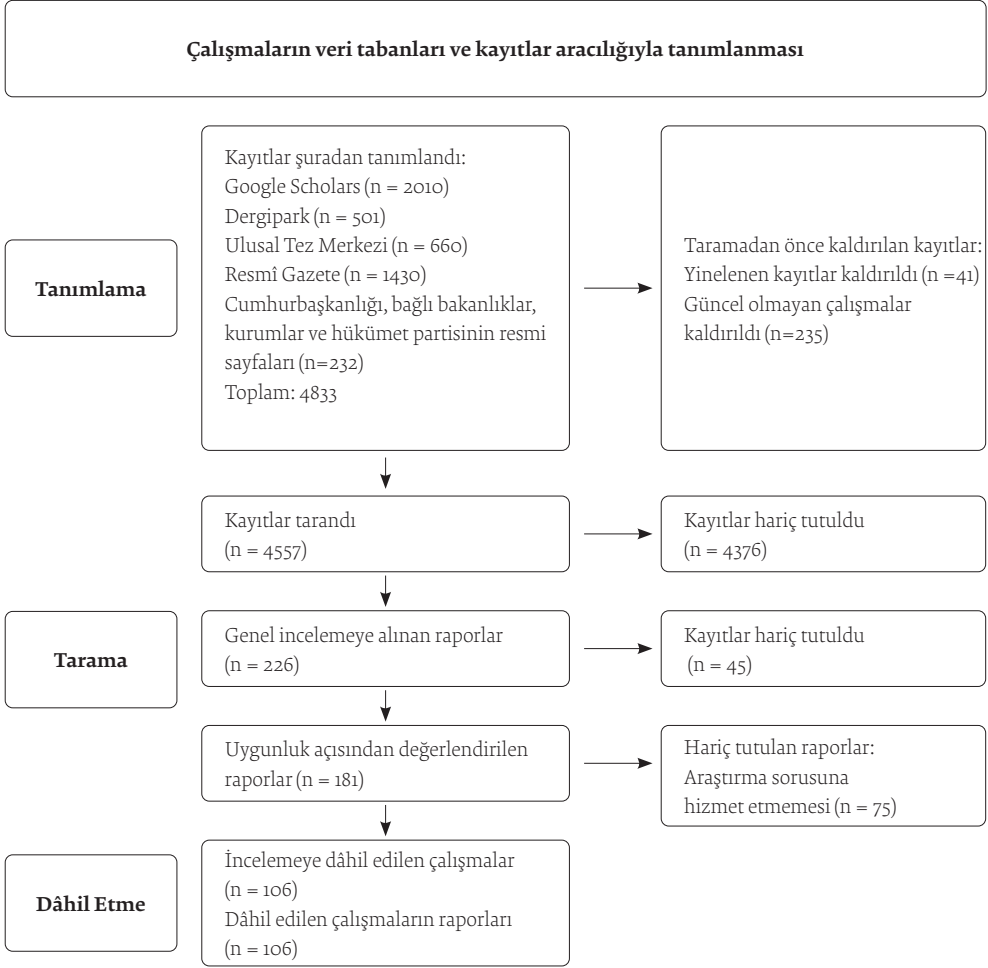
Yöntem

Nitel araştırma desenine uygun olarak yürütülen bu çalışmada dokümantasyon tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi yapılırken ise PRISMA kılavuzu kullanılmıştır. PRISMA Kılavuzu sistematik derleme yapan çalışmalar için tasarlanmış uluslararası bir raporlama standardıdır (Page ve ark., 2021). Bu kapsamda ilk olarak araştırma sorusu tanımlanmış, sonrasında kapsamlı bir literatür taraması yapılmış, araştırma soruları ve sınırlılıklar çerçevesinde dokümanların incelemeye dâhil edilme ve çıkarılma kriterleri belirlenmiş ve bu doğrultuda doküman ayıklama işlemleri yapılmıştır. Çalışma dokümanları belirlendikten sonra içerik analizi, temaların belirlenmesi ve verilerin sistematik olarak sunumu aşamaları gerçekleştirilmiştir.

Takip edilen adımlar PRISMA şeması olarak şekil 1’de gösterilmiştir. Buna göre tanımlama, tarama ve raporlama aşamalarında araştırmanın amacına uygun olarak gençlik politikaları ve gençlik araştırmaları tanımlamaya dâhil edilmiş, çalışmaların Türkiye özelinde olması, son 25 yılda yayımlanmış olması, gençlik politika ve uygulamalarına dair resmi bir belge olması kriterleri kullanılmıştır. Çalışmanın dışlama kriterlerinde ise gençlik politika ve uygulamalarında dair resmi belge olmaması, gençlik olgusuna dair teorik çalışma olması, son 25 yılda yayımlanmamış olması, genellenemez spesifik bir grup özelinde çalışılmış olması kriterleri yer almaktadır. Ayıklama ve dâhil etme çalışmaları tamamlandıktan sonra özet, başlık ve anahtar sözcükler incelenerek raporlamaya 106 belge dâhil edilmiştir. Araştırma; incelenen bu 106 belge ile sınırlı olup bu belgelerden 78’i gençlik politika ve uygulamalarına, 28’i ise gençlik araştırmalarına yöneliktir.

Alan yazında gençliğe dair geniş bir literatür söz konusudur. Gençlik sosyolojisi, eğitim, kimlik, iletişim, şiddet, istihdam, katılım gibi spesifik alanlar belirlenerek bibliyometrik çalışmalar da yapılabilir. Ancak bu çalışmada hedefler, eylemler ve ulaşma düzeyi ekseninde genel bir görünüme ulaşmak amaçlanmıştır.

Şekil 1. Takip Edilen PRISMA Şeması

Bulgular

Bu başlıkta incelemeye dâhil edilen belgeler tematik analize tabi tutulmuş ve belgelerin incelenmesi, kodlama, tema geliştirme, tema incelemesi ve tema tanımlama aşamalarından geçmiştir (Braun ve Clarke, 2019). Bu yaklaşım neticesinde gençlik hedefi, eğitim, aile, istihdam ve girişimcilik, dezavantajlı gruplar ve sosyal içerme, kültür ve sanat, dijitalleşme ve katılım olmak üzere sekiz temada hedefler, uygulamalar ve mevcut durum değerlendirmeleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıda temalar halinde sunulmuştur.

Gençlik Hedefi

PRISMA protokolü çerçevesinde araştırmaya dâhil edilen 40 belge özellikle son dönemde ulaşılmak istenen gençlik hedefini ortaya koyacak nitelikteki belgelerdir: Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Stratejik Bütçe Başkanlığı [SBB], Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], Gençlik ve Spor Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB] gibi kurumlar ile kalkınma planları, hükümet programları, ekonomik programlar, yıllık programlar, komisyon raporları, faaliyet raporları, stratejik planlar, eylem planları gibi politika belgeleri ve

izleme-değerlendirme raporları niteliğindeki belgeler içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu belgelerde yer alan hedeflerden yola çıkarak yakın dönemde Türkiye’de gençlik idealine dair kodlar ve referanslar tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Temalar, Kodlar ve Örnek İfadeler Tablosu

Temalar	Kodlar	Sıklık	Örnek ifadeler
Psikolojik Boyut: Bireyin duygusal durumunu, motivasyonunu ve kişisel özelliklerini ifade eden kavramlar bu tema altında yer almaktadır.	Empati	3	Kendini bilen, kendini ifade edebilen, özgüven sahibi, yeniliklere açık, beden ve ruh sağlığına sahip, duygularını yönetebilen, empati kurabilen, motivasyonu yüksek, meraklı, vb.
	Sevgi	15	
	Motivasyon	8	
	Özgüven	20	
	Merak	3	
	Saygı	22	
	Sabır	3	
	Merhamet	2	
	Dürüstlük	4	
	<i>Toplam</i>	91	
Sosyal Boyut: Bireyin toplumla olan ilişkilerini, sosyal rollerini ve toplumsal sorumluluklarını ifade eden kavramlar bu tema altında yer almaktadır.	Vatanseverlik	11	İnsan haklarına saygılı, demokratik, milli, tarihi, kültürel, insanî ve evrensel değerleri benimsemiş, ülkesini seven, millî birlik ve beraberlik duygusu gelişmiş, geçmişe saygılı, kültürel çeşitliliğe değer veren, toplumsal kurallara uyan, sosyal, kültürel, sanatsal, sportif aktivitelere katılan, ailevi değerlere sahip çıkan, dayanışma içinde olan, sivil toplum faaliyetlerine katılan, toplumsal meselelere duyarlı, çevresine duyarlı, liderlik özellikleri gösteren, farklılıklara saygılı, eşitliği savunan, haklarını bilen ve koruyan, vb.
	Tarih Bilinci	41	
	Kültürel Bilinç	44	
	Sosyal İlişkiler	18	
	Sorumluluk	38	
	Katılım	17	
	Aile	45	
	Adalet	19	
	Çevre Bilinci	30	
	<i>Toplam</i>	263	

Bilgi ve Yetkinlikler Boyutu: Bireyin bilgi birikimi, becerileri ve yeteneklerini ifade eden kavramlar bu tema altında toplanmıştır.	Liderlik	7	İnsan haklarına saygılı, demokratik, milli, tarihi, kültürel, insani ve evrensel değerleri benimsemiş, ülkesini seven, milli birlik ve beraberlik duygusu gelişmiş, geçmişe saygılı, kültürel çeşitliliğe değer veren, toplumsal kurallara uyan, sosyal, kültürel, sanatsal, sportif aktivitelere katılan, ailevi değerlere sahip çıkan, dayanışma içinde olan, sivil toplum faaliyetlerine katılan, toplumsal meselelere duyarlı, çevresine duyarlı, liderlik özellikleri gösteren, farklılıklara saygılı, eşitliği savunan, haklarını bilen ve koruyan, vb.
	İletişim	14	
	Öğrenmeyi	4	
	Öğrenme	4	
	Eleştirel	10	
	Düşünme	10	
	Araştırma	7	
	Sorgulama	6	
	Yenilikçilik	12	
	Teknoloji	15	
	Çalışkanlık	3	
	Girişimcilik	24	
	Sportif	11	
	Sanat	8	
Toplam		139	

Tablo 1 incelendiğinde görüleceği gibi üst politika belgelerinde gençlik hedefine dair üç tema öne çıkmaktadır. Bunlar; psikolojik boyut, sosyal boyut, bilgi ve yetkinlikler boyutudur. İncelenen belgelerde bu üç temadan en çok sosyal boyutun öne çıktığı görülmüştür. Bu durum genç nesillerden beklentinin toplumsal yönde ağır bastığı şeklinde yorumlanabilir. Ağırlık olarak ikinci sırada bilgi ve yetkinlikler boyutunun, üçüncü sırada ise psikolojik boyutun belgelerde öne çıktığı görülmüştür. Sosyal boyutta en çok aile, tarih, kültür ve çevre bilinci ve sorumluluk öne çıkmıştır. Belgelerde istenen bilgi ve yetkinliklerde girişimcilik, psikolojik boyutta ise en çok özgüvene dair vurgu yapılmıştır. Ayrıca Türkiye'nin yakın dönem resmi belgelerinde ortaya konan gençlik profilinde değerler hem psikolojik hem sosyal boyutlarda kendini gösterirken beceri boyutunda görece zayıf olduğu görülmüştür.

Eğitim Politikaları

Eğitim, en etkili sosyal politika araçlarından biridir. Bu bağlamda eğitim, yukarıda belirtilen gençlik profiline ulaşmada temel politika aracı olarak görülmüştür (GSB, 2013a). Son 25 yılda zorunlu eğitimin süresinin 12 yıla çıkartılması ve yükseköğrenimin yaygınlaştırılması çalışmaları bunun en temel kanıtıdır. Zorunlu eğitimde benimsenen öğrenci merkezli eğitim anlayışı; yapılandırmacı yaklaşım; sonuç odaklı değerlendirmeden süreç odaklı değerlendirmeye geçiş, din, ahlak ve değerler, kültür, sanat ve spor seçmeli ders alanların oluşturulması, özellikle de son dönemde Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli (TYMM) olarak somutlaştırılan eğitim modelinde müfredatın sevgi, saygı, adalet, çalışkanlık, sorumluluk gibi temel değerleri yansıtan erdem-değer-eylem modeli ile kurgulanması; gelenek ve göreneklerin tanıtılması ve yaşatılması, tarih bilincinin kazandırılmasının yanı sıra dünyayı tanıma çabası (MEB, 2024) bireyin nesne olmaktan çıkıp özne konumuna doğru ilerlediği anlayışı tezahürler olarak değerlendirilebilir. Ortaöğretim düzeyinde kültürel tanıtım projelerinin yaygınlaştırılması, yabancı dil eğitimine verilen önem ve iyileştirme çalışmaları gibi pek çok uygulama eğitimi, kendi değerlerine bağlı, dünyaya açık, kendini ve dünyayı tanıyan bir gençlik idealinin geliştirilmesine hizmet etmektedir. Proje okulları uygulamasının

getirilmesi ise bilgi ve yetkinlik boyutuna yönelik yürütülen bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte yükseköğrenim olanaklarının iyileştirilmesi, üniversite sayısının ve kontenjanlarının artırılması, burs, ulaşım ve barınma olanaklarının geliştirilmesi, öğrenci hareketliliğinin oluşturulması ve teşvik edilmesi kapsayıcı eğitim ve eğitimin demokratikleşmesi adına önemli bir gelişmedir (Gür, 2016). Yükseköğretime erişimin artması, yaşam boyu öğrenme ve gençlik programlarına yapılan başvuruların artması gibi göstergeler açısından Türkiye eğitim-öğretim ve gençlik adına önemli ilerlemeler kaydetmiştir (Avrupa Komisyonu, 2013). Ancak eğitime erişim, kalite ve kapasite artışı yaşanmış olmakla birlikte eğitimsel eşitlik problemleri hala devam etmektedir (Çelik ve Gür, 2013; Suna ve ark., 2020). Öğrencilerin dezavantajlarından görece daha az etkilenen, kapsayıcı bir eğitim pek çok değişimin başlangıcı olmakla birlikte hiçbir değişimin tamamı değildir. Bu nedenle eğitim tek başına hedeflenen gençliğe ulaştıracak sosyal politikaların istediği değişimi sağlayamamaktadır. TYMM'nin hedeflediği huzurlu birey, huzurlu aile ve toplum, yaşanabilir çevre ideali eğitim ile bireyden başlatılabilir ancak aile ve topluma sirayeti için yeterli değildir. Bu değişim süreci aile, sosyal çevre, iş hayatı, medya ve iletişim araçları gibi informal eğitim alanlarında yürütülen politikalarla desteklenmeye, aynı anda tüm alanlara yönelik çalışmaların eşgüdümü olarak yürütülmesine muhtaçtır.

Haklarının bilincinde olan ve başkalarının haklarını koruyan, toplumsal, evrensel ve insani konulara duyarlı, insan hakları konusunda sivil toplum hizmetlerinde etkin rol alan, insan hakları savunucusu, gençlik idealinde ortaya konulan sevgi, saygı, hoşgörü ve anlayışa sahip bir gençlik yetiştirmek için; aileye yönelik politikalar, dış politikada izlenen politikalar, bu konuda medya araçlarına yüklenen roller, formal ve informal eğitim kapsamında eğitim araçlarına verilen sorumluluklar bütünleşik bir şekilde çalışmalıdır. Bu bağlamda eğitim müfredatlarının etik ve insani değerlerle ele alınması, bu değerlerin kurum, devlet ve toplum kültürü olarak çeşitli araçlarla gençlere sunulması gerekmektedir. Ulusal Gençlik ve Politika Belgesi, gençlik kamplarının hedefleri ve kamplarda verilen eğitimin içeriği incelendiğinde geçmişe dayanan korumacı bir yaklaşım ve gelecek perspektifi de yoğun bir şekilde görülmektedir. Gençlik merkezlerinde düzenlenen sosyal bilimler, kişisel gelişim, din bilimleri, değerler eğitimi, inovasyon, dil eğitimi atölyeleri, gezgin, Anadolu'nun manevi kandilleri, merhaba vatanım, tarihin çizgileri, genç gündem, hadi konuşalım gibi programların (GSB, 2018-2023) muhafazakâr düşünce bağlamında tasavvur edilen gençlik ideali çerçevesinde hazırlandığı görülmektedir. Ancak 2024 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre gençler dürüstlük, eşitlik, hak savunuculuğu, saygı, hoşgörü ve tolerans gibi toplumsal değerlere daha fazla önem verirken misafirperverlik, yerellik ve milliyet gibi geleneksel ve muhafazakâr öğeler barındıran değerlere daha az önem vermektedirler (İTAM-KONDA, 2024). Burada değerler açısından gelenekle bağın kurulamadığı yorumu yapılabilir.

Yetiştirilmek istenen gençliğin ideali kendini tanıyan ve geleceğe yön veren, girişimci, çeşitli bilgi ve yetkinliklerle donatılmış gençler iken 2021 yılında yapılan bir araştırmaya göre gençlerin %16,4'ü önümüzdeki 5 yıl içinde hedeflerinden hiçbirine ulaşamayacağını düşünmektedir (İPA-İBB, 2021). Bu kapsamda 2024-2025 yılında uygulamaya konan TYMM'de sunulan beceriler çerçevesi, bir önceki başlıkta ortaya konan gençlik hedefinde görece zayıf kalan alanı güçlendirecek niteliktedir. Beceriler bakımından gençliğin mevcut durumuna 81 ülke özelinde on beş yaş grubunu değerlendiren PISA araştırmasının sonuçları üzerinden bakıldığında fen, matematik ve okuma alanlarındaki bilgi ve becerilerinin OECD ülke ortalamalarının altında olduğu (OECD, 2023), OECD Yetişkin Becerileri Anketi'ne (PIAAC) göre ise Türkiye'deki genç yetişkinler hem okuryazarlık hem de sayısal becerilerde OECD ülkelerindeki akranlarından daha düşük puana sahiptir (OECD, 2025b). Hem genç hem de yetişkinler açısından OECD ülkeleriyle beceri karşılaştırması yapıldığında Türkiye'nin beşeri sermayesinin OECD

ülkelerinin altında kaldığı görülmektedir. Ayrıca 2024 tarihli bir araştırma sonuçlarına göre dünya genelinde beceri açığı %75 iken Türkiye'de bu oran %76'dır (ManpowerGroup, 2024). Beceri açığının dünya genelinde bu kadar yüksek olması ve diğer saikler nedeniyle beceriler ve hayat boyu öğrenme dünya gündeminde önemli bir yer edinmiştir. OECD tarafından sunulan Eğitimin Geleceği ve Beceriler, Öğrenme Pusulası 2030 (OECD, 2025c), Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO] geleceğin meslekleri ve beceriler tahmin çalışmaları (2025), Dünya Ekonomik Forumu [WEF] Geleceğin Becerileri İttifakı (2025) gibi beceri girişimleri yakından takip edilmesini, gençlerin gelecekte ihtiyaç duyacağı bilgi, beceri, tutum ve değerler konusunda eğitim aracılığı ile geleceğe hazırlanmalarına dair beceri yaklaşımı benimsenmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle gençlerin beceri profilinin ülke özelinde eğitim politikaları, gençlik politikaları ve istihdam politikaları ile birlikte kısa, orta ve uzun vadeli planlamalar ile detaylı çalışılmasına ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Ayrıca bir önceki başlıkta ortaya konan gençlik hedefine ulaşmak için de sosyal duygusal beceriler kaçınılmaz bir gerekliliktir. TÜİK veri üzerinden 2011-2023 yılları arasında gençlerin toplumsal dönüşümünü ele alan bir başka araştırma sonuçları da gençlerdeki becerileri düşüklüğüne dikkat çekerek eğitimdeki büyümenin çağın ihtiyaçlarıyla uyumuna vurgu yapmakta ve eğitim sisteminin sosyal duygusal becerileri güçlendirmesini önermektedir (Köse, 2024).

Aile Politikası

Gençliğin eğitimi, sağlığı, ahlakı, fikri yapısı, vicdanı, kısacası hedeflenen gençlik özellikleri temelde ailede kazanılacak niteliktedir. Aile, toplumsal değerleri yaşama ve gelecek nesillere aktarma misyonunu taşıyan birincil kurumdur. Bu kapsamda incelenen Ulusal Gençlik ve Spor Belgesi'nde sağlıklı, mutlu, huzurlu, demokratik, anlayışlı bir aile profili hedef olarak çizildiği görülmüştür (GSB, 2013a). Belgede aile de tıpkı gençlik gibi korunması gereken toplumsal bir unsur olarak görülmektedir. Gençlik merkezlerinin amaçları arasında yer alan; ailenin kutsallığı, anne, baba ve diğer aile büyüklerine sevgi ve saygı bilincini aşılacak ifadeleri, ailenin gençlik politikalarında nasıl konumlandırıldığına dair bir bakış açısı sunmaktadır. Nitekim 2019-2021 Yeni Ekonomi Programında, aile iş birliği yapılması gereken bir kurum olarak konumlandırılmış ve aile gençliğin korunması bağlamında ele alınmıştır (SBB, 2018). Bu tutum sonraki ekonomi programlarında da devam etmiştir. Gençlik politikalarında bilişsel, fiziksel ve psikolojik gelişimi olumsuz etkileyen faktörlerin azaltılması, gençler ve ebeveynleri için uygun psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin yaygın olarak kullanılmasının gündeme getirilmesi (SBB, 2022) sosyal hizmet yaklaşımının bir sonucu olarak görülebilir. Nitekim 12. Kalkınma Planı'nda gençlerin korunması için koruma alanlarının ayrıntılı olarak belirtilmesi ve psikolojik destek ve rehberlik hizmetlerine yer verilmesi sosyal hizmet yaklaşımının ağırlık kazandığı bulgusunu destekler niteliktedir (SBB, 2023).

Gençlik ile ilgili bir diğer konu ise eğitim süresinin uzaması ile geç yaşta evliliğin, ilk çocuk sahibi olma ve istihdama katılım yaşının artması gibi birbirinden etkilenen ve aile yapısını etkileyen hususların birlikte değerlendirilmesidir. Eğitim süresinin uzaması ile evlenme yaşının artması arasında doğrusal bir ilişki görülmekle birlikte kadınlar için evlenme yaşı erkeklere göre daha düşüktür. 2023 yılı TÜİK verilerine göre kadınlarda ortalama evlenme yaşı 25,7 iken erkeklerde 28,3'tür (TÜİK, 2024b). Evli genç kadınların oranı da evli genç erkeklerin oranından yaklaşık dört kat (%3,6) daha fazladır (TÜİK, 2024a). Evlenme yaşına yönelik tutum ve politikalar incelendiğinde Aile ve Gençlik Fonu kurulduğu, evlenecek gençleri destekleme projesinin başlatıldığı görülmüştür. Bu girişimlerde aile müessesesinin desteklenmesi, gençlerin sosyal risklere karşı korunması gibi amaçlar öne çıkmaktadır (ASHB, 2024, 15 Şubat). Ayrıca 2025 yılı Aile Yılı olarak ilan edilmiş ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığına bağlı Aile Enstitüsü kurulmuştur (Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, 2024). 2026-2035 yılları Aile ve Nüfus 10 Yılı ilan edilmiş, aile ve

gençlik fonu ile gençlerin evlilik teşvikleri, doğum yardımları, yarı zamanlı çalışma düzenlemesi gibi uygulamalar (ASHB, 2025, 1 Ağustos) ile Aile Enstitüsünün çalışmalarının ana eksenini gençlik haline getirmiştir. Geleneksel aile yapısının korunması, çocuk sayısının artırılması gibi bazı teşvikler de devlet tarafından çeşitli platformlarda dile getirilmekte ve toplum geneline yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır (ASHB, 2025; 2024, 15 Şubat). Buradan da görülmüyor ki kadınların iş hayatına girmesiyle etkilenen aileyi ve geleneksel yapısını koruma ve güçlendirme, kadınların istihdam koşullarını iyileştirme, temel bakım hizmetleri gibi sosyal hizmetlerin devlet tarafından sağlanması anlayışıyla geleneksel aile yapısı desteklenmeye çalışılmaktadır. Ancak gençlik ve aile adına tüm bu çalışmalar yürütülürken sosyolojik bakış açısının geri planda kaldığı gözlemlenmiştir. Evlilik ve aile bağının kurulması için düğün yardımları, doğum oranlarının artırılması için çocuk yardımları ekonomik bir bakış açısının yansımasıdır. Oysa konu yaşam döngülerinin getirdiği sosyal ödevler ve hedefler, popüler kültürün öne çıkardığı yaşam tarzı, ilişkiler ve aile yapısı gibi gençleri aile kurmaya ve çocuk sahibi olmaya yönlendiren ya da engelleyen faktörler gibi sosyolojik bir bakış açısıyla da değerlendirilmeye muhtaçtır.

Girişimcilik ve İstihdam Politikası

Türkiye için demografik fırsat penceresi olan genç nüfusun oranı, azalan doğum oranları ile birlikte giderek daralma eğilimi göstermektedir. Nitekim 2000 yılında genç nüfus oranı %18 iken, 2030 yılında bu oranın %14'e, 2060'da %11,8' düşeceği öngörülmektedir (TÜİK, 2024a). Bununla birlikte önemli bir husus da dezavantajlı bölgelerde doğum oranları daha geç azaldığından, dezavantajlı gençlerin genç nüfus içindeki oranının artması beklentisidir (KB, 2015). Bu konunun dikkate alınması ve öncelikli olarak dezavantajlı gençliğin sorunlarına odaklanan bir eğitim politikası ile buna ilişkin istihdam plan ve programları hazırlanmalıdır.

Birçok politika hedefinin gerçekleşmesi için kilit noktalardan biri istihdamdır. Aile odaklı politikaların, katılımın, aktif vatandaşlığın, sosyal ve kültürel faaliyetlerin, bilimin, sanatın ve üretkenliğin artırılması, geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesi isteniyorsa öncelikle gençlerin özerklik kazanması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, sağlık ve sosyal güvenceye kavuşması gerekmektedir. Ulusal Gençlik ve Politika Belgesi'nde okuldan İş gücü piyasasına geçiş sorunu da ele alınmış, ilgi ve ihtiyaçlar bireysel ve toplumsal bazda değerlendirilmiştir. Bu durum 11. Kalkınma Planı'nda (Türkiye Cumhuriyet Kalkınma Bakanlığı [KB], 2018) da yer bulmuş gençlerin ekonomik yaşama aktif katılımı perspektif olarak girmiştir. Bunun sonucu olarak son yıllarda mesleki eğitime verilen önem artmış, İş gücü piyasasıyla daha fazla eşgüdüm içinde çalışarak istihdam projeleri başlatılmıştır (MEB, 2025a; Suna ve ark., 2020). Ancak mesleki eğitim alan gençler istihdam sorunun yanı sıra alan dışı istihdam, beceri uyumsuzluğu gibi problemler de yaşamaktadır.

Türkiye'de genç işsizliği önemli bir sorun alanı olarak varlığını devam ettirmektedir. 2019 yılına kadar artış eğiliminde olan genç istihdam oranı, 2020 yılından sonra azalmaya başlamıştır. Ancak 2022 yılı verilerine göre genç nüfusun istihdam oranı %37,7'dir. Bu gençlerin %55,3'ü hizmet sektöründe, %31,1'i sanayide, %13,6'sı ise tarım sektöründe çalışmaktadır (TÜİK, 2023). Girişimci olması beklenen gençler, yüksek eğitim düzeylerinde işsiz olarak beklemektedir. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği [TOBB] Genç Girişimciler Kurulu, İş ve İşçi Bulma Kurumu [İŞKUR], Kalkınma Ajansları gibi araçlarla genç istihdamını artırmaya yönelik projeler yürütülse de mevcut veriler gençlerin istihdam konusunda olumlu bir tablo içinde olmadığını göstermektedir. Gençlerin istihdam ve girişimcilik durumlarına ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde girişimcilik ruhu aşılana çalışılan gençlerin %71,7'sinin fırsat bulursa kendi işini kurmak istediği, gençlerin %61'inin ise kamu sektöründe veya kurumsal bir şirkette uzun yıllar çalışabileceği bir işi tercih ettiği görülmektedir. Başka bir çalışmada ise gençlerin %32,5'i kamu sektöründe, %38,2'si ekonomik bir işletmede, %16,1'i ise özel sektörde çalışmak istediğini

belirtmiştir (Özdiç, 2020). 2022 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin %32,4'ü kamuda, %32,1'i özel sektörde, %18,6'sı kendi işinde, %9,1'i yurt dışında ve %5,7'si ise akademide çalışmak istemektedir (İPA-İBB, 2021). Bu konuda ele alınması gereken bir diğer unsur ise ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede olan (NEET) görünmez bir gençlik grubunun varlığıdır. Hatta literatürde ev genci olarak yer almaya başlamıştır (Koç ve Sezgin, 2024). Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO, 2022) raporuna göre Türkiye'de gençlerin %31'i 2022 yılında ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede yer almamaktadır. 2023 TÜİK verilerine göre NEET oranı %22,5'tir (TÜİK, 2024a). Bir düşüş yaşansa da ev genci Türkiye için önemli bir sorun alanıdır (Koç ve Sezgin, 2024). Belki de bu durumun bir sonucu olarak 12. Kalkınma Planı'nda istihdam odaklı politika önlemlerinin önem kazandığı görülmüştür.

Dezavantajlı Gruplar ve Sosyal İçerme Politikaları

İncelenen belgelerde genellikle dezavantajın fiziksel erişim engelleriyle sınırlı olduğu görülmüştür. Bu durum 2019-2021 Yeni Ekonomi Programı ile suça karışan gençlere yönelik hükümlülük süreleri boyunca ve sonrasında destekleyici programlar ve faaliyetler düzenlenmesi kapsamında bir açılımla değişmiştir (SBB, 2018). Devamında 2021 ve 2022 Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında (SBB, 2021; 2022) fiziksel, sosyal ve zihinsel gelişimi destekleyici kültürel, sanatsal, bilimsel faaliyetlere yer verilmesi, yoksulluğun nesiller arası aktarımının azaltılması ve fırsat eşitliğinin sağlanması için bireysel ihtiyaçlara yönelik uygulamalara alan açılması, sadece sportif değil kültürel ve bilimsel faaliyetlerin de erişilebilirliğinin artırılması için çaba güdülmesi sosyal politika perspektifinden önemli bir adımdır. Zira yakın zamana kadar devam eden ve üst politika belgelerinde hala ağırlıkta olan sosyoekonomik dezavantajlar ve fiziksel engellere dair odağın yanı sıra kültürel sermaye eşitsizliğinden kaynaklanan dezavantaja dair de bir pencere açılması gerekmektedir.

11. Kalkınma Planı Gençlik Çalışma Grubu Raporunda gençlerle ilgili temel alanlar; nüfus, eğitim, sağlık, barınma, evlenme ve boşanma, göç, istihdam, eğitim, öğretim ve çalışma sürecinde olmayan gençler, gençlik katılımı ve Suriyeli gençliktir (KB, 2018). Bu alanların eklenmesi sosyal politika açısından önceki dönemlere göre önemli ilerlemeler kaydedildiğini göstermektedir. Nitekim göç konusu dezavantajlı gruplar ve sosyal içerme bağlamında ele alınması gereken önemli konulardan biridir. Ancak bu konunun göç gibi genel bir başlık altında ele alınabilecekken Suriyeli gençler olarak ele alınmasının kapsayıcı olmayan bir tercih olduğu belirtilmelidir. Bu konunun 12. Kalkınma Planında uluslararası göç olarak ayrı bir başlık bulması sosyal politika açısından önemli bir anlayış kazanımı olduğunu göstermektedir (SBB, 2023). Aynı gelişme Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programında 2020 yılı programında yaşanmıştır (SBB, 2020).

Gençlerin insan haklarına saygılı, kapsayıcı bir gençlik ideali açısından mevcut durumlarına bakıldığında, 2022 yılında yapılan bir çalışmada gençlerin %76,5'inin Türkiye'de yaşayan mülteci oranının kendilerini rahatsız ettiğini belirtmesi dikkat çekicidir (TGSP, 2022a). 2024 yılında yapılan bir başka çalışmanın sonuçlarına göre ise gençlerin büyük bir oranı göçmenlere karşı oldukça mesafeli bir tutum sergilemektedir (GÖP, 2024). Bu durum, benimsenen gençlik idealinde yer alan hoşgörü, barış, sevgi ve saygı, birlikte yaşama kültürü, biz olma bilinci gibi değerlerin kazandırılması için yapılan uygulamaların etkililiğinin değerlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Hedeflenen genç profiline ulaşmak ve gençlerin kendini gerçekleştirmeleri için öncelikle onların refah düzeylerini yükseltmek, dezavantajlarını gidermek, fırsat eşitliği sağlamak, bölgesel, kentsel, semtsel, kırsal, sağlık, eğitim, ekonomi vb. tüm alanlardaki dezavantaj ve avantaj farklılıklarını gidermek, gençlerin ekonomik, sosyal ve

kültürel statüleri arasındaki farkı mümkün olduğu kadar yakınlaştırmak, ortak zemine oturtmak, gençlerin hak ve imkânlarına dair bilgi sahibi ve haberdar olma düzeylerini, erişim imkânlarını eşitlemek gerekmektedir. Temel yaşam ihtiyaçlarını karşılayamayan, sosyokültürel ortak bir zemin bulamayan gençlerin birbirine karşı saygı ve hoşgörü göstermelerini beklemek gerçekçi olmayacaktır.

Kültür ve Sanat Politikaları

Türkiye'nin son dönem sosyopolitik yapısında yetiştirilmek istenen gençliğin niteliğine tekrar baktığımızda; kendini bilen, tarihini bilen, geleneğine, ailesine, kültürüne bağlı, çağı takip eden, bilinçli, bilgili, okuryazar, kültürlü, sanata ve edebiyata yatkın, hitabet ve belagat sanatını bilen ve uygulayan, üretken, çevresini etkileyebilen, düşünen, tartışan, savunan ve kendini ifade edebilen bir gençlik ideali vardır. Bu bağlamda Ulusal Gençlik ve Spor Belgesi'nde gençliğin sanata ve kültüre olan ilgisinin sadece popüler olana değil, aynı zamanda kendi geçmişine ve ulusal kültürüne de odaklanması gerektiği, değerlerine, örf, adet, gelenek, görenek, tarih ve dolayısıyla geleceğine sahip çıkacak bir neslin yetiştirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (GSB, 2013a). Bilim, teknoloji, kültür ve sanat alanlarında, kendi içinde istikrarlı, kendi özünde kararlı, kendini iyi tanıyan, dünyaya açık bir gençlik için, ulusal ve uluslararası düzeyde son dönemde benimsenen gençlik politikaları ve uygulamalarında, fiziksel ve düşünsel yolculukları destekleyen bir dizi eylem hayata geçirilmektedir (GSB, 2013b). Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından kültür ve sanat yarışmaları, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenmekte (GSB, 2025) Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kentlerden köylere kadar somut ve somut olmayan kültürel mirası korumaya, somut olmayan kültürel öğelerin kayıt altına alınmasına, somut kültürel öğeleri müzelere dönüştürüp tanıtılmasına dair çalışmalar yürütülmektedir. Birçok tarihi mekân restore edilerek halka sunulmakta, somut olmayan kültürel öğeler çeşitli etkinliklerle yaşatılmaya çalışılmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTİB], 2025). Milli Eğitim Bakanlığı ile koordineli olarak ilköğretim çağında çeşitli kültürel oyunlar tanıtılmakta, oynanmakta ve yaşatılmaya çalışılmaktadır (MEB, 2023). Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla gençlere yaşam boyu öğrenme yoluyla geleneksel ve çağdaş kültür, sanat ve edebiyatla ilgili birçok fırsat sunulmaktadır. Osmanlı Türkçesi, ebru ve hat sanatı, yöneticilik ve liderlik sanatı, drama ve tiyatro gibi geniş bir yelpazede hizmet verilmektedir (MEB, 2025b). Gençlik ve Spor Bakanlığının gençlere yönelik düzenlediği Gençliğin İyilik Ağacı, Gençlik Treni-Bu Vatan Bizim, Lider Gençlik Kampları, Ulu Çınarın İzinde Yolcu, Türkiye Barış Gemisi, Bir Gün Bir Değer, Kuşaklar Buluşuyor gibi faaliyetler; isimlerinden de anlaşılacağı üzere kültürünü ve medeniyetini tanıyan, millî ve evrensel değerleri benimseyen, liderlik ve toplumsal sorumluluk duygusuna sahip genç idealine hizmet etmektedir (GSB, 2025).

Kültürlü ve sanat dallarına eğilimi olan bir gençlik hedefi kapsamında yürütülen çalışmalar bulunmakta iken gençlerin kültür ve sanat faaliyetlerine katılımına ya da gençlik sosyolojisinde ele alınan alt kültür oluşumlarına dair veri odaklı araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu alanda politika geliştirebilmek için gençler arasında yaygın ya da rağbet gören popüler kültür unsurları veri odaklı çalışılmalı ve gençliğin kültür-sanat nabızı tutulmalıdır. Kültür ve sanat alanında yapılan araştırmalara göre gençlerin büyük çoğunluğu düzenlenen kültür ve sanat faaliyetlerden habersizdir ve bu nedenle katılamamaktadır (Gür ve ark., 2012). Türkiye Gençlik STK'ları Platformunun (TGSP) 2024 yılında gençlere yönelik yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, gençlerin %96,5'i kültür-sanat alanında yapılan faaliyetleri takip ettiğini belirtmiştir. Gençlerin %71,6'sı ise ülkede kültür-sanat

alanında yapılan faaliyetleri yeterli bulmadığını belirtmiştir. Bunlar proje bazlı çalışmalar olduğundan kısıtlı kişi sayısı ve sürenin azlığı nedeniyle açıklayıcı olamamaktadır.

Bununla birlikte gençlik politikalarının temel ilkesi olması gereken talep ve beklentilere göre politika geliştirilmesi en çok da kültür ve sanat alanına karakterize edilebilir. Zira gençlerden beklenen kültürel yetkinlik hem kendi kültürüne dair farkındalık, bilgi, beceri ve eylemleri özünde barındırırken aynı zamanda farklı kültürlerle dair de bir okuryazarlık becerisini kapsamakta, geçmiş, bugünü ve geleceği kuşatmaktadır.

Dijitalleşme

Teknolojik gelişmeler artık özellikle gençlerin toplumsal yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Elbette teknoloji ve internetin hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunmaktadır. İncelenen politika dokümanlarında internet ve sosyal medyanın ağırlıklı olarak genç nesil için bir tehdit ve önlem alınması gereken bir olgu olarak değerlendirildiği görülmüştür. Nitekim TGSP'nin 2022 yılında gerçekleştirdiği ankete katılan gençlerin %91,1'i günde bir saatten fazla ekran başında vakit geçirdiğini belirtmiştir. Sosyal medyayı yoğun kullanan bu gençlerin yaklaşık %10'u ise sosyal medyadan asla uzak kalamayacağını belirtmiştir (TGSP, 2022b). Bilişim teknolojilerine dair kullanım durumu bu kadar yaygın ve yüksek olunca üst politika belgelerinde gençlik politikalarında bağımlılıkla mücadelede yeni bir tür olarak kendine yer bulmuştur (SBB, 2018). Bu belgelerde gençliğe dair korumacı bir tutumun olduğu görülmüştür. 2020-2022 Yeni Ekonomi Programı kapsamında, teknolojik açıdan yüksek yetkinliğe sahip gençlik ideali çerçevesinde gençlik kamplarına yazılım, kodlama ve robotik atölyelerinin getirilmesi (SBB, 2019), 21. yüzyılda gençlerin ihtiyaç ve beklentilerinin karşılanması açısından önemli bir adımdır. Ancak teknolojinin getirdiği risklere karşı koruyucu tutum devam etmiştir. Dijital gelişmelerle bütünleşme ve faydalarından azami ölçüde yararlanma çabası, koruyucu tutuma karşı incelenen belgelerde giderek ağırlık kazandığı görülmüştür. Bu tutum değişikliği, belgelerde gerekli düzenlemeler yapılarak gençlerin ruh sağlığı, siber suçlara ve istismara karşı korunma konularında bir dizi düzenlemeyi gündeme getirmiştir. Zira sosyal medyanın yoğun kullanımı iyi oluş üzerinde olumsuz etkileri bulunmaktadır (Allcott ve ark., 2020) ve aşırı kullanımı gençlerde bağımlılık, depresyon, obezite ve anksiyete gibi sorunlara neden olabilmektedir (Al-Samarraie ve ark., 2022). Ayrıca dijitalleşen dünyada kullanım süresi kadar kullanım amacı da önem arz etmektedir. TÜİK 2024 verilerine göre son üç ayda internet kullanım oranı 16-24 yaş grubunda %96,5 ve 25-34 yaş grubunda %97,7 iken tüm yaş gruplarında giderek artan internet kullanımının son üç aydaki kullanım amaçlarına bakıldığında eğitim, mesleki ve özel amaçlı öğrenme faaliyeti için kullanım oranının %13,9 olduğu görülmüştür (TÜİK, 2024c). Eğitim amaçlı bu kadar düşük oranda kullanımı politika belgelerinde görülen gençlerin internet ve sosyal medya kullanımı konusundaki korumacı tutumun ardında yatan neden olabilir. Bu durum bilinçli internet ve sosyal medya kullanımı, teknoloji okuryazarlığı gibi eğitimlerin geliştirilmesine ve toplumsal farkındalık yaratmak amacıyla çocuklara, gençlere ve ailelere yönelik eğitimlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Ayrıca incelenen dokümanlarda hem bu konuya özel olarak hem de genel olarak gençlere ilişkin bir rol karmaşası dikkat çekmektedir. Hem korunmaya çalışılan hem de dijitalleşmeye teşvik edilen bir gençlik söz konusudur. Bu belgelerde gençlerin özne mi yoksa nesne mi, dijitalleşmenin amaç mı yoksa araç olarak mı görüldüğü net değildir. Ağırlık açısından bakıldığında, gençlerin pasif rollerde değerlendirildiğinin baskın olduğu söylenebilir.

Katılım

İncelenen belgelerde, toplumsal, siyasal, sanatsal, bilimsel ve kültürel alanlarda etkin, sorumluluk sahibi ve toplumsal sorunlara duyarlı bir gençlik hedefi ön plana çıkmaktadır. Bu durum Ulusal Gençlik ve Spor Belgesi'nde de kendini göstermiştir. Gençlerin yukarıda sayılan alanlarla ilgili katılım göstermeleri için çeşitli platformların oluşturulması ve gençlerin daha aktif hale getirilmesi hedeflenmiştir. Katılımın ön şartı olarak da demokrasi bilinci, çoğulcu, özgürlükçü anlayış görülmüştür (GSB, 2013a). Bu kapsamda gençlere ulusal ve yerel okul ve belediye, parti gibi katılım mekanizmalarında meclisler kurularak temsiliyetler sağlanmıştır. Karar alma mekanizmalarına gençler de dâhil edilmeye başlanmıştır. Örneğin Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesi Türkiye genelinde gençlerin de katılım gösterdiği bir dizi gençlik çalışmayı neticesinde oluşturulmuştur. Gençlerin katılım yönünün desteklenmesine 12. Kalkınma Planı'nda diğer plan dönemlerine göre daha fazla yer verildiği görülmüştür (SBB, 2023). Ayrıca, Türkiye Millî Gençlik Konseyi'nin etkinleştirilmesi, gönüllülük faaliyetlerinin genişletilmesi ve sivil toplum kuruluşlarının desteklenmesine ilişkin politika tedbirleri de kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte katılım imkânının nasıl tanındığı, bu imkânın sağlandığı kitle, katılımlardaki bilgi ve bilinç düzeyi, katılımın neticesi, karar alma mekanizmalarına ve kararlara gençlerin görüşlerinin ne kadar yansıdığı cevaplanması gereken önemli sorulardır. Toplumsal yaşama katılım gençlik ideallerinde ve politikalarında sıklıkla vurgulanan bir konu olmakla birlikte 2018 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre gençlerin %26,4'ü günlük yaşamlarında toplumsal yaşama katılmadıklarını belirtmiştir (TGSP, 2018). Öğrencilerin %31,7'si yükseköğrenimleri sırasında bir projede yer aldıklarını belirtmiştir. Öğrencilerin %34,8'i üniversitede öğrenci kulüplerine aktif olarak katılmıştır (TGSP, 2022c).

Bu noktada katılımın toplumsal ve siyasal boyutları dikkate alındığında, 2023 yılında yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre gençlerin %17,1'i kendini apolitik olarak tanımlarken, %12,8'i ideolojileri hakkında görüş belirtmek istememektedir (Çağlar ve Çağlar, 2025). Yine aynı araştırmanın sonuçlarına göre gençlerin %95,2'si bir siyasal partiye üye değildir ve %9'u seçim olsa oy vermeyeceğini belirtmiştir. 2024 yılında yapılan bir diğer araştırmanın sonuçlarına göre gençlerin %3'ü siyasi konulara hiç ilgi duymazken, %27'si ise çok az ilgi duymaktadır. Gençlerin %88'i herhangi bir siyasi partiye üye değildir. %3'ü ise bir partiye üyedir ancak aktif değildir. Gençlerin %18'i siyasi konular hakkında bilgi sahibi olduğunu düşünürken, diğer gençler ise bir miktar, çok az veya hiç bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Gençlerin %92'si ara sıra siyasi konuları tartıştığını veya tartışmaktan kaçındığını belirtmiştir. Gençlerin %61'i ise sosyal medyada siyasi konuları hiç veya ara sıra takip etmediğini belirtmiştir. Araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde gençler arasında siyasi katılım ve yeterliliğin oldukça düşük olduğu, bu konuda güvenin ise zayıf olduğu söylenebilir (PAY Gençlik Derneği, 2024). Hükümet politikaları ile fikir, düşünce ve duruş sahibi olması desteklenen gençlerin bu alandan uzak durmak istemeleri dikkate alınması gereken bir husustur. 2018 yılında yapılan bir araştırmaya göre gençlerin %94,44'ü herhangi bir STK'ya üye değilken (TGSP, 2018) 2020 yılında yapılan bir araştırma sonuçlarına göre de 10 gençten 9'u herhangi bir sivil toplum örgütünde üye veya aktif gönüllü olarak yer almamaktadır (TGSP, 2020). İlginç bir şekilde gençlerin üyesi olduğunu belirttiği kurumların %2,5'i aslında STK değildir (TGSP, 2018). Bu durum gençlerin sivil toplum bağlamında bilgi ve farkındalık eksikliğini ortaya koymaktadır. 2023 yılında yapılan bir araştırmaya göre kültür ve sanat alanında faaliyet gösteren STK'lara katılım gençler arasında %10 düzeyinde kalmaktadır (Habitat Derneği, 2023). Gençler tarafından üye olunan STK'ların faaliyetlerinin genellikle yardım ve doğa odaklı olması, sivil toplum örgütlerinin algısını veya fikir, kültür ve inanç alanlarında inisiyatif alan STK'lara karşı temkinli duruş sorgulanmalıdır.

Tartışma

Her ülkenin kendine ait gençlik hedefi ve bu kapsamda geliştirdiği stratejiler, eylemler ülkelerin yönetim yapısına, kültürlerine, ekonomik, sosyal ve siyasi koşullarına göre çeşitlilik arz etmektedir. Örneğin Avusturya'nın gençlik politikası, problemleri gençlere yardım etmek ve gençlerin korunmasını öne çıkarmaktadır. Almanya gençlerin kültürel, siyasal ve sosyal yaşama aktif katılımını ve gelişimini desteklemektedir. Bulgaristan gençlerin kültürel ve sosyal hayata teşvik edilmesi, reform sürecine katılımlarının sağlanması ve yaratıcı ifadelerinin korunmasına odaklanmaktadır. Çek Cumhuriyeti eğitim, istihdam, gençlik katılımı, gençliğin korunması ve sağlık gibi alanlarda gençlik politikalarına öncelik vermektedir. Danimarka gençler için eğitim, tam istihdam, bilgi teknolojilerine erişim, rehberlik hizmetleri ve iyi konut alanları gibi hedefler belirlemektedir. Finlandiya gençlerin yaşam koşullarını iyileştirmeye odaklanan geniş kapsamlı bir gençlik politikası izlemektedir. Fransa gençlerin okul dışındaki dönemleri için eğitim politikalarının geliştirilmesi ve gençlik katılımının desteklenmesini öncelerken, Yunanistan gençlerin sosyal ve ekonomik entegrasyonunu kolaylaştırmakta ve karar alma süreçlerine katılımlarını teşvik etmektedir. İsveç tüm gençlere eşit fırsatlar ve adil koşullar sağlamaya odaklanan bir ulusal gençlik politikası izlemektedir. Lüksemburg gençlik konularından sorumlu bir Gençlik Üst Konseyi'ne sahipken, İspanya bakanlıklar arası gençlik komitesi aracılığıyla gençlik politikalarını yürütmektedir. Hollanda'da devlet, sivil toplum ve aileler gençlik politikasının temel aktörleridir ve gençlik katılımını teşvik etmek amaçlanmaktadır. Portekiz ise gençlerin sosyal ve siyasal hayata katılımlarını teşvik ederek topluma entegrasyonlarını kolaylaştırmayı öncelikli hedef olarak belirlemektedir (Sarıçayır, 2009).

Küreselleşen dünyada gençlik, ülkelerin geleceği için kilit bir rol oynamaktadır. Bu nedenle gençlik politikaları, ulusal sınırların ötesine geçerek uluslararası kuruluşlar ve küresel girişimler tarafından da şekillendirilmektedir. Türkiye'nin gençlik politikaları için de Avrupa Birliği (AB) ve İslam İşbirliği Teşkilatının (İİT) gençlik politikaları konusundaki çalışmaları önemli bir etkiye sahiptir. Bu aktörlerin gençlik idealleri ve politikaları incelendiğinde; Avrupa Birliği'nin gençlerin demokratik katılımını teşvik etmek, sosyal ve sivil katılımı desteklemek ve tüm gençlerin toplumda yer alması için gerekli imkânlarla sahip olmasını sağlamak gibi temel hedefleri öne çıkmaktadır. Bu hedeflere ulaşmak için AB Gençlik Stratejisi, Gençlik için Beyaz Kitap, Lizbon Stratejisi, Erasmus ve Comenius programları gibi girişimler, çeşitli programlar ve stratejiler uyguladığı görülmektedir (Sarıçayır, 2009). Avrupa'da gençliğe dair yapılan veri temelli araştırmalarda aktif katılım, sosyal içerme, genç istihdamı, beceri uyumsuzluğu, göç, yeni iletişim biçimleri ve politik katılım, yükseköğretimde akademik özgürlük temaları öne çıkmaktadır (Avrupa Parlamentosu, 2019).

Avrupa Birliği Gençlik Stratejisi 2019-2027 ve Avrupa Konseyi Gençlik Sektörü Stratejisi 2030 incelendiğinde AB değerleri ve Avrupalı kimliği vurgusunun geçmişte olduğu gibi güncel politikalarda da devam ettiği görülmektedir. Gençlerin çevrim içi platformlardan siyasal katılımı ve barındırdığı tehdit ve fırsatlar, siyasal kurumlara olan güven azalması Avrupa ülkelerinde yoğun bir gündem olarak ele alınan bir başka husustur (Avrupa Parlamentosu 2019). Ancak bu belgelerde diğer gündemler devam etmekle birlikte bir değişim yaşanmıştır. Beklenti odaklı yaklaşıma ek olarak son zamanlarda problem odaklı bir yaklaşımla gençlerin karşı karşıya olduğu sorunlar ve ihtiyaçlar gündeme alınıp ruh sağlığı ve güvenlik gibi konuların da gençlik belgelerinde gündem olarak dâhil olduğu görülmektedir (Hofmann-van de Poll ve Williamson, 2021).

İslam İşbirliği Teşkilatının ise gençlik politikalarında problem odaklı yaklaşımla üye ülkelerdeki gençlerin karşılaştığı zorluklara dikkat çeken ve çözüm önerileri sunan İslam İşbirliği Teşkilatı Gençlik Strateji Belgesi; eğitim, genç istihdamı, sosyal katılım, aşırılıkçılık, girişimcilik, sağlık hizmetleri, evlilik, katılım, gençlik

kuruluşları ve gönüllülük, küreselleşmeden kaynaklanan kültürel zorluklar, göç ve entegrasyon gibi alanlara odaklanmaktadır (İİT, 2016). İslam İşbirliği Teşkilatı üye devletleri içerisinde Avrupa ülkelerine kıyasla görece farklı ekonomik ve politik koşullara sahip olan gençlerin farklı fırsatlar ve zorluklar içerisinde olmasına ve bu durum da farklı gençlik politika yaklaşımlarına alan açmaktadır. Eğitim, istihdam, girişimcilik gibi ortak temalar olsa da içerikler itibari ile gündem yoğunluğu farklılaşmakta, evlilik ya da göç gibi farklı temalara sahip olduğu görülmektedir. İİT üye devletlerinin Ortak Gençlik Stratejisinde; düşük okuryazarlık oranları, cinsiyet eşitsizliği gibi eğitimsel sorunlar, yüksek işsizlik oranları, girişimciliğe uygun olmayan ekosistemler, beceri eksiklikleri ve eğitim ile piyasa ihtiyaçları arasındaki uyumsuzluk, beyin göçü gibi iş gücü piyasasındaki sorunlar, kısıtlı sivil ve politik katılım, sosyal izolasyon ve dışlanma gibi toplumsal sorunlar, zorla evlendirme, şiddet, yetersiz beslenme ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişim gibi refah ve sağlık konularının öne çıktığı kayıt altına alınmıştır (İİT, 2016). Teşkilat içerisindeki ülkelerin koşulları değişmekle birlikte ortak mesele olarak ele alınan bu konular haricinde belgede ülkelerin ulusal gençlik politikalarının önemine yapılan vurgu kıymetli bir yaklaşımdır. Zira ülkelerin ve bölgelerin koşulları ve hedefleri farklılaşmaktadır.

Örneğin Avrupa Birliği ülkelerinde 21,8 milyon genç yoksulluk ve sosyal dışlanma riski altındadır ve 25 yaşın altındaki 3,282 milyon genç işsizlik sorunu yaşamaktadır (Avrupa Parlamentosu, 2019). Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı ise 2023 yılında %11,2 oranındayken 2030 hedefleri %9'un altına düşürmektir (Eurostat, 2024). Türkiye ise ev genci oranları bakımından Avrupa ülkelerinin oldukça üstünde yer almaktadır. Bunda Avrupa ülkelerine kıyasla daha geç bir politika gündemi olmasının etkisi söz konusudur. Nitekim İngiltere'de bu konudaki çalışmalar en az 25 yıllık bir geçmişe sahiptir (Koç ve Sezgin, 2024). İİT üye ülkelerde ya da daha özelden Türkiye'de bu konu görece yeni gündeme alınan konulardandır. Aynı şekilde beceri uyumsuzluğu da dünya gençleri için büyük bir sorundur (CEDEFOP, 2018). Bu da NEET oranlarının artışıyla etkili bir faktördür ki Türkiye'de meslek lisesi mezunları için dahi beceri uyumsuzluğu söz konusudur (Suna ve ark., 2020). Ne yazık ki gençler için istihdam küresel düzeyde kaygı verici bir unsur olarak varlığını korumaya devam etmektedir (ILO, 2024). İstihdam gibi ortak küresel gündemler olsa da ülkelerin öncelikleri ve koşulları çerçevesinde bu konular gençlik özelinde farklı ağırlıklarda çalışılmaktadır.

Avrupa Birliği'nin gençlik politika ve uygulamaları incelendiğinde, giderek yaşanan nüfus nedeniyle ülkelerin geleceği için gençlik konusuna büyük bir önem atfedildiği görülmektedir. Bu durum, gençliğin ülkeler açısından giderek daha fazla bir yatırım projesi olarak ele alınmasına yol açmaktadır. Ancak gençlerin bu süreçte bir özne mi yoksa nesne mi olduğu tartışması Avrupa gündemi için de geleceğin inşası bağlamında önemli bir mesele olarak öne çıkmaktadır. Gençler, bir sosyal politika alanı olmaktan ziyade adeta bir araç gibi konumlandırılmaktadır (Sarıcaayır, 2009). Türkiye'de de benzer bir ikilem yaşanmaktadır.

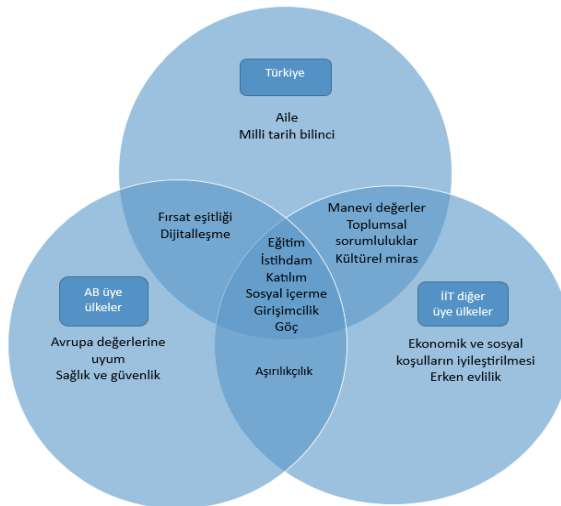
AB, İİT ve Türkiye özelinde beklenen gençlik profili değerlendirildiğinde, Türkiye'nin gençlik vizyonunda bireyin maddi ve maddi olmayan boyutları arasında maddi olmayan yönün görece daha fazla ön plana çıktığı görülmektedir. Politika dokümanlarının içerik analizi sonucunda kendisi, tarihi ve kültürü hakkında farkındalık, bilgi ve yetkinlik sahibi, toplumsal sorumluluk duygusu yüksek, girişimci bir neslin yetiştirilmesi hedefi ön plana çıkmaktadır. Bu hedef doğrultusunda yürütülen uygulamaların sonuçları uzun vadede görülebilir. Ancak mevcut veriler politika uygulamalarının işlevselliği, politikalar ve uygulamalar arası uyumluluk hakkında bir durum analizi yapılmasına olanak tanımaktadır. İstenen gençlik profili ve uygulamaya yönelik politika önlemleri, eylemler ve göstergeler incelendiğinde, hedeflenenin aksine maddi odaklı bir yaklaşımın daha baskın olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, belirlenen hedefler ile uygulanan eylemler arasındaki uyumun

güçlendirilmesine ve politikalar arasında yatay ve dikey düzlemde tutarlılığın sağlanmasına olan ihtiyaç öne çıkmaktadır.

Araştırma sonucunda Türkiye için hedeflenen gençlik profilinin; insan haklarına saygılı, demokratik, kültürel ve insani değerlere sahip, sosyal, sanatsal ve sportif faaliyetlere katılan, kendini ve dünyayı tanıyan, özgüveni yüksek ve yeniliğe açık bireyler olduğu görülmüştür. Bu gençlik, sosyal normları benimseyen, girişimci, üretken ve çevresine duyarlı olup, aile değerlerini koruyan ve geçmiş ile geleceği birleştirebilen özelliklere sahiptir. Bu gençlik ideali ve eğitim alanındaki uygulamalar arasında tam uyumun olmadığı, sosyal-duygusal öğrenme alanlarının gençlik hedefinde yoğun iken eğitim uygulamalarında zayıf olduğu görülmüştür. Bu nedenle gençlik profilinde ortaya konan beceriler bakımından eğitim sisteminin güçlendirilmesi gerekmektedir. Beceri açığının yüksek olması, beceri odaklı eğitim yaklaşımlarının önemine işaret etmektedir. Genç işsizliği ve istihdama geç katılma önemli bir sorundur. Girişimcilik ruhu aşılmanaya çalışılan gençlerin birçoğu kamu sektöründe veya kurumsal bir şirkette uzun yıllar çalışabileceği bir işi tercih etmektedir. Kültür ve sanat politikaları, gençlerin kendi kültürüne ve ulusal kültürüne odaklanmasını ve değerlerine sahip çıkmasını vurgulamaktadır. Bu kapsamda çeşitli etkinlikler düzenlenmekte ve kültürel miras korunmaya çalışılmaktadır. Ancak gençlerin kültür ve sanat faaliyetlerine katılımına dair sınırlı sayıdaki araştırma katılım yetersiz olduğunu göstermektedir. Dijitalleşme, gençlerin toplumsal yaşamının ayrılmaz bir parçası haline gelirken internet ve sosyal medyanın risklerine karşı benimsenen koruyucu tutum pek çok ülke için geçerli bir durumdur (BBC, 2024). Gençlerin toplumsal, siyasal, sanatsal, bilimsel ve kültürel alanlarda etkin olmasını hedeflenirken çeşitli platformlar oluşturulmuş ve gençlerin karar alma mekanizmalarına katılımı sağlanmıştır. Ancak gençlerin siyasi katılım ve yeterliliği düşüktür ve sivil toplum kuruluşlarına katılımı da sınırlıdır.

Türkiye'nin yakın dönem gençlik vizyon ve politika gündemleri ile Avrupa Birliği ülkeleri ve diğer İslam İşbirliği Teşkilatı ülkelerinin gençlik vizyon ve politika gündemleri karşılaştırıldığında benzerlikler ve farklılıklar bulunmaktadır. Ülkelerin ortak ve farklılaşan ağırlıklı gündemleri venn şeması ile şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2. Türkiye, Avrupa Birliği Üye Ülkeleri ve İslam İşbirliği Teşkilatı Diğer Üye Ülkelerin Gençlik Vizyon ve Politika Gündemlerine İlişkin Venn Şeması

Bakıldığında Türkiye'nin yakın dönem gençlik politikalarının, eğitimden istihdama, aileden kültüre kadar birçok alanı kapsadığı ve diğer ülkelerle uyumlu olarak sorun odaklı yaklaşımın ağır bastığı, eğitim, istihdam, aktif katılım gibi konularda ortak gündemlerinin olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Türkiye'nin gençlik politikalarında toplumsal sorumluluklara, kültürel mirasa, aile değerine, milli değerlere ve tarih bilincine diğer ülkelerden farklı olarak daha fazla vurgu yapılmaktadır. İslam İşbirliği Teşkilatı ülkelerinden ekonomik ve sosyal koşullar, erken evlilik, cinsiyet eşitliği gibi sorunlar bakımından farklılaşırken Avrupa Birliği üye ülkeleri ile demokratik katılım, fırsat eşitliği, dijitalleşme gibi konularda ortak gündemlere sahiptir. Türkiye'de beceri gelişimi ve dezavantajlı gruplar üzerine daha fazla düşünülmesi gereken alanlar olarak öne çıkmaktadır. Gençlik politikalarının özellikle aile politikaları ve eğitim politikaları arasında eşgüdüm sağlanarak, bütüncül bir yaklaşım ve tutarlılıkla yürütülmelidir. Ayrıca araştırma sürecinde hemen hemen her hükümet politika dokümanında gençliğe atıfta bulunulmasına rağmen gençlikle ilgili çalışma sayısının, verilerin çeşitliliğinin, derinliğinin ve güncelliğinin sınırlı olduğu görülmüştür. Kalkınma planlarında (SBB, 2023) dahi vurgulanan bu konu, özellikle bu alanda hükümet yatırımlarının (GSB, 2018-2023) gençlik araştırmalarına yönelik bir artış yaşamaması durumu göz önüne alındığında önemli bir sonuçtur. Ancak, alan yazında gençlik araştırmalarının son zamanlarda yoğunlaşması, gençlik projeksiyonları için değerli bir başlangıç noktası sunmaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmanın sonuçları, gençlik politikalarının farklı sektörlerde bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, gençlerin eğitimden istihdama, aileden kültürel katılıma kadar geniş bir yelpazede desteklenmesi önem arz etmektedir. Benimsenen gençlik hedefine ulaşmak için uygulanan politikalar ve gençlik araştırmalarının ortaya koyduğu sonuçlar incelendiğinde aile, eğitim, girişimcilik ve istihdam, dezavantajlı gruplar ve sosyal içermeye, kültür ve sanat, dijitalleşme, katılım temalarında politika uygulamalarının yatay ve dikey eksenlerdeki uyumluluğunun değerlendirilmesi gerektiği görülmüştür. Politika dokümanlarında çizilen na yönelik hedeflerin faaliyet raporlarına tam olarak yansıtılamaması, soyut hedeflerin somut eylemlere dönüştürülebilmesi önemli bir problemdir. Burada asıl yapılması gereken beşerî sermayeye dair üst politika belgelerinde ve eylem planlarında her bir sosyal politika uygulama alanının hedef kapsamında ayrı ayrı derinlemesine incelenmesi ve bütüncül bir anlayışla ele alınmasıdır. Zira hedeflenen gençlik profili toplumun ihtiyaç duyduğu beşerî sermaye profilinden ve gençlerin beklentilerinden farklıysa uygulanan sosyal politikaların her alanda olduğu gibi gençlik alanında da bir karşılığı olmayacaktır. Dolayısıyla hedef kitlenin özellikleri, ihtiyaçları, farklılıkları, yaşanan üst ve alt kültürlerin özellikleri, toplumsal tarih ve demografik özellikler, siyasal ve toplumsal yapı, eğitim sistemi, ekonomik özellikler, beşerî ve ekonomik gelişmişlik durumu, sosyokültürel özellikler dikkate alınarak belirlenen sorun ve ihtiyaçların listelenmesi ve hedef kitleye yönelik refah, sürdürülebilir kalkınma, beceri ve yaşam boyu öğrenme odaklı bir sosyal politika yaklaşımının benimsenmesi gerekmektedir.

Gençlik politikalarına ilişkin metinler bütünsel olarak incelendiğinde gençlerde demokratikliğin bir kültür olarak yerleşmesine, aidiyet hissi üzerinden bir kimlik inşa etmeye, kendini tanımaya, ufuk kazanmaya, başkalarını tanımaya, ufuğun kaynaşmasına, kendini ifade etmenin demokratik yollarını öğrenmeye, desteklenmeye, bir hedef ve ideal uğrunda amaç edinmeye ihtiyaçları olduğu ifade edilebilir. Bunun için öğrenen bir toplumun inşasına ve özellikle aile eğitimine önem verilmesi elzemdir. Zira gençler, toplumda ihtiyaç duydukları tüm özelliklerin ilk deneyimlerini ailede ve okulda yaşamaktadır. Ailede kendini ifade etmeyi, başkalarının görüşlerine saygı duymayı, sorumluluk sahibi olmayı, bir arada yaşamayı, girişimciliği, beden ve ruh dengesi

açısından sağlıklı olabilmeyi rol modelleriyle görerek tecrübe eden gençler daha sonra okulda, iş hayatında, sosyal hayatında tecrübe ederek karakteristik bir özellik haline getirebilirler. Bunun için adım adım çok yönlü bir şekilde planlama yapılmalı ve yerel ve merkezî yönetimlerin, tüm paydaşların birbiri ile tam bir koordinasyon halinde çalışması büyük önem arz etmektedir.

Gençlerin girişimci ve katılımcı olması beklenirken benimsenen korumacı tutumun oranı onları nesne ya da özne olmak arasında bocalayacakları politika alanlarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Oysa gençlik sosyolojik bir olgu olarak politika nesnesi olduğu kadar aynı zamanda bir birey olarak politika öznesidir. Dolayısıyla gençlik politikasına ilişkin metinlerde gençlerin edilgenliği üzerine olduğu kadar aktifliği üzerine de vurgu yapılmalıdır. Gençlik adına yapılacak çalışmalara gençlerin gerçek manada katılımı sağlanmalı, sadece ihtiyaçları değil ilgi ve beklentileri de dikkate alınarak sosyal politikalara yansıtılmalıdır. Gençlik dinamizmi ülkenin küresel hedefleri çerçevesinde kendi ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda ilerlemelerine imkân açan bir yapıda olmalıdır. Gençlik politikalarında tüm kesimlerden gençlerin eşit ve adil temsili gerçekçi politikalar üretmekte kritiktir bir noktadır. Genel politikaların yanı sıra ekonomik, sosyal, kültürel sermaye eşitsizliklerini azaltıcı çalışmaların yürütülmesi, sosyal adalet sisteminin güçlendirilmesi hedeflenen gençlik vizyonunun gerçekleşmesinde etkili bir anahtar olacaktır. Eğitim politikalarının, gençlerin hem akademik hem de sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyecek şekilde revize edilmesi kritik bir gerekliliktir. Yeni eğitim modeli, gençlerin psikolojik sağlamlığını güçlendirmeye yönelik erdem-değer-eylem yaklaşımını benimserken, PISA ve PIAAC gibi uluslararası değerlendirme sonuçlarını dikkate alarak fen, matematik, okuma ve dijital becerilerin geliştirilmesine odaklanmalıdır. Bu çabalar, gençlerin sosyal-duygusal öğrenme becerileriyle entegre edilerek daha kapsayıcı bir öğrenme ortamı yaratılmasını sağlayacaktır. Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla, dezavantajlı bölgelerdeki gençler için özel programlar ve kaynak tahsisleri önceliklendirilmelidir. Bu, burs olanaklarının genişletilmesi, barınma ve ulaşım desteklerinin artırılması ile sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerin çocuklarına yönelik ek destek eğitimlerini içermelidir. Ayrıca mesleki eğitim müfredatlarının, İş gücü piyasasının mevcut ve gelecekteki ihtiyaçlarına göre düzenli olarak güncellenmesi, öğrencilerin staj imkânlarının artırılması ve mezuniyet sonrası istihdam oranlarını yükseltecek mekanizmaların geliştirilmesi, alan dışı istihdam ve beceri uyumsuzluğu sorunlarına yönelik kariyer danışmanlığı ve yönlendirme hizmetlerinin yaygınlaştırılması önerilmektedir. Gençlerin ilgi ve yeteneklerine yönelik çeşitli yaşam boyu öğrenme programlarının sunulması, bu programların içeriğinin, gençlerin değişen ihtiyaçlarına ve beklentilerine göre çeşitlendirilmesi özellikle kültür, sanat, bilim, teknoloji ve girişimcilik alanlarında atölye çalışmaları ve eğitimler ile gençlerin desteklenmesi etkili ve vizyoner bir gençlik politika uygulaması olacaktır.

Gençlerin sağlıklı gelişimi için ailelerin rolü kritik bir öneme sahiptir. Bu nedenle geleneksel aile yapısının korunmasının yanı sıra, farklı aile yapılarını da kapsayan politikalar geliştirilmelidir. Ailelere yönelik psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin erişilebilirliği artırılmalı ve bu hizmetlerin içeriği gençlerin ve ailelerin güncel ihtiyaçlarına göre düzenlenmelidir. Özellikle ergenlik dönemi sorunları, iletişim becerileri ve dijital medya kullanımı gibi konularda ailelere destek sağlanmalıdır. Evlilik yaşının ve çocuk sahibi olma yaşının yükselmesi, çocuk sayısının azalması, nüfusun kendini yenileme oranının düşmesi gibi demografik riskler göz önünde bulundurularak, gençlere yönelik sadece evlilik bağının kurulmasında değil devamlılığının saplanmasında da kritik öneme sahip olan, gençlerin sosyal, ekonomik ve psikolojik olarak güçlenmelerine odaklanan politikalar geliştirilmelidir. Gençlerin eğitimlerini tamamlamaları ve istihdam piyasasına entegre olmaları desteklenirken bu süreçte sosyolojik değişimler, yaşam tarzına dair değişen bakış açıları göz ardı edilmemelidir. .

İstihdam politikaları açısından, özel sektörde gençlerin istihdamını teşvik edecek vergi indirimleri ve sigorta prim destekleri daha etkin hale getirilmelidir. Girişimcilik ekosisteminin geliştirilmesi için gençlere yönelik mentörlük, finansman ve iş geliştirme desteklerinin artırılması elzemdir. Özellikle NEET (Ne Eğitimde Ne İstihdamda Ne Yetiştirmede) olarak tanımlanan gençlerin tespiti ve bu gruba yönelik entegrasyon programlarının oluşturulması, İş gücü piyasasına katılımı artıracaktır. Gençlerin kamu sektörüne olan yoğun ilgisi dikkate alınarak, özel sektörde daha cazip çalışma koşulları ve kariyer olanakları sunulmasına yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması ve gençlerin kendi işlerini kurmalarına yönelik desteklerin artırılması da bu konuda önemli bir rol oynayacaktır. Dezavantajlı bölgelerdeki gençlerin istihdam sorunlarına öncelik veren ve bu bölgelerin ekonomik yapısına uygun istihdam yaratacak politikalar geliştirilmelidir. Bu, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör iş birliğiyle hayata geçirilebilir.

Fiziksel engellerin yanı sıra ekonomik, sosyal ve kültürel sermaye eşitsizliklerinden kaynaklanan dezavantajlar da dikkate alınarak daha kapsayıcı sosyal içermeye politikaları geliştirilmelidir. Göçmen gençlerin eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve istihdam gibi alanlara erişimini kolaylaştıracak ve toplumsal uyumlarını destekleyecek politikalar daha etkin bir şekilde uygulanmalıdır. Gençler arasındaki hoşgörü ve birlikte yaşama kültürünü geliştirmeye yönelik projeler desteklenmelidir. Gençlerin kendi kültürel değerlerini öğrenmelerini ve benimsemelerini sağlayacak etkinlikler düzenlenmeli, aynı zamanda farklı kültürlerle karşı hoşgörülü ve anlayışlı olmalarını teşvik edecek uluslararası gençlik değişim programları ve projeleri desteklenmelidir. Gençlerin kültür ve sanat faaliyetlerine katılımını teşvik edecek mekanizmalar geliştirilmelidir. Bu, ücretsiz veya indirimli etkinlikler düzenlemek, ulaşım imkânları sağlamak ve gençlerin ilgi alanlarına yönelik çeşitli etkinlikler sunmak şeklinde olabilir. Gençlerin sahip oldukları haklar ve mevcut imkânlar konusunda bilinçlenmelerini sağlayacak bilgilendirme ve farkındalık çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır. Bu, okullarda, gençlik merkezlerinde ve dijital platformlarda gerçekleştirilebilir.

Dijitalleşmenin gençler için sunduğu fırsatlar (eğitim, istihdam, katılım vb.) ön plana çıkarılmalı ve gençlerin bu alanlarda yetkinliklerini artırmaya yönelik politikalar geliştirilmelidir. Gençlerin internetin risklerinden korunmalarını sağlayacak bilgilendirme çalışmaları ve teknoloji okuryazarlığı eğitimleri okul müfredatına entegre edilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Ailelere yönelik de benzer eğitimler düzenlenmelidir. Gençlerin aşırı ekran süresi ve dijital bağımlılık gibi sorunlarla başa çıkmalarına yardımcı olacak destek mekanizmaları ve dijital bağımlılıkla mücadele yöntemleri geliştirilmelidir. Gençlerin dijital platformları sadece tüketim aracı olarak değil, aynı zamanda fikirlerini ifade edebilecekleri, bilgi edinebilecekleri ve toplumsal sorunlara çözüm üretebilecekleri alanlar olarak kullanmaları teşvik edilmelidir.

Gençlerin siyasi süreçlere ve toplumsal sorunlara olan ilgisini ve katılımını artırmak için bilgilendirme kampanyaları düzenlenmeli, gençlerin siyasi partilere, karar alma mekanizmalarına, sivil toplum faaliyetlerine, toplum yararı uygulamalarına katılımı teşvik edilmelidir. Gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılımını teşvik edecek projeler, sosyal sorumluluk projeleri ve toplumsal sorunlara çözüm odaklı gençlik inisiyatifleri desteklenmelidir. Gençlik sorunları çok boyutlu olduğu için sosyoloji, psikoloji, eğitim bilimleri, ekonomi, siyaset bilimi gibi farklı disiplinlerden araştırmacıların iş birliği yapması faydalı olacaktır. Araştırma süreçlerine gençlerin aktif katılımını sağlamak, onların perspektiflerini ve deneyimlerini doğrudan öğrenmek açısından önemlidir. Gençlerin gelecek beklentileri, sorunları, kaygıları, hedefleri, motivasyonlarına dair derinlemesine nitel çalışmalar yapmak politikaların şekillenmesinde kıymetli bir kaynak olacaktır. Yeni eğitim modelinin gençlerin değerler, beceriler ve genel refahı üzerindeki kısa, orta ve uzun vadeli etkilerini inceleyen ampirik

araştırmalar yapılabilir. Özellikle modelin hedeflenen huzurlu insan, huzurlu aile ve toplum, yaşanabilir çevre idealine ne ölçüde katkı sağladığı değerlendirilebilir. Gençlerin ilgi duyduğu popüler kültür unsurları ve alt kültür oluşumları hakkında veri odaklı araştırmalar yapılarak, gençlik politikalarının bu doğrultuda şekillendirilmesi sağlanmalıdır.

Araştırma sonucunda gençliğe dair bazı ileri araştırma konuları, alan boşlukları da tespit edilmiştir. Bu kapsamda gençlik çalışmaları yürüten araştırmacılara bazı araştırma konuları önerilmektedir: Gençlerin dürüstlük, eşitlik, hak savunuculuğu gibi modern değerlere verdikleri önem ile misafirperverlik, yerellik ve milliyet gibi geleneksel değerlere verdikleri önemin değişimi ve nedenleri araştırılabilir. Bu durumun toplumsal uyum ve politika oluşturma süreçlerine etkileri incelenebilir. Gençlerin siyasi partilere, sivil toplum kuruluşlarına ve diğer toplumsal katılım mekanizmalarına olan ilgisizliklerinin veya düşük katılım düzeylerinin nedenleri nitel ve nicel yöntemlerle incelenebilir. Gençlerin katılımını artırmaya yönelik stratejiler, modeller geliştirilebilir. Teknolojinin gençlerin sosyal, psikolojik, eğitimsel ve ekonomik yaşamları üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri detaylı olarak araştırılabilir. Dijital bağımlılık, siber zorbalık gibi risklere karşı koruyucu ve önleyici stratejiler geliştirilebilir. Gençlerin kültür ve sanat faaliyetlerine katılım düzeyleri ve katılımı engelleyen faktörler araştırılabilir. Gençlerin ilgi duyduğu popüler kültür unsurları ve alt kültür oluşumları incelenerek gençlik politikalarının bu doğrultuda nasıl şekillendirilebileceği tartışılabilir. Farklı aile yapılarının (geleneksel, tek ebeveynli, vb.) gençlerin eğitimi, sağlığı ve refahı üzerindeki etkileri karşılaştırmalı olarak incelenebilir. Aile eğitim programlarının ve danışmanlık hizmetlerinin etkinliği değerlendirilebilir. Farklı dezavantaj gruplarındaki (sosyoekonomik olarak dezavantajlı, engelli, göçmen, vb.) gençlerin karşılaştığı sorunlar ve ihtiyaçlar derinlemesine incelenebilir. Mevcut sosyal içerme politikalarının bu gençlerin yaşamları üzerindeki etkisi değerlendirilebilir ve daha kapsayıcı politikalar için öneriler sunulabilir. Türkiye'deki gençlerin OECD ortalamasının altında kalan beceri düzeylerinin nedenleri derinlemesine araştırılabilir. Bu araştırmalar, eğitim sisteminin, aile yapısının, sosyoekonomik koşulların ve diğer faktörlerin rolünü inceleyebilir. Ayrıca beceri açığını kapatmaya yönelik etkili politika ve program önerileri geliştirilebilir. Genç işsizliği ve NEET oranının yüksek olmasının yapısal nedenleri araştırılabilir. Bu gençlerin İş gücü piyasasına entegrasyonunu kolaylaştıracak ve NEET oranını düşürecek yenilikçi politika ve program önerileri geliştirilebilir. Gençlerin kişisel ve toplumsal gelişiminde sosyal duygusal becerilerin rolü daha fazla araştırılabilir. Eğitim müfredatında ve gençlik programlarında bu becerilerin nasıl daha etkili bir şekilde geliştirilebileceğine dair çalışmalar yapılabilir. Farklı ülkelerdeki araştırmacılarla iş birliği yapmak, farklı bağlamlardaki gençlik sorunlarını ve politika yaklaşımlarını anlamak, uluslararası karşılaştırmalı gençlik politika analizi yapmak ve güncel tutmak alan yazına önemli katkı sağlayacaktır. Gençlik alanında yapılan araştırmaların daha etkili olabilmesi için ilgili kurumların veri erişimini kolaylaştırması ve araştırmacıların veri paylaşımına teşvik edilmesi önemlidir.

EXTENDED ABSTRACT

Turkey's Youth Vision: A General Overview of Youth through Policy Texts from the 2000-2024 Period

*Zeliha Karaağaç Cingöz**

Introduction

This study provides an in-depth analysis of youth policies in Turkey, starting from the very definition of “youth”. Although youth is often considered a biological concept based on age, this study regards it as a sociological phenomenon, emphasizing that policies are influenced by the administrative, cultural, economic and social structures of a country. The differing age ranges referenced at national and international levels create gaps and inconsistencies in policy and legislation. This study examines youth policies within the framework of development theories (human capital, social capital, participatory development) and social policy approaches (problem-focused, inclusive, rights-based and developmental). This study attempts to present the youth ideal adopted in Turkey in recent times by conducting a content analysis of top-level policy documents. It also provides an evaluation from a social policy perspective, based on youth policy implementations and research reports. The fundamental aim of the study is to understand the youth vision and the current situation of youth in Turkey. In this context, the study seeks to answer the following questions:

1. What kind of youth profile is targeted in the top-level policy documents?
2. Which youth policies and approaches have been adopted within the scope of youth-related goals?
3. What is the current situation of youth according to youth research reports?
4. What are the similarities and differences between Turkey's youth policies and those of other countries?

Methodology

This qualitative study was conducted using a documentation technique and the PRISMA guide. A total of 106 documents published in Turkey over the last 25 years (78 concerning youth policies and practices, and 28 concerning youth research) were reviewed to analyze the current state of the youth ideal, policies and implementations. The documents were subjected to content analysis and evaluated under eight main

* Dr., Ministry of National Education, Ankara, Türkiye, zelihakaraagaccingoz@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5704-7200

themes: youth ideal, education, family, employment and entrepreneurship, disadvantaged groups and social inclusion, culture and arts, digitalization and participation.

Findings

Youth Ideal: The youth vision in policy documents is shaped by three main dimensions: psychological, social and knowledge-competencies. The most significant emphasis is on the social dimension, which includes topics such as social responsibility, cultural heritage, family values and historical awareness. The documents aim for a youth profile that is attached to its history, culture, and values, is socially responsible and is entrepreneurial. However, it is observed that young people are distancing themselves from traditional elements in terms of values.

Educational Policies: While education is considered the primary tool for achieving the desired youth profile, there are inconsistencies between policy goals and their applications. International studies (e.g., PISA, PIAAC) indicate that Turkish youth's basic skills are below the OECD average. Despite the goal of strong social-emotional skills, educational practices in this area are found to be weak.

Family: Family policies focus on preserving the traditional family structure and encouraging marriage. However, the changing lifestyles and sociological perspectives of youth on family are often overlooked.

Social Inclusion: Despite progress in the integration of migrant youth, the distant attitude of young people towards refugees calls into question the effectiveness of policies aiming for tolerance and a culture of co-existence.

Employment and Entrepreneurship: Despite policies encouraging youth employment and entrepreneurship, the majority of young people prefer a job in the public sector or a large corporation. High rates of NEETs (Not in Employment, Education or Training) and a significant skills mismatch, even among vocational high school graduates, are major problems.

Culture and Art: Although youth participation in cultural and artistic activities is encouraged, participation rates remain low.

Digitalization: Internet and social media are primarily viewed as a threat in policy documents, which indicates a protective stance. However, young people mostly use digital platforms for entertainment, highlighting the need for digital literacy education.

Participation: Political and civic engagement among youth is quite low; a large majority define themselves as apolitical and are not members of civil society organizations.

Discussion

Turkey's youth policies show similarities with those of EU and OIC countries on issues such as education, employment and active participation, but they distinguish themselves with a stronger emphasis on social responsibility, cultural heritage, family values and historical awareness. This reflects the unique cultural and social dynamics of Turkey's policies. However, given similar problems at both national and international levels (skills mismatch, NEET rates, lack of political participation), it is clear that youth policies should be addressed with a more holistic and data-driven approach.

Conclusion and Recommendations

This study indicates that youth policies should be addressed with a holistic approach across different sectors. The inconsistencies between policy visions and implementations reveal the challenges of translating

abstract goals into concrete actions. For a sustainable youth vision, the following recommendations are offered:

Curricula should be revised to support both academic and social-emotional development, and equal opportunity programs should be developed for disadvantaged youth. Vocational training should be aligned with labor market needs. Policies should be developed that are inclusive of diverse family structures while preserving traditional values, and family counseling services should be expanded. Policies for the integration of migrant youth should be strengthened. Support for youth employment in the private sector should be increased, and the entrepreneurship ecosystem should be bolstered with mentorship and financial support. Programs for the inclusion of the NEET population into the workforce should be created. Awareness campaigns should be organized to increase youth participation in political, civic and cultural activities. Digital literacy education should be expanded, highlighting the opportunities of digitalization. Youth policies should be approached with a perspective that places young people at the center of the process, not merely as objects of policy, but as active subjects with their own needs and dynamism. This will enable young people to fully realize their potential and help the country achieve its sustainable development goals.

Kaynakça/References

- ADA Araştırma. (2020). COVID-19 Pandemisinin gençler nezdinde psiko-sosyal ve ekonomik etkileri araştırması raporu. 31.07.2025 tarihinde <https://www.adaarastirma.com/rapot/ada-tsgp-genc-raporu.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Allcott, H., Braghieri, L., Eichmeyer, S. ve Gentzkow, M. (2020). The welfare effects of social media. *American Economic Review*, 110(3), 629-676. <https://doi.org/10.1257/aer.20190658>
- Al-Samarraie, H., Bello, K. A., Alzahrani, A. I., Smith, A. P. ve Emele, C. (2022). Young users' social media addiction: Causes, consequences and preventions. *Information Technology & People*, 35(7), 2314-2343. <https://doi.org/10.1108/ITP-11-2020-0753>
- Avrupa Komisyonu. (2013). *Türkiye 2013 ilerleme raporu*. 31.07.2025 tarihinden http://www.a.gov.tr/files/AB_Ilis/AdaylikSureci/IlerlemeRap/2013.pdf adresinden erişim sağlanmıştır.
- Avrupa Konseyi. (1996). *Çocuk haklarının kullanımına ilişkin Avrupa sözleşmesi*, Strazburg, 25.01.1996. <https://rm.coe.int/cocuk-haklar-n-n-kullan-lmas-na-iliskin-avrupa-sozlesmesi/1680a40f34> adresinden 31.07.2025 tarihinde erişim sağlanmıştır.
- Avrupa Parlamentosu. (2019). Research for cult committee – Education and youth in the European Union - Current challenges and future prospects. 31.07.2025 tarihinde [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/629204/IPOLE_STU\(2019\)629204_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2019/629204/IPOLE_STU(2019)629204_EN.pdf) adresinden erişim sağlanmıştır.
- BBC. (2024, 19 Kasım). *Çocuklara sosyal medya yasağı: Türkiye ve dünyada tartışılan kısıtlama modelleri ne?* 31.07.2025 tarihinde <https://www.bbc.com/turkce/articles/czj7m2g4m3o> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı [UNDP]. (2008). *Türkiye 2008 insani gelişim raporu: Türkiye'deki gençlik*. 31.07.2025 tarihinde http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/library/national-hdrs/2008-nhdr/uploads/2012/11/6_Ne_Azarlanan_Ne_Tasarlanan_Genclik.pdf adresinden erişim sağlanmıştır.
- Bradbury, S. ve Kay, T. (2008). Stepping into community? The impact of youth volunteering on young people's social capital. M. Nicholson ve R. Hoye (Eds.), *Sport and Social Capital* (ss. 285-317) içinde. Routledge (Taylor & Francis Groups). 31.07.2025 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/320107588_Stepping_into_Community_The_impact_of_youth_volunteering_on_young_people's_social_capital adresinden erişim sağlanmıştır.

- Braun, V. ve Clarke V. (2019). Psikolojide tematik analiz kullanımı. *Eğitimde Niteliksel Araştırma Dergisi*, 7(2), 873-898. <https://doi.org/10.14689/issn.2148-2624.1.7c.2s.17m>
- CEDEFOP. (2018). *Skills forecast: Trends and challenges to 2030*. 31.07.2025 tarihinde https://www.cedefop.europa.eu/files/3077_en.pdf adresinden erişim sağlanmıştır.
- Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2024). *Aile enstitüsü hakkında Cumhurbaşkanlığı kararnamesi*. Kararname Numarası: 171, Resmi Gazete Tarih: 25/12/2024, Sayı:32763. 31.07.2025 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2024/12/20241225-22.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Çağlar, A. ve Çağlar, T. (2025). The Turkish youth: Views on politics, economic situation, and immigrants in Türkiye. *Sosyoloji Dergisi*, 49, 37-63. <https://doi.org/10.59572/sosder.1644797>
- Çelik, Z. ve Gür, B. S. (2013). Turkey's education policy during the AK Party era (2002-2013). *Insight Turkey*, 15(4), 151-176. 31.07.2025 tarihinde <https://www.insightturkey.com/file/410/turkeys-education-policy-during-the-ak-party-era-2002-2013-fall-2013-vol15-no4> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Dezellan, T. (2023). *Young people's participation in European democratic processes*. 31.07.2025 tarihinde [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/745820/IPOL_STU\(2023\)745820_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/745820/IPOL_STU(2023)745820_EN.pdf) adresinden erişim sağlanmıştır.
- Dünya Ekonomik Forumu [WEF]. (2025). *The future skills alliance*. 31.07.2025 tarihinde <https://initiatives.weforum.org/reskilling-revolution/future-skills-alliance> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD]. (1998). *Human capital investment an international comparison*. 31.07.2025 tarihinde https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/1998/04/human-capital-investment_gigh2633/9789264162891-en.pdf adresinden erişim sağlanmıştır.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD]. (2022). *Recommendation of the council on creating better opportunities for young people*. OECD Legal Instruments. 31.07.2025 tarihinde <https://legalinstruments.oecd.org/en/instruments/OECD-LEGAL-0474> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD]. (2023). *PISA 2022 results, factsheets, Türkiye*. 31. 07. 2025 tarihinde https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/turkiye_d67e6c05-en.html adresinden erişim sağlanmıştır.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD]. (2025a). *Survey of adult skills (PIAAC) Yetişkin beceri araştırması (PIAAC)*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.oecd.org/en/about/programmes/piaac.html> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD]. (2025b). *Adult skills Turkey (Survey of Adult Skills, PIAAC, 2015), Education GPS*. 31.07.2025 tarihinde <https://gpseducation.oecd.org/CountryProfile?plotter=h5&primaryCountry=TUR&treshold=5&topic=AS> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü [OECD]. (2025c). *The OECD learning compass 2030*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.oecd.org/en/data/tools/oecd-learning-compass-2030.html> adresinden erişim sağlanmıştır.
- European Youth Forum. (2012). *Policy paper on youth rights*. 31.07.2025 tarihinde <https://tools.youthforum.org/policy-library/wp-content/uploads/2021/04/Policy-Paper-on-Youth-Rights.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Eurostat. (2024). *Statistics on young people neither in employment nor in education or training*. 31.07.2025 tarihinde https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#:~:text=In%202023%2C%2012.5%20%25%20of%20young%20women%20aged%2015%E2%80%9329,may%20explain%20the%20gender%20gap adresinden erişim sağlanmıştır.
- Gençlik Örgütleri Platformu [GÖP]. (2024). *Gençlik siyasi tercihleri anketi*. 31.07.2025 tarihinde <https://go-for.org/genderin-politik-tercihleri-arastirmasi-2024-raporu-yayinda/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Gill, C., Weisburd, D., Nazaire, D., Prince, H. ve Gross Shader, C. (2024). Building "A beautiful safe place for youth" through problem-oriented community organizing: A quasi-experimental evaluation. *Criminology and Public Policy*, 23(2), 287-325. <https://doi.org/10.1111/1745-9133.12657>
- Gür, B. S. (2016). *Democratization and massification of higher education in Turkey and challenges ahead*. Research and Occasional Paper Series: CSHE.3.16. Center for Studies in Higher Education. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.1.1866.9683>

- Gür, B. S., Dalmış, İ., Kırmızıdağ, N., Çelik, Z. ve Boz, N. (2012). *Türkiye'nin gençlik profili*. SETA Yayınları. 31.07.2025 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/311743645_Turkiye'nin_genclik_profil_i adresinden erişim sağlanmıştır.
- Habitat Derneği. (2023). *Türkiye'de gençlerin refahı anketi-5*. 31.07.2025 tarihinde <https://habitatdernegi.org/yayinlar/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Hofmann-van de Poll, F. ve Williamson, H. (2021). *European youth strategies - A reflection and analysis*. 31.07.2025 tarihinde <https://pjp-eu.coe.int/documents/42128013/101043895/European+Youth+Strategies+-+reflection+paper.pdf/baz2cbo02-9705-620d-3ddb-bc4939c6d3b4> adresinden erişim sağlanmıştır.
- İslam İşbirliği Teşkilatı [İİT]. (2016). *Ortak gençlik strateji belgesi*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.oic-oci.org/docdown/?docID=3051&refID=1121> adresinden erişim sağlanmıştır.
- İstanbul Planlama Ajansı [İPA-İBB]. (2021). *Üniversite mezunu ev genci araştırma raporu*. 31.07.2025 tarihinde <https://ipa.istanbul.gov.tr/yayinlarimiz/arastirma/universite-mezunu-ev-gencleri-arastirmasi-raporu/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- İTAM-KONDA. (2024). *İkinci yüzyılın eşiğinde toplumsal değerler ve gençlik*. 31.07.2025 tarihinde <https://konda.com.tr/uploads/genclik-ve-toplumsal-deg-erler-arastirma-raporu-4a14084372e7295eeefbb7da9136a27a7414c5b622a12e294c62d1c7ceo955.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Koç, B. ve Sezgin, F. (2024). Türkiye'de eğitimde ve istihdamda olmayan gençlik üzerine yapılmış çalışmalara ilişkin bir değerlendirme. *TEBD*, 22(3), 1738-1758. <https://doi.org/10.37217/tebd.1530217>
- Köse, M. F. (2024). Türkiye'de gençliğin toplumsal değişimi: 2011-2023 TÜİK istatistiklerine dayalı bir inceleme. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 12(33), 114-131. <https://doi.org/10.52528/genclikarastirmalari.1501658>
- ManpowerGroup. (2024). *2024 Türkiye yetenek açığı*. 31.07.2015 tarihinde https://manpower.com.tr/blog/2024_yetenek_acigi adresinden erişim sağlanmıştır.
- Özdiñç, A. (Ed.) (2020). *Türkiye'nin gençleri- İleri analizler*. TGSP Yayınları. 31.07.2025 tarihinde <https://tgsp.org.tr/tr/frontend/storage/documents/4me41qCsZNNyduij3FbNsEIIJ7GD6hRViz2fN9j.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., Shamseer, L., Tetzlaff, J. M., Akl, E. A., Brennan, S. E., Chou, R., Glanville, J., Grimshaw, J. M., Hróbjartsson, A., Lalu, M. M., Li, T., Loder, E. W., Mayo-Wilson, E., McDonald, S., ... ve Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: An updated guideline for reporting systematic reviews. *BMJ*, 372, n71. <https://doi.org/10.1136/bmj.n71>
- PAY Gençlik Derneği. (2024). *Gençler apolitik mi?* 31.07.2025 tarihinde <https://www.paygenclikdernegi.org/2024/05/31/gencler-apolitik-mi-calismamiz-yayinda/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Sarıçayır, E. (2009). *Avrupa Birliği gençlik politikaları çerçevesinde gençlik programı ve etkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi.
- Suna, H. E., Tanberkan, H., Eroğlu, E., Gür, B. S. ve Özer, M. (2020). Horizontal skills mismatch in vocational education in Turkey: The reasons for out-of-field employment. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 40(2), 931-955. <https://doi.org/10.26650/SJ.2020.40.2.0101>
- Taban, S. ve Kar, M. (2014). *Kalkınma ekonomisi*. Ekin Basın Yayın Dağıtım.
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB]. (2024). *Ailenin korunması ve güçlendirilmesi için vizyon belgesi ve eylem planı*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/media/165130/ailenin-korunmasi-ve-gu-clendirilmesi-vizyon-belgesi-ve-eylem-planı.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB]. (2024, 15 Şubat). *Evlenecek gençlerin desteklenmesi projesi*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/duyurular/evlenecek-genclerin-desteklenmesi-projesi/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB]. (2025). *Aile eğitim programı*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.aile.gov.tr/ss/aile-ve-toplum-hizmetleri-genel-mudurlugu/aile-egitim-programi/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB]. (2025, 01 Ağustos). *Aile yılı kapsamında bugüne kadar 81 ilde 7 bin 937 faaliyet gerçekleştirildi*. 04.08.2025 tarihinde <https://www.aile.tr/haberler/aile-yili-kapsaminda-bugune-kadar-81-ilde-7-bin-937-faaliyet-gerceklestirildi/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB]. (2018). *Yeni Ekonomi Programı (Orta Vadeli Program) 2019-2021*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişim sağlanmıştır.

- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB]. (2019). *Yeni Ekonomi Programı (Orta Vadeli Program) 2020-2022*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB]. (2020). *2020 yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/yillik-programlar/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB]. (2021). *2021 yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/yillik-programlar/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB]. (2022). *22 yılı Cumhurbaşkanlığı yıllık programı*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/yillik-programlar/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı [SBB]. (2023). *12. Kalkınma planı (2024-2028)*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [ÇSGB]. (2021). *Ulusal genç istihdam stratejisi ve eylem planı 2021-2023*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.cs.gb.gov.tr/cgm/dokumanlar/ulusal-genc-%C4%B1stihdam-stratejisi-ve-eylem-planı/> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB]. (2013a). *Ulusal gençlik ve spor politikası belgesi*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130127-8-1.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB]. (2013b). *Gençlik araştırma çalıştayı*, Gençlik Araştırma Yayını, No: 2. Afşar Matbaacılık.
- Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB]. (2018-2023). *2017,2018,2019,2020,2021,2022 faaliyet raporları*. 31.07.2025 tarihinde <https://sgb.gsb.gov.tr/Sayfalar/3765/3396/faaliyet-raporlari.aspx> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Gençlik ve Spor Bakanlığı [GSB]. (2025). *Kültür ve sanat yarışmaları, sosyal ve kültürel etkinlikler*. 31.07.2025 tarihinde <https://genclik hizmetleri.gov.tr/hizmetlerimiz/sosyal-ve-kulturel-etkinlikler/kultur-ve-sanat-yarisimalari/> , <https://genclik hizmetleri.gov.tr/hizmetlerimiz/sosyal-ve-kulturel-etkinlikler/> adreslerinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı [KB]. (2015). *10. Kalkınma planı (2014-2018) gençlik çalışma grubu raporu*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu-Kalkinma-Plani-Genclik-Calisma-Grubu-Raporu.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Kalkınma Bakanlığı [KB]. (2018). *11. Kalkınma planı (2019-2023) çocuk ve gençlik özel ihtisas komisyonu, gençlik çalışma grubu raporu*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Cocuk-ve-Genclik-Ozel-Ihtisas-Komisyonu-Genclik-Calisma-Grubu-Raporu.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı [KTB]. (2025). *Somut olmayan kültürel miras çalışmaları*. 31.07.2025 tarihinde <https://yakegm.ktb.gov.tr/TR-50839/somut-olmayan-kulturel-miras-envanter-calismalari.html> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). *100 yüz yüze çocuk oyunu*, TEGM. 31.07.2025 tarihinde <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/100cocukoyunu.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2024). *Türkiye yüz yüze eğitim modeli ortak metni*. 31.07.2025 tarihinde <https://tymm.meb.gov.tr/ortak-metin> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2025a). *Meslek liseleri için yeni istihdam odaklı program*. 31.07.2025 tarihinde <https://rdb.meb.gov.tr/meslek-liseleri-icin-istihdam-odakli-yeni-program/haber/32728/trhttps://mtegm.MoNE.gov.tr/www/meslek-liseleri-icin-istihdam-odakli-yeni-program/icerik/3435> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2025b). *Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü kurs programları yaşam boyu öğrenme dalları*. 31.07.2025 tarihinde <https://e-yaygin.meb.gov.tr/pagePrograms.aspxhttps://e-yaygin.MoNE.gov.tr/pagePrograms.aspx> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Gençlik STK'ları Platformu [TGSP]. (2018). *Türkiye gençliği 2018 anketi*. 31.07.2025 tarihinde <https://tgsp.org.tr/tr/galeri/turkiye%E2%80%99nin-gencleri-2018> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Gençlik STK'ları Platformu [TGSP]. (2020). *Türkiye gençliği 2020 ayrıntılı verileri*. 31.07.2025 tarihinde <https://tgsp.org.tr/tr/dokumanlar/arastirmalar-14> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Gençlik STK'ları Platformu [TGSP]. (2022a). *Türkiye gençliği: Mülteci algısı*. 31.07.2025 tarihinde <https://tgsp.org.tr/tr/dokumanlar/arastirmalar-14> adresinden erişim sağlanmıştır.

- Türkiye Gençlik STK'ları Platformu [TGSP]. (2022b). *Türkiye gençliği: Yeni medya algısı*. 31.07.2025 tarihinde <https://tgsp.org.tr/tr/dokumanlar/arastirmalar-14> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Gençlik STK'ları Platformu [TGSP]. (2022c). *Türkiye gençliği: Yükseköğrenim algısı*. 31.07.2025 tarihinde <https://tgsp.org.tr/tr/dokumanlar/arastirmalar-14> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye Gençlik STK'ları Platformu [TGSP]. (2024). *Türkiye gençliği: Kültür sanat algısı*. 31.07.2025 tarihinde <https://tgsp.org.tr/tr/dokumanlar/arastirmalar-14> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2023). *İstatistiklerde gençlik 2023*. 31.07.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Genclik-2022-49670> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2024a). *İstatistiklerde gençlik 2024*. 31.07.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Genclik-2023-53677> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2024b). *İstatistiklerde kadın, 2023*. 31.07.2025 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=İstatistiklerle-Kadin-2023-53675> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK]. (2024c). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2024*. 05.08.2025 tarihinde [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2024-53492) adresinden erişim sağlanmıştır.
- U.S. Department of Education Office. (2007). *Understanding the youth development model*. 31.07.2023 tarihinde <https://educationnorthwest.org/sites/default/files/resources/factsheet13.pdf> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO]. (2022). *Youth employment in Turkey: Structural challenges and impact of the pandemic on Turkish and Syrian youth*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.ilo.org/publications/youth-employment-turkey-structural-challenges-and-impact-pandemic-turkish> adresinden erişim sağlanmıştır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO]. (2024). *Global employment trends for youth 2024*. 31.07.2025 tarihinde https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-11/GET_2024_EN_web4.pdf adresinden erişim sağlanmıştır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü [ILO]. (2025). *Skills needs assessment and anticipation*. 31.07.2025 tarihinde <https://www.ilo.org/topics/apprenticeships/publications-and-tools/digital-toolkit-quality-apprenticeships/system-and-policy-level-key-building-blocks-quality-apprenticeships-system/labour-market-relevance/skills-needs-assessment-and-anticipation> adresinden erişim sağlanmıştır.

Copyright © 2025 **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
 Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2025 • 13(37) • 103-118

ISSN 2791-8157
Başvuru | 06 Şubat 2025
Kabul | 22 Eylül 2025

Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerinin Türk Popülasyonuna Göre İncelenmesi

*Orçun Keçeci**

Öz

Dijital oyun oynamak, modern dönemin en yaygın boş zaman uğraşlarından biridir. Ancak oyuncuların dijital oyunlara bakış açısı birbirinden farklı olup evren içerisinde temsil ettikleri oyunculuk kimliği çeşitlilik göstermektedir. Bu çalışma, Yim vd. (2023) tarafından geliştirilen Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve Türk popülasyonu için geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Araştırmanın evreni Türkiye'de dijital oyun oynayan bireylerden oluşmaktadır. Veri toplamak için katılımcılara kolayda örneklem yöntemi ile ulaşılmıştır. Örneklem olarak pilot çalışmada 240, nihai çalışmada 388 katılımcı yer almaktadır. Veri analizi aşamasında ölçeği Türk popülasyonuna uygunluğunu belirleyebilmek amacıyla açımlayıcı faktör analizi, doğrulayıcı faktör analizi ve iç tutarlılık analizi uygulanmıştır. Ölçeğin orijinal formu, dokuz madde ve tek boyutlu bir yapıdan oluşmakla birlikte, Türkçe versiyonunun faktör analizi sonuçları, Bireysel Kimlik ve Sosyal Kimlik olmak üzere iki ayrı boyutun varlığını ortaya koymaktadır. Bireysel kimlik, oyuncuların oyun içindeki kişisel başarıları, özyeterlik algıları ve bireysel deneyimlerini içerirken; sosyal kimlik, topluluk aidiyeti, sosyal etkileşimler ve oyun topluluklarındaki iş birliğiyle ilişkilendirilmiştir. Elde edilen bulgular, dijital oyun oynama davranışlarının bireysel ve sosyal yönlerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sunarken, bu ölçeğin farklı kültürel bağlamlarda uygulanabilir olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, ölçeğin Türkçe versiyonu, psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir bulunmuş ve Türk popülasyonunda kullanımı uygun bir araç olarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Oyun, Spor, Kimlik, Oyuncu, Ölçek Uyarlama

* Dr., Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye, Türkiye, orcun.kec@gmail.com, Orcid: 0000-0002-1909-409X

Abstract

Playing digital games is one of the most common leisure activities of the modern era. However, gamers' perspectives on digital games differ, and the gamer identities they represent within the universe vary accordingly. The current study aims to adapt the Gamer Identity Scale developed by Yim et al. (2023) into Turkish and evaluate its validity and reliability for the Turkish population. The study population consists of individuals in Turkey who play digital games. Participants were reached using a convenience sampling method, with 240 participants in the pilot study and 388 participants in the final study. During data analysis, exploratory factor analysis, confirmatory factor analysis, and internal consistency analysis were conducted to determine the scale's suitability for the Turkish population. While the original scale consisted of nine items and a unidimensional structure, the factor analysis of the Turkish version identified two distinct dimensions: Individual Identity and Social Identity. Individual identity encompasses players' personal achievements, self-efficacy perceptions, and individual experiences within games, whereas social identity relates to community belonging, social interactions, and collaboration within gaming communities. The findings contribute to a better understanding of the individual and social aspects of digital gaming behaviors and demonstrate the applicability of the scale in different cultural contexts. Consequently, the Turkish version of the scale was found to be psychometrically valid and reliable and is considered a suitable tool for use in the Turkish population.

Keywords: Digital Game, Esports, Gamer, Identity, Scale Adaptation

Giriş

Dijital oyuncu kimliği, modern oyun kültürünün ve dijital ekosistemin merkezinde yer alan bir kavramdır. Oyun dünyasında bireylerin sanal karakterleri, sosyal etkileşimleri ve oyun içi başarılarıyla şekillenen bu kimlik, oyuncuların kendilerini ifade etme biçimlerini yansıtır. Dijital kimlikler, oyuncuların oyun içindeki davranışlarını, kişisel tercihlerini ve topluluk içindeki statülerini belirlerken, aynı zamanda sanal ve fiziksel dünyalar arasındaki sınırların bulanıklaşmasına katkıda bulunur. Bu kimlikler, oyun platformlarının sunduğu özelleştirme seçenekleri, sosyal ağlarla entegrasyon ve oyuncuların çevrim içi itibarları aracılığıyla sürekli evrim geçirir. Bu bağlamda dijital oyuncu kimliği, bireysel deneyimlerin yanı sıra kültürel ve toplumsal etkileşimlerin de bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırmanın amacı; Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasını gerçekleştirerek, ölçeğin Türkiye'deki bireyler üzerinde geçerlilik ve güvenilirlik analizlerini yapmaktır. Çalışma kapsamında ölçeğin yapı geçerliliğinin test edilmesi ve iç tutarlılık katsayısının hesaplanması yöntemleriyle Türk popülasyonunda kullanılabilirliğinin incelenmesi hedeflenmektedir. Böylece, dijital oyuncu kimliğini ölçmeye yönelik kapsamlı ve güvenilir bir araç sunularak, bu alanda yapılacak olan akademik çalışmaların ve eğitimsel uygulamaların bilimsel bir temele dayandırılması amaçlanmaktadır.

Araştırma konusunun net bir şekilde anlaşılabilmesi için konu hakkındaki temel kavramların tanımlarına değinmek gerekmektedir. Konu hakkındaki temel kavramlar ise oyun, dijital oyun, kimlik ve sanal kimlik olarak ifade edilebilir. Bu kavramlarla ilgili tanımlar şu şekildedir:

Oyun: Oyun, belirli kurallar çerçevesinde oynanan, genellikle katılımcıların eğlenme, öğrenme, rekabet etme veya sosyal etkileşim kurma amacıyla dâhil oldukları yapılandırılmış bir etkinliktir (Huizinga, 1971). Oyunlar, özgür iradeyle katılım, belirsiz sonuç, kurallara dayalı sistem ve çoğunlukla sembolik bir anlam taşıma özellikleriyle karakterize edilir. Bu yönüyle oyun, bireylerin hem bireysel gelişimlerine hem de toplumsal kültüre katkı sağlayan önemli bir faaliyettir (Caillois, 2001).

Dijital oyun: Bilgisayarlar, oyun konsolları, mobil cihazlar veya çevrim içi platformlar aracılığıyla oynanan, etkileşimli kurallar ve amaçlar içeren yazılım tabanlı oyunlardır (Salen-Tekinbas ve Zimmerman, 2003). Bu oyunlar, oyuncuya hem eğlence hem de beceri geliştirme, problem çözme, rekabet ve sosyalleşme fırsatları sunar (Juul, 2011).

Kimlik: Kimlik, bireyin kendisini tanımlama biçimini, sosyal çevre tarafından nasıl algılandığını ve kişisel özellikleriyle toplumsal rollerini kapsayan çok boyutlu bir kavramdır (Stryker ve Burke, 2000). Kimlik; bireyin aidiyet hislerini, değerlerini, inançlarını ve kişisel anlatısını şekillendirir (Erikson, 1968).

Sanal kimlik: Sanal kimlik, bireyin dijital ortamda (örneğin sosyal medya, çevrim içi topluluklar, dijital oyun evrenleri) kendisini temsil etme biçimidir (Donath, 2002). Kullanıcı adları, avatarlar, dijital karakterler veya çevrim içi profiller aracılığıyla oluşturulur. Sanal kimlik, bireyin gerçek kimliğini yansıtabilir, yeniden kurgulanmış bir versiyonunu temsil edebilir veya tamamen farklı bir kimlik performansı ortaya koyabilir (Zhao ve ark., 2008).

Literatür İncelemesi

Dijital oyunların popülaritesi günden güne artış göstermektedir. Eğlence Yazılımı Derneği'nin (Entertainment Software Association) yaptığı bir ankete göre her yaş grubundan birey haftada en az bir kez dijital oyun oynamaktadır (ESA, 2021). Bu sayıdan biraz daha fazlası haftada ortalama 7 saatten fazla dijital oyun oynamaktadır. Anket ayrıca, tüm dijital oyuncuların %80'inin 18 yaş ve üzerindeki yetişkinlerden oluştuğunu ve ortalama yaşın 31 olduğunu ortaya koymuştur. Dijital oyun oynamanın yanı sıra, başkalarının dijital oyun oynarken izlenmesi de oldukça popülerdir (Johnson ve Woodcock, 2019a). YouTube ve Twitch gibi platformlar, canlı dijital oyunların küresel bir izleyici kitlesi tarafından takip edilmesini mümkün kılmaktadır. Güncel raporlara bakıldığında ise Eğlence Yazılımı Derneği'nin sonuçları 18 yaş ve üzeri bireylerin %60'ının dijital oyun oynadığı, dijital oyunculuk yaş ortalamasının 36'ya yükseldiğini göstermektedir. Ayrıca dijital oyun oynama aktivitesinin Z ve Y kuşaklarının yanı sıra Baby Boomer (Bebek Patlaması) ve Silent Generation (Sessiz Kuşak) bireyleri arasında da yaygınlaştığı gözlemlenmektedir (ESA, 2025).

Başkalarının dijital oyun oynadığını izlemeye ve rekabet etmeye olan ilgi, esporun doğuşuna zemin hazırlamıştır. Espor; profesyonel dijital oyun müsabakaları (Scholz, 2019), bilgisayar aracılığıyla gerçekleştirilen insan spor müsabakaları (Hamari ve Sjoblom, 2017), sanal ve rekabetçi elektronik oyunlar (DiFrancisco-Donoghue ve ark., 2019) ve dijital oyunların spor, iş dünyası ve medya ile harmanlanmış bir şekli (Martoncik, 2015) olarak tanımlanmıştır.

Tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde, dijital oyun oynamak, oynanışını yayınlamak ve espor, dünya genelinde milyarlarca dolarlık bir endüstriyi ve milyonlarca bireyi kapsayan bir alan haline gelmiştir. Bu bağlamda, araştırmacıların sıradan dijital oyun tüketicileri ile dijital oyunlara ve ilgili sosyal dünyalara derinden bağlı bireyleri doğru bir şekilde ayırt etmesi önemlidir. Bu derinden bağlı bireyler için dijital oyunlar, davranışlarının şekillendiği ve ifade edildiği bir ortam olabilir. Bu tür bireyler giderek artan bir şekilde "gamer" (oyuncu) olarak adlandırılmaktadır (Cwil ve Howe, 2020; Kort-Butler, 2020).

Bugüne kadar, espor oyuncularını da dâhil olmak üzere oyuncuları inceleyen davranışsal araştırmalar, bir kişinin oyuncu olup olmadığını belirlemek için çeşitli farklı yaklaşımlara dayanmıştır. Kullanılan

yöntem ve ölçüt çeşitliliği, bir çalışmayı diğerine kıyaslamak açısından zorluklar yaratmaktadır. Örneğin, araştırmalar genellikle oyuncuları sıradan dijital oyunculardan ayırmak için iki aşamalı bir yaklaşım benimsemiştir: İlk olarak katılımcıya dijital oyun oynayıp oynamadığı sorulur, ardından “kendinizi bir oyuncu olarak görüyor musunuz?” sorusu yöneltilir (Cwil ve Howe, 2020; Kowert ve ark., 2012).

Benzersiz bir yöntem olarak, bir çalışmada oyuncu kimliği, bir grafik araç yardımıyla ölçülmüştür. Bu araç, biri “benlik”, diğeri “oyuncu kimliği”ni temsil eden iki daireden oluşan Venn diyagramları dizisini göstermektedir. Her iki dairenin farklı düzeylerde örtüşmesi, farklı oyuncu kimliği seviyelerini temsil etmektedir (De Grove ve ark., 2015).

Bu yaklaşımlar, oyuncu davranışını anlamak için başlangıç niteliğinde bir temel sağlamış olsa da, daha ayrıntılı ve çok maddeli bir ölçek, katılımcıların öz kavramları üzerinde daha derinlemesine düşüncelerine olanak tanıyabilir. Bu tür bir düşünme, oyuncular ve oyuncu olmayanlar arasında daha doğru bir ayırım yapılmasını sağlayabilir. Ayrıca, çok maddeli ölçekler, geçerlilik ve güvenilirlik açısından geniş çapta bilinen avantajlara sahiptir (Anderson ve Gerbing, 1982).

Profesyonel espor oyuncuları üzerinde yapılan bazı araştırmalar da mevcuttur. Kendini oyuncu olarak tanımlayan bireyler ile profesyonel espor oyuncuları arasında bir miktar, ancak tam olmayan bir örtüşme olması muhtemeldir. Bununla birlikte, bu örtüşmenin boyutu bilinmemektedir ve bu durum, bu iki araştırma hattını ortak bir ölçütle birleştirme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu durum, pek çok çalışmada espor oyuncularını doğru ve güvenilir bir şekilde tanımlamak için tutarlı bir yaklaşım olmadığını göstermektedir. Gelişmiş ve çok maddeli bir oyuncu kimliği ölçeği, örnekleme yönteminden bağımsız olarak, tüm gelecekteki espor ve oyun araştırmalarında bireyleri karşılaştırmak için bir temel sağlayabilir. Elbette, böyle bir ölçek; espor oyuncuları, dijital oyuncular ve sıradan dijital oyun oynayan bireyler arasında daha doğru ve güvenilir bir ayırım yapılmasını mümkün kılacaktır. Aslında, mevcut espor araştırmalarının ihtiyaçlarına ilişkin bir tanım, espor oyuncularını ve onların topluluklarını tanımlamak için daha iyi ölçütler geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Cranmer ve ark., 2021).

Literatürdeki boşluğa yanıt olarak Yim vd. (2023) tarafından, çok maddeli bir ölçüm materyali aracılığıyla oyuncu kimliğinin ölçülmesi önerilmektedir. Teorik olarak, kişisel kimlik iki süreçle geliştirilir: 1) Bireyleşme: Bireyin kendisini toplumdaki genel diğerlerinden ayırt etme sürecidir. 2) Sosyal Bağlılık: Bireyin, toplum içinde kendisiyle benzer düşünen bir topluluk ya da alt grup içinde kendini konumlandırma sürecidir (Josselson, 1980; Waterman, 1985). Bu iki süreç karşılıklı olarak birbirini güçlendirir, çünkü özgün bir topluluğa üyelik, bireyin kendisini daha geniş toplumdan ayırmayı amaçlayan bağımsızlık eylemlerini destekler.

Günümüzde en popüler boş zaman etkinliklerinden biri olan dijital oyunlara ciddi bir şekilde dâhil olma ve ilişkili topluluklara üye olma, özgün ve belirgin bir kimliğin sembolü olabilir. Böyle bir kimliğin değerlendirilmesi, bireyin kendisini nasıl tanımladığını ve bireyin benzer düşünce yapısına sahip bir gruba ait olma duygusunu hesaba katmalıdır. Mevcut oyuncu çalışmaları, oyuncuların dijital oyunları oynamayı olduğu kadar, sosyal grup üyeliğini de değerli bulduklarını göstermektedir (Stone, 2019).

Bu araştırma kapsamında dijital oyuncu kimliği ile ilgili bir ölçek Türk kültürüne adapte edileceği için dijital oyun sosyolojisi hakkında Türkiye’de gerçekleştirilmiş çalışmalara da değinmek gerekmektedir.

Türkiye’de dijital oyun olgusu, toplumsal dönüşüm, kültürel pratikler ve bireysel davranışlar bağlamında farklı açılardan incelenmiştir. Örneğin, Tor ve Irmak (2022) dijital oyunların postmodern bir kimlik ve tüketim kültürü içinde nasıl konumlandığını tartışmış, oyunların yalnızca eğlence aracı olmaktan öte toplumsal bir ifade biçimine dönüştüğünü vurgulamışlardır. Benzer biçimde, Kepenek (2020) dijital oyunların gündelik yaşam pratikleriyle iç içe geçtiğini ve gençler arasında kimlik inşasında önemli bir rol üstlendiğini ortaya koymuştur. Akyıldız-Munusturlar ve Munusturlar (2018) ise Bilgisayar Oyunları Motivasyon Ölçeği’ni geliştirerek, bireylerin oyunlara yöneliminde eğlence, kaçış, sosyalleşme ve öğrenme gibi boyutların öne çıktığını göstermiştir. Bu ölçek geliştirme çalışmaları, oyun deneyiminin yalnızca bireysel değil aynı zamanda toplumsal motivasyonlarla da şekillendiğini kanıtlamaktadır. Kilci (2020) tarafından yürütülen araştırmada, dijital oyunların gençlerin sosyal ilişkilerini dönüştürme gücü öne çıkarılmış ve özellikle çevrim içi etkileşimler aracılığıyla yeni bir toplumsal aidiyet formunun geliştiği belirtilmiştir. Demirel (2022) ise dijital oyunların oyuncuların boş zaman pratiklerini, toplumsal rollerini ve kültürel tüketim biçimlerini yeniden yapılandığına işaret etmiştir. Ayrıca, Bayrak ve arkadaşları (2023) dijital oyunların gençler arasında popüler kültürün önemli bir bileşeni haline geldiğini ve bu yönüyle kuşaklar arası etkileşimlerde yeni ortaklık alanları yarattığını göstermektedir.

Bu çalışmalar, Türkiye bağlamında dijital oyunların bireysel kimlik inşası, sosyal aidiyet, motivasyonel yönelimler ve kültürel tüketim kalıpları açısından güçlü bir araştırma alanı oluşturduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği’nin Türk kültürüne uyarlanması, yalnızca bireysel düzeyde kimlik algısını ölçmekle kalmayıp, aynı zamanda oyunların sosyolojik boyutlarını da daha iyi anlamamıza katkı sağlayacaktır.

Dijital Oyuncu Kimliğine Etki Eden Unsurlar

Pierre Bourdieu’nun geliştirdiği habitus, bireylerin sosyal geçmişlerinden, kültürel sermayelerinden ve yaşam deneyimlerinden türeyen kalıcı eğilimler bütünüdür. Habitus, bireylerin dünyayı algılama, yorumlama ve eyleme geçme biçimlerini belirler. Bu kavram, bireyin seçimlerinin tamamen özgür olmadığına, aynı zamanda toplumsal yapıların etkisiyle şekillendiğine işaret eder. Habitus, birey ile toplum arasındaki çift yönlü ilişkiyi (yapının bireyi şekillendirmesi ve bireyin yapıyı yeniden üretmesi) açıklayan bir köprü işlevi görür (Bourdieu, 2008).

Dijital oyuncu kimliği, bireylerin oyun oynarken geliştirdikleri ve sanal topluluklarda sergiledikleri kimlik biçimlerini ifade eder (Shaw, 2012). Bu kimlik, bireyin toplumsal geçmişinden, kültürel sermayesinden ve dijital deneyimlerinden beslenir. Habitus kavramı, bu süreci anlamada güçlü bir analitik çerçeve sunmaktadır. Oyuncuların oyun seçimleri, oyun oynama biçimleri ve topluluk içindeki konumları, habitus aracılığıyla şekillenir. Örneğin, yüksek kültürel ve teknolojik sermayeye sahip bireyler, espor odaklı rekabetçi oyunlarda kimlik inşa ederken; daha sınırlı kaynaklara sahip bireyler mobil oyunlar ya da ücretsiz çevrim içi platformlarda oyunculuk kimliği geliştirebilir (Consalvo, 2009). Habitus, oyuncuların oyun deneyimlerini nasıl yorumladığını ve kimliklerini nasıl inşa ettiklerini belirler. Shaw (2010), oyuncu kimliğinin yalnızca bireysel tercihlerle değil, aynı zamanda toplumsal normlarla ve kültürel bağlamla şekillendiğini vurgular. Örneğin, cinsiyet, yaş ya da etnik köken gibi sosyal kategoriler, oyun pratiklerini ve kimlik performanslarını etkiler. Habitus, oyuncuların çevrim içi topluluklarda benimsedikleri roller ve

aidiyet duygusuyla da ilgilidir. Oyun içi davranış biçimleri, avatar seçimi veya iletişim tarzı, habitus'un dijital ortamdaki tezahürleridir (Taylor, 2009). Bu sayede oyuncular, hem gerçek dünyadaki sosyal konumlarının izlerini taşır hem de dijital kültürde yeni kimlik formları üretirler. Dijital platformlarda geçirilen zaman, oyuncuların habitus'unu dönüştürür. Örneğin Twitch veya Discord gibi platformlarda edinilen yeni normlar, oyunculuk kimliğinin bir parçası haline gelir. Böylelikle habitus, yalnızca bireyin toplumsal geçmişinden değil, dijital kültürün sürekli yeniden üretilen pratiklerinden de beslenir (Johnson ve Woodcock, 2019b).

Dijital oyuncu kimliğinin temelleri, Erling Goffman tarafından 1959 yılında öne sürülen Benlik Sunumu modeliyle de açıklanabilir. Bu modele göre toplumsal yaşamdaki bireyler, sahnede rol yapan aktörlere benzetilir. İnsanlar, farklı toplumsal durumlarda farklı roller üstlenir. Birey, toplumsal etkileşimlerde başkalarının algısını yönetmeye çalışır. Bu süreçte kullandığı jestler, sözler, beden dili ve semboller aracılığıyla belli bir imaj sunar (Goffman, 2002). Çevrim içi dijital oyunların da sosyal bir ortamda gerçekleştiği düşünüldüğünde, oyuncuların avatarlar ve kullanıcı adları aracılığıyla kendilerine özgü bir benlik performansı sergilediği görülmektedir. Bu durum, Goffman'ın teorisinin sanal ortamlara uygun bir alt yapı sunduğunun göstergesidir. Nitekim Goffman'ın yüz yüze etkileşimlerdeki benlik sunumu yaklaşımını, Turkle (1999) çevrim içi ortamlara uyarlayarak kimliğin çoklu, akışkan ve performatif bir biçimde yeniden inşa edilebildiğini göstermektedir. Turkle, çevrim içi ortamlarda kullanıcıların farklı adlar ve avatarlar aracılığıyla alternatif benlikler yarattıklarını ve bu kimliklerin de tıpkı sahnede rol yapan aktörler gibi perforce edildiğini vurgular. Bu yaklaşım, Goffman'ın toplumsal yaşam için önerdiği modelin Turkle'in belirttiği üzere sanal dünyada da geçerli olduğunu ve bireylerin çevrim içi etkileşimlerde benliklerini yeniden kurgulayarak farklı toplumsal roller sergilediklerini ortaya koymaktadır.

Dijital oyuncu kimliği, bireylerin oyun dünyasındaki sosyal etkileşimlerini, kişisel deneyimlerini ve toplumsal algılarını derinden etkileyen bir olgudur. Bu kimlik, yalnızca bireyin oyun içi performansına değil, aynı zamanda Sosyal Kimlik Teorisi bağlamında topluluk aidiyetine de bağlıdır. Örneğin, oyuncuların bir oyun topluluğuna katılımı, bu topluluğun değerlerini ve normlarını benimsemesini sağlarken, psikososyal refahları üzerinde önemli etkiler yaratabilir (Kaye, 2019). Bu kimliğin kişisel ve sosyal göstergeleri, bireylerin oyunla ilişkilerini ve bu ilişkilere yükledikleri anlamı belirlemektedir (De Grove ve ark., 2015).

Dijital oyuncu kimliği, bireylerin oyunla ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkar ve kişisel deneyimler, toplumsal dinamikler ve kültürel bağlamlar tarafından şekillendirilir. Oyuncuların kimliklerini inşa etme süreçleri, oyun içi avatar seçimleri, başarıları ve sosyal etkileşimleriyle doğrudan ilişkilidir (Van Looy, 2015). Bu süreçte, Dijital oyunların sunduğu kişiselleştirme ve özelleştirme araçları, bireylerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanır.

Cinsiyet, dijital oyuncu kimliğinin oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyet normları, oyuncuların kimliklerini ifade etme biçimlerini şekillendirmekte ve oyun kültüründeki cinsiyetçi dinamikleri gözler önüne sermektedir (Vermeulen ve ark., 2016). Kadın oyuncuların kimliklerini inşa süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar ise dijital oyun kültürünün hegemonik erkek kimliğiyle nasıl şekillendiğini göstermektedir (Kivijärvi ve Katila, 2022; Kuss ve ark., 2022).

Dijital oyuncu kimliği, bireylerin kimlik oluşum süreçlerini desteklerken, aynı zamanda duygusal düzenleme kapasitelerini de geliştirebilmektedir. Oyunlar, bireylerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanırken, kimliklerinin duygusal ve sosyal yönlerini de pekiştirir (Ritterfeld, 2009). Bunun yanı sıra, dijital oyunlar, oyuncuların sanal ve gerçek dünya arasındaki sınırları sorgulamalarına ve toplumsal söylem içinde yeni anlamlar yaratmalarına olanak tanır (Grooten ve Kowert, 2015).

Dijital oyuncu kimliği, sanal dünyalar ile fiziksel gerçeklik arasında bir köprü görevi görür. Oyuncular, oyunlarda kazandıkları başarılar ve oluşturdukları sosyal bağlar yoluyla fiziksel dünyadaki itibarlarını ve kimliklerini de etkileyebilirler (Shaw, 2012). Bu bağlamda, dijital oyuncu kimliği, bireylerin sanal dünyalarda kendilerini ifade etme biçimlerinin fiziksel yaşamlarına nasıl yansındığını anlamak için önemli bir araçtır.

Oyuncuların oyun içindeki etkileşimleri, dijital kimliklerini şekillendiren en önemli faktörlerden biridir. Oyun toplulukları, bireylerin aidiyet duygusunu güçlendiren ve onları sosyal olarak destekleyen platformlar sunar. Bu topluluklar, aynı zamanda oyuncuların değer ve normlara uyum sağlayarak dijital kimliklerini geliştirmelerine olanak tanır (Grooten ve Kowert, 2015).

Dijital oyuncu kimliğinin inşasında bireyin çeşitli isteklerinin etkisi bulunmaktadır. Bu istekler arasında anonimleşme, onaylanma, yalnızlaşma ve yabancılaşma kavramları dikkat çekmektedir. Anonimlik, oyunculara sanal ortamlarda gerçek kimliklerini gizleyerek özgürce hareket etme imkânı tanır. Bu durum, Goffman'ın (2002) "ön sahne" ve "arka sahne" ayrımında arka sahneyi dijital dünyaya taşıyan bir mekanizmadır; çünkü anonimlik, oyuncuların norm dışı davranışlar sergilemesine fırsat verebilir (Suler, 2004). Onaylanma isteği, dijital oyuncuların performansları, başarıları veya oyun içi davranışlarıyla birlikte topluluklardan kabul görmeyi arzulaması ile açıklanmaktadır. Bu onaylanma, oyuncu kimliğinin pekiştirilmesinde önemli bir motivasyon kaynağıdır (Heng ve ark., 2021). Yalnızlık, dijital oyunculuk deneyiminde hem bir neden hem de bir sonuç olabilir. Oyuncular yalnızlık duygusuyla oyunlara yönelirken, bu durum bazılarında daha derin yalnızlık hissine dönüşebilir (Wang ve ark., 2019). Yabancılaşma ise oyuncunun çevrim dışı topluluklardan kopukluk hissetmesiyle ilişkilidir. Bu durumda oyuncular, oyun içi etkileşimlere daha fazla yönelerek, oyun dünyasında kimlik bulmaya çalışır (Heng ve ark., 2021).

Yöntem

Bu çalışmada, Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması yapılırken ölçek uyarlama sürecine ilişkin yaygın kabul görmüş prosedürler izlenmiştir. Dolayısıyla bu araştırma nicel yöntemler kapsamında yürütülmüştür. Uluslararası ölçek uyarlama çalışmaları için önerilen yöntemler (Beaton ve ark., 2000; Brislin, 1970) doğrultusunda, dilsel ve kültürel uyumun sağlanması amacıyla sistematik bir yaklaşım benimsenmiştir.

Öncelikle, ölçeğin orijinal dili olan İngilizce metin iki bağımsız uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Daha sonra, iki Türkçe çeviri, bir uzlaşma toplantısı ile birleştirilerek nihai bir Türkçe taslak oluşturulmuştur. Bu taslak, başka bir grup bağımsız uzman tarafından geriye çeviri yöntemi ile yeniden İngilizceye çevrilmiş ve orijinal metinle karşılaştırılarak anlam eş değeri değeri değerlendirilmiştir (Hambleton ve ark., 2004).

Dilsel uyum sağlandıktan sonra, ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek için açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi (AFA ve DFA) uygulanmıştır. Geçerlilik analizlerine ek olarak, ölçeğin güvenilirliğini incelemek

amacıyla Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı yöntemi kullanılmıştır (Field, 2018). Tüm bu süreçler, ölçeğin Türk kültürüne uygun, geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olarak kullanılabilmesi için sistematik bir şekilde yürütülmüştür.

Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği

Araştırmada Türkçe uyarlaması gerçekleştirilen ölçek, Yim ve arkadaşları (2023) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin orijinal versiyonu 9 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin yanıt seçenekleri beşli likert tipinde olup “1-hiç katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-kararsızım, 4-katılıyorum, 5-tamamen katılıyorum” anlamına gelmektedir.

Ölçeğin orijinal versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliğini kanıtama çalışmalarında açımlayıcı faktör analizi için 296, doğrulayıcı faktör analizi için 295 katılımcıdan veri toplanmıştır. O çalışmada yapılan analizler sonucunda iç tutarlılık katsayısının (Cronbach's Alpha) .90, yapı güvenilirliğinin (CR) .90 ve açıklanan ortalama varyansın (AVE) .50 olduğu belirlenmiştir. Bu ölçümler neticesinde ölçeğin veri toplamak için geçerli ve güvenilir bir materyal olduğu kanıtlanmıştır.

Veri Toplama

Bu çalışmanın evreni, Türkiye’de dijital oyun oynayan bireylerden oluşmaktadır. Evrenin bütününe yönelik genelleme yapılabilecek sonuçlar elde etmek amacıyla, örneklem seçimi için kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemle, ölçeğin faktörel yapısını belirleyebilmek için pilot çalışma kapsamında dijital oyun deneyimi olan 240 katılımcıya ulaşılmıştır. Faktörel yapının belirlendiği ölçeği doğrulamak amacıyla ise pilot çalışmada yer almayan 388 katılımcıdan veri toplanmıştır. Osborne ve Costello’ya (2019) göre, nicel araştırmalarda kullanılan ölçeğe dâhil edilen madde sayısının en az on katı büyüklüğünde bir örneklem büyüklüğüne sahip olmak ideal kabul edilmektedir. Bu referans baz alındığında, pilot ve nihai çalışmalardaki örneklem büyüklükleri, ölçeğin güvenilirlik ile geçerlilik analizlerinin gerçekleştirilmesi için yeterli olarak kabul edilmektedir. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan bu katılımcılar, ülkenin çeşitli yerlerinden gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırma, farklılık testlerinin uygulanmasını gerektiren bir amaç taşımadığı için veri toplama aşamasında katılımcıların demografik özelliklerine yönelik detaylı bilgilere gereksinim duyulmamıştır. Fakat örneklem hakkında yüzeysel bilgi sahibi olabilmek adına yaş, cinsiyet ve tercih edilen oyun türü hakkında veri toplanmıştır. Yaş ortalaması pilot çalışmada 21,24 ve nihai çalışmada 21,77 olarak tespit edilirken ortalama altı ve ortalama üstü olan gruplar arasında homojen bir dağılım gerçekleşmiştir. Aynı şekilde oyun türü değişkeninde de birinci şahıs nişancı (FPS), çevrim içi çok oyunculu savaş arenası (MOBA) ve spor kategorilerinde aktif olan katılımcılar hem pilot hem nihai çalışmada homojen bir dağılım göstermektedir. Ancak cinsiyete göre dağılımda erkek katılımcılar lehine heterojen bir yapı söz konusudur. Bu durumun, evrenin yapısını yansıttığı varsayılmaktadır. Bu bağlamda, örneklemin evreni temsil niteliğinin olduğu düşünülmektedir. Aynı zamanda, Helsinki Deklarasyonu’nda belirtilen ilkelere (World Medical Association, 2013) uygun olarak katılımcılara gönüllülük esasına dayalı hakları hem sözlü hem de yazılı olarak bildirilmiştir.

Veri Analizi

Ölçek uyarlama çalışmaları, hedeflenen kültürel bağlama uygun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirmek için çeşitli istatistiksel analizlerin sırasıyla gerçekleştirilmesini gerektirir. Bu bağlamda, SPSS

ve AMOS programları kullanılarak aşağıdaki analizler yapılmıştır:

Ölçek maddelerinden elde edilen puanların normallik varsayımını karşıladığını belirlemek amacıyla öncelikle verilerin normallik dağılımı analiz edilmiştir. Bu süreçte, çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiş, ± 2 aralığında olup olmadıklarına bakılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2019).

Pilot çalışma kapsamında, ölçeğin faktörel yapısını ortaya koymak amacıyla 240 katılımcı üzerinden Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Analiz kapsamında Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi ile örneklem yeterliliği ve Bartlett küresellik testi ile faktör analizi için uygunluk değerlendirilmiştir. KMO değerinin 0.80'in üzerinde olması ve Bartlett testi sonuçlarının anlamlı çıkması, faktör analizi yapılabilirliğini göstermektedir (Field, 2018).

Faktörler, Dunteman (1989) tarafından belirtilen belirli kriterler göz önünde bulundurularak belirlenmiştir. Bu kriterlerden biri, özdeğer istatistiğidir; özdeğeri 1'den büyük olan faktörler anlamlı kabul edilirken, özdeğeri 1'den küçük olan faktörler dikkate alınmamıştır. İkinci kriter, her faktörle ilişkili toplam varyansı gösteren scree testi olup, grafiğin dik bir düşüşten daha yumuşak bir düşüşe geçtiği noktaya kadar olan faktörler dikkate alınmıştır. Maddelerin hangi faktöre bağlandığını tespit etmek amacıyla faktörlerin birbirinden bağımsız içeriklere sahip olduğu düşünüldüğü için varimax tekniğinden yararlanarak dönüşümlü faktör yüklerine bakılmıştır. Faktör yükü 0.4'ün altında kalan maddeler ölçeğe dâhil edilmemiştir.

AFA sonuçlarının ardından nihai çalışma kapsamında, elde edilen faktör yapısının model uyumunu değerlendirmek amacıyla 388 yeni katılımcı üzerinden Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanarak model uyum indeksleri incelenmiştir. Modelin iyi bir uyum gösterdiğini kanıtlamak için ki-kare/serbestlik değeri, karşılaştırmalı uyum indeksleri, mutlak uyum indeksleri ve artık temelli uyum indeksleri değerlendirilmiştir (Hu ve Bentler, 1999). Modelin geçerliliği için alt boyutların açıklanan ortalama varyansı (AVE) ve yapı güvenilirliği (CR) değerlerine bakılmıştır. Verilerin model için geçerli ve güvenilir kabul edilebilmesi için Fornell ve Larcker (1981) tarafından öne sürülen açıklanan ortalama varyans değerinin en az 0,50 ve yapı güvenilirliği değerinin en az 0,60 olma kriterleri baz alınmıştır.

Ölçeğin güvenilirliğini değerlendirmek için Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır. Cronbach's Alpha değerinin 0.7 ve üzerinde olması, ölçeğin güvenilir olduğunu göstermiştir (Nunnally, 1978). Bunun yanı sıra, alt boyutlar için ayrı ayrı iç tutarlılık katsayıları ve madde-toplam korelasyonları incelenmiştir.

Bulgular

Ölçek geliştirmenin adımları olarak; pilot çalışma kapsamında açıcı faktör analizi, nihai çalışma kapsamında doğrulamalı faktör analizi ve güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Bu adımlara ilişkin bulgular aşağıdaki kısımlarda yer almaktadır.

Açımlayıcı Faktör Analizi

Geçerlilik ve güvenilirlik ile ilgili değerlendirmeler yapılmadan önce ölçekte yer alan maddelerin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Bu kontrolün sağlanmasında basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılmış ve tüm maddelerin ± 2 aralığında olduğu görülmüştür. Bu bulgu, açıcı faktör analizi aşamasına geçmenin uygun olduğunu göstermektedir.

240 katılımcının dâhil olduğu AFA aşamasında öncelikle verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmek için KMO değeri ölçülmüş ve Bartlett küresellik testi sonucunun anlamlı olup olmadığı dikkate alınmıştır. Ölçümler sonucunda KMO değerinin 0.92 ve Bartlett küresellik değerinin ise 0.00 olduğu bulgulanmıştır. Bu değerler, veri setinin faktör analizi için anlamlı ve uygun olduğunu göstermektedir.

Faktör analizinin gerçekleştirilmesinde öncelikle özdeğeri 1'den büyük olan faktörler değerlendirmeye alınmıştır. Analiz sonuçlarına göre ölçeğin Türkçe versiyonunda, orijinal verisyonundan farklı olarak 2 faktörden oluşan bir yapı ortaya çıkmıştır. Aşağıdaki tabloda dönüşümlü faktör yüklerine ilişkin değerler yer almaktadır.

Tablo 1. Dönüşümlü faktör yükleri

Madde/Faktör	Faktör 1	Faktör 2
Madde 1	.642	
Madde 2	.637	
Madde 3	.598	
Madde 4	.648	
Madde 5	.661	
Madde 6	.610	
Madde 7		.723
Madde 8		.707
Madde 9		.718

Tablo 1 incelendiğinde, dönüşümlü faktör yüklerinin ölçeği iki alt boyuta ayırdığı görülmektedir. Ölçek maddelerinde yer alan ifadelerin anlamına bakıldığında Faktör 1'e bağlanan maddelerin bireysellik ile ilgili, Faktör 2'de yer alan maddelerin toplulukla ilgili içeriklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum sonucunda literatürde yer alan bilgilerden yararlanarak Faktör 1 "Bireysel Kimlik", Faktör 2 ise "Sosyal Kimlik" olarak adlandırılmıştır.

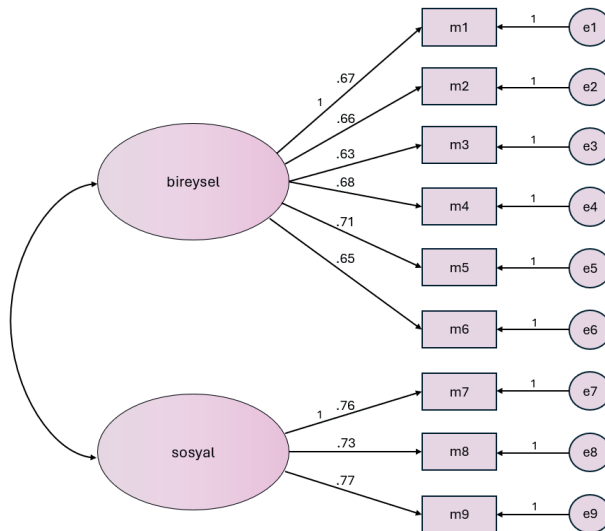
Doğrulamalı Faktör Analizi

İlk olarak pilot çalışmadan farklılaşan katılımcıların verdiği yanıtlara göre yeni veri setinin normallik dağılımına bakılmıştır. Pilot çalışmada olduğu gibi tüm maddelerin basıklık ve çarpıklık değerleri ± 2 aralığında yer alıp normal dağılım gösteriyor olarak kabul edilmektedir. 388 katılımcının dâhil olduğu DFA aşamasında ölçeğin AFA sonucunda elde edilen 2 faktör ve 9 maddeden oluşan hali analiz edilmiştir. Analiz neticesinde ortaya çıkan değerlerin yorumlanmasında model uyum indeksleri ve standardize edilmiş regresyon yükleri dikkate alınmıştır. Aşağıdaki tabloda bu değerlere yönelik bulgular aktarılmaktadır.

Tablo 2. Model uyum indeksleri

Model Uym Kriteri	Kabul Edilebilir Değer	Bulgulanan Değer
CMIN	$\leq 0,05$	0,00
CMIN / DF	≤ 5	2,54
Karşılaştırmalı uyum indeksleri		
NFI	$\geq 0,90$	0,93
TLI	$\geq 0,90$	0,92
IFI	$\geq 0,90$	0,93
CFI	$\geq 0,95$	0,95
RMSEA	$\leq 0,08$	0,02
Mutlak uyum indeksleri		
GFI	$\geq 0,85$	0,88
AGFI	$\geq 0,85$	0,91
Artık temelli uyum indeksleri		
RMR	$\leq 0,08$	0,01

Tablo 2 incelendiğinde, veri setinden elde edilen değerlerinin kabul edilebilir uyum değerleri referans alındığında faktör yapısına uygunluk gösterdiği anlaşılmaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin standardize edilmiş regresyon yükleri de 0.6'nın üzerinde yer almaktadır. Bu bulgular değerlendirildiğinde ölçeğin Türkçe versiyonunun 9 madde ve 2 faktörlü yapısıyla geçerli olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Şekil 1. Doğrulayıcı faktör analizi diyagramı

Şekil 1 incelendiğinde, Bireysel Kimlik faktörüne yüklenen maddelerin standardize edilmiş faktör yükleri .63 ile .71 arasında değişmektedir. Bu değerler, ilgili maddelerin bireysel kimlik boyutunu orta-yüksek düzeyde temsil ettiğini göstermektedir. Sosyal Kimlik faktörüne yüklenen üç maddenin yükleri ise .73 ile .77 arasında değişmiş ve güçlü faktör yükleri sergilemiştir. Bu durum, sosyal kimlik boyutunun ölçek kapsamında oldukça tutarlı bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır. DFA sonucunda elde edilen bu yükler, açıklayıcı faktör analizinde elde edilen bulgularla büyük ölçüde paralellik göstermektedir. Özellikle Sosyal Kimlik boyutunun yüksek faktör yükleriyle desteklenmesi, çevrim içi oyun topluluklarıyla aidiyetin Türk örnekleminde güçlü biçimde ön plana çıktığını göstermektedir. Bireysel Kimlik boyutu da kabul edilebilir faktör yükleriyle, oyunculuğun kişisel benlik algısındaki yerini yansıtmaktadır.

Güvenilirlik Analizi ve Ölçeğin Nihai Formu

Son olarak, geçerliliği kanıtlanan ölçeğin 2 faktörlü yapısına göre güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Güvenilirliği belirleyebilmek için faktörlerin Cronbach (1951) Alpha iç tutarlılık katsayıları ölçülmüştür. Aşağıdaki tabloda ölçeğin Türkçe versiyonu ile birlikte faktörlerin güvenilirlik oranları yer almaktadır. Aynı zamanda faktörlerin AVE ve CR değerleri de bu tabloda yer almaktadır.

Tablo 3. Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türkçe versiyonu

Madde	İfade	Faktör	α	AVE	CR
1	Oyunlarla ilgili birçok hedefim var.	Bireysel Kimlik	.839	.615	.734
2	Oyun, öz kimliğim için merkezi bir faktördür.				
3	Oyuncu olmak, benim için basitçe oyun oynamaktan daha fazlasını ifade ediyor.				
4	Oyun oynamayı sık sık düşünüyorum.				
5	Oyuncu olmaktan gurur duyuyorum.	Sosyal Kimlik	.898	.632	.771
6	Oyun konusunda bana yardımcı olacak şeyler yapıyorum.				
7	Oyun hakkında diğer insanlarla konuşmama olanak tanıyan gruplardayım.				
8	Oyuncu topluluğuyla güçlü bir bağ hissediyorum.				
9	Bir oyuncu topluluğunun aktif bir üyesiyim.				

Tablo 3 incelendiğinde, ölçeğin Türk katılımcılar üzerinde kullanılabileceği nihai hali görülmektedir. Faktörlerin iç tutarlılık katsayılarına bakıldığında .839 ve .898 olarak ölçümlenmiştir. Cronbach (1951), 0.8 ile 0.89 arasının çok iyi derecede güvenilir olduğunu belirtmektedir. 0.5'ten büyük olması gereken AVE değerlerinin .615 ve .632 olarak ölçüldüğü ve 0.6'dan büyük olması gereken CR değerlerinin ise .734 ve .771 olarak ölçüldüğü görülmektedir.

Tüm bulgular değerlendirildiğinde, Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin 9 madde ve 2 faktörlü yapısıyla Türk popülasyonuna uygun olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tartışma

Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması süreci, bu ölçeğin farklı bir kültürel bağlamda kullanılabilirliğini ve geçerliliğini ortaya koyarak önemli bulgular sağlamıştır. Çalışma, ölçeğin orijinal formunda yer alan dokuz maddeyi korurken, yapısal olarak iki farklı faktöre ayrıldığını göstermiştir: Bireysel Kimlik ve Sosyal Kimlik. Bu bulgu, oyuncu kimliğinin bireysel ve sosyal yönlerinin, farklı kültürel bağlamlarda daha belirgin hale gelebileceğini ortaya koymaktadır (De Grove ve ark., 2015).

Orijinal ölçeğin tek boyutlu yapısından iki faktöre geçiş, bireylerin oyun içi kimliklerini yalnızca bireysel özellikler temelinde değil, aynı zamanda sosyal etkileşimler ve topluluk aidiyeti bağlamında değerlendirdiğini göstermektedir. Daha önce yapılan çalışmalar, oyuncuların kimliklerini oyun toplulukları içindeki sosyal bağlara dayandığını vurgulamaktadır (Kuss ve ark., 2022). Türk popülasyonunda bu tür bir ayrımın gözlemlenmesi, toplulukların sosyal yapısının oyuncu kimliğine katkısını daha net bir şekilde açıklamaktadır.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması sırasında yapının iki faktöre ayrılması, kültürel farklılıkların oyuncu kimliği algısını nasıl şekillendirdiğine dair ipuçları sunmaktadır. Türkiye gibi kolektivist özelliklerin ön planda olduğu toplumlarda, sosyal kimlik ve topluluk aidiyeti daha belirgin olabilir. Bu, bireysel kimlik ile sosyal kimlik arasındaki ayrımın, bireylerin dijital oyun oynama davranışlarını anlamada önemli olduğunu göstermektedir.

Türk popülasyonu üzerinde yapılan analizler, ölçeğin psikometrik olarak güvenilir ve geçerli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu, ölçeğin farklı kültürel bağlamlarda da kullanılabilir bir araç olduğunu göstermektedir. Benzer ölçek uyarlama çalışmalarında da kültürel bağlamın etkisinin göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmektedir (Stotler, 2019).

Bu çalışmada ölçeğin Türkçeye uyarlanması sonucunda tek boyutlu yapının “bireysel kimlik” ve “sosyal kimlik” olmak üzere iki alt boyuta ayrılması, dijital oyun bağlamında kimlik oluşumunun hem bireysel hem de toplumsal temsiller üzerinden gerçekleştiğine işaret etmektedir. Bu durum, Tajfel ve Turner'ın (2004) Sosyal Kimlik Teorisi ile örtüşmektedir. Sosyal kimlik, bireylerin ait oldukları gruplar aracılığıyla benliklerini tanımladıklarını ve bu aidiyetin davranışsal eğilimlerini şekillendirdiğini savunur. Türkçe uyarlamada sosyal kimlik boyutunun belirginleşmesi, oyuncuların kendilerini yalnızca bireysel özellikleri üzerinden değil, aynı zamanda ait oldukları topluluklar ve oyun ağları üzerinden tanımlama eğilimini yansıtmaktadır. Bu bulgu, özellikle Türkiye'de oyun topluluklarının kimlik inşasında güçlü bir sosyal referans kaynağı olarak işlev gördüğünü göstermektedir.

Benzer şekilde, Bourdieu'nun (2008) habitus kavramı, bireylerin toplumsal çevreleri aracılığıyla geliştirdikleri eğilimlerin ve pratiklerin kimlik oluşumunda merkezi rol oynadığını vurgular. Oyuncuların kültürel pratikleri, oyun oynama biçimleri ve topluluklarla etkileşimleri, bireysel kimlik algısıyla birleşerek sosyal kimlik boyutunu pekiştirmektedir. Bu açıdan ölçeğin iki boyutlu yapısı, oyunculüğün yalnızca bireysel tercih ve benlik algısı değil, aynı zamanda kültürel habitus'un içselleştirilmiş bir yansıması olduğunu göstermektedir.

Öte yandan, Goffman'ın (2002) benlik sunumu yaklaşımı, bireylerin sosyal etkileşimlerde kendilerini belirli roller üzerinden sunduklarını ve kimliğin performatif yönünü vurgular. Oyuncular, kendilerini bireysel kimlik boyutunda “ben bir oyuncuyum” şeklinde tanımlarken; sosyal kimlik boyutunda diğer oyuncularla etkileşimleri, çevrim içi topluluklardaki davranışları ve oyun kültürüne kattıkları performatif unsurlarla kimliklerini sunmaktadır. Böylece, oyuncu kimliği hem bireyin kendi içsel benlik algısını hem de topluluk içinde sergilenen ve onaylanan performansları kapsamaktadır.

Bu karşılaştırmalar, Türkçe uyarlamada ortaya çıkan iki boyutlu yapının yalnızca metodolojik bir farklılık değil, aynı zamanda kuramsal bir zenginleşme olduğunu göstermektedir. Ölçek, bundan sonraki araştırmalarda oyun kimliğinin bireysel, kültürel ve toplumsal boyutlarının bütüncül biçimde incelenmesine olanak sağlayacaktır.

Sonuç

Bu çalışma, Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve ölçeğin Türk popülasyonuna uygunluğunu değerlendirmeye yönelik önemli bulgular sağlamıştır. Elde edilen sonuçlar, orijinal ölçeğin tüm maddelerinin geçerli olduğunu, ancak ölçeğin yapısının iki faktöre ayrıldığını ortaya koymuştur: “Bireysel Kimlik” ve “Sosyal Kimlik”. Bu bulgu, oyuncu kimliğinin bireysel ve sosyal yönlerinin, farklı kültürel bağlamlarda belirginleşebileceğini göstermektedir. Özellikle Türk kültürünün kolektivist yapısı, oyuncu kimliği üzerindeki sosyal etkileşim ve topluluk aidiyeti gibi faktörlerin önemini daha da vurgulamıştır.

Ölçeğin Türkçe versiyonunun psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Bu, ölçeğin farklı demografik gruplar ve popülasyonlar üzerinde uygulanabilirliğini artırmaktadır. Bireysel kimlik boyutu, oyuncuların oyun deneyimlerini kişisel başarılar, özyeterlik ve özelleştirme unsurları çerçevesinde nasıl şekillendirdiğini anlamaya yardımcı olurken; sosyal kimlik boyutu, topluluk aidiyeti, sosyal bağlar ve oyun içi iş birliğinin önemini ön plana çıkarmaktadır. Bu bağlamda, ölçeğin iki faktörlü yapısı, oyuncu kimliğinin çok boyutlu doğasını anlamak için daha kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır.

Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması, oyuncu kimliğiyle ilgili anlayışı genişleten bir katkı sunmaktadır. Bulgular, bireysel ve sosyal kimlik arasındaki ayrımın, farklı bağlamlarda dijital oyun oynama deneyimlerini anlamak için kritik bir çerçeve sağladığını göstermektedir. Bu çalışma, ölçeğin farklı bağlamlarda daha etkin kullanılmasına yönelik yeni yollar sunmakta ve dijital oyun kültürü üzerine yapılacak araştırmalar için önemli bir başlangıç noktası oluşturmaktadır.

Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları, orijinal olarak tek boyutlu yapıda geliştirilen Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlanması sonrasında iki ayrı alt boyuta ayrıldığını göstermiştir. “Bireysel Kimlik” ve “Sosyal Kimlik” adı verilen bu alt boyutlar, oyuncu kimliğinin hem kişisel benlik algısıyla hem de toplumsal aidiyet unsurlarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Böylece, ölçeğin temel amacı olan bireylerin kendilerini bir oyuncu olarak tanımlama düzeyini ölçme işlevi korunmakla birlikte, Türk örneğinde bu kavramın daha çok boyutlu bir yapıda şekillendiği anlaşılmaktadır. Yim ve ark. (2023)'ne ait orijinal çalışmayla benzer şekilde, oyuncu kimliği bireylerin oyun oynama davranışları, espor takımına katılımı ve oyunla ilgili niyetleriyle anlamlı ilişkiler göstermektedir. Bununla birlikte, Türkçe uyarlamada sosyal boyutun belirginleşmesi, Türkiye'de oyun toplulukları ve sosyal etkileşimlerin kimlik inşasında

daha güçlü bir rol oynadığını düşündürmektedir. Bu durum, ilerleyen araştırmalarda oyuncu kimliğinin kültürel bağlamlarda farklı boyutlarda ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Ayrıca, ölçeğin farklı demografik gruplarda ve farklı oyun türlerinde test edilmesi, hem geçerliliğini güçlendirecek hem de espor ve dijital oyun çalışmaları için yeni araştırma alanları açacaktır. Dolayısıyla, bu uyarlamanın Türkiye'de yapılacak araştırmalara, oyun kimliği ile motivasyon, performans, topluluk aidiyeti ve psikososyal süreçler arasındaki ilişkilerin daha kapsamlı biçimde anlaşılmasına katkı sunacağı değerlendirilmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma, Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve Türk popülasyonunda geçerliliğinin değerlendirilmesine odaklanmıştır. Ancak çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır.

Çalışmada kullanılan örneklemin çeşitliliği sınırlıdır. Katılımcılar, belirli bir yaş aralığı, eğitim seviyesi veya oyun oynama alışkanlıklarına sahip bireylerden oluşmuş olabilir. Daha geniş ve heterojen bir örneklem, sonuçların genellenebilirliğini artırabilir.

Çalışma, Türk kültürüne özgü bağlamda gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, farklı kültürlerdeki oyuncu kimlik yapılarını tam olarak yansıtmayabilir. Kültürlerarası karşılaştırmalı çalışmalar, bu sınırlamayı aşmak için önem arz etmektedir.

Çalışma, farklı oyun türlerinin (örneğin, MMORPG, FPS, mobil oyunlar) oyuncu kimliği üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde incelememiştir. Farklı türlerin, bireysel ve sosyal kimlik boyutları üzerindeki etkileri farklı sonuçlar ortaya çıkarabilir.

Araştırma, kesitsel bir tasarıma sahiptir ve zamana bağlı değişimleri değerlendirmemektedir. Uzunlamasına çalışmalar, oyuncu kimliğinin dinamiklerini ve zamanla nasıl değiştiğini anlamak için faydalı olacaktır.

Katılımcıların kendi beyanlarına dayalı veri toplama yöntemi, yanlışlık riskini beraberinde getirebilir. Özellikle sosyal kimlik gibi toplumsal bağlamlara duyarlı boyutlarda, yanıtların sosyokültürel normlardan etkilenmiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Öneriler

Ölçeğin farklı demografik gruplar (ör. yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi) üzerinde uygulanması, bireysel ve sosyal kimlik faktörlerinin bu gruplar arasında nasıl farklılık gösterdiğini anlamaya yardımcı olabilir. Özellikle kadın ve erkek oyuncuların kimlik algıları arasındaki farklılıklar, dijital oyun kültüründeki toplumsal cinsiyet dinamiklerini daha net bir şekilde ortaya koyabilir.

Farklı oyun türlerinin (örn. MMORPG, FPS, mobil oyunlar) bireysel ve sosyal kimlik üzerindeki etkileri incelenmelidir. Bu, oyun türlerinin oyuncu kimliği üzerindeki etkisini anlamak için daha ayrıntılı bir çerçeve sunabilir.

Farklı kültürlerde oyuncu kimliği algısının nasıl şekillendiğini anlamak için kültürlerarası karşılaştırmalı çalışmalar yapılabilir. Bu tür araştırmalar, oyuncu kimliğinin evrensel ve kültüre özgü yönlerini daha iyi anlamaya olanak tanır.

Dijital oyunlarla sosyal medya etkileşimlerinin oyuncu kimliği üzerindeki etkileri incelenmelidir. Sosyal medyanın oyun topluluklarının dinamiklerini nasıl şekillendirdiği, oyuncu kimliğinin sosyal boyutuna yönelik yeni bir perspektif sunabilir.

Oyun bağımlılığı veya aşırı oyun oynama davranışı gösteren bireyler için geliştirilecek müdahalelerde, bireysel ve sosyal kimlik boyutlarının dikkate alınması faydalı olabilir. Bu, oyuncuların oyun deneyimlerinin sağlıklı bir şekilde desteklenmesine katkı sağlayabilir.

Dijital oyunların eğitimsel ve gelişimsel amaçlarla kullanımı için, oyuncu kimliğinin sosyal boyutları göz önünde bulundurulabilir. Özellikle, iş birliği ve takım çalışması gerektiren oyunların, bireylerin sosyal becerilerini geliştirmede nasıl bir rol oynayabileceği araştırılabilir.

Oyun geliştiricileri, bireysel ve sosyal kimlik boyutlarını göz önünde bulundurarak, daha çeşitli ve kapsayıcı oyun deneyimleri sunabilirler. Özellikle, kadın oyunculara yönelik temsiliyetin artırılması ve toksik davranışların azaltılmasına yönelik tasarımlar teşvik edilebilir.

EXTENDED ABSTRACT

Examination of the Psychometric Properties of the Gamer Identity Scale in the Turkish Population

Orçun Keçeci*

Introduction

Digital games have become one of the most common leisure activities of the modern era, significantly influencing both the individual and social lives of people. The relationship that players establish with digital games extends beyond mere entertainment and encompasses processes of identity formation. In this context, gamer identity emerges as a multidimensional concept that explains how individuals define their self-perception within the gaming universe and construct their sense of community belonging. However, existing research indicates that valid and reliable instruments for measuring gamer identity may differ across cultures. The purpose of this study is to adapt the Gamer Identity Scale developed by Yim et al. (2023) into Turkish and to test its validity and reliability within the Turkish population.

Method

The study was conducted using quantitative research methods. The adaptation process followed internationally recognized translation and back-translation procedures (Brislin, 1970; Beaton et al., 2000). First, the scale was translated into Turkish by independent experts, and a consensus version was created through a reconciliation meeting. This version was then back-translated into English by different experts, and its semantic equivalence with the original version was examined (Hambleton et al., 2004).

The population of the study consisted of individuals in Türkiye who play digital games. A convenience sampling method was employed to reach 240 participants for the pilot study and 388 participants for the final study. During data collection, participants' age, gender and preferred game genres were recorded.

* Dr., Osmaniye Korkut Ata University, Osmaniye, Türkiye, orcun.kec@gmail.com, Orcid: 0000-0002-1909-409X

For the data analysis, SPSS and AMOS software were utilized. The normality of the data distribution was first assessed, followed by EFA and CFA. To evaluate reliability, Cronbach's Alpha coefficients were calculated, while AVE and CR values were computed to assess construct validity.

Results

The results of the EFA revealed that the Turkish version of the scale exhibited a two-factor structure. While the original scale was unidimensional, the items in the Turkish sample were grouped under two dimensions: Individual Identity and Social Identity. The Individual Identity dimension reflects the influence of gaming on personal goals, self-efficacy and the perception of individual achievement, whereas the Social Identity dimension represents players' sense of belonging to communities, in-group interactions and the bonds formed through shared values.

According to statistical measurements, the KMO value was .92 and the Bartlett's test of sphericity was significant ($p < .001$), confirming the suitability of the data for factor analysis. The CFA results demonstrated good model fit indices (CMIN/DF = 2.54; CFI = .95; RMSEA = .02; GFI = .88). All the factor loadings exceeded .60, indicating a statistically strong model fit.

The reliability analysis showed that the Cronbach's Alpha coefficient was .839 for the Individual Identity dimension and .898 for the Social Identity dimension. The AVE values ranged between .615 and .632, while the CR values ranged from .734 to .771. Collectively, these findings indicate that the Turkish version of the scale demonstrates high internal consistency and acceptable construct validity within the Turkish sample.

Discussion

The most significant finding of the study is that the Turkish version of the scale exhibits a two-factor structure, indicating that gamer identity is reshaped according to cultural context. In collectivist cultures such as Türkiye, social belonging and community bonds tend to play a central role in individuals' sense of identity, which explains the emergence of the social identity dimension.

This result is consistent with Tajfel and Turner's (2004) Social Identity Theory, which posits that individuals define themselves through the groups to which they belong. Moreover, Bourdieu's (2008) concept of habitus helps explain how players' gaming preferences and identity performances are shaped by their social backgrounds and cultural capital.

Additionally, Goffman's (2002) theory of self-presentation provides an important framework for understanding role performances in digital environments. Players perform their identities through avatars, usernames and other virtual representations. Within this context, gamer identity in Turkish culture emerges as a multilayered construct that integrates both individual achievement and community integration.

Conclusion

The findings of the study confirm that the Turkish version of the Digital Gamer Identity Scale is both valid and reliable. The two-factor structure of the scale allows for the measurement of gamer identity in terms of both personal self-perception and social belonging. In this regard, the scale is considered a psychometrically

sound instrument that can be effectively utilized in digital gaming research to be conducted in Türkiye. The results indicate that digital gaming experiences are shaped not only by individual differences but also by cultural dynamics, emphasizing that social identity plays a pivotal role in determining players' sense of belonging within digital environments.

Kaynakça/References

- Akyıldız-Munusturlar, M. ve Munusturlar, S. (2018). Bilgisayar Oyunları Motivasyon Ölçeğinin geliştirilmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(3), 81-90. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000377
- Anderson, J. C. ve Gerbing, D. W. (1982). Some methods for respecifying measurement models to obtain unidimensional construct measurement. *Journal of Marketing Research*, 12(4), 453-460.
- Bayrak, A., Demirel, M. ve Demirel, D. H. (2023). Dijital oyun bağımlılığının ciddi boş zaman faaliyeti perspektifinden incelenmesi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (11), 1-11. <https://doi.org/10.58455/cutsad.1326110>
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F. ve Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186-3191. <https://doi.org/10.1097/00007632-200012150-00014>
- Bourdieu, P. (2008). Outline of a theory of practice. S. Seidman ve J. C. Alexander, (Eds.), *The new social theory reader* (ss. 80-86) içinde. Routledge.
- Brislin, R. W. (1970). Back-translation for cross-cultural research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 1(3), 185-216. <https://doi.org/10.1177/135910457000100301>
- Caillois, R. (2001). *Man, play, and games*. University of Illinois Press.
- Consalvo, M. (2009). *Cheating: Gaining advantage in videogames*. MIT Press.
- Cranmer, E. E., Han, D. I. D., van Gisbergen, M. ve Jung, T. (2021). Esports matrix: Structuring the esports research agenda. *Computers in Human Behavior*, 117, 106671. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106671>
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Cwil, M. ve Howe, W. T. (2020). Cross-cultural analysis of gamer identity: A comparison of the United States and Poland. *Simulation & Gaming*, 51(6), 785-801. <https://doi.org/10.1177/1046878120945735>
- De Grove, F., Courtois, C. ve Van Looy, J. (2015). How to be a gamer! Exploring personal and social indicators of gamer identity. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 20(3), 346-361. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12114>
- Demirel, E. (2022). Sosyolojik bir araştırma nesnesi olarak dijital oyunlar. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 25(2), 278-298.
- DiFrancisco-Donoghue, J., Balentine, J., Schmidt, G. ve Zwibel, H. (2019). Managing the health of the eSport athlete: An integrated health management model. *BMJ Open Sport & Exercise Medicine*, 5, e000467. <https://doi.org/10.1136/bmjsem-2018-000467>
- Donath, J. S. (2002). Identity and deception in the virtual community. P. Kollock ve M. A. Smith (Eds.), *Communities in Cyberspace* (ss. 37-68) içinde. Routledge.
- Duntleman, G. H. (1989). *Principal component analysis (Quantitative applications in the social sciences series)*. Sage Publications.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis* (Vol. 68). Norton Publishing.
- ESA. (2021). 2021 Essential facts about the video game industry. *Entertainment Software Association*. <https://www.theesa.com/wp-content/uploads/2021/08/2021-Essential-Facts-About-the-Video-Game-Industry-1.pdf> Erişim tarihi: 20/03/2025.
- ESA. (2025). 2025 Essential facts about the video game industry. *Entertainment Software Association*. <https://www.theesa.com/wp-content/uploads/2025/06/2025-Essential-Facts-Booklet-05-30-25-RGB.pdf> Erişim tarihi: 10/08/2025.
- Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5. baskı). Sage Publications.

- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39–50.
- Goffman, E. (2002). *The presentation of self in everyday life*. 1959. Garden City, NY.
- Grooten, J. ve Kowert, R. (2015). Going beyond the game: Development of gamer identities within societal discourse and virtual spaces. *Loading... Journal of the Canadian Game Studies Association*, 9(14), 70–87.
- Hamari, J. ve Sjoblom, M. (2017). What is eSports and why do people watch it? *Internet Research*, 27(2), 211–232. <https://doi.org/10.1108/IntR-04-2016-0085>
- Hambleton, R. K., Merenda, P. F. ve Spielberger, C. D. (Ed.). (2004). *Adapting educational and psychological tests for cross-cultural assessment*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Heng, S., Zhao, H. ve Wang, M. (2021). In-game social interaction and gaming disorder: a perspective from online social capital. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 468115. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.468115>
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Huizinga, J. (1971). *Homo ludens: A study of the play-element in culture*. Beacon Press.
- Johnson, M. R. ve Woodcock, J. (2019-a). ‘It’s like the gold rush’: The lives and careers of professional video game streamers on Twitch.tv. *Information, Communication & Society*, 22(3), 336–351. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1386229>
- Johnson, M. R. ve Woodcock, J. (2019-b). The impacts of live streaming and Twitch. Tv on the video game industry. *Media, Culture & Society*, 41(5), 670–688. <https://doi.org/10.1177/0163443718818363>
- Josselson, R. (1980). Ego development in adolescence. J. Adelson (Ed.), *Handbook of Adolescent Psychology* (ss.188–210) içinde. Wiley.
- Juul, J. (2011). *Half-real: Video games between real rules and fictional worlds*. MIT press.
- Kaye, L. K. (2019). The role of gamer identity on digital gaming outcomes. *Design, User Experience, and Usability. Design Philosophy and Theory: 21. HCI International Conference, HCII 2019, Orlando*, (ss. 460–465) içinde. Springer International Publishing.
- Kepenek, E. B. (2020). Yeni ve yükselen bir alan: Dijital oyunlar sosyolojisi. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 186–213.
- Kilci, A. K. (2020). Dijital Spor Oyunları Motivasyon Ölçeği (DSOMÖ): Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *International Journal of Sport Exercise and Training Sciences-IJSETS*, 6(1), 6–18. <https://doi.org/10.18826/useeabd.623526>
- Kivijärvi, M. ve Katila, S. (2022). Becoming a gamer: Performative construction of gendered gamer identities. *Games and Culture*, 17(1), 125–145. <https://doi.org/10.1177/15554120211042260>
- Kort-Butler, L. A. (2020). Gamers on gaming: A research note comparing behaviors and beliefs of gamers, video game players, and non-players. *Sociological Inquiry*, 91(4), 962–982. <https://doi.org/10.1111/soin.12363>
- Kowert, R., Griffiths, M. D. ve Oldmeadow, J. A. (2012). Geek or chic? Stereotypes of online gamers. *Bulletin of Science, Technology & Society*, 32(6), 471–479. <https://doi.org/10.1177/0270467612469078>
- Kuss, D. J., Kristensen, A. M. ve Williams, A. J. (2022). To be or not to be a female gamer: A qualitative exploration of female gamer identity. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(3), 1169. <https://doi.org/10.3390/ijerph19031169>
- Martoncik, M. (2015). E-sports: Playing just for fun or playing to satisfy life goals? *Computers in Human Behavior*, 48, 208–211. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.01.056>
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric theory* (2. baskı). McGraw-Hill.
- Osborne, J. W. ve Costello, A. B. (2019). Sample size and subject to item ratio in principal components analysis. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 9(1), 11.
- Ritterfeld, U. (2009). Identity formation and emotion regulation in digital gaming. U. Ritterfeld, M. Cody ve P. Vorderer (Ed.) *Serious Games: Mechanisms and Effects* (204–218) içinde. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203891650>

- Salen-Tekinbas, K. ve Zimmerman, E. (2003). *Rules of play: Game design fundamentals*. University of Central Florida Press.
- Scholz, T. M. (2019). *eSports is business: Management in the world of competitive gaming*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-11199-1>
- Shaw, A. (2010). What is video game culture? Cultural studies and game studies. *Games and Culture*, 5(4), 403-424. <https://doi.org/10.1177/1555412009360414>
- Shaw, A. (2012). Do you identify as a gamer? Gender, race, sexuality, and gamer identity. *New Media ve Society*, 14(1), 28-44. <https://doi.org/10.1177/1461444811410394>
- Stone, J. A. (2019). Self-identification as a “gamer” among college students: Influencing factors and perceived characteristics. *New Media ve Society*, 21(11-12), 2607-2627. <https://doi.org/10.1177/1461444819854733>
- Stotler, M. (2019). *Gamers defining gamers: Exploring gamer identities and the subculture from their perspectives*. ProQuest Dissertations Publishing.
- Stryker, S. ve Burke, P. J. (2000). The past, present, and future of an identity theory. *Social Psychology Quarterly*, 284-297. <https://doi.org/10.2307/2695840>
- Suler, J. (2004). The online disinhibition effect. *Cyberpsychology & Behavior*, 7(3), 321-326. <https://doi.org/10.1089/1094931041291295>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2019). *Using multivariate statistics* (7. baskı). Pearson.
- Tajfel, H. ve Turner, J. C. (2004). The social identity theory of intergroup behavior. J. T. Jost ve J. Sidanius (Ed.) *Political Psychology* (ss. 276-293) içinde. Psychology Press.
- Taylor, T. L. (2009). *Play between worlds: Exploring online game culture*. MIT press.
- Tor, H. ve Irmak, T. Y. (2022). Dijital oyun fenomeninin sosyolojisi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(12), 1798-1817. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.1160>
- Turkle, S. (1999). Cyberspace and identity. *Contemporary Sociology*, 28(6), 643-648. <https://doi.org/10.2307/2655534>
- Van Looy, J. (2015). Online games characters, avatars, and identity. *Games and Virtual Worlds*.
- Vermeulen, L., Abeele, M. V. ve Van Bauwel, S. (2016). A gendered identity debate in digital game culture. *Press Start*, 3(1), 1-16.
- Wang, J. L., Sheng, J. R. ve Wang, H. Z. (2019). The association between mobile game addiction and depression, social anxiety, and loneliness. *Frontiers in Public Health*, 7, 247. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2019.00247>
- Waterman, A. S. (1985). *Identity in adolescence: Processes and contents*. Jossey-Bass.
- Yim, B., Lepp, A., Dowdell, B. ve Barkley, J. E. (2023). The gamer identity scale: A measure of self concept as a video gamer. *Computers in Human Behavior*, 138, 107476. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107476>
- Zhao, S., Grasmuck, S. ve Martin, J. (2008). Identity construction on Facebook: Digital empowerment in anchored relationships. *Computers in Human Behavior*, 24(5), 1816-1836. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2008.02.012>

Copyright © 2025 T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2025 • 13(37) • 124-142

ISSN 2791-8157
Başvuru | 28 Ocak 2025
Kabul | 07 Kasım 2025

Üniversite Öğrencilerinde Geleceğe Dair İstihdam Edilebilirlik Algısının Kariyer Uyum Yeteneği Üzerindeki Etkisi*

Zeynep Yaman**

Şükran Sırkıntıoğlu Yıldırım***

Öz

Bu çalışma, Kastamonu Üniversitesi ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencilerinin algıladıkları gelecekteki istihdam edilebilirliklerinin kariyer uyum yetenekleri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemini, üniversitenin farklı programlarında öğrenim gören toplam 487 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, Kariyer Uyum Yeteneği Ölçeği ve Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik Ölçeği kullanılarak toplanmış ve çevrimiçi bir anket formu ile elde edilmiştir. Araştırma modeli, yapısal eşitlik modellemesi ile test edilmiştir. Sonuçlar, öğrencilerin algılanan istihdam edilebilirlik düzeylerinin kariyer uyum yeteneklerini pozitif yönde etkilediğini göstermektedir. Özellikle, algılanan istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneğinin kaygı, merak ve güven boyutlarını anlamlı şekilde etkilediği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, üniversite öğrencilerinin istihdam edilebilirliklerine yönelik algılarının geliştirilmesinin kariyer uyum yeteneklerini güçlendirebileceğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer Uyum Yeteneği, İstihdam Edilebilirlik, Gelecekteki İş Piyasası

* Bu çalışma, TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı tarafından desteklenmiştir.

** Bağımsız Araştırmacı, Kastamonu, Türkiye, zeynepymn@outlook.com, ORCID: 0009-0006-0076-9559

*** Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu, Türkiye, ssirkintioglu@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3578-4074

Abstract

This study aims to examine the effect of perceived future employability of Kastamonu University associate, undergraduate and graduate students on their career adaptability. The sample consists of 487 students from various programs within the university. Data were collected using the Career Adaptability Scale and the Perceived Future Employability Scale via an online survey. The research model was tested through structural equation modelling. The results indicate that students' perceived employability positively influences their career adaptability. Moreover, perceived employability significantly affects the anxiety, curiosity, and confidence dimensions of career adaptability. These findings suggest that enhancing university students' employability perceptions may strengthen their career adaptability.

Keywords: Career Adaptability, Employability, Future Job Market

Giriş

İş gücü piyasasında son dönemde ortaya çıkan dönüşümler, örgütlerin daha esnek çalışma modellerine yönelmesine neden olmuştur (Alkın ve ark., 2020; Castells, 2000; Hiltrop, 1995; Kalleberg, 2001). Bu değişim, bireylerin istihdam edilebilirlik için uyum becerilerine sahip olmasını zorunlu kılmış ve istihdam edilebilir olma kavramının önemini artırmıştır. Son dönemde, istihdam edilebilirlik ile eğitim arasındaki ilişkiye olan ilgi giderek artmaktadır. Yükseköğretimin yüksek düzeyde bireysel ve kamusal yatırım gerektirdiği göz önünde bulundurulduğunda, üniversitelerin mezunlara işverenlerin ihtiyaç duyduğu becerileri kazandırması beklenmektedir (Caricati ve ark., 2016; Mason ve ark., 2003).

Türkiye'de yükseköğretim görmüş genç yetişkinlerin oranı 2015 yılında %27,5 iken, bu oran 2022'de %41,2'ye yükselmiştir. Ancak bu oran, OECD ülkelerinin ortalaması olan %47,2'nin gerisindedir. Son yedi yılda ise bu fark 14 yüzde puandan 6 yüzde puana düşmüştür (TEDMEM, 2023). Türkiye'de yükseköğretim mezunlarının %17,8'i eğitimde, %56,5'i istihdamda, %25,6'sı ise ne istihdamda ne de eğitimdedir (OECD, 2023). Türkiye, 25-29 yaş aralığındaki yükseköğretim mezunları içinde ne eğitimde ne istihdamda olanların oranının en yüksek olduğu ülkedir. Eğitim seviyesi yükseldikçe işsizlik oranlarının düşmesi beklenirken, Türkiye'de böyle bir ilişki bulunmamaktadır. Son yıllarda üniversite sayısı ve kontenjanlarda meydana gelen artış eğitim düzeyinin yükselmesine dair umut verici olsa da bu artış, İş gücü piyasasının ihtiyaçlarıyla tam olarak örtüşmemekte ve işverenlerin beklentilerini karşılamamaktadır (TEDMEM, 2023).

Kariyer uyum yeteneği ya da uyum sağlama kapasitesi, bireylerin giderek daha değişken hale gelen istihdam ortamında kariyerlerini proaktif şekilde inşa edebilme kapasitelerini ifade eden temel bir kavram haline gelmiştir (Coetsee ve Stoltz, 2015; Öncel, 2014; Savickas, 2013). Bireylerin iş ve meslek bağlamında gelişimlerini şekillendirme ve değişimlere uyum sağlama becerileri giderek önem kazanmaktadır (Arthur,

1994; Biemann ve ark., 2012; Raabe ve ark., 2007; Zacher ve ark., 2015). Teorik açıdan bakıldığında, bilgi geliştirmenin istihdamı teşvik için tek başına yeterli olmadığı; İş gücü piyasasına geçişte mezunları güçlendirecek yönetim becerileri ve yeterlilik inancının da gerekli olduğu belirtilmektedir (Bridgstock, 2009; Monteiro ve ark., 2020; Scott ve ark., 2019; Smith ve ark., 2019; Yorke, 2004).

İş gücü piyasasına yeni giren genç yetişkinler, mezun olsalar bile iş piyasasında en fazla zorluk yaşayan kesimi oluşturmaktadır (Monteiro ve ark., 2020). Genç yetişkinler, eğitim aldıkları mesleğe uygun bir iş bulmakta zorlanmakta ve bu belirsizlik içinde kariyerlerinin başında umut ve isteklerini yeni koşullara göre belirlemek durumunda kalmaktadırlar (Kanten, 2012; van Vianen ve ark., 2012).

Türkiye’de yükseköğretim mezunlarının sayısındaki artışa rağmen, bu artışın İş gücü piyasasındaki karşılığının sınırlı kaldığı görülmektedir. Bu durum, mezunların yalnızca eğitimle değil aynı zamanda bireysel kariyer uyum yetenekleriyle de istihdam edilebilirliklerini güçlendirmeleri gerektiğini göstermektedir. Ancak, özellikle Türkiye bağlamında üniversite öğrencilerinin kariyer uyum yetenekleri ile algıladıkları geleceğe dair istihdam edilebilirlik arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar son derece sınırlıdır. Bu boşluğu doldurmak amacıyla yapılan bu çalışmada temel problem, “üniversite öğrencilerinin kariyer uyum yeteneklerinin, geleceğe dair istihdam edilebilirlik algılarını ne ölçüde etkilediği” sorusu etrafında şekillenmektedir.

Çalışma, öncelikle konuyla ilgili literatürü özetlemekte, ardından araştırmanın yöntemi ve kullanılan ölçekleri tanıtmaktadır. Sonrasında analiz sonucunda elde edilen bulgular tartışılmakta, politika ve uygulama önerileri sunulmaktadır.

Literatür Taraması

Kariyer Uyum Yeteneği

Türkçede “kariyer” kavramı çoğunlukla meslek ya da iş yaşamında ilerleme anlamında kullanılmakta olup İngilizce literatürdeki çok boyutlu, yaşam boyu gelişimi de kapsayan anlamıyla birebir örtüşmemektedir. Kariyer kavramının kökeninin eskiye dayandığı bilinmektedir. “Kariyer” kelimesi Latince “Carrus” (at arabası) ve “Carrera” (yol), Fransızca “Carriere” (koşu yolu, arena) ve İngilizce “Career” (meslek, meslek hayatı) kelimelerinden türemiştir (Çelik ve ark., 2007, s. 6; Mucuk ve Darıcan, 2022, s. 107). Kariyer kavramı çeşitli şekillerde tanımlanabilir. Genellikle, bireylerin iş yaşamı boyunca yaptıkları faaliyetlerin tümü olarak düşünülse de bu kavram daha geniş bir anlam taşımaktadır. Bu geniş anlamıyla kariyer, bireyin yalnızca sahip olduğu işleri değil, aynı zamanda işyerindeki rolüyle ilgili beklenti, amaç, duygu ve arzularını sergilemesini; sahip olduğu bilgi, beceri ve yeteneklerle ilerlemesini de kapsar (Bayraktaroğlu, 2003, s.117; Türkkahraman ve Şahin, 2010). Son yıllarda iş gücü piyasasında özellikle teknolojik yenilikler ve esnek çalışma biçimlerindeki değişimlerin etkisiyle kariyer, hem çalışanlar hem de işverenler açısından önem kazanmıştır (Mucuk ve Darıcan, 2022). Bu değişimler esnekliği zorunlu kılmış ve çalışanların esnek durumlarla başa çıkabilmesi için kariyer uyumluluğu kritik bir gereklilik haline gelmiştir. Bu değişen koşullarda bireylerin kariyer gelişimleri için gerekli olan uyum yeteneklerini kazanmaları önem taşımaktadır (Hou ve ark., 2012).

Kariyer uyum yeteneği, bireyin iş piyasasında meydana gelen değişimlere uyum sağlama becerisidir. Kişilik özellikleri bireyden bireye farklılık gösterdiği için kariyer uyum yeteneği de her bireyde farklı biçimlerde

gelişmektedir (Mucuk ve Darıcan, 2022). Alan yazında uyumluluğa dair çeşitli tanımlar bulunsu da genel olarak uyumluluk, bireylerin değişimle başa çıkma yollarıyla yakından ilişkilidir (Hamtiaux ve ark., 2013; Kalaycıoğlu, 2018). Günümüz iş yaşamında teknolojik dönüşümler, yeni meslek türlerinin ortaya çıkması, uzaktan çalışma biçimleri veya ekonomik dalgalanmalar bireyleri sürekli olarak yeniden uyum sağlamaya zorlamaktadır. Örneğin, pandemi döneminde ofis çalışanlarının kısa sürede dijital sistemlere geçiş yaparak uzaktan çalışmayı öğrenmeleri ya da perakende sektöründe çalışan bireylerin e-ticaret platformlarına yönelerek farklı iş rollerine adapte olmaları, kariyer uyum yeteneğinin iş dünyasındaki işlevselliğini ortaya koymaktadır. Benzer biçimde, mühendislik mezunu bir bireyin yazılım sektörüne geçmesi veya öğretmenlik mezunu birinin özel sektörde insan kaynakları rolüne yönelmesi de kariyer geçişlerinde bu yeteneğin nasıl devreye girdiğini göstermektedir.

Bireylerin hayatlarında birbirinden zor ayırt edilebilen ani değişimler yaşanmakta, bu durum meslekler arası geçişleri hızlandırmaktadır. Kariyer yaşamında bireyin karşılaştığı değişimlerin duygu durumu üzerinde de etkisi olduğundan, bu değişimlere uyum sağlamak duygusal sağlığın korunması açısından da önem taşımaktadır (Cairo ve ark., 1996, s.193; Kalafat, 2012, s.169; Kalaycıoğlu, 2018). Bu konuda Super (1955), mesleki olgunluk kavramını geliştirmiştir. Super, olgunluk kavramını ergenlikteki kariyer gelişiminin merkezi bir süreci olarak tanımlamıştır. Ancak bireyin ergenlik döneminde aldığı kariyer kararları, yaşamın ilerleyen dönemlerinde önemini yitirebilmektedir. Bu nedenle, kariyer olgunluğu kavramı yetişkinlerdeki kariyer gelişimini açıklamakta yetersiz kalmış, daha sonra Super ve Knasel (1981) bu eksikliği gidermek üzere kariyer uyumluluğunu yetişkinler için merkezi bir gelişim süreci olarak tanımlamıştır. Savickas (1997) bu iki kavramı birleştirerek “kariyer uyumluluğu” kavramını geliştirmiştir.

Genel anlamda kariyer uyum yeteneği, bireyin iş yaşamındaki görev ve rolleri etkin biçimde yerine getirme ve beklenmedik durumlara hazırlıklı olma becerilerini kapsayan çok boyutlu bir yetkinliktir. Bireyin sahip olduğu bilgi, beceri ve yetkinliklerin işin gereklilikleriyle örtüştüğü durumlarda, iş-birey uyumu güçlü biçimde sağlanmaktadır. Bu uyum sağlanmadığında çeşitli sorunlar yaşanabilir. Bu nedenle, bir işin gerektirdiği bilgi ve becerilerin doğru biçimde tespiti büyük önem taşır (Dawis, 2005; Swanson ve Schneider, 2013; Taş ve Alparşan, 2020; Ünsal, 2014).

Kariyer uyum kaynakları, literatürde aşamalı ve çok boyutlu yapılar şeklinde modellenmektedir (Savickas, 2005; Savickas ve Porfeli, 2012). Modelde hiyerarşi iki düzeyden oluşmaktadır. Birinci düzeyde farklı uyum boyutları ayrı ayrı ele alınırken, ikinci düzeyde bu boyutlar birleşerek genel bir uyum yeteneğini temsil eden tek bir göstergede toplanmaktadır. Alt düzeyde ise bireylerin mesleki benlik kavramlarını iş rolleriyle bütünleştirmek için kullandıkları tutumlar, inançlar, yetkinlikler ve başa çıkma stratejileri yer almaktadır (Hirschi, 2011). Kariyer inşası teorisinin öz-düzenleme modeli bu bağlamda bireylere dört temel uyum yeteneği atfeder: endişe, merak, kontrol ve güven. Literatürde “4C” olarak anılan bu boyutlar, bireylerin geleceğe dair düşüncelerini, çevresel koşullara hazırlıklarını, alternatif senaryolar geliştirmelerini ve özlendilerini uygulamaya koymalarını desteklemektedir (Savickas, 2013).

Dolayısıyla kariyer uyum yeteneği gelişmiş birey, geleceğe dair endişe duyan, hazırlıklarının kontrolünü üstlenen, farklı olasılıkları merak eden ve özlendilerini gerçekleştirmek için kendine güvenen kişi olarak tanımlanmaktadır (Savickas ve Porfeli, 2012, s. 663). Uyum yeteneğinin dört boyutu iş yaşamında birbirini tamamlar biçimde işlemektedir. Örneğin, bir çalışan iş yerinde yeniden yapılanma süreciyle karşılaştığında

“kaygı” boyutu geleceğe hazırlık yapmasını sağlar, “kontrol” boyutu bu süreçte planlı hareket etmesine yardımcı olur, “merak” boyutu alternatif kariyer yollarını araştırmasını teşvik ederken, “güven” boyutu değişimin üstesinden gelebileceğine dair inancını güçlendirir. Bu dört boyut arasındaki etkileşim, bireyin kariyer sürecinde istikrarını ve dayanıklılığını destekler.

Uyum yeteneğinin dört boyutundaki gelişim, bazen geri çekilmeler ve duraklamalarla birlikte farklı hızlarda ilerleyebilir. Bu dört boyut arasındaki dengesizlik veya gecikmeler, kariyer tercihlerinin netleşmesinde ve mesleki seçimlerin şekillenmesinde, kariyer danışmanlarının “kayıtsızlık, kararsızlık, gerçek dışılık ve engellenme” olarak tanımladığı sorunlara yol açabilir (Savickas, 2013; Savickas ve Porfeli, 2012).

Kariyer uyumluluğu, belirli bir çalışma ortamında eylemsel süreçler yoluyla anlamlı bir uyum sağlandığını varsayar (Coetzee ve Stoltz, 2015; Savickas ve Porfeli, 2012). Bu süreçler, bireylerin kendi tercihlerini yapma ve harekete geçme kapasitelerine işaret eder ve aynı zamanda kariyer başarısı, memnuniyet ve işten ayrılma davranışlarını etkileyen kariyer seçimlerini kolaylaştırır (Coetzee ve Stoltz, 2015). Son yıllarda özellikle teknolojik gelişmeler, küreselleşme ve İş gücü piyasasında artan esneklik nedeniyle bireylerin meslek geçişleri hızlanmıştır. Çalışanların iş ortamında karşılaştıkları zorluklar, stres ve yapısal değişimler, kariyer seçimlerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu durum, kariyer uyum yeteneği kavramını daha da önemli hale getirmektedir.

Araştırmalar, kariyer uyum yeteneğinin mesleki başarı, iş tatmini ve olumlu duygusal durumlarla pozitif ilişkili olduğunu göstermektedir (Guan ve ark., 2013; Hirschi, 2009; Koen ve ark., 2012; Maggiori ve ark., 2013; Ohme ve Zacher, 2015; Zacher, 2014; Zacher ve ark., 2015; Zacher ve Griffin, 2015). Ebberwein ve ark. (2004) ile Yiğit’in (2018) çalışmalarında, kariyer uyumu yüksek bireylerin geleceğe yönelik plan yapabilme, değişiklikleri öngörme, geçici iş kayıplarını tolere etme ve gerçekçi hedefler belirleme gibi özelliklere sahip oldukları vurgulanmaktadır. Benzer biçimde, Ömeroğlu (2014) ve Kalaycıoğlu (2018), kariyer uyumu yüksek bireyleri geleceğe dair planlı tutumlar sergileyen, mesleki gelecek konusunda kendine güvenen ve hedeflerine ulaşmak için problem çözme becerilerini kullanan kişiler olarak tanımlamaktadır.

Genç yetişkinlerin (üniversite öğrencilerinin), öğrenim hayatından iş yaşamına geçiş yapabilmeleri ve kariyerlerinde başarılı olabilmeleri için kariyer uyum yeteneklerine sahip olmaları kariyer gelişiminde belirleyici bir unsurdur (Kanten, 2012, s. 201). Bu bireyler, mezuniyet sonrası yalnızca kendi alanlarında değil, farklı sektörlerde de iş bulabilmek için bu uyum yeteneğini aktif biçimde kullanmaktadır. Örneğin, finans mezunu bir öğrencinin dijital pazarlama alanında kariyer yapması veya sosyoloji mezunu birinin veri analizi gibi alanlara yönelmesi, bu esnekliğin pratik göstergelerindendir. Dolayısıyla genç yetişkinlerin kariyer uyum yeteneği, meslek geçişlerinde yön bulmalarını kolaylaştırmakta ve iş yaşamına geçiş sürecinde kritik bir avantaj sağlamaktadır (Kavi ve Kaya, 2018).

Kariyer inşası sürekli bir süreçtir. Bu süreçte gençlerin kariyer hedeflerini belirlemesi, mesleki kimlik geliştirmesi, ilk kariyer kararlarını alması ve uyum yeteneklerini kullanarak mesleki geçişlerde ustalaşması beklenmektedir (Erikson, 1968; Skorikov, 2007). Kariyer uyum kaynaklarının, kişi-iş uyumsuzluğunu ve eksik istihdamı önlemeye yardımcı olduğu ve aynı zamanda kariyer memnuniyeti ile sürekliliğini olumlu etkilediği düşünülmektedir (Coetzee ve Stoltz, 2015; Gutman ve Schoon, 2012; McKee-Ryan ve Harvey, 2011; Takase ve ark., 2012).

Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik

Genel olarak istihdam edilebilirlik kavramı, bireyin istihdam elde etme ve bu istihdamı sürdürme olasılıklarına ilişkin algısını ifade eder. Kavramı karmaşık hale getiren nokta, İş gücü piyasasının mikro, mezo ve makro düzeylerinde ele alınması ve her düzeyde farklı şekilde tanımlanabilmesidir (Berntson ve Marklund, 2007; Forrier ve Sels, 2003). II. Dünya Savaşı sonrasında artan İş gücü ihtiyacına yanıt olarak politika yapıcılar, engelli ve dezavantajlı grupları istihdama katılmaya teşvik etmeyi hedefleyen istihdam edilebilirlik müdahaleleri geliştirmiştir. Bu yaklaşım daha sonra “sosyo-medikal” veya “insan gücü politikası istihdam edilebilirliği” olarak adlandırılmıştır. 1980’li yıllarda ise istihdam edilebilirlik, kuruluşların bakış açısıyla mezo düzeyde ele alınmıştır. Küreselleşme, kuruluşlar üzerinde önemli bir baskı yaratmış ve bu kuruluşların değişimlere daha hızlı uyum sağlayarak esnekliklerini rekabet avantajına dönüştürmeleri gerekmiştir. Bu bağlamda, istihdam edilebilirlik araştırmaları çalışanların kurum içindeki istihdam edilebilirliklerini artırma olanaklarına odaklanmıştır. 2000’li yıllardan itibaren ise istihdam edilebilirlik araştırmaları daha çok bireysel düzeye yönelmiş ve bu durum ABD ve Avrupa’da bireysel sorumluluk anlayışının güçlenmesiyle uyumlu hale gelmiştir. Bu bakış açısına göre, kişinin kariyerine ilişkin en büyük sorumluluk artık işverene değil, bireyin kendisine aittir (Vanhercke ve ark., 2014). Algılanan istihdam edilebilirliği incelerken, bireysel ve çevresel etkenler dikkate alınmalıdır. Bireysel faktörlerin yanı sıra iş gücü piyasasının durumu, işverenlerin öncelikleri, bölgesel talepler, yoğun istihdam alanları, ekonomik koşullar ve üniversitenin imajı ile akademik kadrosu da belirleyici rol oynamaktadır (Ergün ve Şeşen, 2021; Rothwell ve ark., 2008 ve 2009). Bu sebepler göz önünde bulundurulduğunda, istihdam edilebilirliğin incelenmesi aşamasında iş gücü piyasasının fırsatları ve kısıtlamalarının dikkate alınması büyük önem taşımaktadır (Berntson ve ark., 2006; Ergün ve Şeşen, 2021).

Kavram literatürde çeşitli biçimlerde tanımlanmıştır. Rothwell ve Arnold (2007, s. 25), istihdam edilebilirliği, “bireyin arzuladığı işe girme ya da çalışmakta olduğu işte devam edebilme yeteneği” olarak tanımlamıştır. Berntson ve Marklund (2007), istihdam edilebilirliği, “bireyin iş gücü piyasasındaki fırsatlarını nasıl algıladığını yansıtmayı” olarak tanımlamıştır. Fugate ve ark. (2004) göre istihdam edilebilirlik, çalışanların kariyer fırsatlarını saptamalarını ve bunları gerçekleştirmelerini mümkün kılan işe özgü aktif bir uyarlanabilirlik biçimidir. İstihdam edilebilirlik, fiili istihdamı kesin olarak sağlamasa da, bireylerin istihdam edilebilirlik olasılıklarını artırır ve birey çevresel istekleri müzakere etmek için kişisel faktörleri etkili bir şekilde kullanabildiği sürece verimli olabilir (Fugate ve ark., 2004).

Zaman içinde istihdam edilebilirlik giderek daha fazla önem kazanan bir kavram haline gelmiştir; ancak istihdamın kendisi tek başına nihai bir amaç değil, daha geniş ekonomik ve toplumsal hedeflere ulaşmak için bir araçtır (Fugate ve ark., 2004; Yorke, 2006). Zamana bağlı olarak farklı amaçlar, müdahaleler, hedef gruplar, ölçütler ve faaliyetler ortaya çıkmakta; buna paralel olarak, istihdam edilebilirlik yaklaşımları da kabul edilen görüşlere göre çeşitlenmektedir. Son otuz yılda, üç ana perspektif özellikle önem kazanmıştır: (a) toplum, (b) şirket ve (c) bireysel çalışan. Toplumsal veya ulusal perspektif, ülke düzeyinde tam istihdamı kapsamaktadır. Toplumun tamamı için istihdam edilebilirlik, çalışan nüfusun tam istihdam elde etme fırsatının, yani düşük işsizlik oranının ve ekonomik sağlığın bir göstergesidir. Şirket düzeyinde veya kurumsal perspektifte, istihdam, belirli bir şirkette çalışanlar tarafından yapılan tüm işler anlamına gelmektedir. Bir işveren için istihdam edilebilirlik, değişen bir organizasyonda arz ve talebi dengeleme

olanağının bir göstergesidir. Son olarak, bireysel perspektifte, istihdam edilebilirlik, iş gücü piyasasında cazip bir iş edinme ve bu işi sürdürme fırsatının bir göstergesidir (Thijssen ve ark., 2008).

Bu tarihsel gelişim, kavramın yalnızca ekonomik bir ölçüt değil, aynı zamanda bireysel sorumluluk ve yetkinliklerin de bir yansıması haline geldiğini göstermektedir. Rothwell'e (2015) göre, istihdam edilebilirlik kavramına dört farklı perspektiften yaklaşılabılır. Siyasi yaklaşım, hükümetlerin istihdamı artırmak için aldığı önlemleri ve çeşitli nüfusların istihdam edilebilirliğini artırmak için tasarlanmış stratejileri uygular. Eğitim yaklaşımı, mezunların istihdam edilebilirliğini ve bunu geliştiren yükseköğretim sektörü programlarını inceler. Örgütsel yaklaşımda, firmalar özellikle insan kaynakları yönetimi ve planlaması çerçevesinde her yaştan çalışanın istihdam edilebilirliğine katkıda bulunabilir. Son olarak, bireysel yaklaşımda, bireyler kendi istihdam edilebilirliklerinin sürdürülmesi ve geliştirilmesinde merkezi bir rol oynamaktadır (Guilbert ve ark., 2018; Robson ve ark., 2006).

Bireysel yaklaşımda, Vanhercke ve ark., (2014) psikolojideki üç baskın teoriyi ayırt etmiştir. İlk teori, değişime açıklık, esneklik, profesyonel proaktivite, profesyonel motivasyon ve işyeri kimliği gibi eğilimlere dayanmaktadır (Fugate ve Kinicki, 2008). İkinci teori, bir kişinin algılanan kapasitelerini araştırır; istihdam elde etmek veya istihdamı sürdürmekle ilgilidir (Vanhercke ve ark., 2014). Üçüncü teori ise yeterliliklere dayanmaktadır (Guilbert ve ark., 2018). Van der Heijde ve Van der Heijden (2005), yetkinliklere göre istihdam edilebilirliği beş boyutta ele almaktadır. İlk boyut, mesleki uzmanlıktır. Mesleki uzmanlık olmadan kişi büyük ölçüde vasıfsız iş gücüne mahkûm kalmaktadır. İkinci boyut olan öngörü ve optimizasyon, gelecekteki değişikliklere kişisel ve yaratıcı bir şekilde hazırlanmayı ve böylece en iyi sonuçlar için çabalamayı gerektirir. Üçüncü boyut kişisel esneklik, işin içerik düzeyindeki esneklikle ilgili değildir. Bu kavram, iç ve dış iş gücü piyasasındaki her türlü değişikliğe kolayca uyum sağlamayı kapsar. Çalışanların esnekliği, firmaların rekabet güçlerini çeşitli şekillerde sürdürmelerine yardımcı olur. Dördüncü boyut ise kurumsal anlamdır; organizasyon, ekipler, mesleki topluluklar ve diğer ağlar gibi farklı çalışma gruplarına katılım ve performansı ifade eder. Beşinci boyut ise dengedir. Denge, çalışanlar ve işverenler arasındaki zıt çıkarlar arasında uzlaşma sağlamaktır. Çalışan ve işveren arasındaki değişim ilişkisinde sağlıklı bir denge, istihdam edilebilirlik için elzemdir.

Çoğu işletme, iç maliyetleri azaltmak için küçülmeyi ve düzene girmeyi tercih etmektedir. Bu durum, örgütsel yapıyı düz ve yatay hale getirir. Çalışanlarla olan taahhütlerin azalmasına neden olur ve bu da uzun vadeli istihdam ilişkilerini garanti etmez. Bu durum, çalışanların terfi fırsatlarının azalmasına ve ilerlemelerinin zorlaşmasına neden olabilir. Çalışanlar, uzun süre aynı işte kalırlarsa, işin sıkıcı olduğunu fark edebilir ve iş - içerik platosu yaşayabilirler. Bu durumu yaşayan çalışanlar, işlerinin zorluk düzeyleri artmazsa farklı iş seçeneklerine yönelebilirler. Bu nedenle bireysel istihdam edilebilirlik süreci karmaşıktır ve bireylerin bu karmaşıklığı anlaması gerekir. İstihdam edilebilirlik, bireyin ve çevresinin etkileşimiyle şekillenir. İş gücü piyasası her ne kadar büyük ölçüde gelecekteki olasılıkları belirlese de, istihdam edilebilirlikteki değişiklikler ve etkenler aynı zamanda bireylerin iş gücü piyasasında başarılı olma yeteneklerini de etkileyebilir. Dolayısıyla istihdam edilebilirlik, yalnızca bireysel becerilerin değil, aynı zamanda örgütsel yapıların ve ekonomik sistemlerin etkileşimiyle şekillenen dinamik bir süreçtir.

Kariyer Uyum Yeteneği ve Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik İlişkisine Dair Yapılan Çalışmalar

Ergün ve Şeşen (2021), üniversite öğrencilerinin algılanan istihdam edilebilirliklerini etkileyen kişisel ve bağlamsal belirleyicileri kapsamlı bir model aracılığıyla incelemiş ve özellikle dış iş gücü piyasasının, bireysel faktörlere kıyasla daha güçlü bir belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Bu bulgu, bağlamsal koşulların istihdam edilebilirlik üzerindeki kritik etkisini vurgulamaktadır.

Bireysel değişkenlere odaklanan Gerçek (2024), kariyer yetkinlikleri ile iş arama öz-yeterliliği arasındaki ilişkide kariyer uyumluluğu ve algılanan istihdam edilebilirliğin seri aracı rolünü test etmiş ve her iki değişkenin de anlamlı aracı etkiler sergilediğini saptamıştır. Bu sonuç, bireysel yetkinliklerin iş arama davranışlarına yansımada hem kariyer uyumunun hem de istihdam edilebilirlik algısının belirleyici olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin öznel algılarının istihdam edilebilirlikteki rolünü ele alan Rätty ve arkadaşları (2018), üniversite öğrencilerinin “mevcut” ve “beklenen” yetenek benliklerinin mezuniyet sonrası iş bulma güvenini şekillendirdiğini belirtmiştir. Aynı doğrultuda Monteiro ve ark. (2020), kariyer inşası teorisine dayanarak, kariyer uyumluluğunun yükseköğretim sürecinde geliştirilen yeterliliklerle algılanan istihdam edilebilirlik arasında aracı bir mekanizma oluşturduğunu ileri sürmüştür.

Algılanan istihdam edilebilirliğin kariyer başarısı ile ilişkisini inceleyen Bargsted ve ark. (2021), öznel kariyer başarısının yetkinlik temelli istihdam edilebilirlik ile algılanan istihdam edilebilirlik arasında kısmi aracılık rolü üstlendiğini; buna karşılık nesnel kariyer başarısı ile anlamlı bir ilişki bulunmadığını ortaya koymuştur. Bu sonuç, algılanan istihdam edilebilirliğin daha çok bireylerin öznel değerlendirmeleriyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

Literatürde ayrıca, öğrencilerin yükseköğretime yönelik algılarının da istihdam edilebilirliği etkilediği görülmektedir. Donald ve ark. (2018), öğrencilerin üniversite eğitimini kariyer fırsatları ve finansal getiriler açısından değerlendirdiklerini, ancak artan maliyetlerin bu faydayı sınırladığını belirtmiştir. Bu durum, bireysel algılar ile piyasa gerçeklikleri arasındaki farkın istihdam edilebilirlik algısını etkileyebileceğini göstermektedir.

Psikolojik ve sosyal değişkenlere odaklanan araştırmalar da mevcuttur. Ma ve Bennett (2021), algılanan istihdam edilebilirliğin öğrencilerin akademik bağlılıklarını artırırken algılanan stres düzeylerini azalttığını; dolayısıyla istihdam edilebilirlik algısının psikolojik iyi oluşla da yakından ilişkili olduğunu saptamıştır. Benzer biçimde, Jackson ve Wilton (2017a), kariyer yönetimi yetkinlikleri ve algılanan istihdam edilebilirliğin öğrencilerin kariyer karar doyumunu anlamlı biçimde etkilediğini bulgulamıştır.

Sosyal çevrenin rolünü inceleyen Chow ve ark. (2019) ise öz-yönetimli kariyer davranışları ve öz-yeterliliğin algılanan istihdam edilebilirlikle güçlü biçimde ilişkili olduğunu, ancak sosyal desteklerin etkisinin sınırlı kaldığını belirtmiştir. Bu bulgu, bireysel kaynakların istihdam edilebilirlik algısı üzerindeki ağırlığını göstermektedir.

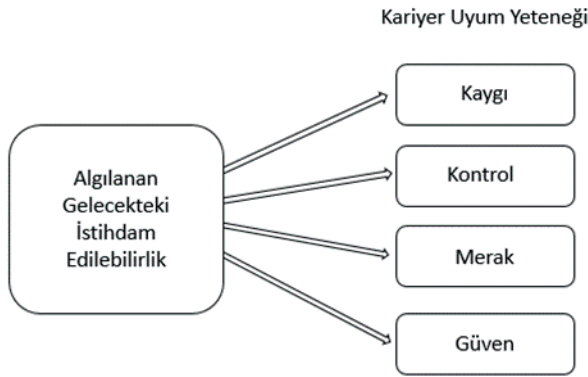
Sonuç olarak, literatürde algılanan istihdam edilebilirliğin hem bireysel yetkinlikler ve psikolojik faktörler hem de bağlamsal koşullar üzerinden şekillendiği görülmektedir. Ancak özellikle kariyer uyum yeteneği ile algılanan istihdam edilebilirlik arasındaki etkileşim, Türkiye’deki üniversite öğrencileri bağlamında

yeterince incelenmemiştir. Bu çalışma, söz konusu boşluğu doldurarak genç yetişkinlerin istihdam edilebilirlik algılarında kariyer uyum yeteneklerinin rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Yöntem

Bu araştırma, Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenim gören ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencilerinin algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliklerinin kariyer uyum yeteneği üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın gerekçesi, Türkiye'de yükseköğretim mezunlarının sayısındaki hızlı artışa rağmen, İş gücü piyasasında mezuniyet sonrası istihdam edilebilirlik ve kariyer geçişlerinde belirsizliklerin devam etmesidir. Bu bağlamda, kariyer uyum yeteneği ile algılanan gelecekteki istihdam edilebilirlik arasındaki ilişkinin incelenmesi, öğrencilerin iş yaşamına geçiş süreçlerini anlamak ve kariyer gelişimlerini destekleyici öneriler geliştirmek açısından önem arz etmektedir. Ancak araştırma, sadece Kastamonu Üniversitesi öğrencileri ile sınırlı olduğundan bulguların genellenebilirliği kısıtlıdır. Ayrıca, veriler öz-bildirim ölçekleri aracılığıyla toplandığından, öğrencilerin öznel algılarından kaynaklanabilecek yanlılık ihtimali de araştırmanın sınırlılıkları arasında yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırma Modeli

H_1 : Algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneği üzerinde pozitif bir etkisi vardır.

H_{1a} : Algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneğinin alt boyutu olan kaygı boyutu üzerinde etkisi vardır.

H_{1b} : Algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneğinin alt boyutu olan kontrol boyutu üzerinde etkisi vardır.

H_{1c} : Algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneğinin alt boyutu olan merak boyutu üzerinde etkisi vardır.

H_{1d} : Algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneğinin alt boyutu olan güven boyutu üzerinde etkisi vardır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenim gören ön lisans, lisans ve lisansüstü öğrencileri oluşturmaktadır. Kastamonu Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı'nın 2023-2024 Mayıs ayı

verilerine göre, ön lisans, lisans ve lisansüstü programlarında eğitim gören toplam öğrenci sayısı 27.353'tür. Çalışmada, araştırmanın şartlarını taşıyan öğrencilere ulaşmak amacıyla olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme tercih edilmiştir. 2023 Kasım ile 2024 Şubat tarihleri arasında 514 öğrenciye ulaşılmıştır. Eksik bilgiler içeren 27 anket analiz dışı bırakılmış ve analize uygun 487 anket verisi elde edilmiştir. Elde edilen bulguların evrene genellenebilirliği sınırlıdır. Bu durum, araştırmanın temel sınırlılıklarından biri olarak kabul edilmektedir. Araştırmaya katılan öğrenciler farklı fakülteler ve meslek yüksekokullarından oluşmaktadır. Bu dağılım, örneklemin Kastamonu Üniversitesi'nin tüm öğrenci profiline tam olarak yansıtamadığını, ancak çalışmanın amacına yönelik anlamlı bir veri seti sunduğunu göstermektedir.

Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları olarak Kariyer Uyum Yeteneği Ölçeği ve Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik Ölçeği kullanılmıştır. Ankette, sekiz demografik sorunun yanı sıra, değişkenlere ait ölçeklerin 43 sorusu yer almaktadır. Demografik sorular; cinsiyet, yaş, medeni hal, eğitim düzeyi, öğrenim görülen fakülte, bulunulan sınıf, yaşanılan yer ve çalışma durumu faktörlerini içermektedir. Çalışmada kullanılan ölçekler aşağıda belirtilmiştir:

Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik Ölçeği: Gunawan ve diğerleri (2019) tarafından geliştirilmiş ve 2020 yılında Alkın ve ark., tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek, 24 maddeden ve altı alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; algılanan gelecekteki iletişim ağı, algılanan gelecekteki deneyimler, algılanan gelecekteki kişisel özellikler, eğitim kurumunun beklenen itibarı, algılanan gelecekteki iş gücü piyasası bilgisi ve algılanan gelecekteki beceriler olarak sıralanmaktadır. Ölçek, 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir ve verilen cevaplar şu şekilde değerlendirilmiştir: "Kesinlikle katılmıyorum (1)", "Katılmıyorum (2)", "Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)", "Katılıyorum (4)", "Kesinlikle katılıyorum (5)".

Kariyer Uyum Yeteneği Ölçeği: Savickas ve Profeli (2012) tarafından geliştirilmiş ve 2012 yılında Kanten tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Uluslararası ölçüm modeli 24 maddeden oluşmakta iken, Kanten'in Türkçeye uyarlama çalışmasında 19 maddeye düşürülmüştür. Kariyer Uyum Yeteneği Ölçeği, dört alt boyuttan oluşmaktadır: kaygı, kontrol, merak ve güven. Ölçek, 5 dereceli Likert tipi bir ölçektir ve verilen cevaplar şu şekilde değerlendirilmiştir: "Kesinlikle katılmıyorum (1)", "Katılmıyorum (2)", "Ne katılıyorum ne katılmıyorum (3)", "Katılıyorum (4)", "Kesinlikle katılıyorum (5)".

Verilerin Toplanma Aşaması

Gerekli veriler anket yoluyla toplanmış ve bu amaçla bir çevrimiçi anket formu (Google Form) hazırlanmıştır. Araştırma verileri, 2023 Kasım ile 2024 Şubat tarihleri arasında toplanmıştır. Anket formu ile ilgili çalışma yapılmadan önce Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği kurulundan 02.02.2023 gün ve 16 karar sayısı ile veri toplama izni alınmıştır.

Çalışmada, kariyer uyum yeteneği ile algılanan gelecekteki istihdam edilebilirlik değişkenleri arasındaki nedensel ilişkilerin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda oluşturulan araştırma modeli, Yapısal Eşitlik Modellemesi (Structural Equation Modeling) kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler, SPSS 24 ve AMOS 24 programlarıyla gerçekleştirilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların demografik özellikleri

Kişisel Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	307	63
Erkek	180	37
Yaş		
18-24	466	95,7
25-34	20	4,1
35 ve üstü	1	0,2
Eğitim Durumunuz		
Ön lisans	90	18,5
Lisans	394	80,9
Lisansüstü	3	0,6
Fakülteniz		
Diş Hekimliği Fakültesi	7	1,4
Eğitim Fakültesi	60	12,3
Fen Edebiyat Fakültesi	20	4,1
Güzel Sanatlar Fakültesi	7	1,4
Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	26	5,3
Orman Fakültesi	9	1,8
Sağlık Bilimleri Fakültesi	49	10,1
Spor Bilimleri Fakültesi	6	1,2
Tıp Fakültesi	16	3,3
Turizm Fakültesi	6	1,2
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	56	11,5
İlahiyat Fakültesi	31	6,4
İletişim Fakültesi	5	1
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	45	9,2
Veterinerlik Fakültesi	7	1,4
Meslek Yüksekokulu	137	28,1

Devam Edilen Sınıf

1	205	42,1
2	147	30,2
3	66	13,6
4	53	10,9
5 ve üstü	16	3,3
Toplam	487	100

Çalışmaya katılanların çoğunluğunun kadınlardan (%63) oluştuğu, katılımcıların büyük bir kısmının 18-24 yaş aralığında olduğu ve bekâr olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyine göre, katılımcıların %80,9'u lisans öğrencileri, %18,5'i ön lisans öğrencileri ve %0,6'sı lisansüstü öğrencilerinden oluşmaktadır. En fazla katılımcı, %28,1 ile meslek yüksekokulundan, en çok katılım ise birinci sınıf (%42,1) öğrencilerindendir. Katılımcıların %70,6'sı yurttan, %18,1'i ailesiyle, %7,6'sı evde, %1,6'sı akrabaları ve tanıdıklarıyla, %2,1'i ise diğer seçeneklerde yaşamaktadır. Katılımcılara çalışıp çalışmadığı sorulduğunda, çoğunluğunun çalışmadığı (%89,7) gözlemlenmiştir.

Bulgular

Çalışmada toplanan anket sayısı 514 olmasına rağmen, 27 anketin cevaplanmasında boş bırakılan ifadeler olduğu için analize dâhil edilmemiştir. Analiz, 487 veri üzerinden yapılmıştır. Analizlere başlanmadan önce, ifadelerin basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiş ve bu değerlerin -3 ile +3 arasında olduğu, dolayısıyla verinin normal dağıldığı görülmüştür (Shao, 2002).

Normal dağılımı sağlayan verilerle Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. Ardından Kaiser-Meyer-Olkin (KMO=0,928>0,5) testi ve Bartlett Küresellik testi ($p=0,00<0,05$) sonuçlarına göre veri setinin faktör analizi için uygun olduğu belirlenmiştir (Field, 2013). Analiz sürecinde temel bileşenler analizi ve Varimax döndürme yöntemleri kullanılmış, faktör yükü için alt sınır 0,50 olarak kabul edilmiştir. Kariyer Uyum Yeteneği Ölçeğinde, faktör yükü 0,50'nin altında kalan KUY10 ve KUY14 maddeleri ilk döndürmede, KUY15 maddesi ikinci döndürmede, KUY9 maddesi ise üçüncü döndürmede analiz dışı bırakılmıştır. Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik Ölçeğinde ise faktör yükü 0,50'nin altında kalan AIE5, AIE12 ve AIE24 maddeleri çıkarılmıştır.

Maddelerin çıkarılma sürecinde yalnızca istatistiksel ölçütler değil, aynı zamanda ölçeklerin özgün teorik yapısı da dikkate alınmıştır. Faktör yükü 0,50'nin altında kalan maddelerin, ait oldukları alt boyutlarla kavramsal olarak yeterli ilişki göstermediği ve faktörün teorik bütünlüğünü zayıflattığı görülmüştür (Hair ve ark., 2019). Savickas'ın (2005) Kariyer Uyum Yeteneği Modeli çerçevesinde çıkarılan maddelerin "ilgilene" ve "kontrol" boyutlarının davranışsal göstergelerini yeterince temsil etmediği değerlendirilmiştir. Benzer şekilde, Rothwell ve Arnold'un (2007) tarafından geliştirilen Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik Ölçeğinde çıkarılan maddelerin, "kişisel" ve "dışsal" istihdam edilebilirlik boyutlarını net biçimde ayırt etmediği belirlenmiştir. Bu nedenle, madde çıkarımı hem istatistiksel hem de teorik uyumsuzluk gerekçelerine dayanarak gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2. Açıklayıcı faktör analizi sonuçları

Maddeler	Boyutlar							
	1	2	3	4	5	6	7	8
KUY1	0,804							
KUY2	0,787							
KUY3	0,717							
KUY4		0,702						
KUY5		0,572						
KUY6		0,556						
KUY7		0,646						
KUY8		0,646						
KUY19		0,541						
KUY11			0,697					
KUY12			0,819					
KUY13			0,703					
KUY16				0,753				
KUY17				0,806				
KUY18				0,624				
AIE1					0,589			
AIE2					0,743			
AIE3					0,712			
AIE4					0,608			
AIE6						0,695		
AIE7						0,761		
AIE8						0,706		
AIE9						0,538		

AIE10	0,700	
AIE11	0,567	
AIE13	0,791	
AIE14	0,890	
AIE15	0,910	
AIE16	0,879	
AIE17		0,554
AIE18		0,723
AIE19		0,740
AIE20		0,761
AIE21		0,781
AIE22		0,731
AIE23		0,558

Analiz sonucunda, altı boyuttan oluşan Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik Ölçeğindeki “algılanan gelecekteki deneyimler” ve “algılanan gelecekteki kişisel özellikler” boyutları birleşerek tek bir boyut haline gelmiştir. Aynı şekilde, aynı ölçeğin “algılanan gelecekteki iş gücü piyasası bilgisi” ve “algılanan gelecekteki beceriler” boyutları da birleşerek tek bir boyut oluşturmuştur. Böylece, Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik Ölçeği dört boyuta indirilmiştir. Kariyer Uyum Yeteneği Ölçeği ise “kaygı”, “kontrol”, “merak” ve “güven” olmak üzere dört boyutlu yapısını korumuştur. Sonuç olarak, AFA sonunda sekiz faktör elde edilmiştir. Toplam açıklanan varyans ise %66,473 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3. Güvenilirlik ve geçerlilik analizleri

Boyutlar	Cr.'s Alpha	AVE	√AVE	CR
Kaygı	0,799	0,593	0,771	0,722
Kontrol	0,791	0,376	0,613	0,576
Merak	0,735	0,550	0,742	0,669
Güven	0,788	0,535	0,732	0,649
İletişim ağı	0,805	0,444	0,666	0,586

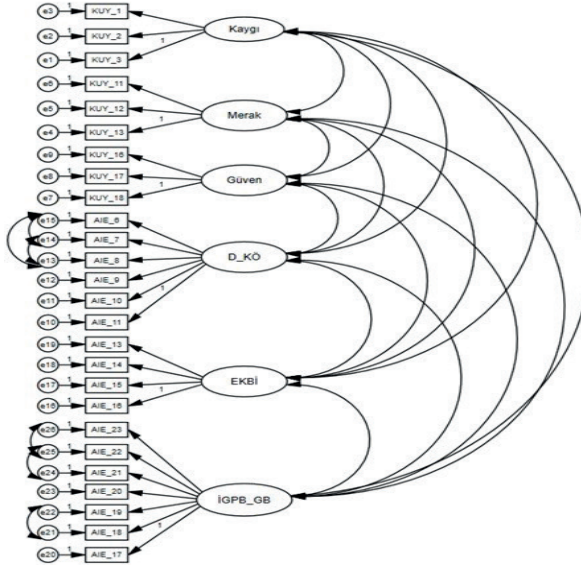
Deneyim ve kişisel özellikler	0,881	0,444	0,666	0,680
Eğitim kurumunun beklenen itibarı	0,920	0,755	0,869	0,903
İş gücü piyasası ve beceriler	0,892	0,487	0,689	0,764

Güvenilirliği sağlamak amacıyla, ölçeklerde Cronbach alfa ve CR değerlerinin 0,70'in üzerinde olması beklenmiştir (Bagozzi ve Yi, 2012; Field, 2013). Yapılan analiz sonucunda, “kontrol” ve “iletişim ağı” boyutları güvenilirlik şartlarını sağlamadığından analizden çıkarılmıştır. “Merak”, “güven” ve “deneyim ile kişisel özellikler” boyutlarındaki farkların küçük olması nedeniyle bu boyutlar analizden çıkarılmamıştır. Bu iki boyutun analizden çıkarılması, bazı hipotezlerin (örneğin H1b) test edilememesine ve modelin bütünlüğünün kısmen zayıflamasına yol açmıştır. Ancak çıkarma işlemi, ölçüm güvenilirliği koşullarının sağlanması ve modelin geçerli faktör yapısının korunması açısından gerekli görülmüştür. Gelecek araştırmalarda, ölçeklerin bu boyutlarının kültürel bağlam dikkate alınarak yeniden uyarlanması, madde ifadelerinin gözden geçirilmesi ve Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) ile yeniden test edilmesi önerilmektedir. Geçerlilik analizinde, benzeşim ve ayrışım geçerlilikleri incelenmiştir. Benzeşim geçerliliğini sağlamak için, CR değerlerinin AVE değerlerinden yüksek olması gerekliliği aranmıştır. Ayrışım geçerliliği için ise AVE değerlerinin kareköklerinin, korelasyonlardan (Tablo 4) daha yüksek olması gerektiği göz önünde bulundurulmuştur.

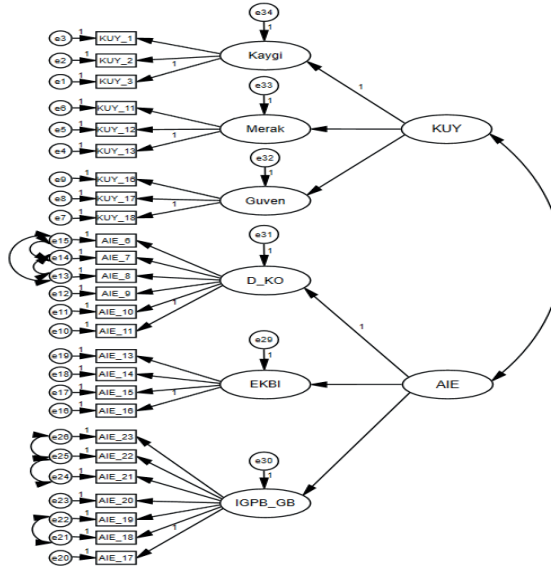
Tablo 4. Korelasyonlar

Boyutlar	1	2	3	4	5	6
1-Kaygı		0,443	0,401	0,562	0,297	0,475
2-Merak			0,469	0,500	0,221	0,499
3-Güven				0,588	0,220	0,566
4-Deneyim ve kişisel özellikler					0,352	0,649
5-Eğitim kurumunun beklenen itibarı						0,251
6-İş gücü piyasası ve beceriler						

Değerlendirmeler sonucunda ölçeklerin güvenilir ve geçerli olduğu saptanmış ve yapı geçerliliğini test etmek amacıyla Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. DFA, Şekil 2’de sunulmaktadır.

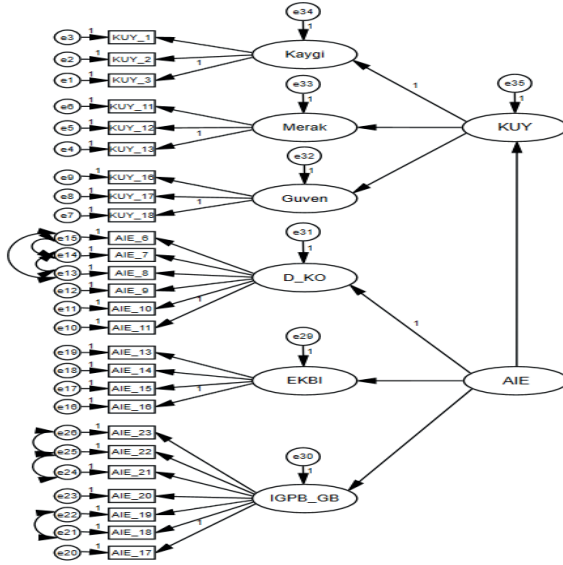
Şekil 2. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Şekil 2’de yer alan DFA’ya ait uyum iyiliği değerleri: $\chi^2/df=2,35$; TLI=0,94; CFI=0,95; RMSEA=0,053 SRMR=0,052; NFI=0,91 ve GFI=0,91 şeklindedir.

Şekil 3. İkinci Derece Doğrulayıcı Faktör Analizi

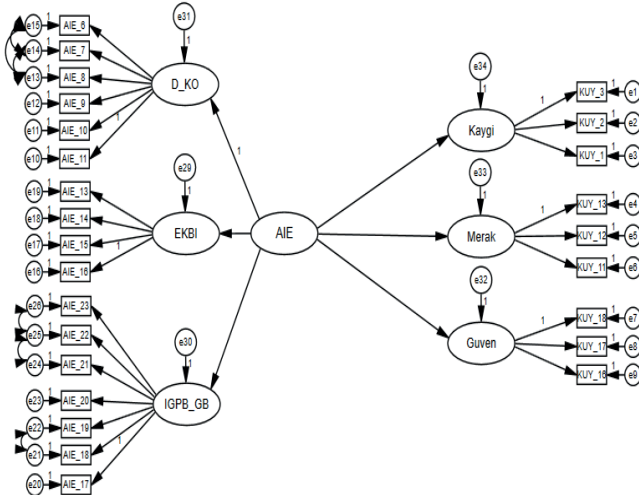
Şekil 3’te yer alan ikinci derece DFA’ya ait uyum iyiliği değerleri de: $\chi^2/df=2,34$; TLI=0,94; CFI=0,95; RMSEA=0,053; SRMR=0,056; NFI=0,91 ve GFI=0,91 olarak tespit edilmiştir. Temel geçerlik ölçütü olarak çalışmada χ^2/df değerlendirilmiştir. Yapılan birinci ve ikinci derece DFA uyum iyiliği sonuçlarına göre yapı geçerlikleri sağlanmıştır (Hu ve Bentler, 1998).

Şekil 4. Yol Analizi

İkinci derece doğrulayıcı faktör analizinden sonra Yapısal Eşitlik Modellemesinin son aşaması olan yol analizi yapılmıştır. Yol analizi ile araştırma model test edilmiştir. Yol analizi Şekil 4'te yer almaktadır. Yapılan yol analizine göre uyum iyiliği değerlerine göre ($\chi^2/df=2,34$; TLI=0,94; CFI=0,95; RMSEA=0,053; SRMR=0,056; NFI=0,91 ve GFI=0,91) modelin kabul edilebilir olduğu tespit edilmiştir (Hu ve Bentler, 1998).

Şekil 5. Ölçek Alt Yapıları Arasında Gerçekleştirilen Yol Analizi

Tablo 5'te araştırma modeline göre yapılan hipotez testleri sonucunda, algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneğini olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediği, algılanan gelecekteki

istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneğinin alt boyutu olan kaygıyı olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediği, algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliğin kariyer uyum yeteneğinin alt boyutları olan merak ve güveni olumlu ve anlamlı bir şekilde etkilediği görülmektedir.

Tablo 5. Hipotez testleri sonuçları

	Etkileyen	Etkilenen	St.Reg.Katsayısı	Anlamlılık	Sonuç
H_1	Algılanan Gelecekteki İstihdam Edilebilirlik (AGİE)	Kariyer Uyum Yeteneği (KUY)	0,093	< 0,001	Kabul
H_{1a}	AGİE	KUY_(Kaygı)	0,62	< 0,001	Kabul
H_{1c}	AGİE	KUY (Merak)	0,60	< 0,001	Kabul
H_{1d}	AGİE	KUY (Güven)	0,67	< 0,001	Kabul

Sonuç olarak H_1 , H_{1a} , H_{1c} , H_{1d} hipotezleri kabul edilmiştir. H_{1b} hipotezi, kariyer uyum yeteneğinin alt boyutu olan kontrol boyutunun güvenilirliğini sağlamamış olması nedeniyle çıkarılmış ve bu hipotez test edilmemiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinde gelecekteki istihdam edilebilirlik algısının kariyer uyumluluğu üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda yapılan analizler neticesinde H_1 , H_{1a} , H_{1c} ve H_{1d} hipotezleri kabul edilmiştir. Araştırma sonuçları, algılanan gelecekteki istihdam edilebilirlik ile kariyer uyum yeteneği arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, kariyer uyum yeteneği ile istihdam edilebilirlik arasındaki pozitif ilişkiyi vurgulayan önceki araştırmalarla (Guan ve ark., 2013; Koen ve ark., 2012; Savickas, 2013) örtüşmektedir. İş gücü piyasasının sürekli değişen yapısı ve esnek çalışma koşulları göz önüne alındığında, elde edilen bu sonuç; bireylerin değişen koşullara adapte olabilmeleri ve mesleki performanslarını sürdürebilmeleri adına kariyer uyum yeteneğinin kritik rolünü (Fugate ve ark., 2004) destekler niteliktedir.

Araştırma bulgularında özellikle “kaygı”, “merak” ve “güven” boyutlarının anlamlı etkiler göstermesi, genç yetişkinlerin belirsizlikle başa çıkma süreçlerinde içsel kaynaklarını etkili bir biçimde kullandıklarını işaret etmektedir. Bu durum Savickas’ın (2013) kariyer inşası kuramı ile açıklanabilir; zira kurama göre genç yetişkinlerin öz-düzenleme stratejileri kariyer uyumunda belirleyicidir. Çalışmada H_{1b} hipotezinin test edilememesi ve modelden çıkarılması ise “kontrol” boyutunun güvenilirlik değerlerinin beklenen düzeyin altında kalmasından kaynaklanmıştır. Genç katılımcılarda kontrol boyutunun zayıf güvenilirlik göstermesi, literatürde de belirtildiği üzere öz-düzenleme ve planlama becerilerindeki kültürel farklılıklarla ilişkilendirilebilir (Kalaycıoğlu, 2018; Savickas ve Porfeli, 2012). Bu alt boyutun çıkarılması metodolojik bir sınırlılık olsa da modelin geçerliğini korumak adına gerekli görülmüştür.

Ölçek yapısında gözlenen “deneyim” ile “kişisel özellikler” ve “İş gücü piyasası bilgisi” ile “beceriler” şeklindeki faktör birleşmeleri, Türkçe örneklemde kavramsal yakınsamanın yeniden şekillendiğini

göstermektedir. Literatürde, alınan eğitimin iş gücü piyasasıyla tam örtüşmemesinin istihdam edilebilirlik algısını olumsuz etkileyebileceği belirtilmektedir (Carroll ve Tani, 2013; Ergün ve Şeşen, 2021). Ancak çalışmamızdaki bu faktör birleşmesi, öğrencilerin kişisel becerilerini iş dünyasına aktarabilme ve mevcut fırsatları değerlendirme eğilimlerinin, piyasa koşullarına rağmen yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda, Rätty ve ark. (2018) tarafından belirtilen, istihdam edilebilirlik becerilerinin gençlerin kariyerlerini yönetmelerini kolaylaştırdığı görüşü, çalışmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir. Çalışmanın Kastamonu Üniversitesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiş olması, çevresel faktörlerin sonuçlar üzerindeki etkisini anlamak açısından önemlidir. Kastamonu'nun sanayi ve hizmet sektörlerindeki sınırlı istihdam imkânları, öğrencilerin “iş gücü piyasası bilgisi” boyutuna ilişkin algılarını zayıflatmış olabilir. Nitekim literatürde piyasa koşullarının istihdam edilebilirlik algısını zayıflatabileceği (Clarke, 2008; Donald ve ark., 2018; Jackson ve Wilton, 2017b) vurgulanmaktadır. Buna karşın “deneyim” ve “kişisel özellik” boyutlarının belirginleşmesi, öğrencilerin dışsal kısıtlılıklara rağmen içsel kaynaklarına yöneldiklerini düşündürmektedir. Bu noktada üniversitelerin seminer ve iş forumları gibi etkinliklerle öğrencileri desteklemesi (Ergün ve Şeşen, 2021) ve öğretim elemanlarının teşvik edici rolleri (Caballero ve ark., 2015; Maxwell ve ark., 2010), öğrencilerin bu içsel gelişimini destekleyen unsurlar olarak değerlendirilmelidir.

Sonuç olarak bu çalışma, Türkiye'deki üniversite öğrencilerinin algılanan gelecekteki istihdam edilebilirliklerinin kariyer uyum yetenekleri üzerindeki etkisini ampirik olarak ortaya koymuştur. Bulgular, istihdamın kesinliğini garanti etmese de (McQuaid ve Lindsay, 2005; Verhaest ve Van der Velden, 2013), istihdam edilebilir olma algısının bireylerin uyum yeteneklerini artırdığını doğrulamaktadır. Ölçek yapısındaki farklılaşmalar yerel kültürel dinamikleri yansıtmakta olup, gelecekteki araştırmalarda çoklu örneklem ve nitel destekli çalışmaların yapılması önerilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

The Impact of University Students' Perceptions of Future Employability on Career Adaptability*

Zeynep Yaman**

Şükran Sirkıntıoğlu Yıldırım***

Introduction

Recent transformations in the labor market have led organizations to adopt more flexible work models (Alkin et al., 2020; Castells, 2000; Hiltrop, 1995; Kalleberg, 2001). This change has made it mandatory for individuals to possess adaptability skills for employability and has increased the importance of the concept of being employable. Interest in the relationship between employability and education has been growing. Considering that higher education requires a high level of investment, universities are expected to equip graduates with the skills employers need (Caricati et al., 2016; Mason et al., 2003). Although the proportion of higher-educated young adults in Turkey has risen, it is still under the OECD average, and the high share of non-employed graduates highlight structural problems (OECD, 2023; TEDMEM, 2023). The mismatch between the increasing number of universities and employer expectations also makes it difficult for graduates to adapt to the labor market.

In this context, career adaptability has become a fundamental concept, referring to individuals' capacity to proactively build their careers in a changing employment environment (Coetzee and Stoltz, 2015; Öncel, 2014; Savickas, 2013). Skills in shaping development and adapting to changes are becoming increasingly important (Arthur, 1994; Biemann et al., 2012; Raabe et al., 2007; Zacher et al., 2015). The literature states that simply acquiring knowledge is not enough; management skills and self-efficacy, which will empower graduates in their labor market transition, are also necessary (Bridgstock, 2009; Monteiro et al., 2020; Scott et al., 2019; Smith et al., 2019; Yorke, 2004). Young adults, even if they graduate, face significant difficulties in the job market and often reshape their expectations due to uncertainty (Kanten, 2012; van Vianen et al., 2012).

* This study was supported by the TÜBİTAK 2209-A University Students Research Projects Support Program.

** Independent Researcher, Kastamonu, Türkiye, zeyneppymn@outlook.com, ORCID: 0009-0006-0076-9559

*** Associate Professor, Kastamonu University, Kastamonu, Türkiye, ssirkintioglu@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3578-4074

Despite the increased number of higher education graduates in Turkey, the limited labor market response indicates that graduates need to strengthen their employability not only through education but also through career adaptation skills. However, there are limited studies in Turkey that explore the correlation between university students' career adaptability and their perceptions of future employability. Therefore, the current study focuses on the question of "to what extent do university students' career adaptability skills affect their perceptions of future employability?" The study reviews the literature, introduces the method and scales, discusses empirical findings and presents policy recommendations.

Method

The study population consists of associate, undergraduate and graduate students at Kastamonu University. According to the Student Affairs Department (2023–2024), the total number of students in the university is 27,353. We used convenience sampling and reached 514 students between November 2023 and February 2024. We excluded 27 incomplete questionnaires, leaving 487 valid questionnaires. Variations in students' faculties and vocational schools limit the generalizability of the findings.

Data were collected using demographic questions, the Perceived Future Employability Scale, and the Career Adaptability Scale. The Perceived Future Employability Scale was developed by Gunawan et al. (2019) and adapted into Turkish by Alkin et al. (2020). It consists of 24 items and six subdimensions and is a 5-point Likert scale. Savickas and Profeli (2012) created the Career Adaptability Scale, and Kanten (2012) made some changes to it. It has four sub-dimensions and uses a 5-point Likert format. From November 2023 to February 2024, data were gathered via an online Google Form. Ethical approval was obtained from the Ethics Committee of Kastamonu University (02.02.2023; Decision No. 16). The model examining causal relationships between career adaptability and perceived future employability was analyzed using structural equation modeling (SEM) through SPSS 24 and AMOS 24.

Discussion and Conclusion

The labor market is constantly changing and businesses increasingly need flexible structures. Career adaptability plays a significant role in coping with these conditions. Individuals with high career adaptability adjust more quickly to changing job conditions and maintain professional balance and performance. Person-job fit contributes to job satisfaction and performance when individuals possess required competencies. However, lack of harmony may lead to problems, as workplace changes and stress influence career choices. Responsibility for career development has shifted from employers to individuals, making employability crucial for both unemployed and employed individuals.

The study findings reveal a positive correlation between perceived future employability and career adaptability. The significant impact of "anxiety", "curiosity" and "confidence" dimensions indicates effective use of internal resources in coping with uncertainty, aligning with Savickas' (2013) career construction theory. Employability is shaped by individual and environmental factors. Economic and political conditions, along with higher education quality, influence this process. Young adults should possess career adaptability skills to enter the workforce successfully. Higher education aims to produce

work-ready graduates (Brooker and Daniels, 2014; R  ty et al., 2018). Universities support the goal by connecting students with employers (Erg  n and Ő   en, 2021).

Although rising education levels are promising, the mismatch between education and labor market needs negatively affects employability perceptions (Carroll and Tani, 2013; Erg  n and Ő   en, 2021). Lack of experience hinders suitable employment and weakens perceptions. Human capital investments improve adaptability (Fugate et al., 2004), but employability does not guarantee job attainment (McQuaid and Lindsay, 2005; Verhaest and Van der Velden, 2013). Personal factors can strengthen employability perceptions, but market conditions may weaken them (Clarke, 2008; Donald et al., 2018; Jackson and Wilton, 2017b; Qenani et al., 2014; Remedios, 2012).

The current study confirms the positive relationship between perceived future employability and career adaptability, consistent with prior research (Guan et al., 2013; Koen et al., 2012; Savickas, 2013). H1, H1a, H1c and H1d were accepted, while H1b was not tested due to reliability concerns, which constitutes a methodological limitation. Factor combinations observed in the study indicate structural differentiation in the scale in the Turkish sample. Overall, the study highlights the role of internal factors in career adaptation and offers meaningful insights within the Turkish context.

Kaynakça/References

- Alkın, S., Korkmaz, O. ve   elik, S. B. (2020). Algılanan gelecekteki istihdam edilebilirlik   l  einin Türkçeye uyarlanması. *İ  ve İnsan Dergisi*, 7(1), 33-47. <https://doi.org/10.18394/iid.593944>
- Arthur, M. B. (1994). The boundaryless career: A new perspective for organizational inquiry. *Journal of Organizational Behavior*, 15, 295-306. <https://doi.org/10.1002/job.4030150402>
- Bagozzi, P. ve Yi, Y. (2012). Specification, evaluation, and interpretation of structural equation models. *Journal of the Academic Marketing Science*, 40(8), 8-34. <https://doi.org/10.1007/s11747-011-0278-x>
- Bargsted, M., Yeves, J., Merino, C. ve Venegas-Muggli, J. I. (2021). Career success is not always an outcome: Its mediating role between competence employability model and perceived employability. *Journal of Career Development International*, 26(2), 119-139. <https://doi.org/10.1108/CDI-06-2020-0141>
- Bayraktaro  lu, S. (2003). *İnsan kaynakları yönetimi*. Sakarya Kitapevi Yayınları.
- Bertnson, E. ve Marklund, S. (2007). The relationship between perceived employability and subsequent health. *Work & Stress*, 21(3), 279-292. <https://doi.org/10.1080/02678370701659215>
- Bertnson, E., Sverke, M. ve Marklund, S. (2006). Predicting perceived employability: Human capital or labour market opportunities? *Economic and Industrial Democracy*, 27(2), 223-244. <https://doi.org/10.1177/0143831X06063098>
- Biemann, T., Zacher, H. ve Feldman, D. C. (2012). Career patterns: A twenty-year panel study. *Journal of Vocational Behavior*, 81(2), 159-170. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.06.003>
- Bridgstock, R. (2009). The graduate attributes we've overlooked: Enhancing graduate employability through career management skills. *Higher Education Research & Development*, 28(1), 31-44. <https://doi.org/10.1080/07294360802444347>
- Daniels, J. ve Brooker, J. (2014). Student identity development in higher education: Implications for graduate attributes and work-readiness. *Educational Research*, 56(1), 65-76. <https://doi.org/10.1080/00131881.2013.874157>
- Caballero, G., Vazquez, X. H. ve Quintas, M. A. (2015). Improving employability through stakeholders in European higher education: The case of Spain. *Journal of Long Range Planning*, 48(6), 398-411.
- Cairo, P. C., Kritis, K. J. ve Myers, R. M. (1996). Career assessment and the adult career concerns inventory. *Journal of Career Assessment*, 4(2), 189-204. <https://doi.org/10.1177/106907279600400205>

- Caricati, L., Chiesa, R., Guglielmi, D. ve Mariani, M. G. (2016). Real and perceived employability: A comparison among Italian graduates. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 38(4), 490-502. <https://doi.org/10.1080/1360080X.2016.1182668>
- Carroll, D. ve Tani, M. (2013). Over-education of recent higher education graduates: New Australian panel evidence. *Economics of Education Review*, 32, 207-218. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2012.10.002>
- Castells, M. (2000). *The information age: Economy, society and culture*. Blackwel Publishers.
- Chow, H. J., Wong, S. C. ve Lim, C. S. (2019). Examining mediating role of self-efficacy on undergraduates' perceived employability. *International Journal of Academic Research Business and Social Sciences*, 9(6), 135-158. <http://dx.doi.org/10.6007/IJARBS/v9-i6/5929>
- Clarke, M. (2008). Understanding and managing employability in changing career contexts. *Journal of European Industrial Training*, 32(4), 258-284. <https://doi.org/10.1108/03090590810871379>
- Coetzee, M. ve Stoltz, E. (2015). Employees' satisfaction with retention factors: Exploring the role of career adaptability. *Journal of Vocational Behavior*, 89, 83-91. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.04.012>
- Çelik, A., Akatay, A. ve Şimşek, M. (2007). Kariyer yönetimi ve insan kaynakları yönetimi uygulamaları. Ş. Şimşek (Ed.), *İnsan kaynakları yönetimi uygulamaları* (ss. 125-136) içinde. Gazi Kitabevi.
- Dawis, R. V. (2005). The Minnesota theory of work adjustment. S. D. Brown ve R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (s. 3-23) içinde. John Wiley & Sons.
- Donald, W. E., Ashleigh, M. J. ve Baruch, Y. (2018). Students' perceptions of education and employability: Facilitating career transition from higher education into the labor market. *Career Development International*, 23(5), 513-540. <https://doi.org/10.1108/CDI-09-2017-0171>
- Ebberwein, C. A., Krieshok, T. S., Ulven, J. C. ve Prosser, E. C. (2004). Voices in transition: Lessons on career adaptability. *The Career Development Quarterly*, 52(4), 292-308. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.2004.tb00947.x>
- Ergün, M. ve Şeşen, H. (2021). A comprehensive study on university students' perceived employability: Comparative effects of personal and contextual factors. *Sage Open*, 11(3). <https://doi.org/10.1177/21582440211036105>
- Erikson, E. H. (1968). *Identity youth and crisis* (No. 7). WW Norton & Company.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (4th ed.). Sage.
- Forrier, A. ve Sels, L. (2003). The concept of employability: A complex mosaic. *International Journal of Human Resources Development and Management*, 3(2), 102-124.
- Fugate, M. ve Kinicki, A. J. (2008). A dispositional approach to employability: Development of a measure and test of implications for employee reactions to organizational change. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 81(3), 503-527. <https://doi.org/10.1348/096317907X241579>
- Fugate, M., Kinicki, A. J. ve Ashforth, B. E. (2004). Employability: A psycho-social construct, its dimensions, and applications. *Journal of Vocational Behavior*, 65(1), 14-38. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2003.10.005>
- Gerçek, M. (2024). Serial multiple mediation of career adaptability and self-perceived employability in the relationship between career competencies and job search self-efficacy. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 14(2), 461-478. <https://doi.org/10.1108/HESWBL-02-2023-0036>
- Guan, Y., Deng, H., Sun, J., Wang, Y., Cai, Z., Ye, L., Fu, R., Wang, Y., Zhang, S. ve Li, Y. (2013). Career adaptability, job search self-efficacy and outcomes: A three-wave investigation among Chinese university graduates. *Journal of Vocational Behavior*, 83(3), 561-570. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2013.09.003>
- Guilbert, L., Carrein, C., Guénolé, N., Monfray, L., Rossier, J. ve Priolo, D. (2018). Relationship between perceived organizational support, proactive personality, and perceived employability in workers over 50. *Journal of Employment Counseling*, 55(2), 58-71. <https://doi.org/10.1002/joec.12075>
- Gunawan, W., Creed, P. A. ve Glendon, A. I. (2019). Development and initial validation of a perceived future employability scale for young adults. *Journal of Career Assessment*, 27(4), 610-627. <https://doi.org/10.1177/1069072718788645>
- Gutman, L. M., ve Schoon, I. (2012). Correlates and consequences of uncertainty in career aspirations: Gender differences among adolescents in England. *Journal of Vocational Behavior*, 80(3), 608-618. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.02.002>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Cengage.
- Hamtiaux, A., Houssemand, C. ve Vignaud, P. (2013). Individual and career adaptability: Comparing models and measures. *Journal of Vocational Behavior*, 83(2), 130-141. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2013.03.006>

- Hiltrop, J. M. (1995). The changing psychological contract: The human resource challenge of the 1990s. *European Management Journal*, 13(3), 286-294. [https://doi.org/10.1016/0263-2373\(95\)00019-H](https://doi.org/10.1016/0263-2373(95)00019-H)
- Hirschi, A. (2009). Career adaptability development in adolescence: Multiple predictors and effect on sense of power and life satisfaction. *Journal of Vocational Behavior*, 74(2), 145-155. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.01.002>
- Hirschi, A. (2011). Career-choice readiness in adolescence: Development of a model and a measure. *Journal of Vocational Behavior*, 79(3), 340-348. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2011.05.005>
- Hou, Z. J., Leung, S. A., Li, X., Li, X. ve Xu, H. (2012). Career adapt-abilities scale—China form: Construction and initial validation. *Journal of Vocational Behavior*, 80(3), 686-691. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.01.006>
- Hu, L.-t. ve Bentler, P. (1998). Fit indices in covariance structure modeling: Sensitivity to underparameterized model misspecification. *Journal of Psychological Methods*, 3(4), 424-453. <https://doi.org/10.1037/1082-989X.3.4.424>
- Jackson, D. ve Wilton, N. (2017a). Career choice status among undergraduates and the influence of career management competencies and perceived employability. *Journal of Education and Work*, 30(5), 552-569. <https://doi.org/10.1080/13639080.2016.1255314>
- Jackson, D. ve Wilton, N. (2017b). Perceived employability among undergraduates and the importance of career self-management, work experience, and individual characteristics. *Journal of Higher Education Research & Development*, 36(4), 747-762. <https://doi.org/10.1080/07294360.2016.1229270>
- Kalafat, T. (2012). Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk örneklemi için psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(38), 169-179.
- Kalaycıoğlu, E. (2018). *Kariyer uyum yeteneğinin çalışanların iş performansına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Barın Üniversitesi.
- Kalleberg, A. L. (2001). Organizing flexibility: The flexible firm in a new century. *British Journal of Industrial Relations*, 39(4), 479-504. <https://doi.org/10.1111/1467-8543.00211>
- Kanten, S. (2012). Kariyer uyum yetenekleri ölçeği: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 191-205.
- Kavi, E. ve Kaya, A. (2018). Investigation of career adaptability skills of students attending universities in Istanbul. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 3(1), 104-116.
- Koen, J., Klehe, U. C. ve Van Vianen, A. E. (2012). Training career adaptability to facilitate a successful school-to-work transition. *Journal of Vocational Behavior*, 81(3), 395-408. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.10.003>
- Ma, Y. ve Bennett, D. (2021). The relationship between higher education students' perceived employability, academic engagement and stress among students in China. *Journal of Education+ Training*, 63(5), 744-762. <https://doi.org/10.1108/ET-07-2020-0219>
- Maggiori, C., Johnston, C. S., Krings, F., Massoudi, K. ve Rossier, J. (2013). The role of career adaptability and work conditions on general and professional well-being. *Journal of Vocational Behavior*, 83(3), 437-449. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2013.07.001>
- Mason, G., Williams, G., Cranmer, S. ve Guile, D. (2003). *How much does higher education enhance the employability of graduates?* Higher Education Funding Council for England (HEFCE).
- Maxwell, G., Scott, B., Macfarlane, D. ve Williamson, E. (2010). Employers as stakeholders in postgraduate employability skills development. *International Journal of Management Education* (Oxford Brookes University), 8(2), 1-11.
- McKee-Ryan, F. M. ve Harvey, J. (2011). "I have a job, but...": A review of underemployment. *Journal of Management*, 37(4), 962-996. <https://doi.org/10.1177/0149206311398134>
- McQuaid, R. W. ve Lindsay, C. (2005). The concept of employability. *Urban Studies*, 42(2), 197-219. <https://doi.org/10.1080/0042098042000316100>
- Monteiro, S., Ferreira, J. A. ve Almeida, L. S. (2020). Self-perceived competency and self-perceived employability in higher education: The mediating role of career adaptability. *Journal of Further and Higher Education*, 44(3), 408-422. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2018.1542669>
- Mucuk, G. ve Darıcan, Ş. (2022). Kariyer uyum yeteneği, işgören performansı ve algılanan örgütsel desteğin demografik faktörler açısından değerlendirilmesi: İmalat sektörü örneği. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 7(1), 105-127.
- OECD. (2023). *Education at a glance 2023: OECD indicators*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/e13bef63-en>

- Ohme, M. ve Zacher, H. (2015). Job performance ratings: The relative importance of mental ability, conscientiousness, and career adaptability. *Journal of Vocational Behavior*, 87, 161-170. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.01.003>
- Ömeroğlu, S. (2014). Polis akademisi öğrencilerine yönelik kariyer uyumu programının etkililiğinin değerlendirilmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Öncel, L. (2014). Career adapt-abilities scale: Convergent validity of subscale scores. *Journal of Vocational Behavior*, 85(1), 13-17. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2014.03.006>
- Qenani, E., MacDougall, N. ve Sexton, C. (2014). An empirical study of self-perceived employability: Improving the prospects for student employment success in an uncertain environment. *Active Learning in Higher Education*, 15(3), 199-213. <https://doi.org/10.1177/1469787414544875>
- Raabe, B., Frese, M. ve Beehr, T. A. (2007). Action regulation theory and career self-management. *Journal of Vocational Behavior*, 70(2), 297-311. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2006.10.005>
- Rätty, H., Komulainen, K., Harvorsén, C., Nieminen, A. ve Korhonen, M. (2018). University students' perceptions of their 'ability selves' and employability: A pilot study. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 4(2), 107-115. <https://doi.org/10.1080/20020317.2018.1453221>
- Remedios, R. (2012). The role of soft skills in employability. *International Journal of Management Research and Reviews*, 2(7), 1285-1292.
- Robson, S. M., Hansson, R. O., Abalos, A., ve Booth, M. (2006). Successful aging: Criteria for aging well in the workplace. *Journal of Career Development*, 33(2), 156-177.
- Rothwell, A. T. (2015). Employability. P. J. Hartung, M. L. Savickas ve W. B. Walsh (Eds.), *APA handbook of career intervention, Vol. 2. Applications* (ss. 337-350) içinde. American Psychological Association.
- Rothwell, A. ve Arnold, J. (2007). Self-perceived employability: Development and validation of a scale. *Personnel Review*, 36(1), 23-41. <https://doi.org/10.1108/00483480710716704>
- Rothwell, A., Herbert, I. ve Rothwell, F. (2008). Self-perceived employability: Construction and initial validation of a scale for university students. *Journal of Vocational Behavior*, 73(1), 1-12. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2007.12.001>
- Rothwell, A., Jewell, S. ve Hardie, M. (2009). Self-perceived employability: Investigating the responses of post-graduate students. *Journal of Vocational Behavior*, 75(2), 152-161. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2009.05.002>
- Savickas, M. L. (1997). Career adaptability: An integrative construct for life-span, life-space theory. *The Career Development Quarterly*, 45(3), 247-259. <https://doi.org/10.1002/j.2161-0045.1997.tb00469.x>
- Savickas, M. L. (2005). The Theory and Practice of Career Construction. S. D. Brown ve R. W. Lent (Eds.), *Career Development and counseling: Putting theory and research to work* (ss. 42-70) içinde. John Wiley.
- Savickas, M. L. (2013). Career construction theory and practice. S. D. Brown ve R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work*, (2nd ed., ss. 144-180) içinde. John Wiley & Sons.
- Savickas, M. L. ve Porfeli, E. J. (2012). Career Adapt-Abilities Scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. *Journal of Vocational Behavior*, 80(3), 661-673. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.01.011>
- Scott, F. J., Connell, P., Thomson, L. A. ve Willison, D. (2019). Empowering students by enhancing their employability skills. *Journal of Further and Higher Education*, 43(5), 692-707. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2017.1394989>
- Shao, T. A. (2002). *Marketing research: An aid to decision making*. SouthWestern-Thomson Learning.
- Skorikov, V. (2007). Continuity in adolescent career preparation and its effects on adjustment. *Journal of Vocational Behavior*, 70(1), 8-24. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2006.04.007>
- Smith, S., Smith, C., Taylor-Smith, E. ve Fotheringham, J. (2019). Towards graduate employment: Exploring student identity through a university-wide employability project. *Journal of Further and Higher Education*, 43(5), 628-640. <https://doi.org/10.1080/0309877X.2017.1390077>
- Super, D. E. (1955). Dimensions and measurement of vocational maturity. *Teachers College Record*, 57(3), 1-12. <https://doi.org/10.1177/016146815505700306>
- Super, D. E. ve Knasel, E. G. (1981). Career development in adulthood: Some theoretical problems and a possible solution. *British Journal of Guidance and Counselling*, 9(2), 194-201. <https://doi.org/10.1080/03069888100760211>
- Swanson, J. L. ve Schneider, M. (2013). Minnesota theory of work adjustment. S. D. Brown ve R. W. Lent (Eds.), *Career development and counseling: Putting theory and research to work* (ss. 29-53) içinde. John Wiley & Sons <https://doi.org/10.4135/9781412952675.n179>

- Takase, M., Nakayoshi, Y. ve Teraoka, S. (2012). Graduate nurses' perceptions of mismatches between themselves and their jobs and association with intent to leave employment: A longitudinal survey. *International Journal of Nursing Studies*, 49(12), 1521-1530. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2012.08.003>
- Taş, M. A. ve Alparslan, A. M. (2020). Kültürel değerler, psikolojik sermaye ve kariyer uyum yeteneği ilişkisine dair bir saha araştırması. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (Özel Sayı), 417-440. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.727535>
- TEDMEM. (2023). Bir bakışta eğitim 2023. <https://tedmem.org/yazilar-detay/bir-bakista-egitim-2023> adresinden erişildi.
- Thijssen, J. G., Van der Heijden, B. I. ve Rocco, T. S. (2008). Toward the employability—link model: Current employment transition to future employment perspectives. *Human Resource Development Review*, 7(2), 165-183. <https://doi.org/10.1177/1534484308314955>
- Türkahraman, M. ve Şahin, K. (2010). Kadın ve kariyer. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2(1), 75-88.
- Ünsal, P. (2014). *Kariyer gelişim kuramları ve kariyer danışmanlığı*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Van der Heijde, C. M. ve Van der Heijden, B. I. (2005). The development and psychometric evaluation of a multi-dimensional measurement instrument of employability—and the impact of aging. *International Congress Series*, Vol. 1280, 142-147. Elsevier.
- van Vianen, A. E., Klehe, U. C., Koen, J. ve Dries, N. (2012). Career adapt-abilities scale—Netherlands form: Psychometric properties and relationships to ability, personality, and regulatory focus. *Journal of Vocational Behavior*, 80(3), 716-724. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2012.01.002>
- Vanhercke, D., De Cuyper, N., Peeters, E. ve De Witte, H. (2014). Defining perceived employability: A psychological approach. *Personnel Review*, 43(4), 592-605. <https://doi.org/10.1108/PR-07-2012-0110>
- Verhaest, D. ve Van der Velden, R. (2013). Cross-country differences in graduate overeducation. *European Sociological Review*, 29(3), 642-653. <https://www.jstor.org/stable/24480001>
- Yiğit, S.(2018). *Üniversite öğrencilerinde kariyer uyumu, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılar ve kariyer kararsızlığı* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Yorke, M. (2006). *Employability in higher education: What it is – what it is not*. Higher Education Academy.
- Yorke, M. (2004). *Employability in higher education: What it is– what it is not*. *Learning and employability series 1*. Higher Education Academy.
- Zacher, H. (2014). Individual difference predictors of change in career adaptability over time. *Journal of Vocational Behavior*, 84(2), 188-198. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2014.01.001>
- Zacher, H., Ambiel, R. A. ve Noronha, A. P. P. (2015). Career adaptability and career entrenchment. *Journal of Vocational Behavior*, 88, 164-173. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.03.006>
- Zacher, H. ve Griffin, B. (2015). Older workers' age as a moderator of the relationship between career adaptability and job satisfaction. *Work, Aging and Retirement*, 1(2), 227-236. <https://doi.org/10.1093/workar/wau009>

Copyright © 2025 **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı**
<http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/>
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2025 • 13(37) • 150-159

ISSN 2791-8157
Başvuru | 13 Mart 2025
Kabul | 07 Ağustos 2025

Sporda Duygusal Kötü Muamele ve Antrenör Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Nazlı Yanar Tunçel**

Semiyha Tuncel***

Öz

Spor ortamlarında antrenörlerin tutumları, sporcuların duygusal kötü muamele algılarını etkileyebilir. Bu nedenle bu ilişkinin incelenmesi sporcu refahının artırılması açısından önem taşımaktadır. Bu araştırma, katılımcıların algıladıkları antrenör tutumları ile sporda duygusal kötü muamele arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın araştırma grubunu, çeşitli spor branşlarında aktif olan ve en az bir yıl spor geçmişi olan toplam 337 katılımcı oluşturmaktadır. İlişkisel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada, veri toplama aracı olarak Antrenör-Sporcu İlişkisi Duygusal Kötü Muamele Ölçeği (ASİDKMÖ) ve Algılanan Antrenör Tutum ve Davranış Ölçeği (AATDÖ) tercih edilmiştir. Elde edilen veriler Jamovi 2.0.0 istatistik programında analiz edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların duygusal kötü muamele algısı ortalama değeri 28,6 (±13,0) ile düşük düzeyde bulunurken, algılanan antrenör tutum ve davranışları ortalama değeri 84,1 (±7,61) ile yüksek düzeyde algılanmıştır. Pearson Korelasyon testi sonuçları, antrenör-sporcu ilişkisi duygusal kötü muamele ile algılanan antrenör tutum ve davranış arasında orta düzey ve negatif yönde bir ilişki olduğunu göstermiştir ($r=-0,422$, $p<0,001$). Elde edilen bulgular doğrultusunda antrenörler için eğitim programları geliştirilebilir veya belirli periyotlarla antrenörlere süpervizyon hizmetleri sunulabilir. Benzer şekilde sporculara farkındalık kazandıracak eğitimler verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Antrenör Tutumu, Sporda Duygusal Kötü Muamele, Antrenör-Sporcu İlişkisi

* Bu çalışma 21 - 24 Kasım 2024 tarihleri arasında Ankara'da düzenlenen 22. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Karaman, Türkiye, nazliyanar@kmu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-4002-7462

*** Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye, sdolasir@ankara.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0075-821X

Abstract

The attitude of coaches in the sporting environment can influence athletes' perceptions of emotional abuse. Therefore, it is important to investigate this relationship in order to improve athletes' wellbeing. The current study aims to investigate how participants perceive coaches' attitudes and the extent to which these attitudes represent emotional abuse in sport. The study group consisted of 337 active participants from different sports with at least one year of experience. A correlational survey model was used to collect data using the Coach-Athlete Relationship Emotional Abuse Scale (CAREMS) and the Perceived Coach Attitude and Behaviour Scale (PCABS). The data were analysed using the Jamovi 2.0.0 statistics programme. According to the results of the analysis, the mean score of the participants' perception of emotional mistreatment was found to be low at 28.6 (± 13.0), while the mean score of perceived coach attitudes and behaviours was found to be high at 84.1 (± 7.61). The results of the Pearson Correlation test revealed a moderate negative correlation between coach-athlete relationship, emotional abuse and perceived coach attitudes and behaviours ($r = -0.422, p < 0.001$). Based on the results, training programmes can be developed for coaches or supervision services can be offered at certain intervals. Similarly, awareness-raising training can be offered to athletes.

Keywords: Coach Attitude, Emotional Abuse In Sport, Coach-Athlete Relationship

Giriş

Antrenörler, özellikle çocuklar ve gençlere yönelik rekabetçi spor ortamlarında, sporcuların eğitimi, gelişimi ve korunmasında tartışmasız şekilde önemli bir rol üstlenmektedir. Antrenör-sporcu etkileşimlerine odaklanan araştırmalar, performansı artıran ve motivasyonu destekleyen bir spor ikliminin; karşılıklı güven, bağlılık, empati ve katılımcı karar alma süreçleri üzerine inşa edildiğini ortaya koymaktadır (Duda ve Appleton, 2016). Antrenörlerle genç sporcular arasındaki güçlü duygusal bağ ve sosyal yakınlık, sporcuların başarısını destekleyebileceği gibi, aynı zamanda bağımlılık, güvenin kötüye kullanılması ve istismar gibi riskler de barındırmaktadır (Gaedicke ve ark., 2021). Stirling ve Kerr (2008), sporcu-antrenör ilişkisinde görülen duygusal istismarı, taraflar arasındaki güç eşitsizliği nedeniyle ortaya çıkan ve ilişkisel dinamikler içinde gelişen bir durum olarak değerlendirmiş ve ilişkisel istismar biçiminde sınıflandırmıştır. Nitekim, çocuklardan yetişkinlere, amatör spordan profesyonel düzeye kadar sporun tüm kademelerinde görülen istismar vakaları, spor katılımının her zaman yapısal olarak olumlu deneyimlerle sonuçlanmadığını ve bazı durumlarda bireyler için zarar verici olabileceğini ortaya koymaktadır (Alexander ve ark., 2024; Kerr ve ark., 2020). Duygusal istismar, günlük yaşamın akışı içinde sıkça karşılaşılan ancak fiziksel iz bırakmaması nedeniyle çoğu zaman fark edilmeden geçilen davranış biçimlerini içermektedir (Çetin ve Hacısötaoğlu Közleme, 2018). Bu alandaki en eski tanımlamalardan biri olan Stirling ve Kerr'in (2008) çalışmada duygusal istismar "Zarar verme potansiyeli taşıyan, kritik bir ilişki rolündeki bir kişi tarafından kasıtlı olarak gerçekleştirilen ve fiziksel temas içermeyen davranış örüntüsü." şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanıma göre,

duygusal istismar; güç dengesizliğinin hâkim olduğu ilişkilerde ortaya çıkan ve otoritenin kötüye kullanılmasıyla şekillenen bir ilişkisel şiddet biçimi olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte çalışmalar, duygusal istismar tanımını ve kapsamını genişleterek, psikolojik kötü muamele, antrenör zorbalığı, psikolojik istismar ve kasıtlı psikolojik şiddetin birden fazla ilişkide ortaya çıkan olumsuz etkilerini de içine almaktadır (Gattis ve Moore, 2022; Roberts ve ark., 2020; Willson ve ark., 2022). Duygusal istismar, sözel davranışlar (bağırma, aşağılama, tehdit etme vs.), ilgi ve desteğin reddedilmesi (antrenmandan dışlama ya da geri bildirim vermeme vs.) ve fiziksel temas içermeyen davranışlar (nesne fırlatma veya duvara yumruk atma vs.) yoluyla kendini göstermektedir (Fortier ve ark., 2020; Stirling ve Kerr, 2008). Sporda antrenörler ile sporcular arasındaki dinamikler, önemli ölçüde farklılık gösterebilir ve ne yazık ki bu farklılıklar bazen istismar veya uygunsuz davranış vakalarına yol açabilmektedir. Bu bağlamda, sporcuların çeşitli sebeplerle duygusal kötü muameleye ve hatta şiddete maruz kalmaları olumsuz bir etki olarak görülmektedir (Mountjoy ve ark., 2016). Alan yazına göre, duygusal istismar spordaki en yaygın şiddet biçimi olarak ileri sürülmektedir (Lundqvist, 2024; Parent ve Vaillancourt-Morel, 2021; Toy ve ark., 2023; Vertommen ve ark., 2016; Willson ve ark., 2022). Özellikle antrenör-sporcu ilişkisindeki güç eşitsizliği, bu tür istismarın ortaya çıkmasında temel bir risk unsuru olarak değerlendirilmektedir (Lefever ve ark., 2023; Mills ve Denison, 2018). Yüksek yoğunluk ve sıklıkta antrenman yapan sporcularda, fiziksel yaralanmaların yanı sıra duygusal ve psikolojik olumsuz sonuçların da ortaya çıkma riski bulunmaktadır (Simpson ve ark., 2020). Antrenörlerin tutumları, sporcular üzerinde aşırı başarı baskısı oluşturduğunda ve bu durum zayıf iletişim ya da sözlü tacizle birleştiğinde, spora katılım ile sporcuların psikolojik iyilik hali olumsuz etkilenebilmektedir (Holt ve ark., 2006; Ommundsen ve ark., 2006). Hurst ve arkadaşları (2025) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları, sporcuların büyük çoğunluğunun sporda kötü muameleye maruz kaldığını ortaya koymuştur (%74,4). En sık bildirilen kötü muamele türü psikolojik istismar olup, katılımcıların %70,5'i bu tür bir deneyim yaşadığını belirtmiştir. Psikolojik kötü muameleyi sırasıyla ihmal (%50,8), fiziksel istismar (%31,5) ve temas içermeyen cinsel istismar (%24,0) takip etmiştir. Alexander ve arkadaşları (2011) tarafından 18-22 yaş arasındaki 6.000'den fazla katılımcı ile gerçekleştirilen kapsamlı bir araştırmada, genç sporcular arasında duygusal istismarın oldukça yaygın olduğu ortaya konmuştur. Çalışmada, katılımcıların yaklaşık %75'i spor kariyerleri boyunca duygusal istismara maruz kaldıklarını belirtmiştir. Çetin'in (2023) çalışmasında, özellikle erkek sporcuların antrenörlerinden daha fazla duygusal şiddete maruz kaldığı ve bu durumun sporcuların antrenörleriyle olan ilişkilerini olumsuz etkilediği ifade edilmiştir. Bu bulgular, spor ortamlarının her zaman güvenli olmadığını ve sporcuların çeşitli risklere açık olabileceğini göstermektedir. Uluslararası Olimpiyat Komitesi Uzlaşıcı Beyanı, "Tüm sporcuların 'güvenli spor' yapma hakkına sahip olduğunu" belgelemiştir (Mountjoy ve ark., 2016). Spor faaliyetlerine katılım, bireylerin hem fiziksel hem de ruhsal sağlığı üzerinde olumlu etkiler yaratmasına rağmen, kazanma odaklı yaklaşımların baskın olduğu ortamlarda bu faaliyetler, stres ve kaygı gibi psikolojik sorunlara da zemin hazırlayabilmektedir. Bu durum, sporu küresel düzeyde tartışılan ve üzerinde durulan bir konu haline getirmektedir (Young, 2013).

Türkiye'de spor alanında kötü muamele ve etik dışı davranışların önlenmesine yönelik önemli yasal düzenlemeler bulunmaktadır. Bu kapsamda, 6222 sayılı *Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun* sporculara yönelik şiddet, hakaret, tehdit ve baskı gibi davranışları açıkça yasaklamakta ve bu tür tutumlara karşı cezai yaptırımları öngörmektedir (Resmî Gazete, 2011). Bu kapsamda, antrenörlük mesleğine girişte bazı önleyici düzenlemeler de yürürlüğe konmuştur. Özellikle, 14 Aralık 2019 tarihli ve 30978 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren *Antrenör Eğitimi Yönetmeliği*'nin 7. maddesi uyarınca; kasten işlenen bir suçtan dolayı bir yıl veya daha fazla

hapis cezası almış olmak ya da cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar, dolandırıcılık, hırsızlık, uyuşturucu ticareti gibi belirli ağır suçlardan mahkûm olmamak, antrenör eğitim programlarına katılım için temel şartlardan biri olarak belirlenmiştir. Bu yönüyle antrenörlerin ve diğer spor paydaşlarının spor ortamında etik dışı ve kötü muameleye karşı tutumlar sergilemesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, spor ortamlarında özellikle duygusal kötü muamele gibi daha az görünür ancak etkisi derin olan davranış biçimlerinin yeterince incelenmediği gözlemlenmektedir. Türkiye’de özellikle duygusal kötü muamele üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir (Çetin, 2023). Bu kapsamda Türkiye’deki sporcuların karşılaştığı şiddet türleri ve antrenör-sporcu ilişkilerindeki dinamikler üzerine daha fazla araştırma yapılması gerektiği düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı katılımcıların antrenör tutumlarına yönelik algıları ile sporda duygusal kötü muameleye maruz kalma durumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu doğrultuda çalışmanın temel araştırma sorusu şu şekilde belirlenmiştir:

Katılımcıların algılanan antrenör tutumları ile sporda duygusal kötü muamele durumları arasında nasıl bir ilişki vardır?

Araştırma kapsamında aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H¹: Katılımcıların algıladığı olumsuz antrenör tutumları ile sporda duygusal kötü muamele arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H²: Katılımcıların algıladığı olumlu antrenör tutumları ile sporda duygusal kötü muamele arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli: Bu çalışmada, araştırmanın amacına uygun olarak genel tarama modellerinden biri olan ilişkisel tarama modeli tercih edilmiştir. Bu model, iki ya da daha fazla değişkenin birlikte değişim derecesinin belirlenmesi hedeflenmiştir (Karasar, 2009).

Araştırma Grubu: Araştırmaya, Türkiye’deki çeşitli üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinde öğrenim gören ve en az bir yıldır düzenli olarak spor yapan, yaşları 18 ile 35 arasında değişen toplam 337 gönüllü katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcılar, araştırmanın amacına uygun olarak amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Kullanılan ölçme araçlarının madde sayısı dikkate alındığında, örneklem büyüklüğünün madde sayısının en az beş katı olması gerektiğine ilişkin genel kabul görmüş ölçüte (Tavşancıl, 2002) uygun olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, 337 kişilik örneklem büyüklüğü istatistiksel analizler açısından yeterli kabul edilmiştir. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Bilgilerine İlişkin Veriler

Değişken		F	%
Cinsiyet	Kadın	171	50.7
	Erkek	166	49.3
Antrenörün Cinsiyeti	Kadın	51	15.1
	Erkek	286	84.9
Spor Türü	Bireysel Sporlar	150	44.5
	Takım Sporları	187	55.5

Milli Sporcu	Evet	50	14.8
	Hayır	287	84.2

Veri Toplama Aracı: Bu araştırmada veri toplamak amacıyla, katılımcıların antrenörleriyle ilişkilerine yönelik duygusal kötü muamele algılarını ölçmek için Antrenör-Sporcu İlişkisi Duygusal Kötü Muamele Ölçeği (ASİDKMÖ) ile antrenörlerin tutum ve davranışlarının sporcular tarafından nasıl algılandığını değerlendirmek amacıyla Algılanan Antrenör Tutum ve Davranış Ölçeği (AATDÖ) kullanılmıştır.

Antrenör – Sporcu İlişkisi Duygusal Kötü Muamele Ölçeği (ASİDKMÖ): Orijinalde Dietz, Casey, Stirling ve Porter (2015) tarafından geliştirilen bu ölçek, Çetin (2022) tarafından Türkçeye uyarlanmış olup, orijinal versiyonunda olduğu gibi 19 maddeden oluşmakta ve 5 alt boyutu ölçmektedir. Beşli Likert tipi derecelendirme sistemine göre (1=Hiçbir zaman, 5=Daima) puanlanmaktadır. Ölçek, toplam puan esas alınarak değerlendirilmektedir ve puanlar 19 ile 95 arasında değişmektedir. Ölçekte yer alan alt boyutlar ve ilgili maddeler Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. ASİDKMÖ Alt Boyutları ve Cronbach Alfa Değerleri

Alt Boyut	Kısaltma	Maddeler	Açıklama	Cronbach Alfa (α)
Performansa Dayalı Aşağılama	PDA	1 – 6	Performansa dayalı aşağılama ve baskı	0,90
Doğrudan Kişisel Aşağılama	DOĞKA	7 – 10	Küfür, hakaret ve kişisel aşağılamalar	0,96
Utandırıcı Davranışlar	UD	11 – 13	Şaka, anekdot gibi rahatsız edici ifadeler	0,97
Dolaylı Kişisel Aşağılama	DOLKA	14 – 16	Aile veya kişisel unsurlar üzerinden aşağılamalar	0,94
Göz Korkutucu Davranışlar	GKD	17 – 19	Tehdit edilerek sindirme çabaları	0,95
Antrenör – Sporcu İlişkisi Duygusal Kötü Muamele Ölçeği (ASİDKMÖ)				0,98

Bu çalışmada tüm ölçek için Cronbach’s Alpha katsayısı 0,95 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlar bazında ise PDA $\alpha=0,86$, DOĞKA $\alpha=0,91$, UD $\alpha=0,91$, DOLKA $\alpha=0,84$ ve GKD $\alpha=0,87$ değerleri elde edilmiştir. Güvenirlilik katsayısının ,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyükoztürk, 2016).

Algılanan Antrenör Tutum ve Davranış Ölçeği (AATDÖ): Üzüm ve arkadaşları (2018) tarafından geliştirilen ölçek, 24 maddeden ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Beş dereceli Likert tipinde (1=Hiçbir zaman, 5=Her zaman) puanlanan ölçekte, bazı maddeler ters puanlanmıştır. Veri analizine geçilmeden önce, (1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 18, 20, 23) ters puanlanan maddelere verilen yanıtlar uygun şekilde Excel programı aracılığıyla dönüştürülmüştür (örneğin, 5’li Likert tipi bir maddede 1 $\rightarrow$ 5, 2 $\rightarrow$ 4, 3 $\rightarrow$ 3 vb.). Bu işlem, toplam puanların ve alt boyut puanlarının doğru hesaplanabilmesi ve ölçeğin ölçtüğü yapıyı yansıtabilmesi için gereklidir. Ölçekte yer alan alt boyutlar ve ilgili maddeler Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. AATDÖ Alt Boyutları ve Cronbach Alfa Değerleri

Alt Boyut	Kısaltma	Maddeler	Cronbach Alfa (α)
Karakteristik Özellikler	KÖ	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 18, 20, 23	0,88
Bilgi ve Beceri Birikimi	BBB	13, 14, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 24	0,86
Adaletli Olmak	AO	5, 12	0,56
Algılanan Antrenör Tutum ve Davranış Ölçeği (AATDÖ)			0,87

Bu çalışmada tüm ölçek için Cronbach's Alpha (α) katsayısı 0,86 olarak hesaplanmıştır. Alt boyutlar bazında ise; KÖ $\alpha=0,70$, BBB $\alpha=0,92$ ve AO $\alpha=0,50$ değerleri elde edilmiştir.

Alt boyutlardan biri olan 'AO' alt boyutu, yalnızca iki maddeden oluşmaktadır ve bu alt boyut için hesaplanan Cronbach's Alpha değeri 0,50 olarak bulunmuştur. İki maddeden oluşan ölçeklerde Alpha katsayısının düşük çıkması olasıdır, çünkü güvenilirlik katsayısı madde sayısına duyarlıdır (Karakaş ve Koç, 2025; Taber, 2018). Bu durum, alt boyutta yer alan maddelerin ölçtüğü kavramı yeterince yansıtmıyor olabileceğine işaret etmektedir. Bu nedenle, söz konusu alt boyut bulgularına ilişkin yorumlar dikkatle ele alınmalı ve bu durum çalışmanın bir sınırlılığı olarak göz önünde bulundurulmalıdır.

Veri Toplama Süreci: Araştırmanın verileri, Google Form aracılığıyla toplanmıştır. Başlangıçta toplam 372 gönüllü katılımcıdan yanıt alınmıştır. Ancak, eksik ya da hatalı yanıtlar içeren formlar veri setinden çıkarılmış ve nihai analizler, geçerli ve eksiksiz veri sağlayan 337 katılımcı üzerinden yürütülmüştür.

Verilerin Analizi: Elde edilen nicel veriler, Jamovi 2.0.0 istatistik yazılımı kullanılarak %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile analiz edilmiştir. Örneklem grubunun temel özellikleri betimsel analizler kullanılarak yapılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygunluğunu değerlendirmek amacıyla çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri incelenmiştir. Hair ve arkadaşları (2010) ile Byrne (2010), çarpıklık katsayısının ± 2 ve basıklık katsayısının ± 7 aralığında olması durumunda verilerin normal dağılıma uygun kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Bu çalışmada, çarpıklık değerleri 1,96 ve -1,12; basıklık değerleri ise 3,72 ve 2,30 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen değerler referans alınan sınırlar içerisinde kaldığından veri setinin normal dağılıma yakın bir yapıya sahip olduğu ve normallik varsayımının sağlandığı sonucuna varılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiler Pearson Korelasyon analizi ile incelenmiş, ilişkiler arasındaki etkiler ise regresyon analizi ile değerlendirilmiştir. Regresyon analizinden önce temel varsayımlar kontrol edilmiştir. Artukların normal dağıldığı Q-Q grafiğiyle ve Cook's Distance analiziyle belirlenmiş, bu doğrultuda regresyon modelinin varsayımları karşılaması nedeniyle analize devam edilmiştir. Regresyon analizine geçilmeden önce, bağımsız değişkenler olan AATDÖ ve alt boyutu olan AO arasında çoklu doğrusal bağlantı (multicollinearity) riski değerlendirilmiştir. Pearson Korelasyon katsayıların çoklu doğrusal bağlantı açısından risk teşkil etmeyen düzeyde olduğu görülmüştür. Literatürde $r > 0,70$ değerleri çoklu bağlantı için uyarı sınırı olarak kabul edilmektedir (Meyers ve ark., 2006). Bu doğrultuda, regresyon analizinde AATDÖ ve alt boyutu olan AO'nun aynı modelde yer almasına engel bir durum bulunmamaktadır.

Araştırma Etiği: Çalışmaya başlamak için gerekli izin 04/07/2024 tarihinde Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Rektörlüğü Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'ndan alınmıştır (Belge No: E-75732670-050.04-201443). Araştırma Helsinki Bildirgesi'ne uygun olarak, katılımcıların gönüllülük esasına dayalı şekilde yürütülmüştür.

Bulgular

Tablo 4. Doğrulatoryı Faktör Analizi İçin Uyum İndeksleri

	X ²	Df	P	X ² /df	CFI	TLI	RMSEA
ASİDKMÖ	686	142	<,001	4,83	0,90	0,88	0,10
AATDÖ	965	249	<,001	3,88	0,85	0,83	0,09

Doğrulatoryı faktör analizine (DFA) ilişkin model uyum indeksleri, Schumacher ve Lomax (1996) ile Schermelleh-Engel ve arkadaşları (2003) tarafından önerilen kriterler doğrultusunda değerlendirilmiştir. ASİDKMÖ modeli için elde edilen değerler sırasıyla $\chi^2/df = 4,83$, CFI = ,90, TLI = ,88 ve RMSEA = ,10'dur. Bu sonuçlar, χ^2/df 'nin 3-5 aralığında olması ve CFI ile TLI değerlerinin ,90 ve ,85 üzeri olması nedeniyle kabul edilebilir düzeyde bir uyuma işaret etmektedir. RMSEA değeri ,10 olup, önerilen ,05 < RMSEA ≤ ,10 sınırları içinde yer almakta ve kabul edilebilir düzeyde görülmektedir. AATDÖ modeli için $\chi^2/df = 3,88$, CFI = ,85, TLI = ,83 ve RMSEA = ,09 olarak bulunmuştur. CFI ve TLI değerleri önerilen eşiklerin altında olsa da χ^2/df ve RMSEA değerleri modeli desteklemektedir. Özellikle RMSEA değeri ,09 ile kabul edilebilir uyum aralığı içinde yer almaktadır. Genel olarak, her iki model de RMSEA ve χ^2/df açısından kabul edilebilir düzeyde uyum göstermektedir. Bununla birlikte, özellikle CFI ve TLI, sınır değerlere yakın olmakla birlikte genel model uyumunu zayıflatmamaktadır.

Tablo 5. ASİDKMÖ ve AATDÖ Ait Tanımlayıcı İstatistikler ve Normallik Testi Sonuçları

Faktörler	Min	Max	$\bar{x}$	Ss	Skewness	Kurtosis	RMSEA
ASİDKMÖ	19	95	28,6	13,0	1,96	3,72	0,10
AATDÖ	45	99	84,1	7,61	-1,12	2,30	0,09

Tablo 5 incelendiğinde, katılımcıların ASİDKMÖ'ye ilişkin algılarının düşük (28,6±13,0), AATDÖ'ye yönelik algılarının ise yüksek (84,1±7,61) düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların ASİDKMÖ ve AATDÖ Arasındaki Pearson Korelasyon Test Sonucu

		(ASİDKMÖ)	(KÖ)	(BBB)	(AO)
(KÖ)	r	-0,489***	—		
	p	0,00	—		
(BBB)	r	-0,204***	0,161**	—	
	p	0,00	0,00	—	
(AO)	r	0,323***	-0,587***	0,085	—
	p	0,00	0,00	0,12	—
(AATDÖ)	r	-0,422***	0,726***	0,762***	-0,139*
	p	0,00	0,00	0,00	0,01

***=p<0,001, **=p<0,01, *=p<0,05

Antrenörlerin olumlu niteliklerini temsil eden KÖ ve BBB alt boyutları ile ASİDKMÖ arasında anlamlı düzeyde negatif korelasyonlar bulunmuştur. Ancak, AO alt boyutu ile ASİDKMÖ arasında pozitif bir ilişki gözlenmiştir

($r=0,323$, $p<0,001$). ASİDKMÖ ile AATDÖ arasında anlamlı orta düzeyde negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=-0,422$, $p<0,001$). İki ölçeğin içeriklerinin zıt yönde olması nedeniyle, bu negatif korelasyon kuramsal beklentilerle uyumludur.

Tablo 7. AATDÖ'nin ASİDKMÖ Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Linear Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B Katsayısı	SE	T	P
Intercept (Sabit)	77,382	7,1775	10,78	0,00***
AATDÖ	-0,658	0,0820	-8,03	0,00***
AO	1,701	0,3026	5,62	0,00***
$R^2 = 0,249$, $F(2, 334) = 55,4$, ***=$p < 0,001$				

Yapılan regresyon analizine göre, Algılanan Antrenör Tutum ve Davranış Ölçeği (AATDÖ) ile Adaletli Olmak (AO) değişkenlerinin sporda duygusal kötü muamele arasında anlamlı etkileri bulunmuştur. AATDÖ'nün regresyon katsayısı ($B=-0,658$, $p<0,001$) negatif yönde olup, AATDÖ puanındaki her bir birimlik artışın sporda duygusal kötü muamele puanında 0,658 birimlik azalmaya karşılık geldiğini göstermektedir. Buna karşılık, AO'nun regresyon katsayısı ($B = 1,701$, $p<0,001$) pozitif yönde olup, AO puanındaki her bir birimlik artışın sporda duygusal kötü muamele puanında 1,701 birimlik artışa işaret etmektedir. Modelin açıklama gücü $R^2=0.249$ olup, sporda duygusal kötü muamelenin yaklaşık %24,9'unu açıklamaktadır. F değeri ($F(2, 334) = 55,4$, $p<0,001$) modelin genel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Modelin etki büyüklüğü Cohen's f^2 ile hesaplandığında yaklaşık 0,332 olarak bulunmuştur. Bu değer, sosyal bilimlerde orta düzeyde bir etki büyüklüğüne işaret etmektedir (Cohen, 1988; Sullivan ve Feinn, 2012).

Tartışma

Bu çalışmada, katılımcıların antrenör tutumları ile sporda duygusal kötü muamele arasındaki ilişki incelenmiştir. Bulgulara göre, katılımcıların ASİDKMÖ düşük düzeyde olarak belirlenmiştir ($28,6 \pm 13,0$). Ancak, standart sapmanın yüksek olması (13,0), grup içinde sporda kötü muamele algısında önemli farklılıkların bulunduğunu göstermektedir. Bu varyasyon, sporcuların kötü muamele deneyimlerinin homojen olmadığını ve bazı bireylerin daha yoğun olumsuz deneyimler yaşayabileceğini düşündürmektedir. Antrenör tutumları açısından ise AATDÖ ortalama puanları yüksek olarak raporlanmıştır ($84,1 \pm 7,61$). Ancak, bu puanın yüksek olması doğrudan olumlu tutumlar algılandığı anlamına gelmemelidir. Ölçekte ters maddeler bulunsu da psikometrik özellikleri doğrultusunda puanların genel olarak olumlu antrenör tutumlarını yansıttığı söylenebilir. Bu çalışmanın bulguları, katılımcılarda duygusal kötü muamele algısının bireyler arasında önemli farklılıklar gösterdiğini ortaya koymaktadır (Tablo 5). Literatürde de benzer şekilde, duygusal kötü muamele algısının kişisel deneyimlere ve bireysel hassasiyetlere bağlı olarak değişkenlik gösterdiği vurgulanmaktadır (Eliasson, 2024). Marracho ve arkadaşları (2023), genç sporculara istenmeyen antrenör davranışlarına ilişkin deneyimleri ile ilgili çalışmada mağdur olarak, hiçbir katılımcı sporcu-antrenör ilişkisinde kötü muamele davranışları yaşadığını bildirmedi; ancak gözlemci olarak birçoğu sözlü ve duygusal tacizin yanı sıra ilgi ve destek eksikliği de dahil olmak üzere çeşitli taciz biçimlerine tanık olduklarını bildirmişlerdir. Benzer çalışmalarda, bazı sporcuların kötü muameleye maruz kaldıklarını kabul etmedikleri ve hatta bu tür davranışların mağduru olduklarının farkında olmadıkları belirtilmiştir. (Papathomas ve Lavalley, 2012; Stirling ve Kerr, 2009). Ayrıca, bazı araştırmalar sporcuların duygusal

istismar deneyimlerini ifşa etme eğiliminde olmadıklarını ortaya koymuştur (Fasting ve ark., 2013; Muhonen ve ark., 2024; Vertommen ve ark., 2016). Yapılan bir çalışmada olumsuz durumları kolaylaştıran unsurlardan biri olarak antrenör liderliğindeki korku kültürü vurgulanmıştır (Garrod ve Rhind, 2024). Korku kültüründe sporcular, akıllarından geçenleri ifade etmekten veya kendi kararlarını almaktan kaçındığı gözlemlenmiştir. Ayrıca bu tür davranışların reddedilme, cezalandırılma veya dışlanma gibi sonuçlar doğurabileceğine de dikkat çekmiştir (Wyte, 2022). Benzer şekilde üniversite spor takımlarında antrenörlerin istikrarsız ve otoriter davranışlarının, sporcular arasında güvensizlik, korku ve stres yarattığını; bunun da sağlıklı bir takım kültürü oluşturmayı engellediği bildirilmiştir (Alexander ve ark., 2023). Bu bulgular, sporcularda duygusal kötü muamelelerin yalnızca açık davranışlarla değil, antrenörlerin tutum ve iletişim biçimleriyle de şekillenebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda çalışmamız sporda duygusal kötü muamele algısı ile antrenör tutumlarını katılımcı ifadeleri doğrultusunda ele alması, bu tür algıların bireysel farklılıklarla nasıl değiştiği ve antrenör tutumlarıyla nasıl ilişkilendiğine dair sınırlı çalışmaların bulunduğu literatürde önemli bir yer tutmaktadır.

ASİDKMÖ ve AATDÖ arasında ters bir ilişki olduğu tespit edilmiştir (Tablo 6). Duygusal kötü muamele algısı arttıkça, katılımcıların antrenörlerinin tutum ve davranışlarını daha olumsuz değerlendirdiği anlamına gelmektedir. Ayrıca yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre, modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve bağımsız değişkenin (AATDÖ) bağımlı değişken (ASİDKMÖ) üzerinde belirgin bir etkisi olduğu görülmüştür (Tablo 7). Her ne kadar modelin açıklama gücü orta düzeyde olsa da etki büyüklüğü açısından değerlendirildiğinde antrenör tutum ve davranışlarının duygusal kötü muamele üzerinde uygulamada anlamlı ve dikkate değer bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Sporcuların gelişimi üzerinde temel bir etkiye sahip olan faktörlerden biri de antrenörleriyle olan ilişkileridir (Davis ve ark., 2018; Isoard-Gauthier ve ark., 2016). Antrenörün sadece sporcuların performansında değil, aynı zamanda sosyal ve psikolojik gelişiminde de önemli bir etkisi olduğu bildirilmiştir (Schinke ve ark., 2018). Zeng ve Yin (2025) çalışmasında antrenörlerin kötü niyetli gözetimi ile sporcu katılımı arasında ters bir ilişki bulunmaktadır. Orta düzeyde kötü niyetli gözetim, sporcu katılımını artırabilirken, bu gözetimin derecesi arttıkça, olumlu etkiler azalmakta ve belirli bir eşiğin aşılması durumunda sporcu katılımı olumsuz yönde etkilenmektedir. Benzer bir çalışmada sporcuların antrenörleriyle ilgili eleştirel tutumları, öz eleştiri ile pozitif ve orta düzeyde bir ilişki gösterirken, anksiyete ve depresyon gibi zihinsel sağlık sorunlarıyla ise pozitif ve zayıf bir ilişki sergilemektedir (Oliveira ve ark., 2022). Oliveira ve arkadaşlarının (2023) bir diğer çalışmasında, sporcuların olumsuz antrenör tutumlarına dair algılarının, sporcuların psikolojik sağlıkları üzerinde olumsuz etkiler yaratabileceğini saptamıştır. Küpeli (2025) tarafından yapılan çalışmada antrenörlerin sergilediği davranışlarla sporcuların zihinsel dayanıklılık düzeyi ve alt boyutları arasında anlamlı ilişkiler belirlenmiş olup olumlu antrenör davranışlarının özellikle güven boyutunu olumlu yönde etkilediği olumsuz davranışların ise zihinsel dayanıklılığın genel düzeyi ve devamlılık alt boyutu üzerinde daha belirgin etkiler oluşturduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, antrenörlerin davranışlarının sporcuların duygusal algıları üzerinde önemli bir etkisi olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte antrenörlerin olumlu özelliklerini temsil eden KÖ ve BBB alt boyutlarının duygusal kötü muamele algısıyla negatif ilişkisi, olumlu antrenör tutumlarının katılımcılar üzerinde koruyucu bir etkisi olduğunu göstermektedir. Buna karşın, AO boyutunun, beklenmedik şekilde duygusal kötü muamele algısıyla pozitif ilişki göstermesi dikkat çekicidir. Yapılan regresyon analizinde de AO'nun ASİDKMÖ üzerinde pozitif ve anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür (Tablo 7). Bu durum, özellikle rekabetçi spor ortamlarında antrenörlerin performans odaklı eleştirilerinin, sertlik ve adalet algısının birbirine karışmasıyla açıklanabilir. Katılımcılar, antrenörlerin sert ve eleştirel tutumlarını, bazen adil ve eşit davranış

olarak algılayabilmektedir. Nitekim literatürde de sporcuların bazı sert antrenör davranışlarını, bağlamına göre motivasyonel ve adil olarak değerlendirebildiği görülmektedir. Motivasyon amacıyla antrenörler, zihinsel dayanıklılığı geliştirme gerekçesiyle, sporcularını fiziksel ve duygusal zorluklara maruz bırakmakta; bu süreçte, korkutma, aşağılama veya reddetme gibi yöntemleri kullanabilmektedir (Adams ve ark., 2024; Eliasson, 2024; Willson ve ark., 2025). Alexander ve arkadaşları (2023) tarafından yapılan çalışmada, bazı katılımcıların bağırma gibi sert antrenör davranışlarını tutarlı uygulandığında, performansa dayalı geri bildirimle desteklendiğinde ve genel olarak destekleyici bir antrenörlük yaklaşımıyla birlikte sunulduğunda istismar olarak değil, kabul edilebilir bir antrenörlük tarzı olarak algıladıkları görülmüştür. Bu durum, “sert ama adil” uygulamalar ile duygusal istismar arasındaki ayrımın, sporcu algılarına göre değişebildiğini göstermektedir. Benzer şekilde rekabetçi bağlamlarda antrenör sertliğinin hem olumlu hem olumsuz algılanabileceğine dair bulgular bulunmaktadır (Adams ve ark., 2024; Eliasson, 2024; Willson ve ark., 2025). Bu nedenle antrenör davranışlarının katılımcılar üzerindeki ilişkisinin değerlendirilmesinde, bağlamsal ve algısal farklılıkların dikkate alınması önemlidir.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, bu araştırma antrenör tutumları ile katılımcıların sporda duygusal kötü muamele algıları arasında anlamlı ve ters yönlü bir ilişki olduğunu göstermektedir. Katılımcıların antrenörlerine yönelik olumlu tutum algılarının yüksek, buna karşın duygusal kötü muamele algılarının nispeten düşük olduğu görülmüştür. Algılanan antrenör tutumları ile duygusal kötü muamele arasındaki ters ilişki, olumlu antrenör tutumlarının duygusal kötü muamele algılarıyla ilişkili olarak azalma gösterebileceğine işaret etmektedir. Ancak, modelin açıklama gücünün sınırlı olması ($R^2=0.249$) nedeniyle bu bulguların genelleştirme yapılması konusunda dikkatli olunmalıdır. Bu durum, spor ortamlarında duygusal kötü muamele algısını etkileyen başka bireysel, bağlamsal veya sosyal faktörlerin de olabileceğine işaret etmektedir. Bu araştırma sonuçları doğrultusunda antrenör-sporcu ilişkisine yönelik daha kapsamlı ve uzun vadeli etkiler dikkate alınarak araştırmalar yapılmalı, bu ilişkinin bağlamsal ve bireysel farklılıklarla birlikte daha derinlemesine anlaşılabilmesi için nitel yöntemlere yer verilebilir. Uygulamada ise antrenörlere yönelik iletişim, empati ve duygusal güven konularında eğitim programları geliştirilmeli, duygusal kötü muamelenin önlenmesi için belirli periyotlarla süpervizyon hizmetleri sunulabilir. Benzer şekilde, sporculara da hangi davranışların kabul edilebilir olduğu konusunda farkındalık kazandırarak bilgilendirici eğitimler verilmeli, böylece sağlıklı iletişim biçimleri daha erken fark edilip önenebilir hale getirilmelidir. Ayrıca, ilişkilerin zaman içindeki değişimini izleyebilmek adına boylamsal çalışmalar yapılması, daha geniş ve çeşitli örneklem gruplarıyla çalışılması ve nicel bulguları derinlemesine açıklamaya yönelik karma yöntemlerin tercih edilmesi alan yazına daha zengin ve çok yönlü katkılar sağlayabilir.

EXTENDED ABSTRACT

Examining the Relationship Between Emotional Abuse in Sports and Coach Attitudes*

Nazlı Yanar Tunçel**

Semiyha Tuncel***

Introduction

Coaches play an undeniably important role in training, developing and protecting athletes, particularly in competitive sporting environments for children and young people. Research focusing on coach-athlete interactions has revealed that an effective sports climate is built on mutual trust, commitment, empathy and participatory decision-making processes (Duda & Appleton, 2016). While the strong emotional bond and social closeness between coaches and young athletes can support their success, it also carries risks such as dependency, breach of trust and exploitation (Gaedicke et al., 2021). Stirling and Kerr (2008) classified emotional abuse in the athlete-coach relationship as relational abuse because it occurs within an important relationship characterised by the unequal status of the coach and athlete. Indeed, cases of abuse at all levels of sport demonstrate that participation in sport is not inherently positive (Alexander et al., 2024; Kerr et al., 2020). Emotional abuse involves behaviours that are frequently encountered in everyday life, yet often go unnoticed as they do not leave physical marks (Çetin & Hacisoftaoğlu Közleme, 2018). One of the earliest definitions of emotional abuse, as outlined in Stirling and Kerr's (2008) study, is 'a pattern of behaviour carried out intentionally by a person in a critical relationship role, which has the potential to cause harm and does not involve physical contact'. This definition considers emotional abuse a form of relational violence that emerges in relationships characterised by power imbalances and the misuse of authority. However, more recent studies have broadened the scope of emotional abuse to encompass the negative consequences of psychological mistreatment, coach bullying, psychological abuse and intentional psychological violence in various relationships (Gattis & Moore, 2022; Roberts et al., 2020; Willson et al., 2022). According to the literature, emotional abuse is the most commonly reported form of violence in sport (Parent & Vaillancourt-Morel, 2021; Toy et al., 2023; Vertommen et al., 2016; Willson

* This study was presented as an oral presentation at the 22nd International Congress of Sports Sciences, which took place in Ankara from 21 to 24 November 2024.

** Asst. Prof., Karamanoglu Mehmetbey University, Karaman, Türkiye, nazliyanar@kmu.edu.tr, Orcid: 0000-0003-4002-7462

*** Prof. Dr., Ankara University, Ankara, Türkiye, sdolasir@ankara.edu.tr, Orcid: 0000-0003-0075-821X

et al., 2022). Power imbalances in coach-athlete relationships are particularly considered a key risk factor for this type of abuse (Lefever et al., 2023; Mills & Denison, 2018). Athletes who train at high intensity and frequency are at risk of physical injury as well as emotional and psychological adverse outcomes (Simpson et al., 2020). When combined with negative communication, such as weak relationships and verbal abuse, coaches' attitudes can increase pressure on athletes to succeed, thereby negatively affecting participation in sports and athletes' overall well-being (Holt et al., 2006; Ommundsen et al., 2006). The International Olympic Committee's Consensus Statement documents that 'all athletes have the right to safe sport' (Mountjoy et al., 2016). Participation in sporting activities has positive effects on physical and mental health. However, in environments where a win-at-all-costs approach prevails, these activities can pave the way for psychological problems such as stress and anxiety. This has made sport a globally debated topic (Young, 2013).

Türkiye has significant legal regulations aimed at preventing mistreatment and unethical behaviour in sport. For example, Law No. 6222 on the Prevention of Violence and Disorder in Sports explicitly prohibits behaviours such as violence, insults, threats and pressure directed at athletes, and imposes criminal penalties for such conduct (Official Gazette, 2011). Certain preventive regulations have also been introduced for entry into the coaching profession. In Article 7 of the Coaching Education Regulation, published in the Official Gazette on 14 December 2019 (numbered 30978) and put into force, one of the basic conditions for participation in coach training programmes is not having been sentenced to one year or more of imprisonment for an intentional crime or having been convicted of certain serious crimes such as sexual offences, fraud, theft or drug trafficking. This aims to prevent coaches and other sports stakeholders from engaging in unethical behaviour and mistreatment in sporting environments. However, less visible yet deeply impactful behaviours, such as emotional abuse, are not examined sufficiently in sporting environments. Research on emotional abuse in particular is limited in Turkey (Çetin, 2023). Therefore, there is a clear need for further research into the types of violence experienced by athletes in Turkey and the dynamics of coach-athlete relationships. The aim of this study is to examine the relationship between participants' perceptions of their coaches' attitudes and their exposure to emotional abuse in sport. The main research question of the study is therefore defined as follows:

What is the relationship between participants' perception of their coaches' attitudes and situations involving emotional abuse?

The following hypotheses were tested in the study:

H¹: There is a positive and significant relationship between perceived negative coach attitudes and emotional abuse.

H²: There is a negative and significant relationship between participants' perception of their coach's positive attitudes and emotional abuse

Method

In this study, the correlational model was chosen in line with the purpose of the study. The correlational model was used to determine the degree of change in two or more variables together (Karasar, 2009). This study used a purposive sampling method to determine the sample. A total of 337 participants aged 18–35 and studying at the Faculty of Sports Sciences were included in the study. All the participants were

actively involved in various sports and had been participating in sports for at least one year. In this study, the Coaches-Athletes Relationship Emotional Maltreatment Scale (CAREMS) was used to collect data on participants' perceptions of emotional abuse in their relationships with their coaches. The Perceived Coaches Attitude and Behaviour Scale (PCABS), developed by Üzümlü and colleagues (2018), was also used to assess how athletes perceive coaches' attitudes and behaviours. The quantitative data were analysed using Jamovi 2.0.0 statistics software, applying a 95% confidence interval and a 5% margin of error. Descriptive analyses were used to determine the basic characteristics of the sample group. Skewness and kurtosis values were examined to assess the normality of the data distribution. According to Hair et al. (2010) and Byrne (2010), data can be considered normally distributed if the skewness coefficient is within the range of ± 2 and the kurtosis coefficient is within the range of ± 7 . In the current study, the calculated skewness values were 1.96 and -1.12, and the calculated kurtosis values were 3.72 and 2.30. As these values fell within the reference limits, it was concluded that the dataset had a structure close to a normal distribution and that the normality assumption was satisfied. Pearson correlation analysis was used to examine the relationships between the scales, and regression analysis was used to evaluate the effects of these relationships. The basic assumptions were checked prior to regression analysis.

Results

It was observed that the participants' perceptions of the CAREMS were low (28.6 ± 13.0), whereas their perceptions of the PCABS were high (84.1 ± 7.61). According to the results of the Pearson correlation test, a moderate negative correlation was found between emotional abuse in the coach-athlete relationship and perceived coach attitude and behaviour ($r = -0.422$, $p < 0.001$). In addition, regression analysis revealed a significant correlation between the Perceived Coaches Attitude and Behaviour Scale (PCABS) and mistreatment in sport was found to be significant. A negative coefficient ($B = -0.658$, $p < 0.001$) was obtained, indicating that each unit increase in the CAREMS was associated with a 0.658 unit decrease in mistreatment in sport. Significant negative correlations were found between the Characteristic Features (CF) and Knowledge and Skill Accumulation (KSA) sub-dimensions, which represent positive coaching qualities, and the CAREMS. However, a positive correlation was observed between the Being Fair (BF) sub-dimension and CAREMS ($r = 0.323$, $p < 0.001$). This suggests that participants may perceive fairness and strictness as complementary qualities. In competitive sports environments in particular, some participants may perceive coaches' performance-based criticisms as fair. Therefore, this finding can be considered in technical, contextual and perceptual terms. Additionally, the BF subscale's limited structure, consisting of only two items and lacking reverse items, may have affected this result. By contrast, the regression coefficient for BF ($B = 1.701$, $p < 0.001$) is positive, suggesting that a one-unit increase in the BF score is associated with a 1.701-unit increase in the abuse score in sports. The model's explanatory power is $R^2 = 0.249$, which explains approximately 24.9% of emotional abuse in sports. The F-value ($F(2, 334) = 55.4$, $p < 0.001$) indicates that the model is significant overall. When the model's effect size was calculated using Cohen's f^2 , it was found to be approximately 0.332. This value indicates a moderate effect size in the social sciences (Cohen, 1988; Sullivan & Feinn, 2012).

Discussion

This study examined the relationship between participants' perceptions of coaches' attitudes and emotional abuse in sport. According to the findings, the CAREMS score of the participants was found to be low (28.6 ± 13.0). However, the high standard deviation (13.0) suggests significant variations in perceptions of abuse within the group. This variation suggests that athletes' experiences of abuse are heterogeneous and that some individuals may have more negative experiences. Regarding coach attitudes, the average PCABS scores were reported to be high (84.1 ± 7.61). However, this high score does not directly indicate positive attitudes. Although the scale includes reverse items, the scores generally reflect positive coach attitudes, in line with the scale's psychometric properties. The findings of this study reveal that participants' perceptions of emotional abuse vary significantly from person to person. Similarly, the literature emphasises that perceptions of emotional abuse depend on personal experiences and individual sensitivities (Eliasson, 2024). Furthermore, some studies have shown that athletes are less likely to report emotional abuse (Muhonen et al., 2024; Vertommen et al., 2016; Fasting et al., 2013). One study identified the culture of fear instilled by coaches as a factor that perpetuates negative situations (Garrod and Rhind, 2024). In such a culture, athletes were observed to avoid expressing their thoughts or making their own decisions. Such behaviour could lead to rejection, punishment or exclusion (Wyte, 2022). Similarly, unstable and authoritarian behaviour by coaches in university sports teams has been reported to create mistrust, fear and stress among athletes, hindering the development of a healthy team culture (Alexander et al., 2023). These findings demonstrate that emotional abuse of athletes can be influenced not only by overt behaviour, but also by coaches' attitudes and communication styles. In this context, our study addresses the perception of emotional abuse in sport, as well as coaches' attitudes, as reflected in participants' statements. This topic occupies an important place in the literature, as there are limited studies on how such perceptions change with individual differences, and how they relate to coaches' attitudes.

A negative correlation was found between CAREMS and PCABS. This means that, as participants' perception of emotional abuse increases, they evaluate their coaches' attitudes and behaviours more negatively. Additionally, the results of the regression analysis revealed that the model was statistically significant and that the independent variable (PCABS) clearly affected the dependent variable (CAREMS). While the model's explanatory power is moderate, when evaluated in terms of effect size, it can be concluded that coaches' attitudes and behaviours meaningfully and notably impact emotional abuse in practice. Athletes' relationships with their coaches are one of the factors that have a fundamental impact on their development (Davis et al., 2018; Isoard-Gautheur et al., 2016). Coaches have been reported to have a significant impact on not only athletes' performance, but also their social and psychological development (Schinke et al., 2018). Zeng and Yin (2025) discovered that there is an inverse relationship between coaches' malicious supervision and athlete participation. While moderate levels of malicious supervision may initially increase participation, the positive effects diminish as the degree of supervision increases. Once a certain threshold is exceeded, participation is negatively affected. However, the negative relationship between the CF and KSA dimensions - which represent positive coaching characteristics - and the perception of emotional abuse, suggests that positive coaching attitudes have a protective effect

on participants. Conversely, the positive correlation between the BF dimension and the perception of emotional abuse is significant. In the regression analysis, BF was found to be a positive and significant predictor of CAREMS. This can be explained by the interplay of performance-oriented criticism, harshness and perceptions of fairness, particularly in competitive sporting environments. Participants may sometimes perceive coaches' harsh and critical attitudes as fair and equitable behaviour. Indeed, the literature shows that athletes can evaluate harsh coaching behaviours as motivational and fair depending on the context. In a study conducted by Alexander et al. (2023), it was observed that some participants perceived harsh coaching behaviours, such as shouting, as an acceptable coaching style rather than abuse, provided they were consistently applied and supported by performance-based feedback alongside a generally supportive coaching approach. This demonstrates that the distinction between 'tough but fair' practices and emotional abuse depends on the perceptions of the athletes involved. Similarly, the findings suggest that the perception of coaching toughness can vary in competitive contexts (Adams et al., 2024; Eliasson, 2024; Willson et al., 2025). Therefore, when evaluating the relationship between coaching behaviours and participants, it is important to consider contextual and perceptual differences.

Conclusion

In conclusion, there is a significant inverse relationship between coaches' attitudes and participants' perceptions of emotional abuse. When participants perceived their coaches' attitudes to be positive, their perceptions of emotional abuse were relatively low. This suggests that positive coaching attitudes may be associated with lower perceptions of emotional abuse. However, due to the model's limited explanatory power, these findings should be generalised with caution. This indicates that other individual, contextual or social factors may affect perceptions of emotional abuse in sports environments. In line with the results of this study, more comprehensive and long-term research should be conducted on the coach-athlete relationship. Qualitative methods could be employed to gain a deeper understanding of this relationship, taking into account contextual and individual differences. Practically speaking, training programmes should be developed for coaches on communication, empathy and emotional trust and psychological support and supervision services could be offered at regular intervals to help prevent emotional abuse. Similarly, athletes should receive informative training to raise awareness of acceptable behaviours, enabling them to identify and prevent unhealthy forms of communication at an early stage.

Kaynakça/References

- Adams, K. V., Alexander, K. N. ve Dorsch, T. E. (2024). "You're made to feel like you're the crazy one": An interpretive description of former college student-athletes' views of emotional abuse. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6, 1428682. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1428682>
- Alexander, K. N., Adams, K. V. ve Dorsch, T. E. (2023). Exploring the impact of coaches' emotional abuse on intercollegiate student-athletes' experiences. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 32(9), 1285–1303. <https://doi.org/10.1080/10926771.2023.2166441>
- Alexander, K. N., Page, L. A., Adams, K. V. ve Dorsch, T. E. (2024). Framing perceived emotional abuse by former intercollegiate student-athletes into categories based on power. *Victims & Offenders*, 19(7), 1350–1378. <https://doi.org/10.1080/15564886.2024.2401987>
- Alexander, K., Stafford, A. ve Lewis, R. (2011) *The experiences of children participating in organised sport in the UK*. NSPCC.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (18. Bs.). Pegem Akademi.

- Byrne, B.M. (2010). *Structural equation modeling with AMOS: Basic concepts, applications, and programming*. Taylor & Francis Group.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2. Bs.). Routledge.
- Çetin, E. (2022). Antrenör-sporcu ilişkisi duygusal kötü muamele ölçeğinin (ASİDKMÖ) Türkçeye uyarlanması. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(4), 142-156. <https://doi.org/10.33689/spormetre.1133456>
- Çetin, E. (2023). Türkiye’de genç sporcuların maruz kaldığı duygusal kötü muamelelerin spor kurumu ile ilişkili değişkenlerle incelenmesi. *Sosyoloji Dergisi*, 45, 29-47. <https://doi.org/10.59572/sosder.1263276>
- Çetin, E. ve Hacisofoğlu Közleme, İ. (2018). Sporda çocuk istismarı üzerine genel bir değerlendirme. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 8(2/1), 80-90. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/608100>
- Davis, L., Appleby, R., Davis, P., Wetherell, M. ve Gustafsson, H. (2018). The role of coach-athlete relationship quality in team sport athletes’ psychophysiological exhaustion: Implications for physical and cognitive performance. *Journal of Sports Sciences*, 36(17), 1985-1992. <https://doi.org/10.1080/02640414.2018.1429176>
- Dietz, C. M., Casey, S. L., Stirling, A. E. ve Porter, N. (2015). Development and validation of the coach-athlete relationship emotional maltreatment scale (CAREMS). *Athletic Insight*, 7(3), 209-226.
- Duda, J. L. ve Appleton, P. R. (2016). Empowering and disempowering coaching climates: Conceptualization, measurement considerations, and intervention implications. M. Raab, P. Wylleman, R. Seiler, A. M. Elbe ve A. Hatzigeorgiadis (Eds.), *Sport and exercise psychology research: From theory to practice* (ss. 373-388) içinde. Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-803634-1.00017-0>
- Eliasson, I. (2024). Breaking the silence of abuse in children’s sports: Experiences and effects of emotional abuse towards young athletes in sweden. *Young*, 32(4), 397-422. <https://doi.org/10.1177/11033088241254228>
- Fasting, K., Brackenridge, C. H. ve Kjölberg, G. (2013). Using court reports to enhance knowledge of sexual abuse in sport: A Norwegian case study. *Scandinavian Sport Studies Forum*, 4, 49-67. <http://dspace.brunel.ac.uk/bitstream/am/2438/7434/2/Fulltext.pdf>
- Fortier, K., Parent, S. ve Lessard, G. (2020). Child maltreatment in sport: Smashing the wall of silence: A narrative review of physical, sexual, psychological abuses and neglect. *British Journal of Sports Medicine*, 54(1), 4-7. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2018-100224>
- Gaedick, S., Schäfer, A., Hoffmann, B., Ohlert, J., Allroggen, M., Hartmann-Tews, I. ve Rulofs, B. (2021). Sexual violence and the coach-athlete relationship—a scoping review from sport sociological and sport psychological perspectives. *Frontiers in Sports and Active Living*, 3, 643707. <https://doi.org/10.3389/fspor.2021.643707>
- Garrod, O. ve Rhind, D. (2024). You do not suddenly become safe on your 18th birthday: Managing safeguarding cases involving adult athletes in the United Kingdom. *Sport Management Review*, 27(3), 344-364. <https://doi.org/10.1080/14413523.2023.2286005>
- Gattis, C. ve Moore, M. (2022). A conceptual analysis of maltreatment in sports: A sport social work perspective. *Frontiers in Sports and Active Living*, 4, 1017308. <https://doi.org/10.3389/fspor.2022.1017308>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. Prentice Hall.
- Holt, N.L., Hoar, S. ve Fraser, S.N. (2006) How does coping change with development? A review of childhood and adolescence sport coping research. *European Journal of Sport Science*, 5(1), 25-39. <https://doi.org/10.1080/17461390500076915>
- Hurst, P., Chatziefstathiou, D. ve Stirling, A. (2025). British junior elite track and field athletes’ experience of maltreatment, psychological safety, and subjective vitality. *Journal of Sports Sciences*, 43(9), 906-914. <https://doi.org/10.1080/02640414.2025.2479964>
- Isoard-Gautheur, S., Trouilloud, D., Gustafsson, H. ve Guillet-Descas, E. (2016). Associations between the perceived quality of the coach-athlete relationship and athlete burnout: An examination of the mediating role of achievement goals. *Psychology of Sport and Exercise*, 22, 210-217. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2015.08.003>
- Karakaş, M. ve Koç, A. (2025). Madde kullanım farkındalık ve içgöröl ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Bağımlılık Dergisi*, 26(2), 137-146. <https://doi.org/10.51982/bagimli.1515748>
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yönetimi*. Nobel Yayıncılık.
- Kerr, G., Willson, E. ve Stirling, A. (2020). “It was the worst time in my life”: The effects of emotionally abusive coaching on female Canadian national team athletes. *Women in Sport and Physical Activity Journal*, 28(1), 81-89. <https://doi.org/10.1123/wspaj.2019-0054>

- K peli, E. (2025). Profesyonel voleybolcularda antrenör davranışlarının sporcuların zihinsel dayanıklılıkları üzerindeki etkisinin incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Balıkesir Üniversitesi.
- Lefever, E., Laureys, F., Schyvinck, C., Vertommen, T. ve Haerens, L. (2023). Controlling coaching and psychological athlete harassment and abuse: Towards a cross-fertilization between both fields of research. *8th International Self-Determination Theory Conference, Abstracts*. <http://hdl.handle.net/1854/LU-01GTV9A8J7QoYWHEQEH3JDAAP4>
- Lundqvist, C. (2024). Prevalence of harassment, abuse, and mental health among current and retired senior Swedish cheerleaders. *Journal of Sports Sciences*, 42(18), 1673–1684. <https://doi.org/10.1080/02640414.2024.2405791>
- Marracho, P., Rocha Teles de Castro Coelho, E. M., Almeida Pereira, A. M. ve Venda da Graça Nery, M. (2023). Comportamientos de maltrato en la relación deportista-entrenador (Mistreatment behaviours in the athlete-coach relationship). *Retos*, 50, 790–798. <https://doi.org/10.47197/retos.v50.98143>
- Meyers, L. S., Gamst, G. ve Guarino, A. J. (2006). *Applied multivariate research: Design and interpretation*. SAGE Publications.
- Mills, J. P. ve Denison, J. (2018). How power moves: A Foucauldian analysis of (in) effective coaching. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(3), 296–312. <https://doi.org/10.1177/1012690216654719>
- Mountjoy, M., Brackenridge, C., Arrington, M., Blauwet, C., Carska-Sheppard, A., Fasting, K., Kirby, S., Leahy, T., Marks, S., Martin, K., Starr, K., Tiivas, A., Budgett, R. (2016). International Olympic Committee consensus statement: Harassment and abuse (non-accidental violence) in sport. *British Journal of Sports Medicine*, 50, 1019–1029. <https://doi.org/10.1136/bjsports-2016-096121>
- Muhonen, J., Stirling, A. ve Kokkonen, M. (2024). Athletic identity affects prevalence and disclosure of emotional abuse in Finnish athletes. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6, 1406949. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1406949>
- Oliveira, S., Cunha, M., Rosado, A. ve Ferreira, C. (2023). How athletes' perception of coach-related critical attitudes affect their mental health? The role of self-criticism. *Current Psychology*, 42(1), 18499–18506. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03040-y>
- Oliveira, S., Trindade, I. A., Rosado, A., Cunha, M. ve Ferreira, C. (2022). Development and initial validation of athletes' perceptions of coach-related critical attitudes scale. *Current Psychology*, 41(2), 7512–7521. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-01325-8>
- Ommundsen, Y., Roberts, G. C., Lemyre, P. N. ve Miller, B. W. (2006) Parental and coach support or pressure on psychosocial outcomes of pediatric athletes in soccer. *Clinical Journal of Sport Medicine*, 16(6), 522-526. <https://doi.org/10.1097/01.jsm.0000248845.39498.56>
- Owusu-Sekyer, F. ve Gervis, M. (2016). In the pursuit of mental toughness: Is creating mentally tough players a disguise for emotional abuse? *International Journal of Coaching Science*, 10(1), 3–24.
- Papatthomas, A. ve Lavalley, D. (2012). Narrative constructions of anorexia and abuse: An athlete's search for meaning in trauma. *Journal of Loss and Trauma*, 17(4), 293–318. <https://doi.org/10.1080/15325024.2011.616740>
- Parent, S. ve Vaillancourt-Morel, M. P. (2021) Magnitude and risk factors for interpersonal violence experienced by Canadian teenagers in the sport context. *Journal of Sport and Social Issues*, 45(6), 528–544. <https://doi.org/10.1177/0193723520973571>
- Roberts, V., Sojo, V. ve Grant, F. (2020). Organisational factors and non-accidental violence in sport: A systematic review. *Sport Management Review*, 23(1), 8–27. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2019.03.001>
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H. ve M ller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research*, 8(2), 23–74. <https://doi.org/10.23668/psycharchives.12784>
- Schinke, R. J., Stambulova, N. B., Si, G. ve Moore, Z. (2018). International society of sport psychology position stand: Athletes' mental health, performance, and development. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 16(6), 622–639. <https://doi.org/10.1080/1612197X.2017.1295557>
- Schumacher, R. E. ve Lomax, R. G. (1996). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Simpson, R. J., Campbell, J. P., Gleeson, M., Kr ger, K., Nieman, D. C., Pyne, D. B., Turner, J. E. ve Walsh, N. P. (2020). Can exercise affect immune function to increase susceptibility to infection? *Exercise Immunology Review*, 26(8), 8-22. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32139352/>

- Stirling, A. E. ve Kerr, G. A. (2008). Defining and categorizing emotional abuse in sport. *European Journal of Sport Science*, 8(4), 173–81. <https://doi.org/10.1080/17461390802086281>
- Stirling, A. E. ve Kerr, G. A. (2009). Abused athletes' perceptions of the coach-athlete relationship. *Sport in Society*, 12(2), 227–239. <https://doi.org/10.1080/17430430802591019>
- Sullivan, G. M. ve Feinn, R. (2012). Using effect size—or why the p value is not enough. *Journal of Graduate Medical Education*, 4(3), 279–282. <https://doi.org/10.4300/JGME-D-12-00156.1>
- Taber, K. S. (2018). The use of Cronbach's alpha when developing and reporting research instruments in science education. *Research in Science Education*, 48(6), 1273-1296.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. (1. Baskı). Nobel Yayınevi.
- Toy, A. B., Önal Y., Alnıdelik, Y., Demirli, A. ve Moghanlou, A. E. (2023). “Antrenör destek mi köstek mi?” Güreş antrenörlerinin müsabaka içerisinde sporcularına yönelik ihmal ve istismar davranışları üzerine bir gözlem çalışması. *ROL Spor Bilimleri Dergisi*, Özel Sayı 1(1), 68-87. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10014324>
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete. (2011, 14 Nisan). 6222 sayılı Sporda Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110414-6.htm>
- Türkiye Cumhuriyeti Resmî Gazete. (2019, 14 Aralık). Antrenör Eğitimi Yönetmeliği (30978 sayılı Resmî Gazete). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191214.pdf>
- Üzüm, H., Karlı, Ü. ve Yıldız, N. O. (2018). Perceived coach attitudes and behaviors scale: Development and validation study. *Journal of Education and Training Studies*, 6(3), 160-169. <https://doi.org/10.11114/jets.v6i3.3018>
- Vertommen, T., Schipper-van Veldhoven, N., Wouters, K., Kampen, J. K., Brackenridge, C. H., Rhind, D. J. A., Neels, K. ve Van Den Eede, F. (2016). Interpersonal violence against children in sport in the Netherlands and Belgium. *Child Abuse & Neglect*, 51, 223–236. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2015.10.006>
- Willson, E., Buono, S., Kerr, G. ve Stirling, A. (2025). The relationship between psychological abuse, athlete satisfaction, eating disorder and self-harm indicators in elite athletes. *Frontiers in Sports and Active Living*, 6, 1406775. <https://doi.org/10.3389/fspor.2024.1406775>
- Willson, E., Kerr, G., Stirling, A. ve Buono, S. (2022). Prevalence of maltreatment among Canadian national team athletes. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(21-22), NP19857-NP19879. <https://doi.org/10.1177/08862605211045096>
- Wyte, A. (2022). *The Whyte review june 2022*. UK Sport.
- Young, K. (2013). *Sport, violence and society*. Routledge.
- Zeng, Y. ve Yin, J. (2025). Coach abusive supervision and athlete engagement: A moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 16, 1494077. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1494077>

Copyright © 2025 **T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı**
http://genclikarastirmalari.gsb.gov.tr/
Gençlik Araştırmaları Dergisi • Aralık 2025 • 13(37) • 168-179

ISSN 2791-8157
Başvuru | 12 Mart 2025
Kabul | 19 Kasım 2025

Adölesanların İnternet Bağımlılığı Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Araştırma

*Hava Salık**

*Zeynep Kisecek Şengül***

*Özlem Selime Merter****

Öz

Son yıllarda internet kullanımının yaygınlaşması, adölesanlar arasında internet bağımlılığının artmasına yol açmıştır. Bu çalışmanın amacı, adölesanların internet bağımlılığına ilişkin öznel deneyimlerini anlamak ve bu deneyimlerin bireysel yaşantılarındaki yansımalarını ortaya koymaktır. Bu fenomenolojik çalışmada, adölesanlarla yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır.

Katılımcıların deneyimleri hakkında derinlemesine bir anlayış geliştirmek amacıyla verilerin analizi MAXQDA 2022 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında COREQ kontrol listesi kullanılmıştır. Bu çalışmada “İnternet Kullanımının Etkileri”, “Kontrol Mekanizmaları ve Bağımlılık”, “Adölesanların Önerileri” olmak üzere 3 tema belirlenmiş ve bu temaların altında toplam 10 alt tema oluşturulmuştur. Araştırmada elde edilen bulgular, adölesanların internet kullanımı ile ilgili kendilerini düzenlemede güçlük çektiklerini ve bu durumun internet kullanımının fiziksel, sosyal, kişisel ve akademik gelişimleri üzerinde olumsuz etkileyen sorunlara yol açtığını ortaya koymaktadır. Analiz aynı zamanda adölesanların internet bağımlılığına yönelik farkındalıklarının yüksek olduğu ve bağımlılığı azaltmak için bireysel başa çıkma stratejileri geliştirdiklerini ortaya koymuştur. Katılımcılar bu stratejileri akranlarına da önermektedir. İnternet bağımlılığını önlemeye yönelik olarak adölesanlar ve ebeveynlere eğitimler verilmesi gençlerin hobi edinmeye teşvik edilmesi ve ebeveynlerin güvenli internet uygulamalarını aktif şekilde kullanmalarının desteklenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adölesanlar, İnternet Bağımlılığı, Fenomenoloji, Nitel araştırma

* Dr. Öğr. Üyesi, Hakkâri Üniversitesi, Hakkâri, Türkiye, havasalik@hakkari.edu.tr, ORCID: 0009-0009-5928-0389

** Dr. Öğr. Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi, Kırıkkale, Türkiye, kisecekzeynep@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7471-9606

*** Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya, Türkiye, osmerter@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7892-1342

Abstract

In recent years, the widespread use of the internet has led to an increase in internet addiction among adolescents. This study focused on how young people understand and relate to their everyday activities, social interactions, and personal growth and changes in their daily lives as they engage in. The study will involve young people only. The experiences of young people will be captured through semi-structured interviews. The experiences will be analysed using MAXQDA 2022 to understand the experiences of the participants in depth. The authors of the study adhered to the COREQ guidelines. Three themes were determined, namely “Effects of Internet Use”, “Control Mechanisms and Addiction”, and “Suggestions of Adolescents”, and a total of 10 sub-themes were created under these themes. The study provided information on why young people, throughout their lives, have not had the ability to manage their internet usage, and how they adapt to a new internet usage mindset that damages their private life, societal interactions, and learning. Moreover, the results showed that there were young people who were internet users and who had also developed internet usage self-control ideas. Participants also reported recommending these strategies to their peers. It is recommended to provide training for adolescents and parents to prevent internet addiction, encourage young people to develop hobbies and support parents in actively using safe internet applications.

Keywords: Adolescent, Internet Addiction, Phenomenology, Qualitative

Giriş

Son yıllarda teknolojik gelişmelerle birlikte internet kullanımı yaygınlaşmış, adölesanlar sosyal medya, online oyunlar ve online platformlar aracılığıyla internette daha fazla vakit geçirmeye başlamıştır. Böylelikle internet ortamı, adölesanların duygusal ve bilişsel gelişimlerini etkileyen önemli bir alan haline gelmiştir (Méndez ve ark., 2024; Piccerillo ve Digennaro, 2025). Uluslararası Telekomünikasyon Birliği’nin 2025 verilerine göre, 15-24 yaş aralığındaki bireylerin yaklaşık %82’si internet kullanmaktadır (ITU, 2025). Türkiye İstatistik Kurumunun (2022) yaptığı “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı” araştırmasına göre, 16-24 yaş aralığındaki bireylerin %95,5’i internet kullanmaktadır. Bu yaş grubunun interneti en yaygın kullanım amaçları ise mesajlaşma (%95,6), internet üzerinden telefonla konuşma/video arama yapma (%91,3) ve sosyal medyada içerik paylaşma (%84,9) olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2022).

İnternet kullanımının adölesanlar arasındaki yaygınlığı, internet bağımlılığı oluşturma riskini de beraberinde getirmiştir. İnternet bağımlılığı, kişinin günlük yaşamındaki olumsuz etkilere rağmen interneti aşırı ve sorunlu bir şekilde kullanmaya devam etmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Andrade ve ark., 2021). Kontrolsüz internet kullanımı, adölesanların fiziksel ve psikososyal sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. İnternette fazla zaman harcamak; postür bozuklukları, uyku sorunları, obezite, baş ağrısı gibi fiziksel sorunlara neden olabilmektedir (Bozzola ve ark., 2022; Çaksen, 2021; Eliacik ve ark., 2016). İnternette sürekli vakit geçirmek, adölesanların yalnız kalmalarına ve diğer kişilerle iletişim ihtiyacını karşılamadan vakit geçirmelerine neden olarak sosyal anksiyeteye yol açabilmektedir (Obeid ve ark., 2019). Sosyal ortamlardan uzaklaşan adölesanların

okul ve aile ilişkileri bozulabilmekte, günlük yaşam aktiviteleri etkilenebilmektedir (Zorbaz ve ark., 2020). Diğer taraftan, internetin aşırı şekilde kullanılması, adolesanların okula gitme isteğinde ve akademik başarılarında azalmaya (Salmela-Aro ve ark., 2017), hiperaktivite gibi davranışsal problemlerinin yaşanmasına (El Asam ve ark., 2019) yol açabilmektedir. Bu bulgu, internet bağımlılığının yalnızca bireysel bir sorun olmadığını, aynı zamanda aileyi ve toplumu etkileyen karmaşık bir durum olduğunu gösteriyor. Van Rooij ve Prause'un 2014'teki 'dijital bağımlılık modeli' ile de uyumlu bir şekilde, durumu anlamak için daha geniş bir perspektife ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda, ergenlerin internetle olan ilişkilerine dair kişisel deneyimlerinin incelenmesi hem bağımlılığın dinamiklerini anlamada hem de bireye özgü etkileri ortaya çıkarmada önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, adolesanların internet bağımlılığına ilişkin öznel deneyimlerini anlamak ve bu deneyimlerin bireysel yaşantılarındaki yansımalarını ortaya koymaktır.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma, adolesanların internet bağımlılığına ilişkin öznel yaşantılarını ortaya koymak amacıyla betimleyici fenomenolojik yaklaşım çerçevesinde tasarlanmıştır (Streubert ve Carpenter, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2016). Araştırma, 10.09.2023- 15.11.2024 tarih aralığında Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan adolesanlar üzerinde birebir yapılandırılmış görüşmelerle nitel araştırma yönteminin fenomenoloji deseni yürütülmüştür.

Çalışmanın Katılımcı Grubu

Bu fenomenolojik çalışmada, veri doygunluğuna ulaşılan kadar Türkiye'nin farklı bölgelerinde yaşayan adolesanlar ile birebir görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, Doğu Anadolu (Hakkâri, Van), İç Anadolu (Ankara) ve Marmara (İstanbul) bölgelerini temsil eden iller çalışma alanı olarak belirlenmiştir. İllerin seçiminde coğrafi çeşitliliğin sağlanması, sosyo-ekonomik farklılıkların yansıtılması ve araştırma ekibinin bu bölgelere erişim olanakları etkili olmuştur. Katılımcılara ulaşmak için araştırmacılar tarafından hazırlanan bilgilendirici çevrim içi duyuru metni ve görseller Facebook ve Instagram üzerinden paylaşılmış, duyuruda 13-18 yaş aralığında olup internet kullanımını kontrol etmekte zorlanan, internette planladığından daha uzun süre kalan veya bu nedenle aile/öğretmen tarafından uyarıldığını belirten gönüllü adolesanlar araştırmaya davet edilmiştir. Veri doygunluğu; araştırmacının artık yeni bilgi elde edemediğini fark ettiği, verilerin içerik açısından tekrar etmeye başladığı ve ek veri toplamanın araştırmaya anlamlı bir katkı sağlamayacağı noktayı ifade eder (Fusch ve Ness, 2015). Görüşmeler sırasında verilerde tekrarlılığın gözlemlenmeye başlaması ve yeni tema veya kavramların ortaya çıkmaması üzerine veri toplama süreci sonlandırılmış ve araştırma toplam 13 adolesan ile tamamlanmıştır. Katılımcı grubunun belirlenmesinde maksimum çeşitlilik esasına dayalı amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Dâhil edilme kriterleri:

1. 13-18 yaş aralığında olmak,
2. Ebeveyn ve adolesanın araştırmaya katılım için onay vermiş olması,
3. İletişimi engelleyecek fiziksel veya zihinsel bir sorunun olmaması,
4. İnternet erişimine sahip olmak,
5. Online görüşme yapabileceği uygun bir odaya sahip olmak,
6. İnternet kullanımını kontrol etmekte zorlandığını ve bunun günlük yaşamında çeşitli güçlükler yarattığını ifade eden adolesanlar.

Araştırma Ekibi

Araştırma ekibi, alanlarında uzman üç araştırmacıdan oluşmaktadır. Birinci araştırmacı, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında doktora derecesine sahip olup, nitel araştırma metodolojisi konusunda sertifikalı eğitimler almış deneyimli bir akademisyendir. İkinci ve üçüncü araştırmacılar ise Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği alanında doktora yapmış akademisyenlerdir. Tüm ekip üyeleri nitel araştırma konusunda deneyimli olup, özellikle fenomenolojik desenle yürütülen çalışmalarda uzmanlaşmışlardır.

Ekip üyelerinin uzmanlık alanları, çocuklarda internet bağımlılığı konusunu çok yönlü değerlendirme açısından önemli bir avantaj sağlamaktadır. Ruh sağlığı hemşireliği alanındaki uzmanlık, internet bağımlılığının psikolojik ve davranışsal etkilerinin derinlemesine analizini mümkün kılar; çocuk sağlığı hemşireliği alanındaki uzmanlık ise çocukların gelişimsel özellikleri, sağlık sorunları ve aile etkileşimleri bağlamında bağımlılık olgusunun anlaşılmasına katkı sunmaktadır. Bu bağlamda, araştırma ekibi çocuklarda internet bağımlılığına ilişkin yaşantıları kapsamlı bir şekilde inceleyebilecek donanıma sahiptir.

Prosedür ve Etik Onay

Araştırmanın yürütülebilmesi için Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan 24.08.2023 tarih ve 2023/92 sayılı etik kurul izni alınmıştır. Adölesanlarla görüşmeden önce araştırmanın amacı ebeveynlere açıklanmış ve ebeveynlerin sözlü onamı alınmıştır. Onam sırasında ebeveynlerin ses kaydı alınmıştır. Çalışmaya katılan adölesanlardan sözlü onam alınmıştır.

Veri Toplama Yöntemi

Bu araştırmanın verileri, nitel araştırma yöntemine uygun olarak, araştırmacılar tarafından tasarlanan iki farklı veri toplama aracı aracılığıyla toplanmıştır. Bunlar: (1) katılımcıların sosyodemografik özelliklerini tespit etmek üzere dört maddeden oluşan 'Tanıtıcı Bilgi Formu' ve (2) alan yazın kapsamında geliştirilmiş yedi açık uçlu soruyu içeren 'Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu'dur. Soruların uygunluğunun değerlendirilmesi için nitel araştırma konusunda eğitim almış iki öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Daha sonra soruların anlaşılır olup olmadığını değerlendirmek için iki adölesan ile ön uygulama yapılmış, anlaşılmayan sorular revize edilmiştir. Ön uygulama yapılan adölesanlar örnekleme dâhil edilmemiştir. Örnekleme alınacak adölesanların ebeveynleri telefon ile aranmış görüşme için uygun olan gün ve saatler belirlenmiştir. Görüşmelerin yapılacağı tarihten bir gün önce, adölesan ailelerine hatırlatma mesajları gönderilmiştir. Görüşme saatinden bir saat önce, katılımcılara WhatsApp ve/veya e-posta yoluyla görüşme için hazırlanan Google Meet bağlantı linki gönderilmiştir.

Görüşmeler katılımcılar evlerinde bulunduğu sırada, ebeveynlerden izin alındıktan sonra adölesanlar odada yalnızca kendisinin olduğu ortamda, nitel görüşme deneyimi olan HS tarafından online olarak gerçekleştirilmiş ve adölesanların onayı ile görüşmelerin video kaydı alınmıştır.

Veri Analizi

Yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanan nitel veriler öncelikle yazıya aktarılmış ve metinlerin video kayıtlarıyla uyumu kontrol edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde tümevarımcı bir içerik analizi süreci izlenmiştir. MAXQDA 2022 programı kullanılarak gerçekleştirilen analizde; (1) ilk olarak metinlerin ayrıntılı biçimde kodlanması (birinci düzey kodlama), (2) benzer kodların bir araya getirilerek sınıflandırılması (ikinci düzey kodlama), (3) bu sınıflandırmalardan hareketle temaların oluşturulması (üçüncü düzey kodlama) ve (4) ortaya çıkan kod-tema yapısının gözden geçirilip yorumlanması aşamaları takip edilmiştir.

Metinler sürecin farklı aşamalarında tekrar tekrar okunmuş, katılımcıların deneyimleri bütüncül bir bakış açısıyla anlaşılmasına çalışılmıştır. Kodlamalar iki araştırmacı (ZKŞ, HS) tarafından birbirinden bağımsız yürütülmüş;

görüş birliğine varlamayan noktalar üzerinde tartışılarak uzlaşma sağlanmıştır. Analiz sonucunda belirlenen tema, alt tema ve kodlar düzenlenerek tablolar hâlinde sunulmuştur. Katılımcıların mahremiyetini korumak amacıyla, nihai metinde gerçek isimleri kullanılmamış; bunun yerine “Adölesan” ifadesi ve katılımcı numarası verilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel veri analizinde geçerlik ve güvenirliliği sağlamak amacıyla inandırıcılık, aktarılabirlik, tutarlılık ve doğrulanabilirlik gibi ölçütler dikkate alınmaktadır (Creswell ve Miller, 2000; Elo ve ark., 2014; Streubert ve Carpenter, 2011; Yıldırım ve Şimşek, 2016).

İnandırıcılık: Katılımcılara sorular yöneltilirken derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmış ve görüşmelerde katılımcı çeşitliliği göz önünde bulundurulmuştur. Veriler, araştırmacılar tarafından titizlikle toplanmış ve görüşmelerden elde edilen metinlerin içerikleri, alt temalar ve temalar araştırmacılar tarafından analiz edilerek oluşturulmuştur. Katılımcılara toplanan veriler gösterilmiş ve verilerin doğru bir şekilde yansıtılıp yansıtılmadığı hakkında geri bildirim alınmıştır.

Aktarılabirlik: Araştırmaya katılan adölesanların demografik bilgileri ve araştırmanın yapıldığı çevresel faktörler detaylı bir şekilde raporlanmıştır. Katılımcı gruplarının çeşitlendirilmesi için farklı sosyo-ekonomik durum, coğrafi bölge gibi çeşitli özelliklere sahip katılımcılar dahil edilmiştir. Bu sayede okuyucu, araştırma sonuçlarını diğer bağlamlara veya katılımcılara uygulama potansiyelini değerlendirebilir (Braun ve Clarke, 2013, s. 282). Araştırma verilerinin raporlanmasında COREQ yönergesi (Tong ve ark., 2007) kullanılmıştır.

Tutarlılık: Bütün görüşmeler aynı araştırmacı (HS) tarafından yapılmıştır. Görüşme sırasında standartlaştırılmış bir protokol uygulanmıştır. Bu protokole, görüşme öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı, süreci ve gizlilik hakkında bilgi verilmiş, gönüllülükleri ve görüşmeyi sonlandırma hakları açıklanmıştır. Her katılımcıya aynı şekilde sorular sorulmuş ve görüşmeler sessiz bir odada, dikkat dağıtıcı unsurlardan uzak bir ortamda yapılmıştır. Görüşmeler ses kaydına alınarak ya da notlarla belgelenmiştir. Katılımcıların rahat hissetmesi sağlanmış ve verilerin güvenliği için anonimlik korunarak sadece araştırma amacıyla kullanılması sağlanmıştır. Görüşme sonunda katılımcılara teşekkür edilmiş ve araştırma sonuçlarının kendilerine nasıl iletileceği belirtilmiştir. Veri analizinde sistematik yaklaşımın sağlanması için sistematik bir kodlama kılavuzu hazırlanmıştır. Araştırmacılar, verilerin analizi süresince düzenli olarak görüşmeler yaparak analiz sürecini denetlemiştir. Görüşme soruları ve araştırmacılar tarafından hazırlanan kodlar, alt temalar ve temalar için uzman görüşü (Doç. Dr. Pınar DURU, Halk Sağlığı Hemşiresi) alınmıştır. Güvenirliliği sağlamak amacıyla ön uygulama gerçekleştirilmiştir.

Doğrulanabilirlik: Araştırma sürecinde elde edilen veriler ve yapılan analizler ayrıntılı bir şekilde raporlanmıştır. Görüşme sorularının netliğini sağlamak amacıyla yedek sorular da sorulmuştur. Ayrıca, teyit edilebilirliği güvence altına almak için kullanılan veri toplama araçları ve elde edilen tüm kayıtlar, araştırmacılar tarafından şifreli bilgisayarlarda saklanacak ve üç yıl boyunca gizli tutulacaktır.

Tablo 1. Görüşme Soruları**Sosyodemografik özellikler**

Görüşmenin başında katılımcılara yaş, cinsiyet, eğitim durumu, kullandıkları online platformlar sorulmuştur.

Görüşme soruları

1. İnternet kullanımınızla ilgili bilgi verebilir misiniz?
2. Sizce internet bağımlılığı nedir? Nasıl anlaşılır?
3. İnternet kullanımı sizi nasıl etkiliyor?
4. İnternet kullanırken kendinizi kontrol edemediğiniz zamanlar oluyor mu?
5. İnternete ulaşamadığınızda kendinizi nasıl hissedersiniz? Neler yaparsınız?
6. İnternet kullanımı süresini sınırlamada sizi kimler yönlendirir?
7. İnternetin sağlıklı kullanımı için arkadaşlarınıza ve ailelere önerileriniz nelerdir?

Bulgular

Araştırmaya 13 adölesan katılmıştır. Görüşmeler Google Meet aracılığıyla yapılmıştır. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri

No	Yaş	Cinsiyet	Eğitim durumu	Günlük internet kullanım süresi*
A1	16	Erkek	11. Sınıf	3 saat
A2	13	Kız	9 Sınıf	12 saat
A3	14	Kız	9 Sınıf	2 saat
A4	13	Kız	8 Sınıf	4 saat
A5	14	Erkek	8 Sınıf	7 saat
A6	18	Erkek	12. Sınıf	5 saat
A7	18	Erkek	12. Sınıf	10 saat
A8	15	Kız	10 Sınıf	4 saat
A9	17	Erkek	12. Sınıf	7 saat
A10	13	Erkek	6. Sınıf	6 saat
A11	18	Kız	12. Sınıf	10 saat
A12	17	Erkek	12. Sınıf	4 saat
A13	14	Kız	9 Sınıf	5 saat

*Adölesanlar günlük internet kullanım süresinin zamana göre değişkenlik gösterdiğini belirterek ortalama süreyi söylemiştir.

Verilerin analizi sonucunda, adölesanların internet kullanım özelliklerine ilişkin üç ana tema belirlenmiş ve bu temaların altında toplam 10 alt tema oluşturulmuştur: 1) İnternet Kullanımının Etkileri, 2) Kontrol Mekanizmaları ve Bağımlılık, 3) Adölesanların Önerileri. Bu temalara ilişkin ayrıntılı açıklamalara Tablo 3'te yer verilmiştir.

Tablo 3. Tema, alt tema ve örnek cümleler

Tema	Alt Tema	Örnek Cümle
İnternet Kullanımının Etkileri	Fiziksel Etkiler	"Baş ağrısı oluyor. Genelde kulaklık taktığım için falan. Öyle sorunlar ortaya çıkıyor. Birazcık da göz yorgunluğu oluyor. Akşam saatlerinde bilgisayara bakmaktan mesela." (A6) "Böyle üstüme bir ağırlık çöküyor. Biraz mide bulantısı başlıyor. Radyasyona çok fazla maruz kaldığım için göz karaması oluyor bazen." (A7) "Mesela üzücü bir şey gördüğüm zaman ben de üzülüyorum. Ama mutlu, eğlenceli şeyler gördüğümde ben de mutlu oluyorum, eğleniyorum." (A4) "Zengin olduğumu, girişimci olduğumu filan düşünüyorum. Hani şöyle yapsam ben de böyle gelişebilir miyim diye bir algı oluşuyor." (A6)
	Duygusal, Düşünsel ve Davranışsal Etkiler	"İyi etkiler mesela dinlediğim müzikler daha enerjik olmamı sağlar. Komiklik falan. Espriler yapma... Çünkü genel olarak instagram'da vakit geçirdiğimde komik şeyler çıktığı için bu esprileri arkadaş ortamında yapma gereksinimi duyuyorum." (A9) "Bazı şeyler beni güldürürken bazı şeylerde üzülüyorum mesela internette kötü bir olay gördüğümde beni üzebiliyor." (A3) "Olumlu yönde çok etkiliyor. Yani ders videoları izliyorsam, olumlu yönde etkiler. Çok fazla kullanırsam olumsuz yönde etkiliyor, değişiyor. Yani nasıl desem, internette kullandığım zaman ben mutlu oluyorum, davranışım hiçbir zaman etkilemez." (A8) "Çok şey kaçırmış olabilirim. Çok eğlenceyi. Ondan sonra arkadaşlarla vakit geçirmeyi, aile ortamını..." (A8) "Daha çok kendimi geliştirecek şeyler yapabildim. Kitap okumak, dil öğrenmek gibi şeyler." (A1)
	Sosyal, Akademik ve Kişisel Gelişime Etkiler	"Yani çok kullandığın zaman derslerimden geri kalabiliyorum. Ders çalışma isteğim azalıyor." (A8) "Arkadaşlarımla zaman geçirebilirdim. Şöyle bir saat, bir buçuk saat dışarıda yürüyüş yapabiliirdim. Dışarıda gezmeye gidebilirdim. Evde annemden yemek yapmayı öğrenebilirdim..." (A7)

Kontrol Mekanizmaları ve Bağımlılık	Günlük Kullanım Süresi	“Günün genel kısmında internetteyim. 12 saat vardır bence bilmiyorum, 8 saat filan.” (A2)
	Ebeveyn Denetimi	“İnternet kullanımı ders çalışmamı etkiliyorsa, annem yanımda oturuyor.” (A3)
	Kontrol Kaybı	“Dalıp gidiyorum genel olarak, yani ilgimi çekiyor işte. Ne bileyim, bazen kafa dağıtmak için kaydırmaya başlıyorsun. Ondan sonra gidiyor.” (A9) “Telefonunun sürekli elinde olması, durmadan her gittiği yerde paylaşım yapmak. Tuvalete girerken bile youtube’a bakıp giriyorsam bu internet bağımlılığıdır benim için.” (A7)
	Bağımlılık Algısı	“İnternet bağımlılığı internete girmediğin sürece kendini rahatsız hissettiğin durumdur bence. Yani elinin altında telefonun sürekli olması. Sosyal medya bağımlılığı, birileriyle sürekli yazışma isteği. Bunun gibi.” (A9)
	Başa Çıkma Stratejileri	“Genelde öyle bir şey olduğu zaman çok oynadığım zaman kafa dinlemek için dışarı çıkıyorum. Sonra eve gelip ders çalışıyorum.” (A8) “Ben çok fazla okuyan bir insan olduğum için giderim bırakırım ve kitap okurum.” (A13)
Adölesanların Önerileri	Aileye Yönelik Öneriler	“Ailem bırak dedikleri zaman hiç bırakasım gelmiyor. Onların tam tersi şekilde tepki veriyorum. Ama mesela onlarla birlikte bir şeyler yapsak çok daha eğlenceli olur.” (A4)
	Akranlara Yönelik Öneriler	“Süre koyulabilir mesela ben bugün 2 saat oynayacağım. Mesela 3 saatimi ayıracağım gibi olabilir.” (A5) “Müzik, sanat, spor gibi şeylerle daha çok ilgilenmek ve bunlara daha çok önem vermektir.” (A12)

Her tema, katılımcı ifadeleri eşliğinde ve yorumlayıcı bir yaklaşımla sunulmuştur.

Tema 1. İnternet Kullanımının Etkileri

Bu tema, adölesanların internet kullanımına bağlı olarak yaşadıkları çok boyutlu etkileri kapsamaktadır. Adölesanlar, internet kullanımının fiziksel, duygusal, düşünsel, davranışsal ve akademik gelişimleri üzerindeki etkilerini ifade etmişlerdir. Bu durum, internetin yalnızca dijital bir araç olmanın ötesinde, bireyin günlük yaşamını yapılandıran güçlü bir deneyim alanına dönüştüğünü göstermektedir.

Fiziksel etkiler alt teması kapsamında; baş ağrısı, göz yorgunluğu, mide bulantısı, halsizlik ve uyku problemleri gibi belirtiler ön plana çıkmıştır.

A7 numaralı adölesan bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

Böyle üstüme bir ağırlık çöküyor. Biraz mide bulantısı başlıyor. Radyasyona çok fazla maruz kaldığım için göz karaması oluyor bazen. (A7)

Adölesanların aktarımlarından, internet kullanımının fiziksel sağlık üzerinde oldukça belirgin etkiler yarattığı anlaşılmaktadır. Baş ağrısı, göz yorgunluğu, mide bulantısı, halsizlik ve uyku problemleri, dijital ekranlara maruz kalmanın yaygın ve tanınan fizyolojik sonuçlarıdır (Bozzola ve ark., 2022; Çaksen, 2021; Kuss ve Griffiths, 2017). Katılımcıların yaşadığı fiziksel tepkiler, internet kullanımının doğrudan bedeni etkilediğini; bu yönüyle internet kullanımının çok yönlü biçimde deneyimlenen bir olgu olduğunu göstermektedir.

Duygusal, düşünsel ve davranışsal etkiler alt temasında ise adölesanlar, internet içeriklerine bağlı olarak duygu durumlarında ani değişimler yaşadıklarını, bazen aşırı mutlu ya da üzgün hissedebildiklerini belirtmişlerdir. A8 bu durumu şu sözlerle aktarmıştır:

İnternette kullandığım zaman ben mutlu oluyorum, davranışım hiçbir zaman etkilemez. (A8)

A8'in deneyimi, internet kullanımının adölesanlarda kısa süreli bir rahatlama oluşturduğunu göstermektedir. Bu durum internetin duygusal olarak kaçış alanı olarak da kullanıldığını düşündürmektedir. Bu bulgu Davis'in (2001) bilişsel çarpıtmaların ve iç kontrolle ilgili zorlukların sorunlu internet kullanımını tetikleyebileceğini öne süren Bilişsel-Davranışsal Modeli ile tutarlıdır.

Diğer taraftan bir adölesanın 'internet sayesinde girişimci ve zengin olacağını' düşünmesi, internetteki içeriği benimsediğini, sanal dünyayla gerçekmiş gibi özdeşim kurarak empati yaptığını düşündürmektedir. Adölesanların gerçek yaşamda karşılayamadıkları sosyal ya da kişisel doyumları internet ortamında karşılamaya çalışmaları, bu çarpıtmaların bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda, şiddet içerikli örneklerin izlenmesi sonucunda adölesanın öfke duygusu yaşamayı ve buna bağlı olarak olumsuz davranışlar sergilemesi de muhtemeldir.

Adölesanların çoğu internetin davranışları üzerinde etkisinin olmadığını bildirmesine rağmen bazı adölesanlar internetteki içeriklerin davranışlarını etkilediğini söylemiştir. Bir adölesanın internette karşılaştığı esprileri arkadaş ortamında tekrar etme gereği duyması, dijital içerikleri günlük yaşamına aktardığını ve çevrim içi deneyimlerini davranışlarına yansıttığını göstermektedir. Araştırma sonuçları problemli internet kullanımının adölesanların duygu ve davranışlarını etkileyerek duygusal ve davranışsal sorunlarla birlikte (Andrade ve ark., 2021; Rikkers ve ark., 2016) depresyon ve anksiyete gibi psikolojik sorunlara neden olabildiğini göstermektedir (Li ve ark., 2019). Araştırmanın bulguları, internet kullanımının adölesanlarda yalnızca bilişsel süreçleri değil, duygusal ve davranışsal örüntüleri de önemli ölçüde etkilediğini göstermektedir.

Sosyal, akademik ve kişisel gelişime etkiler alt temasında ise, internetin aşırı kullanımının bireyin gelişimsel görevlerini yerine getirmesini engelleyebileceğini göstermektedir. A8'in ifadesi bu durumu özetlemektedir:

Çok şey kaçırmış olabilirim. Çok eğlenceyi. Ondan sonra arkadaşlarla vakit geçirmeyi, aile ortamını...(A8)

Adölesanların ifadeleri internete ayırdıkları fazla sürede kitap okuma, ders çalışma, müzik aleti çalmayı öğrenme, arkadaş ve ailesiyle zaman geçirme gibi fırsatları kaçırdıklarını göstermektedir. Farklı çalışmalarda da internet bağımlılığının adölesanların okul başarısını düşürdüğü (Elbilgahy ve ark., 2021; Salmela-Aro ve ark., 2017) ve sosyal ilişkilerde azalmaya neden olduğu (Cerniglia ve ark., 2017; Obeid ve ark., 2019) belirlenmiştir. Bu durum fenomenolojik açıdan değerlendirildiğinde, dijital dünyanın adölesanların gelişimsel süreçlerinde kimi zaman bir çekim alanı, kimi zaman da ilişkisel kopukluklara işaret eden bir deneyim alanı hâline geldiğini düşündürmektedir.

Adölesanlar ayrıca internet kullanımının olumlu etkilerinden de söz etmişlerdir. Özellikle bilgiye hızlı bir şekilde erişme ve akademik olarak daha yararlı hale gelme olasılıkları, internetin olumlu yönleri olarak kabul edilebilir. Bu dönem kimlik gelişiminin merkezinde olduğu bir dönemdir; bu nedenle akademik ve kişisel başarı önemlidir (Pekrun, 2017). Katılımcıların geçmiş deneyimleri, internetin sadece bir iletişim aracı olmanın ötesine geçtiğini ve genç insanların günlük aktivitelerinin, arkadaş ve aile ilişkilerinin ve benlik algılarının bir bileşeni haline geldiğini göstermektedir. Adölesan kimliğinin gelişim sürecinde, internet bağlamında merkezi bir rol oynamakta ve bu durum, bu role olumlu ve olumsuz bir bakış açısından bakılmasını sağlamaktadır.

Tema 2. Kontrol Mekanizmaları ve Bağımlılık

Bu tema, adölesanların internet kullanımını nasıl kontrol ettikleri ve bağımlılığı nasıl tanımladıklarına dair deneyimlerini yansıtmaktadır.

Günlük kullanım süresi alt temasında adölesanlar internet kullanım süresinin ortalama 2-12 saat aralığında olduğunu, ancak tatil zamanlarında günün çoğunu internette geçirdiklerini söylemişlerdir.

Az'nin ifadesi bu duruma örnektir:

Günün genel kısmında internetteyim. 12 saat vardır bence bilmiyorum, 8 saat filan. (Az)

Az'nin verdiği örnek, internetin gençlerin günlük yaşamlarının büyük bir parçası haline geldiğini ve bu durumun dijital bağımlılığa yol açabilecek düzeyde olduğunu göstermektedir.

Kontrol kaybı alt teması kapsamında adölesanlar, internet kullanımına başladıklarında zamanın nasıl geçtiğini fark etmediklerini ve kullanım üzerinde denetim sağlamak zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu durumu A9'un ifadesi açıkça göstermektedir:

Dalıp gidiyorum genel olarak, yani ilgimi çekiyor işte. Ne bileyim, bazen kafa dağıtmak için kaydırmaya başlıyorsun.

Ondan sonra gidiyor. (A9)

A9'un bu ifadeleri, bir adölesanın internete otomatikleştirilmiş bir şekilde bağlandığı ve kullanmaya gerçekten devam ettiğini gösterir. Adölesan "kayırmaya başlıyorsun ve gidiyor" ifadesi, adölesanın interneti kullanırken istemeden kaydırıldığını ve zamanının kontrol edilmez olduğuna olan inancını yansıtır. Bu tür ifadeler, onların zaman algısını bozan ve dikkat dağınıklığına neden olan sonsuz kaydırma, kilometre taşı, anlık mesaj gönderme gibi tasarım özellikleri nedeniyle dijital ortamların mevcudiyetinde adölesanlar boyunca kullanımı destekler. Adölesanlarla yapılan araştırmalarda benzer şekilde internet kullanımını sınırlandıramama görülmekte, bu da problemli internet kullanımı semptomları arasında gösterilmektedir (Restrepo ve ark., 2020). Bu durum, Griffiths'in bağımlılık modelindeki "tolerans" kavramıyla da bağlantılıdır. Tolerans, bir kişinin bağımlı olduğu davranıştan aynı tatmini elde edebilmesi için giderek daha fazla zamana ihtiyaç duyması demektir (Griffiths, 2009). Adölesanların artan kullanım süreleri ve kontrol kaybı, bu kavramla örtüşmekte ve problemli internet kullanımının gelişim sürecine işaret etmektedir.

Ebeveyn denetimi alt temasında, internet kullanım süresini kendi başına kontrol edemeyen adölesanlar, ebeveynleri tarafından internet kullanımının denetlendiğini ifade etmişlerdir.

İnternet kullanımı ders çalışmamı etkiliyorsa, annem yanımda oturuyor. (A3)

Bu ifade, ebeveynlerin sınırlı bir kontrol mekanizması oluşturduklarını, ancak bu müdahalelerin genellikle geç ve belirli bir bağlamda devreye girdiğini göstermektedir. Adölesanların ifadelerinden ebeveynlerin, çocuklarının elinden telefonu alarak ya da bilgisayar başında oturarak çocuklarını denetledikleri anlaşılmaktadır. Ebeveyn kontrolünün internet bağımlılığının engellenmesinde önemli bir rolü olduğu araştırmalarla gösterilmiştir (Martins ve ark., 2020; Zhu ve ark., 2023).

Bağımlılık algısı alt temasında ise, internet bağımlılığına dair içsel farkındalık ön plandadır. Adölesanlar internet bağımlılığını; sürekli internette olma, paylaşım yapma, internetin olmadığı zamanlarda kendisini rahatsız hissetme şeklinde tanımlamışlardır. Bu tanımlamalara bakıldığında adölesanın internet bağımlılığıyla ilgili farkındalıklarının yüksek olduğu söylenebilir.

A7'nin yorumu dikkat çekicidir:

Tuvalette girerken bile YouTube'a bakıp giriyorsam bu internet bağımlılığıdır benim için.(A7)

İnternetin ergenlerin düşünce süreçlerini, günlük yaşamlarını ve alışkanlıklarını nasıl şekillendirdiğine dair açık bir örnek sunuyor. Hatta tuvalette bile internet kullanma durumu, dijital medya ile olan ilişkinin ne kadar yoğunlaştığını gösteriyor ve bu durumun bir bağımlılığa dönüşme potansiyeli taşıdığı izlenimini veriyor. Sonuç olarak, dijital bağımlılığın sadece fiziksel boyutla sınırlı kalmayıp, zihinsel ve sosyal düzeyde de etkiler yarattığını ortaya koyuyor.

Başa çıkma stratejileri alt temasında ise, bireyler internet bağımlılığından korunmak için sosyal aktivitelere katıldıklarını, kişisel gelişimlerine katkı sağlayacak kitaplar okuduklarını ve müzik aleti çaldıklarını, ayrıca aileleri ve arkadaşlarıyla vakit geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu durum, bireylerin dijital dünyanın ötesinde bir benlik geliştirme çabasında olduklarını göstermektedir. A13 bu süreci şöyle dile getirmiştir:

Ben çok fazla okuyan bir insan olduğum için giderim bırakırım ve kitap okurum. (A13)

Bu ifade, içsel farkındalık geliştiren adölesanların bağımlılığı kontrol etme eğiliminde olduklarını göstermektedir. Hobi edinmek ve sosyal aktivitelere yönelmek bağımlılıklardan kurtulmak için önerilmektedir (Santini ve ark., 2020). Ancak bu stratejilerin düzenli ve bilinçli bir şekilde uygulanması, her bireyde aynı düzeyde gelişim göstermiyor. Bu bulgular, fenomenolojik bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde, ergenlerin dijital dünyadan uzaklaşarak “anamlı benlik alanları” oluşturma çabasını yansıtıyor. Katılımcıların kitap okuma, dışarı çıkma ve hobi edinme gibi stratejileri, “anlam odaklı” başa çıkma mekanizmaları olarak işlev görüyor. Bu süreç, bireysel farkındalıkla desteklendiğinde daha sürdürülebilir hale geliyor; psikoeğitim ve aile temelli programlarla güçlendirildiğinde ise davranış değişikliğini kalıcılaştırabiliyor.

Tema 3. Adölesanların Önerileri

Bu tema, adölesanların internet bağımlılığı ile ilgili ailelerine ve akranlarına yönelik çözüm önerilerini içermektedir.

Aileye yönelik öneriler alt temasında adölesanlar, aile içi iletişimin güçlendirilmesi, birlikte zaman geçirilmesi ve alternatif etkinliklerin teşvik edilmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır. A4, bu yaklaşımı şu şekilde ifade etmiştir:

Ailem bırak dedikleri zaman hiç bırakasım gelmiyor. Onların tam tersi şekilde tepki veriyorum. Ama mesela onlarla birlikte bir şeyler yapsak çok daha eğlenceli olur. (A4)

Bu ifade yasaklayıcı veya otoriter müdahalelerin direnç oluşturabileceğini, bunun yerine ortak etkinliklerle destekleyici bir ortamın daha etkili olabileceğini göstermektedir. Bu bulgu, literatürde yer alan aile temelli müdahale programlarıyla da örtüşmektedir (Wang ve ark., 2024).

Akranlara yönelik öneriler alt temasında adölesanlar akranlarına internet bağımlılığından korunmak için hobi ile uğraşmalarını, sosyal faaliyetlere katılmalarını ve internet kullanım sürelerini kontrol altında tutmalarını önermişlerdir. Adölesanların önerileri bütüncül olarak değerlendirildiğinde, bağımlılık deneyiminin yalnızca bireysel bir problem olarak değil, aile içi iletişim, sosyal çevre ve ilişkisel destek boyutlarıyla birlikte anlam kazandığı görülmektedir. Bu anlatılar, gençlerin dijital dünya ile ilişkilerini düzenlerken en çok önemsedikleri unsurun, kendilerini anlaşılmış ve desteklenmiş hissettikleri ortamlar olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Bu fenomenolojik çalışma, adölesanların internetle olan ilişkilerinin çok yönlü bir deneyim olduğunu göstermektedir. Adölesanların interneti kullanma nedenleri, onların deneyimlerinin olumlu ya da olumsuz etkiler yaratabileceğini gösteriyor. Kontrolsüz internet kullanımı, fiziksel, akademik ve psikososyal alanlarda çeşitli sorunlara yol açabiliyor. Bu çalışma göstermektedir ki internet bağımlılığı konusunda oldukça bilinçli olduklarını ve bu bağımlılıkla başa çıkmak için çeşitli stratejiler geliştirdiklerini ortaya koyuyor. Kitap okumak, çevreden uzaklaşmak ya da alternatif etkinliklere yönelmek gibi yöntemler, adölesanların dijital dünyadan uzaklaşarak içsel dengelerini bulma çabalarının bir parçası olarak değerlendiriliyor.

Adölesanlar aile içi iletişimin internet kullanım deneyimlerinde önemli bir yeri olduğunu vurgulamışlar, böylece dijital davranışların aile içi ilişkilerden de etkilendiğini göstermişlerdir. Akran ilişkileriyle ilgili öneriler ise adölesanların internet kullanımını sosyal bir bağlam içinde değerlendirdiklerini göstermektedir.

Genel olarak, bu çalışma adölesanların internet bağımlılığına dair deneyimlerinin tek boyutlu bir davranış örüntüsünden ziyade, bedensel duyumsamalar, duygusal dalgalanmalar, ilişkisel süreçler ve kimlik gelişimiyle iç içe geçmiş bir yaşantı bütünü olduğunu göstermektedir. Bu çok katmanlı yapı, gelecekte yapılacak araştırmalar için adölesanların dijital dünyayla ilişkilerinin daha derinlikli biçimde ele alınmasına yönelik bir temel sunmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, çalışma yalnızca 13-18 yaş aralığındaki sınırlı sayıda adölesanlarla gerçekleştirilmiş olup, bu durum bulguların yalnızca bu gruba özgü yaşantıları yansıttığı anlamına gelmektedir. Ayrıca, görüşmelerin çevrim içi ortamda yapılması, yüz yüze etkileşimin sınırlı olması nedeniyle bazı duygusal ya da davranışsal ipuçlarının gözden kaçmasına neden olmuş olabilir. Araştırmada yalnızca adölesanların bakış açısına odaklanılmış olup, ebeveyn ya da öğretmen gibi diğer paydaşların görüşleri dâhil edilmemiştir. Bu durum, internet bağımlılığına ilişkin deneyimlerin tek yönlü değerlendirilmesine yol açabilir.

EXTENDED ABSTRACT

Adolescents' Experiences of Internet Addiction: A Phenomenological Study

*Hava Salık**

*Zeynep Kisecek Şengül***

*Özlem Selime Merter****

Introduction

In recent years, the widespread use of the internet has led to the development of internet addiction among adolescents. Internet addiction is defined as the continued excessive and problematic use of the internet despite its negative effects on a person's daily life. The aim of this study was to understand adolescents' subjective experiences of internet addiction and to reveal the reflections of these experiences in their individual lives.

Method

This research was conducted using the descriptive phenomenological design, one of the qualitative research approaches. The data collection process was terminated when data repetition began to be observed during the interviews and no new themes or concepts emerged, and the study was completed with a total of 13 adolescents. Ethical committee approval was obtained from the Scientific Research and Publication Ethics Committee of Hakkâri University on August 24, 2023, with the number 2023/92, in order to conduct the study. These are: (1) an 'Introductory Information Form' consisting of four items to identify participants' socio-demographic characteristics, and (2) a 'Semi-Structured Interview Form' containing seven open-ended questions developed on

* Asst. Prof., Hakkâri University, Hakkâri, Türkiye, havasalik@hakkari.edu.tr, ORCID: 0009-0009-5928-0389

** Asst. Prof., Kırıkkale University, Kırıkkale, Türkiye, kiseckzeynep@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7471-9606

*** Asst. Prof., Necmettin Erbakan University, Konya, Türkiye, osmerter@erbakan.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7892-1342

the basis of the relevant literature. The qualitative data collected with the semi-structured interview form were first transcribed and checked for consistency with the video recordings. An inductive content analysis process was followed in the analysis of the data. The analysis conducted using the MAXQDA 2022 program followed these steps: (1) first, the texts were coded in detail (first-level coding), (2) similar codes were grouped together and classified (second-level coding), (3) themes were created based on these classifications (third-level coding), and (4) the resulting code-theme structure was reviewed and interpreted. The coding was carried out independently by two researchers (ZKS, HS); points of disagreement were discussed and consensus was reached.

Results and Discussion

Analysis of the data revealed three main themes and a total of ten sub-themes regarding adolescents' internet usage characteristics: 1) Effects of Internet Use, 2) Control Mechanisms and Addiction, 3) Adolescents' Recommendations.

1) Effects of Internet Use

This theme covers the multidimensional effects experienced by adolescents related to their internet use. Adolescents stated that internet use directly affects them physically, emotionally, mentally, behaviorally and academically. Under the sub-theme of physical effects, symptoms such as headaches, eye strain, nausea, fatigue and sleep problems came to the fore. In the emotional, cognitive and behavioral effects sub-theme, adolescents stated that they experienced sudden changes in their moods due to internet content, sometimes feeling extremely happy or sad. The research shows that spending too much time online can really affect the emotions and behaviors of teenagers, leading to a range of emotional and behavioral problems, such as issues like depression and anxiety. Moreover, the discussion about its impact on social, academic, and personal development emphasizes that excessive internet use can prevent young people from reaching important milestones in their growth.

2) Control Mechanisms and Addiction

This theme reflects adolescents' experiences regarding how they control their internet use and how they define addiction. In the loss of control sub-theme, adolescents indicated that when they started using the internet, they did not notice how time passed and found it difficult to control their usage.. Under the sub-theme of addiction perception, internal awareness of internet addiction is at the forefront. Adolescents defined internet addiction as constantly being online, sharing content, and feeling uncomfortable when not online. In the coping strategies sub-theme, adolescents stated that to protect themselves from internet addiction, they participated in social activities, engaged in activities that would promote their personal development, such as reading books and playing musical instruments, and spent time with their family and friends.

3) Adolescents' Recommendations

This phenomenological study demonstrates that adolescents' relationship with the internet is a multifaceted phenomenon. The research indicates that teenagers are quite aware of internet addiction and have come up with their own ways to cope with it. They pointed out that communication within the family significantly impacts their experiences with internet use, showing that family dynamics play a crucial role in shaping their digital habits. These findings align with Davis's (2001) cognitive-behavioral model of pathological internet use and Griffiths's (2009) components model of addiction, which identify cognitive distortions, loss of control, and tolerance as key factors in the development of problematic internet behavior. Additionally, the comprehensive nature of young people's experiences—ranging from physical symptoms to emotional ups and downs and relationship issues—echoes the broader perspective on digital addiction (Van Rooij and Prause, 2014).

Kaynakça/References

- Andrade, A. L. M., Enumo, S. R. F., Passos, M. A. Z., Vellozo, E. P., Schoen, T. H., Kulik, M. A. ve Ferreira, C. A. (2021). Problematic internet use, emotional problems and quality of life among adolescents. *Psico-USF*, 26(1), 41–51. <http://dx.doi.org/10.1590/1413-82712021260104>
- Bozzola, E., Spina, G., Agostiniani, R., Barni, S., Russo, R., Scarpato, E., Di Mauro, A., Di Stefano, A. V., Caruso, C., Corsello, G. ve Staiano, A. (2022). The use of social media in children and adolescents: Scoping review on the potential risks. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(22), 14090. <https://doi.org/10.3390/ijerph192214090>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. SAGE Publications.
- Çaksen, H. (2021). Electronic screen exposure and headache in children. *Annals of Indian Academy of Neurology*, 24(1), 8–10. https://doi.org/10.4103/aiian.AIAN_972_20
- Cerniglia, L., Zoratto, F., Cimino, S., Laviola, G., Ammaniti, M. ve Adriani, W. (2017). Internet addiction in adolescence: Neurobiological, psychosocial and clinical issues. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 76, 174–184. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2016.12.024>
- Creswell, J. W. ve Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory into Practice*, 39(3), 124–130. https://doi.org/10.1207/s15430421tip3903_2
- Davis, R. A. (2001). A cognitive-behavioral model of pathological internet use. *Computers in Human Behavior*, 17(2), 187–195. [https://doi.org/10.1016/S0747-5632\(00\)00041-8](https://doi.org/10.1016/S0747-5632(00)00041-8)
- El Asam, A., Samara, M. ve Terry, P. (2019). Problematic internet use and mental health among British children and adolescents. *Addictive Behaviors*, 90, 428–436. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2018.09.007>
- Elbilgahy, A. A., Sweelam, R. K., Eltaib, F. A., Bayomy, H. E. ve Elwasefy, S. A. (2021). Effects of electronic devices and internet addiction on sleep and academic performance among female Egyptian and Saudi nursing students: A comparative study. *SAGE Open Nursing*, 7, 23779608211055614. <https://doi.org/10.1177/23779608211055614>
- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K. ve Kyngäs, H. (2014). Qualitative content analysis: A focus on trustworthiness. *SAGE Open*, 4(1), 1–10. <https://doi.org/10.1177/2158244014522633>
- Eliacik, K., Bolat, N., Koçyiğit, C., Kanik, A., Selkie, E., Yilmaz, H., Catli, G., Dundar, N. O. ve Dundar, B. N. (2016). Internet addiction, sleep and health-related life quality among obese individuals: A comparison study of the growing problems in adolescent health. *Eating and Weight Disorders – Studies on Anorexia, Bulimia and Obesity*, 21(4), 709–717. <https://doi.org/10.1007/s40519-016-0327-z>
- Fusch, P. I. ve Ness, L. R. (2015). Are we there yet? Data saturation in qualitative research. *The Qualitative Report*, 20(9), 1408–1416. <https://scholarworks.waldenu.edu/facpubs/455>
- Griffiths, M. D. (2009). A “components” model of addiction within a biopsychosocial framework. *Journal of Substance Use*, 10(4), 191–197. <https://doi.org/10.1080/14659890500114359>
- International Telecommunication Union [ITU]. (2025, October 15). *Youth internet use* (Facts and Figures 2025). <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/2025/10/15/ff25-youth-internet-use/>
- Khatcherian, E., Zullino, D., De Leo, D. ve Achab, S. (2022). Feelings of loneliness: Understanding the risk of suicidal ideation in adolescents with internet addiction. A theoretical model to answer to a systematic literature review, without results. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(4), 2012. <https://doi.org/10.3390/ijerph19042012>
- Kuss, D. J. ve Griffiths, M. D. (2017). Social networking sites and addiction: Ten lessons learned. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(3), 311. <https://doi.org/10.3390/ijerph14030311>
- Li, G., Hou, G., Yang, D., Jian, H. ve Wang, W. (2019). Relationship between anxiety, depression, sex, obesity, and internet addiction in Chinese adolescents: A short-term longitudinal study. *Addictive Behaviors*, 90, 421–427. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2018.12.009>
- Martins, M. V., Formiga, A., Santos, C., Sousa, D., Resende, C., Campos, R., Nogueira, N., Carvalho, P. ve Ferreira, S. (2020). Adolescent internet addiction: Role of parental control and adolescent behaviours. *International Journal of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 7(3), 116–120. <https://doi.org/10.1016/j.ijpam.2019.12.003>

- Méndez, M. L., Padrón, I., Fumero, A. ve Marrero, R. J. (2024). Effects of internet and smartphone addiction on cognitive control in adolescents and young adults: A systematic review of fMRI studies. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 159, 105572. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2024.105572>
- Obeid, S., Saade, S., Haddad, C., Sacre, H., Khansa, W., Al Hajj, R., Kheir, N. ve Hallit, S. (2019). Internet addiction among Lebanese adolescents: The role of self-esteem, anger, depression, anxiety, social anxiety and fear, impulsivity, and aggression—A cross-sectional study. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 207(10), 838–846. <https://doi.org/10.1097/NMD.0000000000001034>
- Piccerillo, L. ve Digennaro, S. (2025). Adolescent social media use and emotional intelligence: A systematic review. *Adolescent Research Review*, 10(2), 201–218. <https://doi.org/10.1007/s40894-024-00245-z>
- Restrepo, A., Scheininger, T., Clucas, J., Alexander, L., Salum, G. A., Georgiades, K., Paksarian, D., Merikangas, K. R. ve Milham, M. P. (2020). Problematic internet use in children and adolescents: Associations with psychiatric disorders and impairment. *BMC Psychiatry*, 20(1), 252. <https://doi.org/10.1186/s12888-020-02640-x>
- Rikkers, W., Lawrence, D., Hafekost, J. ve Zubrick, S. R. (2016). Internet use and electronic gaming by children and adolescents with emotional and behavioral problems in Australia: Results from the second Child and Adolescent Survey of Mental Health and Wellbeing. *BMC Public Health*, 16, 399. <https://doi.org/10.1186/s12889-016-3058-1>
- Salmela-Aro, K., Upadaya, K., Hakkarainen, K., Lonka, K. ve Alho, K. (2017). The dark side of internet use: Two longitudinal studies of excessive internet use, depressive symptoms, school burnout, and engagement among Finnish early and late adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*, 46(2), 343–357. <https://doi.org/10.1007/s10964-016-0494-2>
- Santini, Z. I., Meilstrup, C., Hinrichsen, C., Nielsen, L., Koyanagi, A., Koushede, V., Ekholm, O. ve Madsen, K. R. (2020). Associations between multiple leisure activities, mental health and substance use among adolescents in Denmark: A nationwide cross-sectional study. *Frontiers in Behavioral Neuroscience*, 14, 593340. <https://doi.org/10.3389/fnbeh.2020.593340>
- Streubert, H. J. ve Carpenter, D. R. (2011). *Qualitative research in nursing: Advancing the humanistic imperative* (5th ed.). Lippincott Williams & Wilkins.
- Tong, A., Sainsbury, P. ve Craig, J. (2007). Consolidated criteria for reporting qualitative research (COREQ): A 32-item checklist for interviews and focus groups. *International Journal for Quality in Health Care*, 19(6), 349–357. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzm042>
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2022). *Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022*. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalkı-BilisimTeknolojileri-\(BT\)-Kullanım-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalkı-BilisimTeknolojileri-(BT)-Kullanım-Arastirmasi-2022-45587)
- Van Rooij, A. J. ve Prause, N. (2014). A critical review of “Internet addiction” criteria with suggestions for the future. *Journal of Behavioral Addictions*, 3(4), 203–213. <https://doi.org/10.1556/JBA.3.2014.4.1>
- Wang, H., Li, X., Lok, G. K. I., Meng, C., Tan, Y., Lee, U. M., Lei, S. M. L. ve Chan, N. (2024). Family-based therapy for internet addiction among adolescents and young adults: A meta-analysis. *Journal of Behavioral Addictions*, 13(2), 295–312. <https://doi.org/10.1556/2006.2024.00015>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12th ed.). Seçkin Yayınları.
- Zhu, X., Deng, C. ve Bai, W. (2023). Parental control and adolescent internet addiction: The moderating effect of parent–child relationships. *Frontiers in Public Health*, 11, 1190534. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1190534>
- Zorbaz, O., Demirtaş Zorbaz, S. ve Ulaş Kılıç, Ö. (2020). Problematic internet use of adolescents: Role of daily hassles and social isolation. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 7(1), 41–47. <https://doi.org/10.5152/addicta.2020.190102>

From Education to Employment: Career Barrier and Perceptions of Health Vocational Students

*Harika Şen**

*Duygu Türkoğlu***

*Uğur Uğrak****

Abstract

Purpose: Unemployment continues to be one of the most critical challenges globally. In this context, perceptions of employability and career obstacles have gained importance, particularly in the field of healthcare services. This study investigates the impact of personal characteristics and employability perceptions on perceived career barriers among students attending a health vocational school.

Method: The study was conducted with 405 students from a vocational school in Ankara. Participants were selected through convenience sampling, based on the principle of equal probability. Data were collected via an online questionnaire and analyzed using the Kruskal-Wallis test, Mann-Whitney U test, and Hierarchical Linear Regression Analysis.

Findings: Findings show that older age ($\beta=.118$, $p=.009$) and being female ($\beta=.192$, $p<.001$) are positively correlated with perceived career barriers. On the other hand, the probability of being appointed to the public sector was found to have ($\beta=-.093$, $p=.039$) a negative effect on perceived career barriers.. External employability factors ($\beta=-.430$, $p<.001$) appear to have a stronger impact than internal ones.

Conclusion: In this study, it was observed that, in addition to individual competencies, environmental factors such as expectations of public employment and family pressure have an impact on students' perceptions of career barriers. Therefore, it is recommended that career counselling services for students studying in the field of health should not only aim to strengthen individual skills but also support the development of abilities to cope with familial obligations and market conditions.

Keywords: Health Workforce, Employment, Vocational Training, Social Policy

* Asst. Prof., University of Health Sciences, Gülhane Vocational School of Health Services, Ankara, Türkiye, harika.sen@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3893-5587

** Asst. Prof., University of Health Sciences, Gülhane Vocational School of Health Services, Ankara, Türkiye, duygu.turkoglu@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0355-1169

*** Asst. Prof., University of Health Sciences, Gülhane Vocational School of Health Services, Ankara, Türkiye, ugur.ugrak@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6043-835X

Özet

Amaç: İşsizlik, günümüzde ülkelerin en önemli sorunlarından biri olmaya devam etmektedir. Bu nedenle, istihdam edilebilirlik ve kariyer engellerine ilişkin algılar, sağlık hizmetleri alanında önemli bir araştırma konusudur. Bu çalışmanın amacı, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin kişisel özellikleriyle istihdam edilebilirlik algılarının, algılanan kariyer engelleri üzerindeki etkisini incelemektir.

Yöntem: Bu araştırma, Ankara ilinde bulunan bir sağlık meslek yüksekokulunda öğrenim gören ve eşit olasılıklı örneklem yöntemi temel alınarak, kolayda örneklem yöntemiyle ulaşılan toplam 405 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde Kruskal-Wallis testi, Mann-Whitney U testi ve Hiyerarşik Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma bulgularına göre, ileri yaşın ($\beta = .118, p = .009$) ve kadın olmanın ($\beta = .192, p < .001$) algılanan kariyer engellerini pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Kamuya atanma olasılığının ($\beta = -.093, p = .039$) algılanan kariyer engelleri üzerinde negatif bir etkisi olduğu saptanmıştır. Ayrıca, dışsal istihdam edilebilirlik faktörlerinin, algılanan kariyer engelleri üzerinde içsel istihdam edilebilirlik faktörlerine kıyasla daha belirleyici olduğu görülmüştür ($\beta = -.430, p < .001$).

Sonuç: Bu çalışmada, öğrencilerin kariyer engellerine ilişkin algıları üzerinde bireysel yeterliliklerinin yanı sıra, kamu istihdamı beklentisi ve aile baskısı gibi çevresel faktörlerin etkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle, sağlık alanında öğrenim gören öğrenciler için kariyer danışmanlığı hizmetlerinin, sadece bireysel becerileri güçlendirmeyi değil, bununla birlikte ailevi yükümlülükleri ve piyasa koşullarıyla baş etme becerilerini desteklemeyi hedeflemesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık İnsangücü, İstihdam, Mesleki Eğitim, Sosyal Politika

Introduction

Education is one of the most essential factors that increase the employability of individuals. The competencies and skills gained through education increase the potential to adapt to the qualifications demanded in the labour market (Smith, 2002). In this context, Adam Smith emphasizes the effect of an educated workforce on economic growth by saying “The labour of a well-educated individual is more productive than the labour of an uneducated individual, and this directly contributes to the general welfare of society.” in his work “The Wealth of Nations” (Smith, 2002). Higher education, in particular, contributes to individuals gaining professional expertise and becoming competitive in the labour market (Psacharopoulos & Patrinos, 2018). However, it is known that employability is not only related education, continuous learning and skill development processes are also essential in order to adapt to the changing dynamics of the labour market (Guggenberger et al., 2011; Kellermann, 2007; Murdoch & Paul, 2007; Williams et al., 2003).

Since the 1960s, the relationship between education and employment has been addressed within the framework of Human Capital Theory. Human Capital Theory (Schultz, 1961) has posited that investment in human resources is one of the key determinants of economic development. According to this theory, investments in education are believed to enhance individual productivity and contribute to the overall welfare of society. However, with globalization, economic structures have been transformed, and the expectations of the labour market have become increasingly complex. In modern economies, merely holding a diploma is no longer considered sufficient, and the necessity of possessing the competencies demanded by employers has come to the forefront

(Marginson, 2019). In Turkey, the rising unemployment rates among higher education graduates have been interpreted as an indication of structural mismatches in the education-employment relationship (Palaščáková & Palaščáková, 2020; Yavaş, 2022). In the literature, the perception of employability has been addressed in two main dimensions: internal and external. While internal employability reflects an individual's confidence in his/her own competencies, external employability is associated with expectations regarding labour market conditions and sectoral opportunities (Guggenberger et al., 2011). The perception of career barriers has been defined as encompassing the structural or perceived obstacles that individuals believe they encounter throughout their career journey. Gender-based invisible barriers (glass ceiling) and age-related career limitations have been identified as potential sources of disadvantage in the employment processes of women and older individuals within the health sector (Baduge et al., 2024; Pak et al., 2022). In the literature, such factors have been reported to strengthen the perception of career barriers and negatively influence individuals' motivation to participate in the workforce (Endalamaw et al., 2024; Kaur & Mittal, 2022).

In Turkey, public employment—particularly in the health sector—is still regarded as a secure and stable option, whereas competition, performance pressure, and expectations of low wages in the private sector have been reported to influence individuals' career preferences (Savul, 2009). In this context, the likelihood of being appointed to a public position has been identified as a significant external factor considered by students when determining their career goals.

In line with the theoretical framework outlined above, the central research problem was defined as the investigation of how individual (gender, age, internal employability) and environmental (potential for public appointment, external employability) factors shape students' perceptions of career barriers. Although the possibility of public appointment has traditionally been regarded as the primary goal for graduates of health vocational schools in Turkey, a remarkable increase in private sector employment rates has been observed over the past five years (TURKSTAT, 2023). Therefore, it can be stated that the career plans of students in health vocational schools are shaped not only by preparation for the Public Personnel Selection Examination (KPSS) or aspirations for public sector positions, but also by expectations related to private sector employment.

In this context, the primary aim of the current study is the analysis of students' public and private sector-oriented employment expectations in conjunction with their career perceptions. To this end, answers to the following research questions were sought.

1. What are the students' perceptions of employability (internal employability and external employability) and career barriers (perceptions of identity barriers, family barriers and support sources)?
2. How do students' perceptions of employability and career barriers shift according to demographic factors such as gender, marital status, employment status, department and age?
3. Do students' gender, age and internal perception of employability significantly predict career barrier perception?
4. Do students' department and external perceptions of employability significantly predict career barrier perception?
5. Does the model in which individual and environmental factors are considered together explain perceived career barriers more strongly compared to the model based on individual factors alone?

Method

Population and Sample

The population of the study consists of students studying at the Health Sciences University Gülhane Health Vocational High School in the 2024-2025 academic year. The total number of students, distributed in 13 different departments of the Vocational School, is 2021. In the calculation of the sample size of the study, the Cochran (1977) formula with the assumption of a 95% confidence level, 5% margin of error and an unknown rate ($p = .50$) was used. As a result of the calculation, the recommended minimum sample size was found to be 323 people. The study sample consists of 405 participants randomly selected from the population.

The departments to which the participants attended were classified into two main groups based on the number of appointments to the public and private sectors in the last five years ranging from 2019 to 2024 according to the data provided by the Directorate General of Management Services of the Republic of Turkey Ministry of Health. The departments in the first group are Operating Room Technician, First and Emergency Aid, Electroneurophysiology, Anaesthesia, Medical Imaging Technician, Oral and Dental Health, Pharmacy Services, Pathology Laboratory Technician and Medical Laboratory Technician. These participants from these departments ($n = 274$) represent 69.4% of the participants in the current study. These are the departments with the highest likelihood of appointment to the public. The departments Dental Prosthesis Technicians, Orthopaedic Prosthesis Orthosis Technicians, and Health Institutions Management were gathered in the second group as departments with very few or no quotas in the public sector and higher employment opportunities in the private sector, and this group ($n = 121$) include 30.3% of the participants. In the analyses and presentation of the results, the first group was named as the group with a high probability of being appointed to the public sector, and the second group was named as the group with a low probability of being appointed to the public sector.

Data Collection Tools

The data collection tool used in the current study consists of three parts. The first part contains questions to determine the participants' demographic characteristics (age, gender, marital status). The second part includes the Perceived Career Barriers Scale, developed by Luzzo and McWhirter (2001) and adapted to Turkish by Kalafat (2014) to measure the participants' perceptions of career barriers. The perceived career barriers scale consists of the dimensions of Identity Barriers (Items 1-15), Support Source Barriers (Items 16-26) and Family Barriers (Items 27-32). The scale is a 5-point Likert type scale consisted of a total of 32 items. The scores to be taken from the scale range between 32 and 160. A high score indicates a high level of career barrier perception. The internal consistency coefficients of the scales were evaluated with Cronbach α and the following values were found for the scales: Perceived Career Barriers ($\alpha=0.955$), Identity Barriers ($\alpha=0.942$), Support Source Barriers ($\alpha=0.925$), Family Barriers ($\alpha=0.885$).

In the third part, the Perceived Employability Scale, which was developed by Rothwell and Arnold (2007) and adapted to Turkish by Gerçek and Atay (2017), was used. The perceived employability scale consists of the Intrinsic Employability (Items 1-4) and Extrinsic Employability (Items 5-10) dimensions. The scale consists of a total of 10 items and is scored on a 5-point Likert-type scale. The scores to be taken from the scale range between 10 and 50. A high score indicates a high perception of employability. In the current study, the following internal consistency coefficients were calculated for the scales: the Perceived Employability ($\alpha=0.902$), Intrinsic Employability ($\alpha=0.823$) and Extrinsic Employability ($\alpha=0.891$).

Data Collection Process

After receiving the ethical approval numbered 50 and dated 12.02.2025 from Çankırı Karatekin University Science, Mathematics and Social Sciences Ethics Board, the data of the study were collected online from a total of 405 participants from the university between February 15 and March 17, 2025. The Google Forms platform was used as the online data collection tool.

Data Analysis

The data obtained in the study were analyzed using SPSS software. First, it was examined whether there were missing values in the data set, and no missing data were found. In order to determine and remove outliers in the data set used in the study, z-scores of each variable were calculated, and observations outside of ± 3 standard deviations were considered outliers. As a result of this process, the data set, which initially consisted of 405 participants, decreased to 395 participants. The Shapiro–Wilk test was applied to assess the normality of the variables. The test results are presented in Table 1.

Table 1. Results of the Shapiro–Wilk Normality Test

Variable	W	df	p
Identity-Related Barriers	.948	395	< .001
Support Resource Barriers	.972	395	< .001
Familial Barriers	.976	395	< .001
Perceived Career Barriers	.982	395	< .001
Internal Employability	.958	395	< .001
External Employability	.961	395	< .001
Perceived Employability	.969	395	< .001

As can be seen from the values in Table 1, the Shapiro–Wilk test yielded p-values smaller than .001 for all the variables. This indicates that the data significantly deviate from normal distribution, and that the assumption of normality is not met.

The Mann-Whitney U test examined differences between the independent and dependent variables, and relationships between the dependent variables were examined with Spearman correlation analysis. In addition, hierarchical regression analysis was performed to analyze the interactions between the dependent variables deeply.

Findings

The participants' ages ranged from 17 to 50, and the mean age was calculated as 20.31 (SD = 4.03). 75.4% (n = 298) of the participants were female, 24.6% (n = 97) were male, and in terms of marital status, the majority were single (97.5%, n = 385), while 2.5% (n = 10) were married.

Descriptive statistics such as the mean, standard deviation, median, the lowest and highest scores obtained from the scale, and the lowest and highest scores that can be obtained from the scale related to the participants' perception of career barriers and perception of employability are given in detail in Table 2.

Table 2. Descriptive Statistics of the Variables and Sub-Dimensions (n=395)

Variable	Range	Min.-Max.	M (SD)	Median
Perceived Career Barriers	32-160	32-137	71.88 (21.90)	72
Identity Barriers	15-75	15-61	29.19 (10.29)	30
Support Source Barriers	11-55	11-52	26.99 (9.80)	26
Family Related Barriers	6-30	6-30	15.68 (5.41)	16
Perceived Employability	10-50	14-50	35.41 (6.39)	35
Intrinsic Employability	4-20	6-20	14.85 (2.84)	15
Extrinsic Employability	6-30	8-30	20.55 (4.22)	20

When the score ranges that can be obtained from the scale and the median values in Table 1 were compared, the following results were obtained:

The possible score range for the Perceived Career Barriers Scale is 32-160, with a median value of 72. This value is below the midpoint of the scale. This shows that participants generally perceive career barriers below a moderate level. When the sub-dimensions of the scale were examined, the following results were obtained:

- The possible score range for the Identity Barriers sub-dimension is 15-75, while the median is 30. This median value is below the midpoint of the scale, and the participants perceive identity barriers below a moderate level.
- The possible score range for the Support Source Barriers sub-dimension is 11-55, while the median is 26. This value is also below the midpoint of the scale, and the participants perceive barriers related to support sources below a moderate level.
- The possible score range for the Family Barriers sub-dimension is 6-30, while the median is 16. This value is quite close to the midpoint of the scale, and this shows that the participants perceive family barriers at a relatively higher level than other types of barriers.
- The range of scores that can be obtained for the Perceived Employability Scale is 10-50, with a median value of 35. This value is above the scale midpoint. This shows that the participants generally perceive their employability as above a moderate level. When the sub-dimensions of the scale were examined, the following results were obtained:
- The range of scores that can be obtained in the Intrinsic Employability sub-dimension is 4-20, while the median is 15. This value is above the scale midpoint and shows that the participants perceive their intrinsic employability above a moderate level.
- The range of scores that can be obtained in the Extrinsic Employability sub-dimension is 6-30, while the median is 20. This value is above the scale midpoint, and the participants perceive their extrinsic employability above a moderate level.

Table 2 presents the results of the Mann-Whitney U test, which was conducted to determine whether the participants' perceptions of career barriers and employability vary significantly depending on gender, marital status, employment status, and department variables.

Table 3. Mann-Whitney U Test Results of Participants' Perceptions of Career Barriers and Employability Depending on Gender, Marital Status, Employment Status and Department of Study

Variable		Group	n	Median (IQR)	Rank Mean	U	Z	p	r
Perceived Career Barriers	Gender	Female	298	75(63-90)	214.83	9438.50	-5.136	<.001	.26
		Male	97	64(47-74)	146.30				
	Marital Status	Married	10	71.50(64-100)	225.00	1655.00	-.758	.449	.04
		Single	385	72(58-87)	197.30				
	Employment Status	Employed	30	66(58-85)	188.62	5193.50	-.468	.639	.02
		Unemployed	365	72(59-87)	198.77				
	Probability of Appointment	High	274	70(58-87)	190.85	14619.00	-1.873	.061	.09
		Low	121	75(63-90)	214.18				
Perception of Employability	Gender	Female	298	34(31-39)	191.04	12378.00	-2.129	.033*	.26
		Male	97	36(32-40)	219.39				
	Marital Status	Married	10	35.5(33-42)	230.30	1602.00	-.908	.364	.04
		Single	385	35(31-39)	197.16				
	Employment Status	Employed	30	39(33-42)	245.40	4053.00	-2.371	.018	.02
		Unemployed	365	34(31-39)	194.10				
	Probability of Appointment	High	274	35(32-39)	197.79	16520.00	-0.55	.956	.03
		Low	121	35(31-39)	198.47				

When the results were examined for the gender variable, a statistically significant difference was found between the career barriers perceptions of the female and male participants ($U=9438.50$, $Z=-5.136$, $p<.01$). When the mean ranks and median values were compared, it was observed that the female participants ($Mdn=75$, $IQR=63-90$, $Mean\ Rank=214.83$) perceived higher level of career barriers than the male participants ($Mdn=64$, $IQR=47-74$, $Mean\ Rank=146.30$). The effect size ($r=0.26$) indicates a medium-level effect. Regarding the marital status variable, no statistically significant difference was found between the perceptions of career barriers between the married and single participants ($U=1655.00$, $Z=-.758$, $p=.449$). When the results were examined for the employment status variable, no statistically significant difference was found between employed and unemployed participants' perceptions of career barriers ($U=5193.50$, $Z=-.468$, $p=.639$). In the department variable, no statistically significant difference was found between the two groups in terms of the perception of career barriers ($U=14619.00$, $Z=-1.873$, $p=.061$).

Employability perception was compared using the Mann-Whitney U test depending on the demographic characteristics of the participants. In terms of gender, a statistically significant difference was found between the female (Mdn = 34), and the male (Mdn = 36) participants ($U = 12378.00$, $Z = -2.129$, $p = .033$, $r = .11$). The scores of the male participants (mean rank = 219.39) were significantly higher than the scores of the female participants (mean rank = 191.04). However, the low effect size ($r = .11$) shows that this difference is negligible in practical terms. In the comparison made depending on marital status, no statistically significant difference was found between the married (Mdn = 35.5) and single (Mdn=35) participants ($U = 1602.00$, $Z = -.908$, $p = .364$). In the comparison made depending on employment status, the scores of the employed participants (Mdn = 39) (mean rank=245.40) were found to be statistically significantly higher than the scores of the unemployed participants (Mdn=34) (mean rank = 194.10) ($U = 4053.00$, $Z = -2.371$, $p = .018$, $r = .12$). The effect size for employment status was also low ($r = .12$). In the department variable, no statistically significant difference was found between the two groups in terms of employability perception ($U = 16520.00$, $Z = -0.55$, $p = .956$).

The Spearman Rank Correlation Analysis was conducted to determine the direction and intensity of the relationship between the participants' perceptions of career barriers, perceptions of employability and age. The obtained correlation coefficients are given in detail in Table 4.

Table 4. Correlation Analysis Results for the Relationship Between Perception of Career Barriers, Perception of Employability and Age

Variable	1	2	3	Median	IQR
1. Age	-	.125*	-.001	19	18-21
2. Perceived Career Barriers	.125*	-	-.347**	72	58-87
3. Perceived Employability	-.001	-	-	35	31-39

* $p < .05$, ** $p < .01$

As seen in Table 4, the relationships between the participants' age, career barriers perceptions and employability perceptions were examined. According to the analysis results, there is a positive and statistically significant but weak relationship between age and perceived career barriers ($r = .125$, $p < .05$). This finding reveals that perceived career barriers increase slightly as age increases. However, the low correlation coefficient indicates that the practical effect of this relationship may be limited. No statistically significant relationship exists between the participants' ages and perceived employability ($r = -.001$, $p > .05$).

A two-stage hierarchical regression analysis was performed to predict the career barriers individuals perceive and the analysis results are presented in Table 5. Findings indicate that the greater the structural and individual barriers encountered by participants along their career trajectories, the more negatively their employability perceptions are affected. This underscores that career barriers influence not only professional development but also one's perceived position within the labor market and level of self-confidence.

Table 5. Results of Hierarchical Regression Analysis in Predicting Perceived Career Barriers

Variable	Beta	Standart Error	β	t	p	R ²	Adjusted R ²	F
Model 1						.115	.108	16.850**
Constant	73.668	7.684	-	9.588	<.001			
Gender^a	11.314	2.439	.223	4.639	<.001			
Age	.647	.260	.119	2.484	.013			
Internal Employability	-1.580	.368	-.205	-4.288	<.001			
Model 2						.237	.227	24.088**
Constant	93.900	7.743	-	12.126	<.001			
Gender	9.744	2.281	.192	4.272	<.001			
Age	.641	.244	.118	2.631	.009			
Public Employability^b	-4.395	2.120	-.093	-2.074	.039			
Internal Employability	.435	.437	.056	.995	.320			
External Employability	-2.228	.295	-.430	-7.552	<.001			

Note. B=Unstandardized regression coefficient; SE = Standard error; β = Standardized regression coefficient; $p < .05$ (*), $p < .01$ (**). a o = Male, 1 = Female. b o = = Low probability of being appointed to a public sector position, 1 = High probability of being appointed to a public sector position.

Hierarchical regression analysis was applied in order to predict the career barriers perceived by the participants. The analysis was carried out in two stages. Model 1 focused on the individual's personal characteristics including age and gender and the internal employability perception variable was included in the model. This model aimed to examine the effects of the individual's own competence perception and demographic characteristics on career barriers. According to the results of Model 1, gender ($\beta = .223$, $p < .001$), age ($\beta = .119$, $p = .013$) and internal employability ($\beta = -.205$, $p < .001$) significantly predicted the perception of career barriers. This model explained 11.5% of the variance ($R^2 = .115$, $F(3, 390) = 16.850$, $p < .001$).

Model 2 includes variables related to the individual's environmental conditions in addition to personal factors. The department was studied in this context, and external employability perception was added to the model. According to the results of Model 2, external employability ($\beta = -.430$, $p < .001$) is the variable with the strongest and most significant negative effect on career barriers. When added to this model, the significance of the internal employability variable disappeared ($p = .320$), indicating that the explanatory power of external factors was more

dominant. The risk of multicollinearity for the variables included in Model 2 was tested using Variance Inflation Factor (VIF) values. The VIF was found to be 1.63 for the internal employability variable and 1.65 for the external employability variable. Since all the values are well below the commonly accepted threshold (< 5), no significant multicollinearity issue exists within the model.

The variables of gender ($\beta = .192, p < .001$), age ($\beta = .118, p = .009$) and department ($\beta = -.093, p = .039$) also remained significant in the model. Model 2 explains 24% of the variance and provides a significant increase in explanatory power compared to the previous model ($R^2 = .237, F(5, 388) = 24.088, p < .001$). The analysis findings indicate that the gender variable has a highly significant effect in both the public sector appointment and private sector employability models. This suggests that male and female students differ in terms of career expectations, perceptions of job security, and sectoral preferences. Such differences reflect not only individual choices but also the structural inequalities internalized within society.

Discussion

This study, which comprehensively examines university students' perceptions of career barriers, reveals the different effects of demographic characteristics such as gender, age and department, as well as internal and external employability perceptions on career barriers.

The research findings have shown that students generally perceive career barriers at a low level. When the total and sub-dimension scores of the Perceived Career Barriers Scale are examined, it is seen that the participants perceive barriers related to identity and support sources, particularly at a low level. In contrast, perceptions of family barriers are closer to the scale's midpoint and are more pronounced than other types of barriers. This indicates that family factors play a relatively more important role in students' career planning and employment processes.

Identity barriers: In addition to internal factors such as students' lack of self-confidence, uncertainty about career goals, and difficulty in making decisions, it also includes perceptions of discrimination based on gender and race/ethnicity. Such barriers are related to the level of acceptance of an individual's identity in society or the labour market and may limit the individual's ability to realise their potential. However, many studies show that university students generally perceive these types of barriers at a low level (Chowaniec, 2024; Merrell, 2019; Punch, 2006; Urbanaviciute, 2016). There may be various reasons why family factors are perceived as career barriers. Parents' career expectations may conflict with students' own interests and abilities, which can create pressure and stress on students (Nair, 2024; Wang, 2023).

Participants evaluated their general employability above the average level and had positive internal and external employability perceptions. It can be thought that these positive perceptions can effectively reduce the perception of career barriers. A high perception of employability can allow individuals to evaluate their future career plans more optimistically. However, the relatively higher perception of family-related barriers demonstrates that environmental conditions, as well as individual factors, are critical factors affecting students' career processes. In this context, it can be concluded that preventive and analytical studies should give priority to students' family-related barriers in the planning of career counselling and support services. Especially in developing countries, family ties appear to be an important factor in career advancement (Abdelghany Mohamed & Hosny Abdel-Hafez, 2021; Schilpzand et al., 2025; Singh & Vinci, 2024). These findings indicate that the perception of employability is not merely a subjective assessment of one's chances of finding a job, but also influences how individuals perceive

the barriers encountered along their career journey. In this context, employability perceptions can be said to serve a protective function by reducing perceptions of career barriers. Supporting evidence for this relationship can also be found in the literature; for instance, Singh and Vinci (2024) demonstrated that individuals with high employability perceptions are able to overcome career barriers through more flexible strategies. Therefore, it is recommended that career counselling and support services focus not only on the identification of barriers but also on practices aimed at strengthening students' employability perceptions.

According to the results of the current study, the female participants' perceptions of career barriers were found to be statistically significantly higher than those of the male participants. This difference has a medium effect size, and it can be concluded that women encounter more barriers in their career processes or perceive these barriers more. On the other hand, in terms of employability perceptions, the male participants were found to have significantly higher scores than the female participants. However, the fact that this difference has a small effect size indicates that its practical effect is limited. This is believed to be caused by the invisible barriers women perceive due to gender inequality. These invisible barriers are called the concept of "glass ceiling" in the literature. Although the health services field is a service sector where women are predominant, it has been revealed by many studies that women perceive career barriers higher (Baduge et al., 2024; Kaur & Mittal, 2022; Khan et al., 2025; Mousa et al., 2021). The current study shows that female students' perception of career barriers is high and employability is low, which is consistent with the literature findings. Based on these findings, it is suggested that social policy-makers can take measures to mitigate the perception of the glass ceiling that begins to form at the level of higher education. Furthermore, policies facilitating women's access to leadership positions in the health sector may be developed, and institutional transformation strategies centred on gender equality may be implemented.

The correlation analysis conducted with the age variable revealed that there was a positively significant but weak relationship between the age of the participants and their perception of career barriers. This shows that the perception of career barriers increases slightly with the increase in age. However, the weakness of the relationship indicates that its practical effect may be limited. It is assessed that the perception of career barriers increasing with age may be due to students losing hope for career development at older ages. Baduge et al. (2024) revealed in their systematic review that age bias may hinder career development. Endalamaw et al. (2024) revealed that age is an important barrier in their systematic review study conducted on healthcare professionals working in primary healthcare services. Pak et al. (2022) revealed age discrimination in the healthcare sector. It was stated that older employees in the healthcare sector have a higher chance of being unemployed. Considering these literature findings, the higher career disability perceptions of older students in this study are considered to be consistent with the literature. On the other hand, no significant relationship was found between age and employability perception. In this regard, the development of supportive social policy tools—such as career counselling services and awareness training against age discrimination—specifically targeting older students, is considered important for reducing the perception of age-related career barriers.

According to the results of the hierarchical regression analysis conducted to determine the extent to which variables are effective on students' perception of career barriers, it is observed that personal characteristics are effective in the first stage, and environmental factors play an important role in the second stage. It has been

revealed in the literature that gender (Baduge et al., 2024; Kaur & Mittal, 2022; Khan et al., 2025; Mousa et al., 2021) and age bias (Baduge et al., 2024; Endalamaw et al., 2024; Pak et al., 2022) among personal characteristics are perceived as important barriers to career advancement. In this context, being a woman and older is perceived as a barrier to career advancement. In the first stage of the regression, it was observed that individuals' positive internal perceptions of their employability have a reducing effect on career barriers. Studies conducted in many countries have concluded that the education received by healthcare professionals is an effective factor in a career (Endalamaw et al., 2024). Karaferis et al. (2022) concluded in a study conducted on healthcare professionals that internal factors in healthcare professionals' own areas of intervention are important factors in focusing on work. Based on this point, it can be evaluated that the students in the current study trust the internal factors in their areas and have a more positive view of being employed. However, with the addition of external factors to the model in the second stage, it was observed that expectations, particularly regarding the labour market conditions, became more decisive and eliminated the effect of the internal competence perception. Turbin et al. (2014) concluded in a study conducted in the healthcare sector that many factors, such as the education and competence of individuals, as well as many external factors, such as legal amendments and the labour market, are effective in careers. In the current study, while the internal employment factors of individuals have a reducing effect on career barriers, the increasing effect of external factors was determined. This finding can be interpreted as the students in this study perceived career barriers at a higher level due to factors beyond their control. Therefore, in addition to supporting students' competencies, it is necessary to develop policies that ensure structural equality in the labour market and recruitment processes, in line with the principle of meritocracy—one of the core principles of human resource management.

In addition, it is concluded that the departments that students study have a significant effect on the perception of career barriers and that career barriers may be perceived more intensely in departments with lower levels of public appointments. This finding can be interpreted as the primary career goal of students studying at a health vocational school is to be appointed to the public. It is evaluated that job security in public health institutions and performance pressure in the private sector play a role in this finding (Savul, 2009; Sobacı, 2022). In order to provide employment suitable for the field of education and training, curricula should be constantly updated according to the needs of the sectors, and strong collaborations should be established with the sector. This strategy can both shorten the employment period and increase the rate of graduates finding jobs compatible with the fields in which they are educated. It is critical for educational institutions to analyse the labour market demands for these departments to serve better and update their curricula in order to increase the level of employability.

Limitations

This study was conducted among students of a health vocational high school located in Ankara that provides education in thirteen different health programs. Participants were selected using the convenience sampling method in order to reach the determined number of people based on equal probability sampling calculation. Therefore, the generalizability of the findings obtained is limited. The results of the study should be considered valid only for the health vocational school where the data were collected and for student groups with similar characteristics. In addition, the fact that no comparison was made in terms of students' departments in this study can be considered as another limitation of the study.

Conclusion

This study examined the influence of individual and environmental variables on the perception of career barriers among students pursuing education in the field of health. The findings of the study revealed that students generally hold positive perceptions regarding both internal and external employability. This positive perception enables individuals to develop a more optimistic outlook on their careers and plays a mitigating role in the perception of career barriers. In particular, a high level of internal employability perception facilitates students' confidence in their own competencies and enables them to perceive encountered barriers as less threatening. Conversely, external factors were observed to impose a more pronounced influence on students, potentially amplifying their perceptions of career barriers.

In terms of gender and age variables, it was found that the female students perceived higher levels of career barriers compared to their male counterparts, and that students in the older age group reported greater perceived obstacles to career development. These findings align with the concepts of the glass ceiling and age bias, which are frequently emphasized in the literature. It was observed that women and older students tend to encounter more barriers in their career processes or perceive such barriers more intensely.

The fact that familial barriers were perceived at a higher level compared to other career barriers indicates that students shape their career paths not only through individual competencies but also in interaction with their social environments. This finding highlights the influence of family ties on vocational decision-making and employment processes, particularly in developing countries. Therefore, in the planning of career counselling services, it is essential to develop supportive and solution-oriented approaches that address not only students' individual qualifications but also their familial responsibilities and environmental pressures.

The findings of the study suggest that the education–employment relationship is not linear, but rather constituted through the interaction of individual and contextual dynamics. Participants' assessments regarding their likelihood of public sector appointment further underscore the role of external employability perception as a critical determinant in the formation of perceived career barriers. Accordingly, the implementation of education policies that are responsive to labour market conditions and sector-specific expectations may serve to enhance employability while concurrently mitigating perceptions of career-related barriers.

Compliance with Ethical Standards

Ethical Approval

In order to conduct the study, ethics committee approval was received from the Çankırı Karatekin University Ethics Board for Scientific, Mathematical and Social Research, dated 12.02.2025 and numbered 50.

Declaration of Conflicting Interests

The authors declare no potential conflicts of interest with respect to the research, authorship, and/or publication of this article.

Funding

The authors received no financial support for the research, authorship, and/or publication of this article.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET

Eğitimden İstihdama: Sağlık Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kariyer Engelleri ve Algıları

Harika Şen*

Duygu Türkoğlu**

Uğur Uğrak***

Eğitim, bireylerin istihdam edilebilirliklerini artıran en temel faktörlerden biridir. Eğitim yoluyla kazanılan yetkinlikler ve beceriler, işgücü piyasasında talep edilen niteliklere uyum sağlama potansiyelini artırmaktadır (Smith, 2002). Özellikle yükseköğretim, bireylerin mesleki uzmanlık kazanmalarına ve işgücü piyasasında rekabetçi olmalarına katkı sağlamaktadır (Psacharopoulos & Patrinos, 2018). Ancak modern ekonomilerde, yalnızca diploma sahibi olmak artık yeterli görülmemekte ve işverenlerin talep ettiği yetkinliklere sahip olma gerekliliği ön plana çıkmaktadır (Marginson, 2019). Türkiye’de yükseköğretim mezunlarının artan işsizlik oranları, literatürde eğitim-istihdam ilişkisindeki yapısal uyumsuzlukların bir göstergesi olarak yorumlanmaktadır (Palaščáková & Palaščáková, 2020; Yavaş, 2022). Bireyin kendi yetkinliklerine olan güveni (içsel) ile işgücü piyasası koşulları ve sektörel fırsatlara ilişkin beklentileri (dışsal) içeren istihdam edilebilirlik algısı (Guggenberger et al., 2011) ve bireylerin kariyer yolculukları boyunca karşılaştıklarına inandıkları yapısal veya algılanan engelleri kapsayan kariyer engelleri algısı bireylerin işgücüne katılım motivasyonlarını etkilemektedir. Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin kariyer engelleri algısının, istihdam edilebilirlik algıları ile cinsiyet, yaş ve kamuya atanma potansiyeli gibi faktörler tarafından nasıl şekillendirildiği incelenmiştir.

* Dr. Öğretim Üyesi., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Meslek Yüksekokulu, Ankara, Türkiye, harika.sen@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3893-5587

** Dr. Öğretim Üyesi., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Meslek Yüksekokulu, Ankara, Türkiye, duygu.turkoglu@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0355-1169

*** Dr. Öğretim Üyesi., Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Meslek Yüksekokulu, Ankara, Türkiye, ugur.ugrak@sbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6043-835X

Araştırmanın evrenini, 2024-2025 akademik yılında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırma örneklemini, evrenden rastgele seçilen 405 katılımcıdan oluşmaktadır. Veri toplama aracı üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, katılımcıların demografik özelliklerini (yaş, cinsiyet, medeni durum) belirlemeye yönelik sorular içermektedir. İkinci bölüm, Luzzo ve McWhirter tarafından geliştirilen (2001) ve Kalafat (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan, katılımcıların kariyer engelleri algılarını ölçmeye yönelik Algılanan Kariyer Engelleri Ölçeği'ni içermektedir. Üçüncü bölümde, Rothwell ve Arnold (2007) tarafından geliştirilen ve Gerçek ve Atay (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan Algılanan İstihdam Edilebilirlik Ölçeği kullanılmıştır. Veriler katılımcılardan çevrimiçi olarak, 15 Şubat - 17 Mart 2025 tarihleri arasında toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir.

Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre katılımcıların kariyer engelleri algıları orta düzeyin altındadır. Algılanan Kariyer Engellerinin alt boyutlar incelendiğinde, Kimlik Engelleri ve Destek Kaynağı Engelleri orta düzeyin altında algılanırken, Aile Engelleri diğer engel türlerine göre nispeten daha yüksek düzeyde algılandığı görülmüştür. Algılanan İstihdam Edilebilirlik Ölçeği sonuçları, katılımcıların istihdam edilebilirliklerini orta düzeyin üstünde algıladıklarını göstermektedir; hem İçsel İstihdam Edilebilirlik hem de Dışsal İstihdam Edilebilirlik alt boyutlarında algı düzeyleri ölçek orta noktasının üstündedir.

Cinsiyet değişkeni açısından, kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek kariyer engeli algısına sahip oldukları bulunmuştur ($U=9438.50$, $Z=-5.136$, $p<.01$, $r=0.26$). Medeni durum, çalışma durumu ve bölüm değişkenleri açısından kariyer engelleri algısında anlamlı farklılık bulunmamıştır. İstihdam edilebilirlik algısı açısından, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre ($U=12378.00$, $Z=-2.129$, $p=.033$, $r=.11$) ve çalışan katılımcıların çalışmayan katılımcılara göre ($U=4053.00$, $Z=-2.371$, $p=.018$, $r=.12$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek puanlara sahip oldukları bulunmuştur; ancak etki büyüklükleri düşüktür. Medeni durum ve bölüm değişkenleri açısından istihdam edilebilirlik algısında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Katılımcıların yaşı ile algılanan kariyer engelleri arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ancak zayıf bir ilişki bulunmuştur ($r=.125$, $p<.05$), yaş ile algılanan istihdam edilebilirlik arasında ise anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($r=-.001$, $p>.05$). İki aşamalı hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre, Model 1'de cinsiyet ($\beta=.223$, $p<.001$), yaş ($\beta=.119$, $p=.013$) ve içsel istihdam edilebilirlik ($\beta=-.205$, $p<.001$) kariyer engelleri algısını anlamlı şekilde yordamış ve varyansın %11,5'ini açıklamıştır. Model 2'de çevresel faktörler (bölüm ve dışsal istihdam edilebilirlik) eklendiğinde, dışsal istihdam edilebilirlik ($\beta=-.430$, $p<.001$) kariyer engelleri üzerinde en güçlü ve anlamlı negatif etkiye sahip olmuş, içsel istihdam edilebilirliğin anlamlılığı ortadan kalkmıştır. Model 2, cinsiyet ($\beta=.192$, $p<.001$), yaş ($\beta=.118$, $p=.009$) ve bölüm ($\beta=-.093$, $p=.039$) değişkenleriyle birlikte varyansın %24'ünü açıklamış ve Model 1'e göre açıklayıcı gücünde anlamlı bir artış sağlamıştır. Bulgular, cinsiyet değişkeninin her iki modelde de oldukça anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada ulaşılan sonuçlara göre, üniversite öğrencileri hem içsel hem de dışsal istihdam edilebilirlik konusunda olumlu algılara sahiptir. Bu olumlu algı, bireylerin kariyerlerine ilişkin daha iyimser bir bakış açısı geliştirmelerini sağlamakta ve bireylerin kariyer engelleri algısında hafifletici bir rol oynamaktadır.

Cinsiyet ve yaş değişkenleri açısından, kadın öğrencilerin ve yaşı daha büyük öğrencilerin daha yüksek düzeyde kariyer engeli algısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmış, bu bulguların literatürdeki cam tavan ve yaş ayrımcılığı kavramlarıyla uyumlu olduğu görülmüştür. Aile engellerinin diğer engellere kıyasla daha yüksek düzeyde algılanması, öğrencilerin kariyer yollarını sosyal çevreleriyle etkileşim içinde şekillendirdiklerini göstermekte ve kariyer danışmanlığı hizmetlerinde ailevi sorumlulukları ve çevresel baskıları da ele alan destekleyici yaklaşımlar geliştirmenin önemini vurgulamaktadır. Çalışmanın bulguları, eğitim-istihdam ilişkisinin doğrusal olmadığını, aksine bireysel ve bağlamsal dinamiklerin etkileşimi yoluyla oluştuğunu göstermektedir. Bu doğrultuda, işgücü piyasası koşullarına ve sektöre özgü beklentilere duyarlı eğitim politikalarının uygulanması, istihdam edilebilirliği artırırken aynı zamanda kariyerle ilgili engel algılarını azaltmaya hizmet edebilir. Bu çalışmanın sonuçları, yalnızca verilerin toplandığı sağlık meslek yüksekokulu ve benzer özelliklere sahip öğrenci grupları için geçerli kabul edilmelidir.

References/Kaynakça

- Abdelghany Mohamed, H., & Hosny Abdel-Hafez, K. (2021). Effects of nepotism on nursing staff job satisfaction, organizational commitment and intention to quit. *Egyptian Journal of Health Care*, 12(1), 1846-1855. <https://doi.org/10.21608/ejhc.2021.274781>
- Baduge, M. S. D. S. P., Garth, B., Boyd, L., Ward, K., Joseph, K., Proimos, J., & Teede, H. J. (2024). Barriers to advancing women nurses in healthcare leadership: A systematic review and meta-synthesis. *EClinicalMedicine*, 67, 102354. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2023.102354>
- Chowaniec, Z. M. (2024). *The impact of career development interventions on mitigating perceived career barriers of higher education students: Literature review* [Bachelor's thesis, Tilburg University, Holland]. <https://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=172189>
- Cochran, W. G. (1977). *Sampling techniques* (3rd Edition). John Wiley & Sons.
- Endalamaw, A., Khatri, R. B., Erku, D., Zewdie, A., Wolka, E., Nigatu, F., & Assefa, Y. (2024). Barriers and strategies for primary health care workforce development: Synthesis of evidence. *BMC Primary Care*, 25(1), 99. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0318244>
- Gerçek, M., & Atay, S. E. (2017). Rothwell ve Arnold'ın algılanan istihdam edilebilirlik ölçeğinin türkçeye uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması (Rothwell and Arnold's perceived employability scale: Adaptation, validity, and reliability study in Turkish). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (54), 91-103.
- Guggenberger, H., Keplinger, M., & Unger, M. (2011). Moving to the Bologna structure: Facing challenges in the Austrian higher education system. In H. Schomburg & U. Teichler (Eds.), *Employability and mobility of bachelor graduates in Europe: Key results of the Bologna process* (pp. 43-67). SensePublishers. https://doi.org/10.1007/978-94-6091-570-3_2
- Kalafat, T. (2014). *Kariyer geleceği algısını etkileyen kişisel faktörlerin belirlenmesine yönelik bir model çalışması (A Model Study on Identifying Personal Factors Affecting the Perception of Career Future)* [Unpublished Doctoral Dissertation, Ankara University, Türkiye].
- Karaferis, D., Aletas, V., Raikou, M., & Niakas, D. (2022). Factors influencing motivation and work engagement of healthcare professionals. *Materia Socio-Medica*, 34(3), 216. <https://doi.org/10.5455/msm.2022.34.216-224>
- Kaur, N., & Mittal, E. (2022). Is the glass ceiling a myth or reality? A systematic review in the healthcare sector. *Eurasian Journal of Business and Economics*, 15(30), 1-24. <https://doi.org/10.17015/ejbe.2022.030.01>
- Kellermann, P. (2007). Acquired competencies and job requirements. In U. Teichler (Ed.), *Careers of university graduates: Views and experiences in comparative perspectives* (pp. 115-130). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4020-5926-1_7

- Khan, K. I., Jamil, B., Muhammad, M., Mohsin, S., Khan, A. H., & Javed, M. Q. (2025). Gender inequality in healthcare leadership: The challenges women face in breaking through the glass ceiling. *BMC Health Serv Res*, 25(1), 190. <https://doi.org/10.1186/s12913-025-12347-y>
- Luzzo, D. A., & McWhirter, E. H. (2001). Sex and ethnic differences in the perception of educational and career-related barriers and levels of coping efficacy. *Journal of Counseling & Development*, 79(1), 61-67. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.2001.tb01944.x>
- Marginson, S. (2019). Limitations of human capital theory. *Studies in Higher Education*, 44(2), 287-301. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/03075079.2017.1359823>
- Merrell, K. B., Edwards, J. F., Swisher, M. N., & Chu, Y. J. (2019). *College student career barriers: Brief O*NET exposure changes CBI-R scores* [Unpublished manuscript, Southwestern Oklahoma State University]. <https://doi.org/10.18060/27917>
- Mousa, M., Boyle, J., Skouteris, H., Mullins, A. K., Currie, G., Riach, K., & Teede, H. J. (2021). Advancing women in healthcare leadership: A systematic review and meta-synthesis of multi-sector evidence on organisational interventions. *EClinicalMedicine*, 39, 101084. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2021.101084>
- Murdoch, J., & Paul, J.-J. (2007). Study content and process, competencies upon graduation and employment. In U. Teichler (Ed.), *Careers of university graduates: Views and experiences in comparative perspectives* (pp. 41-54). Springer. <https://doi.org/10.1007/978-1-4020-5926-1>
- Nair, R. S. (2024). Understanding the impact of student's careers on fulfilling parental dreams [Master's dissertation, University of Kerala]. Loyola College of Social Sciences. <https://doi.org/10.34293/sijash.v1i14.7228>
- Pak, K., Furunes, T., & De Lange, A. H. (2022). Age discrimination and employability in healthcare work: A double-edged sword for older workers? *Sustainability*, 14(9), 5385. <https://doi.org/10.3390/sui4095385>
- Palašćáková, L., & Palašćáková, D. (2020). The relationship between education, employment and income. *Education of Economists and Managers*, 55(1), 7-21. <https://doi.org/10.33119/EEIM.2020.55.1>
- Psacharopoulos, G., & Patrinos, H. A. (2018). Returns to investment in education: A decennial review of the global literature. *Education Economics*, 26(5), 445-458. <https://doi.org/10.1080/09645292.2018.1484426>
- Punch, R., Creed, P. A., & Hyde, M. B. (2006). Career barriers perceived by hard-of-hearing adolescents: Implications for practice from a mixed-methods study. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 11(2), 224-237. <https://doi.org/https://doi.org/10.1093/deafened/enj023>
- Rothwell, A., & Arnold, J. (2007). Self-perceived employability: Development and validation of a scale. *Personnel Review*, 36(1), 23-41. <https://doi.org/10.1108/00483480710716704>
- Savul, G. (2009). Güvencesiz istihdam ve istihdam gerilimi modeli (Precarious employment and the employment strain model). *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 9(33), 7-11. <https://dergipark.org.tr/en/pub/msg/issue/49229/628459>
- Schilpzand, P., Lagios, C., & Restubog, S. L. D. (2025). Family first: An integrative conceptual review of nepotism in organizations. *Human Resource Management*, 64(1), 157-180. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/hrm.22253>
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17. <http://www.jstor.org/stable/1818907>
- Singh, P. M., & Vinci, I. M. (2024). Career development and employee performance. Study of the Public Sector in Indonesia. *JBMI Insight*, 1(2), 20-29. <https://www.jbmij.org/system/index.php/home/article/view/17>
- Smith, A. (2002). An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations. In N. W. Biggart (Ed.), *Readings in economic sociology* (pp. 6-17). Blackwell. (ISBN: 9781848705647)
- Sobacı, F. (2022). Sağlık profesyonellerinin bakış açısıyla özel ve kamu sektörlerinin karşılaştırılması: Covid-19 bağlamında nitel bir araştırma (Comparison of private and public sectors from the perspective of healthcare professionals: A qualitative research in the context of Covid-19). *TOĞÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 275-289. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/togusagbilderg/issue/72864/1160565>
- Turbin, J., Alison, F., & Wintrup, J. (2014). Apprenticeship and progression in the healthcare sector: Can labour market theory illuminate barriers and opportunities in contrasting occupations? *Journal of Vocational Education & Training*, 66(2), 156-174. <https://doi.org/10.1080/13636820.2014.894553>

- TURKSTAT. (2023). Annual industry and service statistics, 2023. Access Date: 12.02.2025, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Annual-Industry-and-Service-Statistics_2023-53782&dil=2
- Urbanaviciute, I., Pociute, B., Kairys, A., & Liniauskaite, A. (2016). Perceived career barriers and vocational outcomes among university undergraduates: Exploring mediation and moderation effects. *Journal of Vocational Behavior*, 92, 12–21. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2015.11.001>
- Wang, Y. (2023). The influence of overparenting on college students' career indecision: A moderated mediation analysis. *Psychology Research and Behavior Management*, 16, 4569–4582. . <https://doi.org/https://doi.org/10.2147/PRBM.S436675>
- Williams, S., Hatala, A. J., & Brown, P. (2003). Employability in a knowledge-driven economy. *Journal of Education and Work*, 16(2), 107–126. <https://doi.org/10.1080/13639080305562>
- Yavaş, E. N. (2022). Türkiye’de eğitim ve istihdam ilişkisi ile genç işsizliği sorunu (*The relationship between education and employment in Turkey and the problem of youth unemployment*) [Unpublished Doctoral Dissertation, Bursa Uludag University, Türkiye]. <https://acikerisim.uludag.edu.tr/entities/publication/2849b50f-7feo-4875-aacb-dca7146a8afe>

GENÇLİK ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Yazarlara Notlar

Dergimizde sadece özgün ve daha önce yayınlanmamış makalelere yer verilmektedir.

Yazı gönderme ve değerlendirme süreçleri Dergipark sistemi üzerinden yürütülmektedir. Aşağıdaki biçimsel şartları taşımayan ve imla kurallarına uygun olmayan çalışmalar bilimsel değerlendirme sürecine alınmamaktadır. Araştırmacılar intihal.net ya da turnitin gibi programlarda oluşturmuş oldukları benzerlik raporunu da sisteme yüklemelidir.

Değerlendirilmek üzere dergimizde gönderilen çalışmalar; başlık düzeni, yapı, atıf, alıntı, kaynakça, tablo ve şekiller dahil olmak üzere tümüyle APA (7th edition of the Publication Manual of the American Psychological Association) yazım kuralları dikkate alınarak hazırlanmalıdır.

Gönderilerin uzunluğunun 4.000-8.000 kelime arasında olması beklenmektedir. Daha geniş kapsamlı çalışmalar için editörle irtibat kurulmalıdır. Çalışmalar, Times News Roman yazı tipinde, 12 punto büyüklüğünde ve çift satır aralığında hazırlanmalı, sayfa kenar boşlukları 2.5 cm olarak düzenlenmelidir. Çalışmalar için 150-200 kelime arasında bir Özet Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmalıdır. Ayrıca Türkçe çalışmalar için İngilizce, İngilizce çalışmalar için de Türkçe olmak üzere, yaklaşık 750 kelime uzunluğunda bir Genişletilmiş Özet hazırlanmalıdır.

Editör değerlendirmesinden sonra, tüm makaleler en az iki hakeme gönderilmektedir. Kör hakem değerlendirmelerine dayalı olarak nihai karar Editör tarafından verilmektedir.

Tüm başvurular elektronik olarak <https://dergipark.org.tr/tr/pub/genclikarastirmalari> adresinde yer alan bağlantı kullanılarak gönderilmelidir. Kör hakemlik süreci için sisteme yüklenen makale metinlerinde kesinlikle çalışmanın yazarlarına ilişkin herhangi bir bilgi yer almamalıdır.

Çalışmalarda sırasıyla aşağıdaki başlıklar yer almalıdır:

Başlık;

- 10-12 kelime uzunluğunda, içeriği yansıtan kapsayıcı nitelikte düzenlenmelidir.

Özet;

Her ampirik çalışma; Amaç, Yöntem (araştırma modeli, ölçme araçları, çalışma grubu), Temel Sonuçlar, Araştırma ve Uygulama için Öneriler alt başlıklarından oluşan, Türkçe ve İngilizce dillerinde hazırlanmış bir yapılandırılmış özet içermelidir. Ampirik olmayan ya da kavramsal çalışmalar kendi çerçevelerine uygun olarak Amaç, Kavramsal Model, Sonuçlar ve Öneriler gibi alt başlıklar taşımalıdır.

Çalışmanın özgün değeri Amaç alt başlığı altında kısaca vurgulanabilir. Yapılandırılmış özet yaklaşık 150-200 kelime sınırlarında olmalıdır.

Anahtar Kelimeler;

- En az 3 en çok 5 anahtar kelime ya da kelime grubu belirlenmelidir. Anahtar kelimeler mümkün mertebe başlıkta yer almayan kavramlardan oluşmalıdır.

Giriş;

- Araştırmanın kavramsal temeli ve çerçevesi, alanyazında yer alan konu ile ilgili geleneksel ve güncel tartışmalar ve mevcut çalışmanın ilgili alanyazına katkısı bu bölümde geniş olarak açıklanmalıdır. İlgili alandaki mevcut bilgi birikimi eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutulmalı ve mevcut araştırmanın önemi ve özgün değeri güçlü biçimde vurgulanmalı, amaç ve alt problemleri net olarak tanımlanmalıdır. Araştırmacılar gerekli gördükleri takdirde bu bölüm içerisinde alt başlıklar oluşturabilirler.

Yöntem;

- Araştırmanın modeli, evren, örneklem ya da çalışma grubu, veri toplama araçları, geçerlik ve güvenirlik kanıtları, veri toplama ve analiz yöntemleri ile sınırlılıkları detaylı olarak açıklanmalıdır.

Bulgular;

- Araştırma bulguları, araştırmanın problem cümlesi ile uyumlu olarak, gerekli durumlarda tablo, şekil ya da grafik desteği ile sunulmalıdır. Araştırmanın çalışma grubu ile ilgili demografik bilgiler, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarına ilişkin geçerlik ve güvenirlik bilgileri, Bulgular bölümünde değil Yöntem bölümünde ilgili başlık altında sunulmalıdır.

Tartışma;

- Araştırmanın temel bulguları özetlenmeli, bulgular ilgili ve güncel alanyazınla ilişkilendirilerek tartışma derinleştirilmeli ve çıkarımlara (sonuç) ulaşılmalıdır. Tartışmada eleştirel ve bilimsel bir yaklaşım ortaya konulmalıdır.

Sonuç ve Öneriler;

- Tartışma sonucunda ortaya çıkan temel çıkarımlar ve bu çıkarımlara bağlı olarak geliştirilen öneriler özetlenmelidir. Sonuç ve öneriler araştırma bulgularının ötesine geçmemelidir.

Kaynakça;

Kaynakçanın oluşturulmasında APA son sürümü esas alınmalıdır. Araştırmacılar, nitelikli bir çalışmanın hem ilgili alanyazındaki klasik kaynaklara/yaklaşımlara atıfta bulunması hem de güncel tartışmaları ihtiva etmesi gerektiğini dikkate almalıdır.

JOURNAL OF YOUTH RESEARCH

Notes for Writers

Our journal accepts only original and previously unpublished articles.

All processes related to the submission and evaluation of manuscripts are run through Dergipark. Studies not following proper formatting or spelling rules will not be considered for scientific evaluation. A similarity report issued from programs like www.intihal.net or turnitin must accompany all submissions of manuscripts.

Studies sent to our journal for evaluation are to follow APA style guidelines (7th Edition of the Publication Manual of the American Psychological Association). This includes all headings, citations, quotations, references, and figures included in the study, as well as the actual structure of the study itself.

As we expect that manuscripts' length range from 4,000 to 8,000 words, authors should contact the editor for works exceeding the upper limit. Studies should be double spaced and written in 12 point Times New Roman font. Page margins should be at 2.5 cm. An abstract consisting of 150 to 200 words in both Turkish and English should accompany all studies. Furthermore, a Turkish extended abstract of approximately 750 words should accompany English-language studies whereas an English extended abstract of equal length should accompany Turkish-language studies.

After evaluation by the editor, all articles are sent to at least two referees for blind review. Basing his/her decision on the referees' comments, the editor makes the ultimate decision for whether the article will proceed on to subsequent stages.

All applications are to be sent electronically using the link found on <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gendikarastirmalari>. During the blind review process, absolutely no information related to the author(s) of a study is to be included in the texts uploaded.

Studies should include the following headings:

Title;

- The title should consist of 10 to 12 words and reflect the content of the work in a comprehensive manner.

Abstract;

Empirical studies should contain a structured abstract in both Turkish and English that consists of the following sections: Aim, Method (research model, measurement tools, and study group), Basic Conclusions, and Recommendations for Future Research and Practice. Non-empirical or conceptual studies, however, should include the following sections, as necessary: Aim, Conceptual Model, Conclusions, and Recommendations.

The study's original value may be briefly emphasized in a sub-section under the study's aim. The structured abstract should range from 150 to 200 words.

Keywords;

- A minimum of three and a maximum of five keywords or word groups should be specified. As much as possible, keywords should be concepts not used in the title.

Introduction;

- The conceptual foundation and framework of the research, traditional and contemporary discussions related to the subject in the literature, and how it will contribute to the relevant literature should be broadly expounded upon in this section. The current knowledge accumulation should be critically evaluated, the importance and original value of the research strongly emphasized, and the objectives and sub-problems clearly identified. Researchers may add supplemental sub-headings as they deem fit in this section.

Method;

- In this section, the research model, universe, sample or study group, data collection tools, evidence on the study's validity and reliability, and the data collection and analysis methods used in this study, including their limitations, should be explained in details.

Findings;

- The research findings should be in harmony with the problem statement of the research and supported by the necessary tables, figures, and/or graphics. The demographics of the study group should be presented under the method and not under the findings. Likewise, information on the validity and reliability of the measurement tools used during research should also be presented in the method and not under the findings.

Discussion;

- The basic research findings should be summarized, discussion on the findings should be deepened and related to the relevant contemporary literature, and conclusions should be made. Discussion should be critical and scientific in nature.

Conclusions and Recommendations;

- The basic conclusions resulting from the discussion and recommendations based on these conclusions should be summarized without exceeding the actual scope of the findings.

References;

The most recent version of APA should be used as a basis while composing references. Researchers should keep in mind that a high-quality study should include references not only to classic sources and approaches present in the relevant literature but also to contemporary discussions.

BU SAYIDA

Mehmet Ata Öztürk & Abdurrahman Yağmur Topraklı

From Policy to Practice: A Roadmap for Advancing
Accessibility and Inclusion for Youth in Turkish Sports Facilities

Politikadan Uygulamaya: Türk Spor Tesislerinde Gençler İçin

Erişilebilirlik ve Kapsayıcılığı Geliştirmeye Yönelik Bir Yol Haritası

Funda Öztürk & Ziya Çeçen & Oğuzhan Yüksel

Üniversite Öğrencilerinin Yapay Zekâ Kaygısı ve Kariyer Geleceği Algılarının İncelenmesi
Investigation of University Students' Artificial Intelligence Anxiety and Career Future Perceptions

Hatice Öztürk

Gençlik Katılımı Üzerine Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi

Bibliometric Analysis of Studies on Youth Participation

Gözde Şentürk & Zeyneb Yıldırım & Gökhan Deliceoğlu & Sine Yılmaz

Enhancing Sports Nutrition Knowledge in Adolescent Football Players

Ergen Futbol Oyuncularında Spor Beslenmesi Bilgisinin Geliştirilmesi

Zeliha Karaağaç Cingöz

Türkiye'nin Gençlik Vizyonu: 2000-2024 Dönemi Politika Metinleri
Üzerinden Gençliğe Genel Bir Bakış

Turkey's Youth Vision: A General Overview of Youth through Policy Texts from the 2000-2024 Period

Orçun Keçeci

Dijital Oyuncu Kimliği Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerinin
Türk Popülasyonuna Göre İncelenmesi

Examination of the Psychometric Properties of the Gamer Identity Scale in the Turkish Population

Zeynep Yaman & Şükran Sirkıntıoğlu Yıldırım

Üniversite Öğrencilerinde Geleceğe Dair İstihdam

Edilebilirlik Algısının Kariyer Uyum Yeteneği Üzerindeki Etkisi

The Impact of University Students' Perceptions of Future Employability on Career Adaptability

Nazlı Yaman Tunçel & Semiyha Tuncel

Sporda Duygusal Kötü Muamele ve Antrenör Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Examining the Relationship Between Emotional Abuse in Sports and Coach Attitudes

Hava Salık & Zeynep Kısıcık Şengül & Özlem Selime Merter

Adölesanların İnternet Bağımlılığı Deneyimleri: Fenomenolojik Bir Araştırma

Adolescents' Experiences of Internet Addiction: A Phenomenological Study

Harika Şen & Duygu Türkoğlu & Uğur Uğrak

From Education to Employment: Career Barrier and Perceptions of Health Vocational Students

Eğitimden İstihdama: Sağlık Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Kariyer Engelleri ve Algıları

